

No 521

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ
ΑΝΘΡΩΠΟΥ**

ΤΜΗΜΑ ΕΥΡΕΙΑΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ

Υπόθεση M.S.S.

Κατά

Βελγίου και Ελλάδας

(Προσφυγή υπ'αρ. 30696/09)

Απόφαση

Στρασβούργο, 21 Ιανουαρίου 2010

Η απόφαση αυτή είναι οριστική. Μπορεί να επέλθουν μερικές αλλαγές στην μορφή.

Στην υπόθεσή M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που συνεδίασε σε ευρεία Σύνθεση αποτελούμενο από τους :

Jean-Paul Costa, Πρόεδρο,
Χρήστο Ροζακη,
Nicolas Bratza,
Peer Lorenzen,
Françoise Tulkens,
Josep Casadevall,
Ireneu Cabral Barreto,
Elisabet Fura,
Khanlar Hajiyev,
Danute Jociene,
Dragoljub Popovic,
Mark Villiger,
Andras Sajó,
Ledi Bianku,
Ann Power,
Isil Karakas,
Nebojsa Vucinic, *Δικαστές,*
Και Michael O'Boyle, *Αναπληρωτή Γραμματέα,*

Αφού διασκέφθηκε σε Συμβούλιο την 1^η Σεπτεμβρίου και την 15^η
Δεκεμβρίου 2010,

Εξέδωσε την ακόλουθη απόφαση, που εκδόθηκε την ημερομηνία αυτή :

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση προέκυψε μετά από προσφυγή (αρ. 30696/09) που ασκήθηκε κατά του Βασιλείου του Βελγίου και της Ελληνικής Δημοκρατίας, από έναν Αφγανό υπήκοο, τον κο M.S.S. («ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε στο Δικαστήριο στις 11 Ιουνίου 2009 σύμφωνα με το άρθρο 34 της Σύμβασης Προστασίας των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»). Ο Πρόεδρος του Τμήματος

στο οποίο παραπέμφθηκε η υπόθεση αποφάσισε να μην κοινοποιηθεί η ταυτότητα του προσφεύγοντα (άρθρο 47§3 του Κανονισμού).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τον κο Z. Chiahaoui, Δικηγόρο Βρυξελλών. Η Βελγική Κυβέρνηση εκπροσωπήθηκε από τους, κο M. Tysebaert και Κα I.Niedlispacher. Η Ελληνική Κυβέρνηση εκπροσωπήθηκε από την κα Μ.Γερμάνη, Δικαστική Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Ο προσφεύγων επικαλείται συγκεκριμένα ότι η απέλασή του από τις βελγικές αρχές παραβίασε τα άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης και ότι υπέστη στην Ελλάδα μεταχειρίσεις που απαγορεύονται από τα άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης και κατήγγειλε την έλλειψη προσφυγής σύμφωνα με το άρθρο 13 της Σύμβασης για την εξέταση των ανωτέρω αιτιάσεων.

4. Η προσφυγή παραπέμφθηκε στο δεύτερο Τμήμα του Δικαστηρίου (άρθρο 52 §1 του Κανονισμού). Στις 19 Νοεμβρίου 2009, μία Σύνθεση του Τμήματος αυτού κοινοποίησε την προσφυγή στις καθ'ων η προσφυγή Κυβερνήσεις. Στις 16 Μαρτίου 2010, το Τμήμα που το αποτελούσαν οι ακόλουθοι δικαστές : Ireneu Cabral Barreto, *Πρόεδρος*, Françoise Tulkens, Vladimiro Zagrebelsky, Danuré Jociene, Dragojlob Popovic, Andras Sajó, Nona Tsotsoria, με την σύμπραξη της Sally Dollé, Γραμματέως Τμήματος, παραιτήθηκε υπέρ της Ευρείας Συνθέσεως, αφού κανένα από τα μέρη δεν εναντιώθηκε σε αυτό (άρθρα 30 της Σύμβασης και 72 του Κανονισμού).

5. Η σύνθεση του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως αποφασίστηκε σύμφωνα με τα άρθρα 26 §4 και 5 της Σύμβασης και 24 του Κανονισμού.

6. Σύμφωνα με το άρθρο 29 §1 της Σύμβασης, αποφασίστηκε ότι το Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως θα αποφαινόταν συγχρόνως επί του παραδεκτού και επί της ουσίας.

7. Τόσο ο προσφεύγων όσο και οι Κυβερνήσεις κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις επί της ουσίας της υπόθεσης. Καθένα από τα μέρη απάντησε στην ακροαματική διαδικασία στις παρατηρήσεις του άλλου (άρθρο 44 §5 του Κανονισμού). Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν επίσης οι Κυβερνήσεις της Ολλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου καθώς και οι Οργανώσεις Κέντρο Ατομικών Δικαιωμάτων (« *Aire Centre* ») και η Διεθνής Αμνηστία (*Amnesty International*) στους οποίους ο Πρόεδρος του Τμήματος επέτρεψε να παρέμβουν (άρθρα 36 §2 της Σύμβασης και 44 §2 του Κανονισμού). Παρατηρήσεις κατέθεσαν επίσης ο Ευρωπαίος Επίτροπος των Ανθρωπίνων

Δικαιωμάτων («ο Επίτροπος»), η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και τους Απάτριδες («HCR») και η οργάνωσης *Greek Helsinki Monitor* («GHM») στους οποίους ο Πρόεδρος του Τμήματος επέτρεψε να παρέμβουν. Στις Κυβερνήσεις της Ολλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, στον Επίτροπο και στην Ύπατη Αρμοστεία επιτράπηκε επίσης να συμμετέχουν στην προφορική διαδικασία.

8. Η ακροαματική διαδικασία έγινε δημόσια στο Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο Στρασβούργο, την 1^η Σεπτεμβρίου 2010 (άρθρο 59 §3 του Κανονισμού).

Παραστάθηκαν :

-για την Βελγική Κυβέρνηση,

Marc Tysebaert, Εκπρόσωπος της Κυβέρνησης

Εκπρόσωπος

Isabelle Niedlispacher, συνεκπρόσωπος

Edda Materne, Δικηγόρος

Σύμβουλος

Valérie Demin, Υπάλληλος του Γραφείου Αλλοδαπων

Σύμβουλος

-για την καθ' ου η προσφυγή Ελληνική Κυβέρνηση

Κωνσταντίνος Γεωργιάδης,

Πληρεξούσιος

Πάρεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους,

Μυρτώ Γερμάνη, Δικαστική Αντιπρόσωπος του

Νομικού Συμβουλίου του κράτους,

Σύμβουλος

-για τον προσφεύγοντα

Wouhaier Chihaoui, Δικηγόρος

Σύμβουλος

-για την Βρετανική Κυβέρνηση, προσθέτως παρεμβαίνουσα

Martin Kuzmicki, εκπρόσωπος της Βρετανικής Κυβέρνησης

Εκπρόσωπος

Lisa Giovanetti,

Σύμβουλος

-για την Ολλανδική Κυβέρνηση, προσθέτως παρεμβαίνουσα

Roeland Böcker, Εκπρόσωπος της Ολλανδικής Κυβέρνησης

Εκπρόσωπος

Martin kuijer, Υπουργείο Δικαιοσύνης

Clarinda Coert, Υπηρεσία Μετανάστευσης και Πολιτογράφησης

Σύμβουλοι

*-για τον Ευρωπαϊκό Επίτροπο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων,
Προσθέτως παρεμβαίνοντα,
Thommas Hammarberg, Επίτροπος,
Νικόλαος Σιταρόπουλος, Αν. Διευθυντής του Γραφείου,
Anne Weber,
Σύμβουλοι,*

*-για την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους
Πρόσφυγες, προσθέτως παρεμβαίνουσα
Volker Türk, Διευθυντής του Τμήματος Διεθνούς Προστασίας
Σύμβουλος,
Madeline Garlick, Διευθυντής της Υπηρεσίας για την γενική πολιτική
και τη νομική υποστήριξη, Γραφείο Ευρώπης,
Cornelis Wouters, Κύριος Σύμβουλος Δικαίου προσφύγων,
Τμήμα Εθνικής Προστασίας,
Σύμβουλοι,*

Το Δικαστήριο άκουσε τις δηλώσεις των Niedlispacher, Δικηγόρου
Materne, κας Γερμάνη, Δικηγόρου Chihaoui, κου Böcker, κα Giovanetti,
κών Türk και Hammaberg καθώς και τις απαντήσεις στις ερωτήσεις του.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ

1. ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

A. Είσοδος στην Ευρωπαϊκή Ένωση

9. Ο προσφεύγων έφυγε από την Καμπούλ αρχές του 2008 και μέσω του Ιράν και της Τουρκίας, εισήλθε στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την Ελλάδα όπου και ελήφθησαν τα δακτυλικά του αποτυπώματα, στις 7 Δεκεμβρίου 2008 στην Μυτιλήνη.

10. Κρατήθηκε για μια εβδομάδα και με την απόλυσή του, έλαβε εντολή να εγκαταλείψει το έδαφος. Δεν κατέθεσε αίτηση ασύλου στην Ελλάδα.

B. Διαδικασία ασύλου και διαδικασία απέλασης στο Βέλγιο

11. Στις 10 Φεβρουαρίου 2009, αφού πέρασε από την Γαλλία, ο προσφεύγων έφτασε στο Βέλγιο. Παρουσιάστηκε στο Γραφείο Αλλοδαπών χωρίς έγγραφα αποδεικτικά της ταυτότητάς του και κατέθεσε αίτηση ασύλου.

12. Η εξέταση και η σύγκριση των δακτυλικών αποτυπωμάτων έδειξαν, με βάση την έκθεση Eurodac της 10^{ης} Φεβρουαρίου 2009, ότι ο προσφεύγων είχε καταγραφεί στην Ελλάδα.

13. Ο προσφεύγων φιλοξενήθηκε σε πρώτη φάση σε ένα Κέντρο υποδοχής για όσους έχουν κάνει αίτηση ασύλου, το Κέντρο του Lanaken.

14. Στις 18 Μαρτίου 2009, το Γραφείο Αλλοδαπών με αίτησή του ζήτησε από τις Ελληνικές Αρχές να αναλάβουν την αίτηση ασύλου σύμφωνα με το άρθρο 10 §1 του Κανονισμού αρ. 343/2003 (Κανονισμός «Δουβλίνου», κατωτέρω παράγραφοι 65-82). Καθώς οι Ελληνικές Αρχές δεν απάντησαν εντός της προθεσμίας δύο μηνών που προβλέπεται από το άρθρο 18 §1 του Κανονισμού, το Γραφείο Αλλοδαπών θεώρησε ότι υπήρχε σιωπηρή συμφωνία για την ανάληψη σύμφωνα με την παράγραφο 7 της διάταξης αυτής.

15. Κατά την συνέντευξή του σύμφωνα με την διαδικασία που προβλέπεται από τον Κανονισμό «Δουβλίνου», στις 18 Μαρτίου 2009, ο προσφεύγων δήλωσε στο Γραφείο Αλλοδαπών ότι απέδρασε από το Αφγανιστάν με την βοήθεια ενός μεταφορέα λαθρομεταναστών στον οποίο είχε πληρώσει 12.000 δολάρια και στον οποίο είχε εμπιστευθεί τα έγγραφα της ταυτότητάς του. Ανέφερε ότι επέλεξε το Βέλγιο επειδή είχε συναντήσει βέλγους στρατιώτες του NATO και τους είχε βρει πολύ συμπαθητικούς. Εξέφρασε επίσης την επιθυμία του να εξετάσουν οι Βελγικές Αρχές τους φόβους του. Είπε επίσης ότι είχε μια αδελφή στην Ολλανδία με την οποία είχε χάσει επαφή. Ανέφερε ότι είχε ηπατίτιδα Β και ότι έκανε θεραπεία για οκτώ μήνες.

16. Στις 2 Απριλίου 2009, η Ύπατη Αρμοστεία έστειλε στον Βέλγο Υπουργό Μεταναστευτικής Πολιτικής και Ασύλου επιστολή με την οποία κατήγγειλε τις ελλείψεις της διαδικασίας ασύλου και τις συνθήκες υποδοχής αυτών που ζητούν άσυλο στην Ελλάδα και με την οποία συνιστούσε την αναστολή των προωθήσεων στην Ελλάδα (κατωτέρω παράγραφοι 194-195). Το Γραφείο Αλλοδαπών αναφερόταν ως αποδέκτης.

17. Στις 19 Μαΐου 2009, το Γραφείο Αλλοδαπών, κατ'εφαρμογή του άρθρου 51/5 του νόμου της 15^{ης} Δεκεμβρίου 1980 περί εισόδου στο έδαφος, την διαμονή, την εγκατάσταση και την απομάκρυνση αλλοδαπών («Νόμος περί αλλοδαπών») πήρε για τον ενδιαφερόμενο μια απόφαση άρνησης της διαμονής με εντολή να εγκαταλείψει το έδαφος. Οι λόγοι της εντολής για εγκατάλειψη του εδάφους ήταν ότι σύμφωνα με τον Κανονισμό του

«Δουβλίνου», το Βέλγιο δεν ήταν υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου, αρμόδια για την εξέταση της αίτησης ασύλου ήταν η Ελλάδα και δεν υπήρχε λόγος να αμφισβητείται ότι οι ελληνικές αρχές δεν θα τηρούσαν τις υποχρεώσεις τους σε θέματα ασύλου όπως αυτές προκύπτουν από το κοινοτικό δίκαιο και την Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων. Επομένως, ο προσφεύγων είχε την εγγύηση ότι μπορούσε να καταθέσει, με την άφιξή του, αίτηση ασύλου η οποία θα εξεταζόταν σύμφωνα με τους κανόνες αυτούς. Επίσης, οι βελγικές Αρχές δεν είχαν καμία υποχρέωση να κάνουν χρήση της παρέκκλισης που προβλέπεται από το άρθρο 3 §2 του Κανονισμού. Τέλος, ο προσφεύγων δεν υπέφερε από κανένα πρόβλημα υγείας που να εμποδίζει την μεταφορά του και δεν είχε συγγενείς στο Βέλγιο.

18. Την ίδια μέρα, ο προσφεύγων στερήθηκε την ελευθερία του εν όψει της εκτέλεσης της απόφασης αυτής και τοποθετήθηκε στο κλειστό κέντρο για παρανόμους, 127 bis στο Steenokkerzeel.

19. Τα στοιχεία του δικηγόρου που ορίστηκε για τον προσφεύγοντα γνωστοποιήθηκαν από την Βελγική Επιτροπή Βοήθειας στους πρόσφυγες, συνεργάτη της Ύπατης Αρμοστείας Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, στις 26 Μαΐου 2009.

20. Στις 27 Μαΐου 2009, το Γραφείο Αλλοδαπών προγραμμάτισε την αναχώρηση του προσφεύγοντα για τις 29 Μαΐου 2009.

21. Την ημέρα της αναχώρησης, ο πρώτος δικηγόρος του προσφεύγοντα κατέθεσε στην Tongres στις 10:25, με φαξ, αίτηση αναιρέσεως με κατεπείγουσα αίτηση αναστολής κατά της εντολής να αποχωρήσει από το έδαφος, ενώπιον του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών. Οι λόγοι που αναπτύχθηκαν, οι οποίοι αντλούνται ιδίως από το άρθρο 3 της Σύμβασης, αναφέρονταν κίνδυνο αυθαίρετης κράτησης στην Ελλάδα υπό αξιοθρήνητες συνθήκες, συμπεριλαμβανομένου του κινδύνου να υποστούν άσχημες μεταχειρίσεις. Ο προσφεύγων επικαλέστηκε επίσης τις ελλείψεις της διαδικασίας ασύλου στην Ελλάδα, την μη πρόσβαση στην πραγματικότητα σε δικαστικές διαδικασίες και τον φόβο του να επαναπροωθηθεί στο Αφγανιστάν χωρίς να εξεταστούν οι λόγοι για τους οποίους έφυγε από την χώρα αυτή.

22. Η δικάσιμος ορίστηκε την ίδια ώρα στις 11.30 στην έδρα του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών στις Βρυξέλλες. Ο δικηγόρος του

προσφεύγοντα δεν πήγε στην δικάσιμο και η αίτηση αναστολής απορρίφθηκε την ίδια μέρα λόγω ερημοδικίας.

23. Ο προσφεύγων αρνήθηκε να επιβιβαστεί στις 29 Μαΐου 2009 και εκδόθηκε εναντίον του ένα κατηγορητήριο επανεγκλεισμού σύμφωνα με το άρθρο 27 παρ. 1 του Νόμου περί αλλοδαπών.

24. Στις 4 Ιουνίου 2009, οι ελληνικές αρχές επιβεβαίωσαν, με την βοήθεια της αποστολής ενός πανομοιότυπου εγγράφου, ότι ήταν αρμόδιες για την εξέταση της αίτησης ασύλου του προσφεύγοντα σύμφωνα με τα άρθρα 18 §7 και 10 §1 του Κανονισμού του «Δουβλίνου». Το έγγραφο αυτό είχε στο τέλος την ακόλουθη διατύπωση : «Σημειώστε, ότι το άτομο αυτό έχει την δυνατότητα, αν το επιθυμεί, να καταθέσει μια αίτηση [ασύλου] κατά την άφιξή του στην χώρα».

25. Στις 9 Ιουνίου 2009, το μέτρο της στέρησης της ελευθερίας του προσφεύγοντα επιβεβαιώθηκε με απόφαση του Δικαστικού Συμβουλίου του Πρωτοδικείου Βρυξελλών.

26. Μετά από έφεση της 10^{ης} Ιουνίου, το Δικαστικό Συμβούλιο του Εφετείου Βρυξελλών όρισε δικάσιμο για τις 22 Ιουνίου 2009.

27. Ο προσφεύγων που ειδοποιήθηκε στις 11 Ιουνίου 2009 για αναχώρηση στις 15 Ιουνίου, προσέφυγε στο Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών, μέσω του σημερινού δικηγόρου του, με δεύτερο αίτημα ακύρωσης της εντολής να εγκαταλείψει την χώρα. Στην αίτησή του, θεμελίωνε τους κινδύνους που διέτρεχε στο Αφγανιστάν καθώς και τους κινδύνους στους οποίους θα εκτεθεί σε περίπτωση μεταφοράς του στην Ελλάδα λόγω των λίγων πιθανοτήτων που έχει η αίτησή του να εξετασθεί πραγματικά και λόγω των αξιοθρήνητων συνθηκών κράτησης και υποδοχής των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα.

28. Μια δεύτερη μεταφορά οργανώθηκε στις 15 Ιουνίου 2009, αυτή την φορά με συνοδεία.

29. Με δύο αποφάσεις των 3 και 10 Σεπτεμβρίου 2009, το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών απέρριψε τις αιτήσεις ακύρωσης της εντολής για αποχώρηση από το βελγικό έδαφος. Η πρώτη, λόγω του ότι ο προσφεύγων δεν είχε καταθέσει αίτηση για εξακολούθηση της διαδικασίας εντός δεκαπέντε ημερών από την επίδοση της απόφασης που απέρριπτε την

κατεπείγουσα αίτηση αναστολής. Η δεύτερη λόγω του ότι ο προσφεύγων δεν κατέθεσε απαντητικό υπόμνημα.

30. Καμμία αίτηση αναίρεσης (διοικητικής) δεν ασκήθηκε ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας.

Γ. Αίτηση ασφαλιστικών μέτρων κατά του Βελγίου

31. Εντωμεταξύ, στις 11 Ιουνίου 2009, ο προσφεύγων προσέφυγε στο Δικαστήριο, μέσω του Δικηγόρου του, με αίτηση αναστολής της μεταφοράς του στην Ελλάδα. Εκτός από τους κινδύνους που διέτρεχε στην Ελλάδα, υποστήριξε ότι απέδρασε από το Αφγανιστάν αφού ξέφυγε από μια απόπειρα δολοφονίας του από τους Ταλιμπάν σε αντίποινα για τις υπηρεσίες διερμηνείας που προσέφερε στα διεθνή αεροπορικά στρατεύματα που είχανε βάση στην Καμπούλ. Ως αποδεικτικά στοιχεία προσκόμισε τα πιστοποιητικά που βεβαίωναν τις υπηρεσίες του ως διερμηνέα.

32. Στις 12 Ιουνίου 2009, το Δικαστήριο αρνήθηκε να εφαρμόσει το άρθρο 39 του Κανονισμού αλλά ενημέρωσε την Ελληνική Κυβέρνηση για το ότι η απόφαση αυτή βασιζόταν στην εμπιστοσύνη που είχε το Δικαστήριο στην τήρηση από πλευράς Ελλάδας των υποχρεώσεών της με βάση την Σύμβαση και στην εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας σε θέματα ασύλου. Η επιστολή που στάλθηκε στην Ελληνική Κυβέρνηση, είχε συνταχτεί ως εξής :

«Η απόφαση αυτή υιοθετήθηκε με την ρητή συμφωνία ότι ρητά συμφωνείται η Ελλάδα, ως συμβαλλόμενο Κράτος, θα συμμορφωθεί στις υποχρεώσεις με τις οποίες βαρύνεται σύμφωνα με τα άρθρα 3, 13 και 34 της Σύμβασης. Το Τμήμα έχει επίσης εμπιστοσύνη ότι η Κυβέρνησή σας θα σεβαστεί τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από τα ακόλουθα κείμενα :

-τον προαναφερθέντα Κανονισμό του «Δουβλίνου»

-την Οδηγία 2005/85/CE του Συμβουλίου της 1^{ης} Δεκεμβρίου 2005 σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις σχετικά με την διαδικασία χορήγησης και αφαίρεσης του καθεστώτος του πρόσφυγα, και

-την Οδηγία 2003/9/CE του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιανουαρίου 2003 σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο

Θα παρακαλούσα λοιπόν την Κυβέρνησή σας να αναλάβει την υποχρέωση να ενημερώσει το Δικαστήριο για την πρόοδο κάθε αίτησης ασύλου που θα

ασκήσει ο προσφεύγων στην Ελλάδα καθώς και τον χώρο κράτησής του, σε περίπτωση που θα φυλακιστεί κατά την άφιξή του στην χώρα.»

Δ. Υπόδειξη ασφαλιστικών μέτρων κατά της Ελλάδας

33. Στις 15 Ιουνίου 2009, ο προσφεύγων μεταφέρθηκε στην Ελλάδα. Με την άφιξή του στο Διεθνές αεροδρόμιο Αθηνών, παρουσιάστηκε με την ίδια ταυτότητα με εκείνη που αναφέρεται στην συμφωνία ανάληψής του της 4^{ης} Ιουνίου 2009, που εκδόθηκε από τις Ελληνικές Αρχές.

34. Στις 19 Ιουνίου 2009, ο Δικηγόρος του προσφεύγοντα έλαβε ένα πρώτο σύντομο μήνυμα SMS για το οποίο ενημέρωσε το Δικαστήριο. Ο προσφεύγων ανέφερε ότι τέθηκε με την άφιξή του υπό κράτηση στο χώρο δίπλα από το αεροδρόμιο. Σε ένα μικρό χώρο ήταν φυλακισμένος με άλλα είκοσι άτομα, είχε πρόσβαση στις τουαλέτες ανάλογα με την κρίση των φυλάκων, δεν μπορούσε να περπατήσει έξω, του δώσανε πολύ λίγη τροφή, κοιμήθηκε σε ένα πολύ βρώμικο στρώμα ή και στο πάτωμα.

35. Κατά την απόλυσή του, στις 18 Ιουνίου 2009, έλαβε κάρτα αιτούντος άσυλο («την ροζ κάρτα»), κατωτέρω παράγραφος 89). Με την ευκαιρία αυτή, οι αστυνομικές αρχές του έδωσαν μια γνωστοποίηση με την ακόλουθη διατύπωση (μετάφραση που προσκόμισε η Ελληνική Κυβέρνηση):

«Στα Σπάτα, σήμερα, 18.06.2009, ώρα 12:58, ο υπογεγραμμένος, [...] Αστυνόμος, κοινοποίησα στον Αφγανό υπήκοο [...], που γεννήθηκε στις [...], αγνώστου κατοικίας, ότι πρέπει να εμφανιστεί στις επόμενες δύο μέρες στην Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής/Τμήμα Ασύλου για να δηλώσει την διεύθυνση διαμονής του στην Ελλάδα, για να μπορέσει να ενημερωθεί για την εξέλιξη της αίτησης ασύλου του.»

36. Ο προσφεύγων δεν παρουσιάστηκε στην Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής, στην οδό Πέτρου Ράλλη στην Αθήνα (κατωτέρω «Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής»).

37. Χωρίς μέσα για να συντηρηθεί, ο προσφεύγων «εγκαταστάθηκε» στο κέντρο της Αθήνας σε ένα πάρκο που το κατοικούσαν υποψήφιοι για άσυλο αφγανικής υπηκοότητας.

38. Όταν ενημερώθηκε για την κατάσταση, στις 22 Ιουνίου 2009, η Γραμματέας του Δεύτερου Τμήματος έστειλε νέα επιστολή στην Ελληνική Κυβέρνηση με τους ακόλουθους όρους :

«Θα παρακαλούσα την Κυβέρνησή σας να ενημερώσει το Δικαστήριο για την σημερινή κατάσταση του προσφεύγοντα, ιδίως σχετικά με τις δυνατότητες που έχει να ασκήσει μια πραγματική αίτηση ασύλου. Το Δικαστήριο θα πρέπει επίσης να ενημερωθεί για τα μέτρα που σχεδιάζει να πάρει η Κυβέρνησή σας σχετικά με :

A) την απομάκρυνσή του προσφεύγοντα, και

B) τα μέσα διαβίωσης που έχει ο προσφεύγων.»

39. Η προθεσμία που τάχθηκε στις ελληνικές αρχές για να προσκομίσουν τις πληροφορίες αυτές ήταν η 29^η Ιουνίου 2009, ενώ ορίστηκε επίσης ότι : «εάν δεν υπάρξει απάντηση από την πλευρά σας στην επιστολή μας εντός των προθεσμιών που έχουν ταχθεί, το Δικαστήριο σκέφτεται σοβαρά να εφαρμόσει το άρθρο 39 κατά της Ελλάδας.»

40. Στις 2 Ιουλίου 2009, δεδομένης της γενικής κατάστασης ανασφάλειας που ολοένα και μεγάλωνε στο Αφγανιστάν, δεδομένου του αληθοφανούς χαρακτήρα της αφήγησης του προσφεύγοντα σχετικά με τους κινδύνους που διέτρεχε και που διατρέχει ακόμα σε περίπτωση επαναπροώθησης στο Αφγανιστάν και την απουσία αντίδρασης από πλευράς Ελληνικών Αρχών, το Δικαστήριο αποφάσισε να εφαρμόσει το άρθρο 39 του Κανονισμού και να υποδείξει στην Ελληνική Κυβέρνηση, για το συμφέρον των μερών και για την καλή διεξαγωγή της διαδικασίας, να μην απελάσει τον προσφεύγοντα περιμένοντας την έκβαση της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου.

41. Στις 23 Ιουνίου 2009, η Ελληνική Κυβέρνηση ενημέρωσε το Δικαστήριο, σε απάντηση της επιστολής της 22ας Ιουνίου 2009, ότι με την άφιξή του στο αεροδρόμιο στις 15 Ιουνίου 2009, ο προσφεύγων είχε ζητήσει άσυλο και ότι η διαδικασία ασύλου είχε αρχίσει. Η Κυβέρνηση προσθέτει ότι ο προσφεύγων δεν παρουσιάστηκε στην προθεσμία δύο ημερών που του είχε ταχθεί, στην Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής για να συμπληρώσει την αίτηση ασύλου και να δηλώσει την διεύθυνση διαμονής του.

42. Εντωμεταξύ, ο δικηγόρος του προσφεύγοντα συνέχισε να ενημερώνει το Δικαστήριο για τις επαφές που είχε μαζί του. Επιβεβαίωσε ότι είχε καταθέσει αίτηση ασύλου στο αεροδρόμιο κι ότι έλαβε πρόσκληση για να παρουσιαστεί στην Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής για να δηλώσει

διεύθυνση διαμονής για την συνέχιση της διαδικασίας. Αnéφερε ωστόσο, ότι δεν παρουσιάστηκε επειδή δεν είχε καμία διεύθυνση να δηλώσει.

Ε. Μεταγενέστερα γεγονότα

43. Την 1^η Αυγούστου 2009, ενώ προσπαθούσε να φύγει από την Ελλάδα, ο προσφεύγων συνελήφθηκε στο διεθνές αεροδρόμιο Αθηνών έχοντας μια πλαστή βουλγαρική ταυτότητα.

44. Ο προσφεύγων τέθηκε υπό κράτηση για επτά ημέρες στο ίδιο κέντρο Κράτησης δίπλα στο αεροδρόμιο. Σε ένα μήνυμα sms στον δικηγόρο του, περιέγραφε τις συνθήκες κράτησής του και παραπονέθηκε ότι τον χτύπησαν οι αστυνομικοί που επιτηρούσαν το Κέντρο. Αnéφερε ότι ήθελε να φύγει από την Ελλάδα πάση θυσία για να μη ζει πια κάτω από τόσο δύσκολες συνθήκες.

45. Στις 3 Αυγούστου 2009, καταδικάστηκε σε δύο μήνες φυλάκιση με τρεις μήνες αναστολή από το Πλημμελειοδικείο Αθηνών επειδή επιχείρησε να φύγει από την χώρα με πλαστά έγγραφα.

46. Στις 4 Αυγούστου 2009, το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης (νυν Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη) υιοθέτησε ένα διάταγμα που προέβλεπε ότι σύμφωνα με το άρθρο 76 του Νόμου υπ'αρ. 3386/2005 «σχετικά με την είσοδο, την διαμονή και την κοινωνική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια», ο προσφεύγων αποτελούσε αντικείμενο διαδικασίας διοικητικής απέλασης. Το διάταγμα αυτό ανέφερε ότι ο προσφεύγων μπορούσε να αφεθεί ελεύθερος αφού δεν ήταν ύποπτος φυγής ή κίνδυνος για την δημόσια τάξη.

47. Στις 18 Δεκεμβρίου 2009, ο προσφεύγων παρουσιάστηκε στην Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής που του ανανέωσε την ροζ κάρτα του για έξι μήνες. Σε επιστολή της ίδιας μέρας, η Αστυνομική Διεύθυνση σημείωσε εγγράφως ότι ο προσφεύγων είχε δηλώσει ότι δεν είχε κατοικία και αναζήτησε το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για να αναζητήσει κατοικία.

48. Στις 20 Ιανουαρίου 2010, η απόφαση απέλασης του προσφεύγοντα ανακλήθηκε αυτεπάγγελα με την αιτιολογία ότι η προσφεύγων είχε καταθέσει αίτηση ασύλου πριν την σύλληψή του.

49. Σε επιστολή της 26^{ης} Ιανουαρίου 2010, το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ενημέρωσε το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους

ότι λόγω της μεγάλης ζήτησης, η εξεύρεση κατοικίας για τον προσφεύγοντα καθυστέρησε, ότι παρόλα αυτά μπόρεσε να βρεθεί μια κατοικία αλλά ότι επειδή δεν υπήρχε η διεύθυνση επικοινωνίας με τον προσφεύγοντα, δεν ήταν δυνατόν να τον ενημερώσουνε.

50. Στις 18 Ιουνίου 2010, ο προσφεύγων παρουσιάστηκε στην Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής που του ανανέωσε την ροζ κάρτα του για έξι μήνες.

51. Στις 21 Ιουνίου 2010, ο προσφεύγων έλαβε μια γραπτή πρόσκληση στα ελληνικά, την οποία υπέγραψε παρουσία διερμηνέα, για συνέντευξη στην Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής στις 2 Ιουλίου 2010. Ο προσφεύγων δεν παρουσιάστηκε στην συνέντευξη.

52. Όταν επικοινωνήσε μαζί του ο Δικηγόρος του, μετά την ακρόαση στο Δικαστήριο, ο προσφεύγων τον πληροφόρησε ότι η πρόσκληση αυτή του επιδόθηκε στα ελληνικά με την ευκαιρία της ανανέωσης της ροζ κάρτας του και ότι ο διερμηνέας δεν είχε αναφέρει καμμία ημερομηνία για συνέντευξη.

53. Σε ένα μήνυμα *sms* στον Δικηγόρο του, της 1^{ης} Σεπτεμβρίου 2010, ο προσφεύγων τον πληροφόρησε ότι επιχείρησε και πάλι να φύγει από την Ελλάδα για την Ιταλία όπου άκουσε ότι υπήρχαν πιο αξιοπρεπείς συνθήκες υποδοχής και ότι δεν θα ήταν αναγκασμένος να ζει στον δρόμο. Συνελήφθηκε από την Αστυνομία Πατρών και οδηγήθηκε στην Θεσσαλονίκη και στην συνέχεια στα σύνορα με την Τουρκία για απέλαση στην χώρα αυτή. Την τελευταία στιγμή, οι Έλληνες αστυνομικοί δεν προέβησαν στην απέλασή του, σύμφωνα με τα λεγόμενα του προσφεύγοντα, λόγω της παρουσίας των τούρκων ομολόγων τους.

II. ΤΟ ΟΙΚΕΙΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

A. Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 σχετικά με το καθεστώς των προσφύγων

54. Το Βέλγιο και η Ελλάδα επικυρώσανε την Σύμβαση της Γενεύης του 1951 σχετικά με το καθεστώς των προσφύγων («η Σύμβαση της Γενεύης») που ορίζει τον τρόπο με τον οποίο ένα Κράτος πρέπει να χορηγεί το καθεστώς του πρόσφυγα στα άτομα που κάνουν την σχετική αίτηση, καθώς και τα δικαιώματα και καθήκοντα των ατόμων αυτών.

55. Στην υπό κρίση υπόθεση, το κεντρικό άρθρο είναι το άρθρο 33§1 της Σύμβασης που ορίζει τα εξής :

«1. Ουδεμία Συμβαλλομένη Χώρα θα απελαύνει ή θα επαναπροωθή, καθ' οιονδήποτε τρόπον, Πρόσφυγας, εις τα σύνορα εδαφών ένθα η ζωή ή ελευθερία αυτών απειλούνται δια λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων.»

56. Στο σημείωμά της της 13^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 για την Διεθνή Προστασία (A/AC. 96/951, §16), η Ύπατη Αρμοστεία, που έχει αποστολή να επαγρυπνά για τον τρόπο με τον οποίο τα Κράτη Μέλη εφαρμόζουν την Σύμβαση της Γενεύης, ανέφερε ότι η αρχή αυτή, η αποκαλούμενη της «μη-επαναπροώθησης», ήταν :

«μια αποφασιστική αρχή προστασίας που δεν επιδέχεται καμμία επιφύλαξη. Από πολλές πλευρές, η αρχή αυτή είναι το λογικό συμπλήρωμα του δικαιώματος αναζήτησης ασύλου που αναγνωρίζεται στην Παγκόσμια Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Το δικαίωμα αυτό κατέληξε να θεωρείται σαν ένας κανόνας διεθνούς εθιμικού δικαίου που δεσμεύει όλα τα Κράτη. Επιπλέον, το διεθνές δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθιέρωσε την μη-επαναπροώθηση ως θεμελιώδες στοιχείο της απόλυτης απαγόρευσης βασανιστηρίων και σκληρών, απάνθρωπων ή εξευτελιστικών μεταχειρίσεων. Η υποχρέωση μη προώθησης αναγνωρίζεται επίσης ότι εφαρμόζεται στους πρόσφυγες ανεξάρτητα από την επίσημη αναγνώρισή τους, πράγμα που περιλαμβάνει προφανώς τους αιτούντες άσυλο των οποίων το καθεστώς δεν έχει ακόμα καθοριστεί. Καλύπτει κάθε μέτρο που εμπίπτει σε ένα Κράτος που μπορούσε να έχει ως σκοπό την προώθηση αυτού που ζητά άσυλο ή ενός πρόσφυγα στα σύνορα χώρας όπου απειλείται η ζωή ή η ελευθερία του, και όπου κινδυνεύει να εκδιωχθεί. Αυτό περιλαμβάνει την απόρριψη στα σύνορα, την σύλληψη και έμμεση επαναπροώθηση, είτε πρόκειται για ένα άτομο που ζητά άσυλο είτε πρόκειται για μαζικό κύμα.

B. Το κοινοτικό δίκαιο

1. *Η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (όπως τροποποιήθηκε με την Συνθήκη της Λισαβόνας, που τέθηκε σε ισχύ την 1^η Δεκεμβρίου 2009)*

57. Τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως αυτά κατοχυρώνονται από την Σύμβαση, αποτελούν τμήμα του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αναγνωρίζονται με τους ακόλουθους όρους :

Άρθρο 2

«Η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. (...)»

Άρθρο 6

«1. Η Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που περιέχονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 7ης Δεκεμβρίου 2000, όπως προσαρμόσθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2007, στο Στρασβούργο, ο οποίος έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες.

(...)

3. Τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και όπως απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, αποτελούν μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης.»

2. *Η Συνθήκη για την λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (όπως τροποποιήθηκε με την Συνθήκη της Λισαβόνας, που τέθηκε σε ισχύ την 1^η Δεκεμβρίου 2009)*

58. Τα θέματα που ενδιαφέρουν ειδικότερα την παρούσα απόφαση ρυθμίζονται στην Ενότητα V, Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, του τρίτου μέρους της Συνθήκης για την λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις πολιτικές και την δράση της Ένωσης. Στο πρώτο Κεφάλαιο της ενότητας αυτής, το άρθρο 67 ορίζει ότι :

«1. Η Ένωση συγκροτεί χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, με σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των διαφορετικών νομικών συστημάτων και παραδόσεων των κρατών μελών.

2. ... αναπτύσσει κοινή πολιτική στους τομείς του ασύλου, της μετανάστευσης και του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων, η οποία βασίζεται στην αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών και είναι δίκαιη έναντι των υπηκόων τρίτων χωρών...»

59. Το δεύτερο κεφάλαιο της ενότητας IV αφορά τις «πολιτικές σχετικά με τους ελέγχους στα σύνορα, με το άσυλο και την μετανάστευση». Το άρθρο 78 §1 προβλέπει ότι :

«1. Η Ένωση αναπτύσσει κοινή πολιτική στους τομείς του ασύλου, της επικουρικής προστασίας και της προσωρινής προστασίας με στόχο να παρέχεται το κατάλληλο καθεστώς σε οποιοδήποτε υπήκοο τρίτης χώρας χρήζει διεθνούς προστασίας και να εξασφαλίζεται η τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης. Η πολιτική αυτή πρέπει να συνάδει με τη Σύμβαση της Γενεύης ... καθώς και με άλλες συναφείς συμβάσεις.»

60. Το άρθρο 78 §2 προβλέπει μεταξύ άλλων ότι ο νομοθέτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης υιοθετεί ομοιόμορφα καθεστώτα ασύλου και επικουρικής προστασίας, καθώς και κριτήρια και μηχανισμούς και ορισμού του Κράτους Μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου.

3. *Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης*

61. Ο Χάρτης κοινωνικών Δικαιωμάτων που από τότε που τέθηκε σε ισχύ η Συνθήκη της Λισαβόνας αποτελεί μέρος του πρωτογενούς δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, περιέχει μια ρητή διάταξη που κατοχυρώνει το δικαίωμα ασύλου. Διατυπώνεται με τους εξής όρους :

Άρθρο 18-Δικαίωμα ασύλου

«Το δικαίωμα ασύλου διασφαλίζεται τηρουμένων των κανόνων της Σύμβασης της Γενεύης της 28ης Ιουλίου 1951 και του Πρωτοκόλλου της 31ης Ιανουαρίου 1967 περί του καθεστώτος των προσφύγων και σύμφωνα με τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

4. *Το σύστημα ασύλου του «Δουβλίνου»*

62. Από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που έγινε το 1999 στο Tampere, η Ευρωπαϊκή Ένωση οργανώνει την εφαρμογή ενός κοινού συστήματος ευρωπαϊκού ασύλου.

63. Κατά την πρώτη φάση (1999-2004) υιοθετήθηκαν τα νομικά μέσα που καθορίζουν τις ελάχιστες κοινές απαιτήσεις στους τομείς συνθηκών υποδοχής των αιτούντων άσυλο, των διαδικασιών ασύλου και των προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούνται για να αναγνωριστεί ότι κάποιος χρειάζεται διεθνή προστασία, καθώς και τους κανόνες σύμφωνα με τους

οποίους καθορίζεται το Κράτος μέλος που είναι υπεύθυνο για την εξέταση μιας αίτησης ασύλου («το σύστημα του Δουβλίνου»).

64. Η δεύτερη φάση είναι σε εξέλιξη. Έχει σκοπό να εναρμονίσει ακόμα περισσότερο και να βελτιώσει τις απαιτήσεις προστασίας για να καθιερωθεί κοινό ευρωπαϊκό καθεστώς ασύλου μέχρι το 2012. Προτάσεις τροποποίησης αναγγέλθηκαν από την Επιτροπή στο πλαίσιο δράσης της για θέματα ασύλου στις 17 Ιουνίου 2008 (COM(2008) 360).

α) Ο κανονισμός «Δουβλίνου» και ο Κανονισμός « Eurodac »

65. Ο Κανονισμός υπ'αρ. 343/2003 του Συμβουλίου της 18^{ης} Φεβρουαρίου 2003 που καθιερώνει τα κριτήρια και τους μηχανισμούς καθορισμού του κράτους Μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου που έχει κατατεθεί σε ένα από τα κράτη Μέλη από έναν υπήκοο τρίτης χώρας (ο κανονισμός του «Δουβλίνου») εφαρμόζεται στα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και στη Νορβηγία, την Ισλανδία και την Ελβετία.

66. Ο Κανονισμός αντικαθιστά τις διατάξεις της Συνθήκης του Δουβλίνου σχετικά με τον καθορισμό του Κράτους Μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου που έχει κατατεθεί σε ένα από τα κράτη Μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων που υπογράφηκε στις 15 Ιουνίου 1990.

67. Ο Κανονισμός συμπληρώνεται με ένα Κανονισμό εφαρμογής, τον Κανονισμό αρ. 1560/2003.

68. Στην πρώτη εισαγωγική σκέψη, ο Κανονισμός του «Δουβλίνου» υπενθυμίζει ότι εντάσσεται στο πλαίσιο μιας γενικής πολιτικής στον τομέα του ασύλου με στόχο να τεθεί προοδευτικά σε εφαρμογή ένας χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης στην διάθεση αυτών, που, λόγω των περιστάσεων, αναζητούν νόμιμα προστασία στην Κοινότητα.

69. Ο Κανονισμός του «Δουβλίνου», στην δεύτερη εισαγωγική σκέψη, βασίζεται στο τεκμήριο ότι τα κράτη Μέλη σέβονται την αρχή της μη-επαναπροώθησης που προβλέπεται από την Σύμβαση της Γενεύης και θεωρούνται ως ασφαλείς χώρες.

70. Σύμφωνα με τον Κανονισμό, τα κράτη Μέλη υποχρεούνται να καθορίσουν, με βάση αντικειμενικά και ιεραρχούμενα κριτήρια (άρθρα 5 έως 14), το Κράτος Μέλος που είναι υπεύθυνο για την εξέταση μιας

αίτησης ασύλου που κατατέθηκε στο έδαφός τους. Το σύστημα επιδιώκει να αποφύγει το φαινόμενο πολλαπλών αιτήσεων, και συγχρόνως θέλει να εγγυάται ότι την περίπτωση κάθε αιτούντα άσυλο θα την χειρίζεται ένα μόνο Κράτος Μέλος.

71. Έτσι, από την στιγμή που αποδεικνύεται ότι ο αιτών άσυλο πέρασε παράνομα τα σύνορα ενός Κράτους Μέλους στο οποίο μπήκε ερχόμενος από τρίτο Κράτος, αυτό το Κράτος Μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου (άρθρο 10 §1). Η ευθύνη αυτή παύει να υφίσταται δώδεκα μήνες μετά την ημερομηνία της παράνομης διέλευσης των συνόρων.

72. Αν η ανάλυση των κριτηρίων του Κανονισμού ορίζει ως υπεύθυνο ένα άλλο κράτος Μέλος, τότε αυτό το τελευταίο αναζητείται για να αναλάβει τον αιτούντα άσυλο, και συνακόλουθα για να εξετάσει την αίτησή του. Το Κράτος Μέλος στο οποίο απευθύνεται η αίτηση πρέπει να αποφασίσει επί της αίτησης εντός προθεσμίας δύο μηνών από την παραλαβή της αίτησης. Έλλειψη απάντησης μετά την εκπνοή της προθεσμίας των δύο μηνών ισοδυναμεί με αποδοχή της αίτησης αναδοχής του αιτούντος (άρθρα 17 και 18 §§ 1 και 7).

73. Στην περίπτωση που το Κράτος στο οποίο απευθύνεται η αίτηση αναγνωρίζει την ευθύνη του, το πρώτο κράτος Μέλος υποχρεούται να κοινοποιήσει στον αιτούντα αιτιολογημένη απόφαση με την οποία να τον ενημερώνει για την υποχρέωσή του να τον μεταφέρει. Η μεταφορά αυτή πρέπει να γίνει το αργότερο εντός έξι μηνών από την αποδοχή της αίτησης αναδοχής. Αν δεν γίνει η μεταφορά εντός των προθεσμιών, η ευθύνη εμπίπτει στο Κράτος μέλος στο οποίο κατατέθηκε η αίτηση ασύλου (άρθρο 19).

74. Κατά παρέκκλιση του γενικού κανόνα, κάθε Κράτος Μέλος μπορεί να εξετάσει μια αίτηση ασύλου που καταθέτει ο υπήκοος τρίτου Κράτους, ακόμα και αν δεν είναι αρμόδιο για την εξέταση αυτή σύμφωνα με τα κριτήρια που ορίζονται στον Κανονισμό (άρθρο 3 §2). Πρόκειται για την λεγόμενη ρήτρα «κυριαρχίας». Στην περίπτωση αυτή το Κράτος αυτό γίνεται το αρμόδιο Κράτος Μέλος και αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις που συνδέονται με την ανάληψη της αρμοδιότητας αυτής.

75. Επίσης, κάθε Κράτος Μέλος μπορεί, ακόμα και αν δεν είναι αρμόδιο σύμφωνα με τα κριτήρια που ορίζονται από τον Κανονισμό, να επανενώσει τα μέλη της ίδιας οικογένειας, καθώς και άλλους εξαρτώμενους συγγενείς

των οποίων έχουν αναλάβει την φροντίδα για λόγους ανθρωπιστικούς που στηρίζονται ιδίως σε οικογενειακούς και πολιτισμικούς λόγους (άρθρο 15 §1). Πρόκειται για την λεγόμενη «ανθρωπιστική» ρήτρα. Στην περίπτωση αυτή, αυτό το Κράτος μέλος εξετάζει, με αίτηση άλλου Κράτους Μέλους, την αίτηση ασύλου του ενδιαφερόμενου. Οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να συναινούν.

76. Ο κανονισμός συμπληρώνεται με τον Κανονισμό υπ'αρ. 2725/2000 της 11^{ης} Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με την δημιουργία του συστήματος Eurodac για την σύγκριση των δακτυλικών αποτυπωμάτων («ο Κανονισμός Eurodac»). Το σύστημα αυτό επιβάλλει στα Κράτη να καταγράφουν τα δακτυλικά αποτυπώματα των αιτούντων άσυλο. Τα δεδομένα διαβιβάζονται στην Κεντρική Μονάδα Eurodac, την οποία διαχειρίζεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, που τα καταγράφει στη κεντρική βάση δεδομένων και τα συγκρίνει με τα δεδομένα που έχουν ήδη αποθηκευθεί.

77. Στις 6 Ιουνίου 2007, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαβίβασε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο μια αναφορά για την αξιολόγηση του συστήματος του Δουβλίνου (COM(2007)299 τελικό). Στις 3 Δεκεμβρίου 2008, έκανε γνωστή δημοσίως την πρότασή της για αναθεώρηση του Κανονισμού του «Δουβλίνου» (COM(2008)820 τελικό/2). Αντικείμενο της αναθεώρησης είναι να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα του συστήματος και να εγγυάται ότι το σύνολο των αναγκών όσων ζητούν διεθνή προστασία καλύπτονται από την διαδικασία καθορισμού της ευθύνης.

78. Η πρόταση έχει σκοπό να θέσει σε εφαρμογή έναν μηχανισμό αναστολής των μεταφορών με βάση το Δουβλίνο. Στόχος είναι αφενός, τα Κράτη Μέλη των οποίων το σύστημα ασύλου υπόκειται ήδη σε ιδιαίτερη πίεση να μην επιφορτίζονται λόγω των μεταφορών αυτών, και αφετέρου οι αιτούντες άσυλο να μην αποστέλλονται σε κράτη Μέλη που δεν μπορούν να τους προσφέρουν επαρκές επίπεδο προστασίας, ιδίως λόγω των συνθηκών υποδοχής και πρόσβασης στην διαδικασία αίτησης ασύλου (αρ. 31 της πρότασης). Προβλέπεται ότι η αίτηση θα αποστέλλεται από το ενδιαφερόμενο κράτος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για απόφαση. Οι μεταφορές θα μπορούν να ανασταλούν για έξι μήνες το ανώτερο. Η Επιτροπή θα μπορεί να παρατείνει την αναστολή για έξι μήνες με δική της πρωτοβουλία ή με αίτηση του ενδιαφερόμενου Κράτους.

79. Η πρόταση, που εξετάστηκε σύμφωνα με την διαδικασία συναπόφασης, εγκρίθηκε στις 7 Μαΐου 2009 σε πρώτη ανάγνωση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο που διαβίβασε την πρότασή του στην Επιτροπή και στο Συμβούλιο.

80. Κατά το άτυπο Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών που συνήλθε στις Βρυξέλλες στις 15 και 16 Ιουλίου 2010, η Βελγική Προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης έβαλε στην ημερήσια διάταξη μια ανταλλαγή απόψεων για τα μέσα με τα οποία θα επιτευχθεί μια ενιαία διαδικασία ασύλου και ένα ομοιόμορφο καθεστώς διεθνούς προστασίας μέχρι το 2012. Επρόκειτο ιδίως να συζητηθεί η δυνατότητα να χορηγηθεί στα πλαίσια του Συμβουλίου η προτεραιότητα των διαπραγματεύσεων για την αναθεώρηση του Κανονισμού του Δουβλίνου και το αν οι Υπουργοί θα υποστήριζαν να συμπεριληφθεί η προσωρινή αναστολή.

81. Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ), μετέπειτα Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) από τότε που τέθηκε σε εφαρμογή η Συνθήκη της Λισαβόνας, αποφάνθηκε μία φορά για το θέμα του Κανονισμού του Δουβλίνου. Στην απόφαση *Petrosian* (C-19/08, απόφαση της 29^{ης} Ιανουαρίου 2009), ζητήθηκε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει την ερμηνεία που πρέπει να δοθεί στο άρθρο 20§§1 και 2 σχετικά με την εκ νέου ανάληψη μιας αίτησης ασύλου και με τον υπολογισμό της προθεσμίας εκτέλεσης της μεταφοράς όταν η νομοθεσία του αιτούντος Κράτους Μέλους προβλέπει ανασταλτικό αποτέλεσμα για την προσφυγή. Συμπεράνε ότι η προθεσμία αρχίζει να τρέχει από την απόφαση περί του βάσιμου της αίτησης.

82. Στο ΔΕΕ προσέφυγε πρόσφατα το *Court of Appeal* (Ηνωμένο Βασίλειο) με προδικαστικό ερώτημα για την ερμηνεία που πρέπει να δοθεί ιδίως στην ρήτρα κυριαρχίας που αναφέρεται στον Κανονισμό του Δουβλίνου (υπόθεση N.S., C-411/10).

β) Οι οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε θέματα ασύλου

83. Τρεις άλλοι ευρωπαϊκοί κανόνες ήρθαν να συμπληρώσουν τον κανονισμό.

84. Η Οδηγία 2003/9 της 27^{ης} Ιανουαρίου 2003 σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα Κράτη Μέλη («η οδηγία Υποδοχής»), τέθηκε σε ισχύ την ημέρα της δημοσίευσής της στην

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (JO L31 της 6.2.2003), προβλέπει ότι τα Κράτη πρέπει να εγγυώνται στους αιτούντες άσυλο :

-ορισμένες υλικές συνθήκες, ιδίως την στέγαση, την διατροφή και την ένδυση, που πρέπει να προμηθεύουν είτε εις είδος είτε υπό την μορφή οικονομικού επιδόματος. Τα επιδόματα πρέπει να είναι επαρκή ώστε να μην εμπίπτει σε κατάσταση ένδειας ο αιτών.

-τα κατάλληλα μέτρα για την διατήρηση της οικογενειακής ενότητας

-τις ιατρικές και ψυχολογικές φροντίδες

-την πρόσβαση των ανηλίκων στο εκπαιδευτικό σύστημα και σε μαθήματα γλώσσας όταν είναι απαραίτητο για να τους διασφαλιστεί κανονική φοίτηση σε σχολείο.

Το 2007, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσέφυγε στο ΔΕΚ, το οποίο μετέπειτα ονομάστηκε ΔΕΕ, στα πλαίσια προσφυγής για παράλειψη κράτους για να εξετάσει αν η Ελλάδα εκπλήρωνε τις υποχρεώσεις της σε θέματα υποδοχής προσφύγων. Σε μια απόφαση της 19^{ης} Απριλίου 2007 (υπόθεση C-72/06), το ΔΕΚ συμπέρανε ότι η Ελλάδα παρέβη τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από την οδηγία Υποδοχής. Οι ελληνικές αρχές στην συνέχεια προέβησαν στην ενσωμάτωση της ανωτέρω οδηγίας.

Στις 3 Νοεμβρίου 2009, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απηύθυνε γράμμα στην Ελλάδα για να της ανακοινώσει ότι κινούσε νέα διαδικασία εναντίον της.

85. *Η Οδηγία 2005/85 της 1^{ης} Δεκεμβρίου 2005 σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για την διαδικασία με την οποία τα Κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα* (η «οδηγία Διαδικασία»), που τέθηκε σε εφαρμογή την ημέρα της δημοσίευσής της στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (L 326/13 της 13.12.2005) εγγυάται τα ακόλουθα δικαιώματα:

-μια αίτηση ασύλου δεν μπορεί να απορριφθεί για το μόνο λόγο ότι δεν κατατέθηκε εντός των πιο σύντομων δυνατών προθεσμιών. Επιπλέον, τα Κράτη Μέλη θα εγγυώνται μια ατομική, αμερόληπτη και αντικειμενική εξέταση

--οι αιτούντες θα έχουν το δικαίωμα να μένουν στο έδαφος μέχρις ότου να εκδοθεί απόφαση για την αίτησή τους

-τα Κράτη Μέλη πρέπει να φροντίζουν ώστε οι αποφάσεις για αιτήσεις ασύλου να κοινοποιούνται εγγράφως και όταν μια αίτηση απορρίπτεται, η απόφαση να είναι αιτιολογημένη και να κοινοποιούνται εγγράφως οι δυνατότητες προσφυγής κατά αρνητικής απόφασης

-οι αιτούντες άσυλο πρέπει να ενημερώνονται για την διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσουν, τα δικαιώματά τους και τις υποχρεώσεις τους, και για το αποτέλεσμα της απόφασης που έχει ληφθεί από την αρμόδια αποφαινόμενη αρχή

-οι αιτούντες άσυλο πρέπει να έχουν, εφόσον χρειάζεται όταν αυτό είναι απαραίτητο, τις υπηρεσίες διερμηνέα για να παρουσιάσουν τα επιχειρήματά τους στις αρμόδιες αρχές,

-οι αιτούντες άσυλο πρέπει να έχουν την δυνατότητα να επικοινωνούν με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες. Γενικότερα, τα Κράτη Μέλη πρέπει να επιτρέπουν στην την Ύπατη Αρμοστεία την πρόσβαση στους αιτούντες άσυλο, συμπεριλαμβανομένων αυτών που είναι σε χώρους κράτησης, στις πληροφορίες σχετικά με τις αιτήσεις και τις διαδικασίες ασύλου, και να της επιτρέπουν να δίνει την γνώμη της σε κάθε αρμόδια αρχή,

-οι αιτούντες άσυλο πρέπει να έχουν την πραγματική δυνατότητα να συμβουλευούνται, με δικά τους έξοδα, νομικό σύμβουλο. Σε περίπτωση έκδοσης αρνητικής απόφασης από την αρμόδια αποφαινόμενο αρχή, τα Κράτη Μέλη φροντίζουν ώστε η νομική συνδρομή να παρέχεται μετά από αίτηση. Μπορούν να συνοδεύσουν το δικαίωμα αυτό με επιφυλάξεις (περιορισμούς στην προσφυγή σε νομικές συμβουλές σε εκείνους που αναφέρονται ειδικά από το εθνικό δίκαιο, περιορισμό στις προσφυγές που έχουν πιθανότητες να ευδοκιμήσουν ή σε αυτούς που δεν έχουν επαρκή οικονομικά μέσα).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε μια διαδικασία για παράλειψη κατά της Ελλάδας τον Φεβρουάριο του 2006 λόγω των διονομικών ελλείψεων του ελληνικού συστήματος ασύλου και έφερε την υπόθεση ενώπιον του ΔΕΚ, που μετονομάστηκε ΔΕΕ. Μετά την μεταφορά της οδηγίας «Διαδικασία» στο ελληνικό δίκαιο τον Ιούλιο του 2008, η υπόθεση διαγράφηκε από το πινάκιο.

Στις 24 Ιουνίου 2010, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε ενώπιον του ΔΕΕ διαδικασία κατά του Βελγίου λόγω του ότι οι Βελγικές Αρχές δεν

μετέφεραν ολοκληρωτικά την οδηγία «Διαδικασία», ιδίως τις ελάχιστες υποχρεώσεις σχετικά με την διεξαγωγή των ατομικών συνεντεύξεων.

Στην πρότασή της για τροποποίηση της οδηγίας «Διαδικασία» που παρουσιάστηκε στις 21 Οκτωβρίου 2009 (COM(2009) 554 τελικό) η Επιτροπή σχεδιάζει να ενισχύσει την υποχρέωση πληροφόρησης του προσφεύγοντα. Προβλέπει επίσης μια πλήρη επανεξέταση και *ex nunc* των πρωτόδικων αποφάσεων από ένα Δικαστήριο και διευκρινίζει ότι η έννοια της πραγματικής προσφυγής απαιτεί την επανεξέταση τόσο των πραγματικών ζητημάτων όσο και των νομικών. Εισάγει διατάξεις με στόχο την διασφάλιση του ανασταλτικού αποτελέσματος των προσφυγών. Οι τροποποιήσεις αυτές έχουν ως στόχο να ενισχύσουν την συνοχή του συστήματος με την εξέλιξη της νομολογίας της σχετικής με το δικαίωμα υπεράσπισης, την αρχή της ισότητας των όπλων και το δικαίωμα για πραγματική δικαστική προστασία.

86. *Η Οδηγία 2004/83 της 29^{ης} Απριλίου 2004 αφορά τις ελάχιστες απαιτήσεις για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους («οδηγία Χαρακτηρισμός Qualification»).* Τέθηκε σε ισχύ την εικοστή μέρα μετά την δημοσίευσή της στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (L 304 της 30.09.2004).

Η Οδηγία αυτή περιέχει ένα σύνολο κριτηρίων για την χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα ή για τον χαρακτηρισμό του καθεστώτος επικουρικής προστασίας και ορίζει τα δικαιώματα που συνδέονται με καθένα από τα καθεστώτα αυτά. Εισάγει ένα εναρμονισμένο καθεστώς για την προσωρινή προστασία των ατόμων που δεν καλύπτονται από την Σύμβαση της Γενεύης αλλά που απαιτούν εντούτοις διεθνή προστασία, όπως στην περίπτωση των θυμάτων γενικευμένων βιαιοτήτων ή εμφυλίων πολέμων.

Δύο αποφάσεις του ΔΕΚ, μετέπειτα ΔΕΕ, αφορούν την «οδηγία Χαρακτηρισμός Qualification». Πρόκειται για την υπόθεση *Elgafaji*, C-465/07, απόφαση της 17^{ης} Φεβρουαρίου 2009 και την *Salahadin Abdulla και λοιποί*, συνημμένες υποθέσεις C-175, 176, 178 και 179/08, απόφαση της 2ας Μαρτίου 2010.

Γ. Σχετικά κείμενα του Ευρωπαϊκού Επιτρόπου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

87. Εκτός από τις εκθέσεις που δημοσιεύτηκαν μετά τις επισκέψεις του στην Ελλάδα (κατωτέρω παράγραφος 160), ο Επίτροπος διατύπωσε μια σύσταση «σχετικά με τα δικαιώματα των αλλοδαπών που επιθυμούν να εισέλθουν στο έδαφος των Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης και την εκτέλεση των αποφάσεων απέλασης». Η Σύσταση αυτή με ημερομηνία 19 Σεπτεμβρίου 2001, υπογραμμίζει συγκεκριμένα τα εξής :

«1. Με την άφιξή του στα σύνορα κάθε Κράτους Μέλους, κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να τον μεταχειρίζονται με σεβασμό προς την ανθρώπινη αξιοπρέπειά του και να μην θεωρείται εξ αρχής ως κακοποιός ή απατεώνας.

2. Με την άφιξή του, κάθε άτομο, του οποίου αμφισβητείται το δικαίωμα εισόδου, πρέπει να έχει την δυνατότητα να ακουστεί, αν χρειάζεται με την βοήθεια διερμηνέα που διαθέτει το Κράτος υποδοχής, για να είναι σε θέση, αν χρειάζεται, να κάνει αίτηση ασύλου, πράγμα που συνεπάγεται το δικαίωμα να συμπληρώσει μια αίτηση αφού ενημερωθεί δεόντως, σε γλώσσα που καταλαβαίνει, για την διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσει. Ως εκ τούτου κάθε επαναπροώθηση, «στην έξοδο από το αεροπλάνο» είναι απαράδεκτη.

3. Κάθε περιορισμός στην ελευθερία μετακίνησης πρέπει να αποτελεί εξαίρεση. Η κράτηση πρέπει να αντικατασταθεί, στο μέτρο του δυνατού, με άλλα μέσα ελέγχου, όπως εγγύηση ή άλλα παρόμοια μέσα. Όταν η κράτηση είναι το μοναδικό μέσο για να διασφαλιστεί η φυσική παρουσία αλλοδαπού, δεν πρέπει να γίνεται συστηματικά σε Αστυνομικό Τμήμα ή σε φυλακή, εκτός αν είναι υλικά αδύνατο. Σε τέτοια περίπτωση, η κράτηση δεν μπορεί να υπερβαίνει την διάρκεια που είναι αυστηρά απαραίτητη για την μεταφορά σε εξιδικευμένο Κέντρο.

(...)

9. Τα Κέντρα Κράτησης δεν πρέπει να εξομοιώνονται με φυλακές.

(...)

11. Είναι απαραίτητο όχι μόνο να εγγυώμαστε, αλλά να εξασφαλίζουμε στην πράξη το δικαίωμα άσκησης δικαστικής προσφυγής υπό την έννοια του άρθρου 13 της ΕΣΔΑ, όταν το ενδιαφερόμενο άτομο υποστηρίζει ότι οι αρμόδιες αρχές παραβίασαν ή κινδυνεύουν να παραβιάσουν, ένα από τα δικαιώματα που εγγυάται η ΕΣΔΑ. Το δικαίωμα σε πραγματική προσφυγή

πρέπει να διασφαλίζεται σε όλους όσοι επιθυμούν να αμφισβητήσουν μια απόφαση επαναπροώθησης ή απέλασης από το έδαφος. Η προσφυγή αυτή πρέπει να είναι ανασταλτική της εκτέλεσης της απόφασης απέλασης, τουλάχιστον όταν γίνεται επίκληση ενδεχόμενης παραβίασης των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης.»

III. ΤΟ ΟΙΚΕΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

A. Οι συνθήκες υποδοχής των υποψηφίων για άσυλο

1. Διαμονή

88. Οι συνθήκες σχετικά με την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα διέπονται κυρίως με το Προεδρικό Διάταγμα ΠΔ 220/2007 που αποτελεί μεταφορά της Οδηγίας Υποδοχής. Οι διατάξεις του κειμένου αυτού που εφαρμόζονται στην παρούσα υπόθεση συνοψίζονται ως εξής:

89. Η Αρχή που είναι αρμόδια για την υποδοχή και την εξέταση της αίτησης ασύλου, εκδίδει δωρεάν, αμέσως μετά το αποτέλεσμα των δαχτυλικών αποτυπωμάτων και εν πάση περιπτώσει, τρεις μήνες μετά την κατάθεση της αίτησης, μια κάρτα αιτούντος άσυλο, η οποία επιτρέπει στον ενδιαφερόμενο να διαμένει στο ελληνικό έδαφος όλο το διάστημα κατά το οποίο εξετάζεται η αίτησή του. Η κάρτα ισχύει για έξι μήνες και μπορεί να ανανεωθεί μέχρι την έκδοση της οριστικής απόφασης (άρθρο 5 §1). Η κάρτα αυτή αποκαλείται «ροζ κάρτα».

90. Σύμφωνα με το άρθρο 12 §§1 και 3, οι αρμόδιες αρχές πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να διασφαλίζεται ότι προσφέρονται οι υλικές συνθήκες υποδοχής στους αιτούντες άσυλο. Στόχος είναι να τους διασφαλίζεται ένα επίπεδο διαβίωσης που να ανταποκρίνεται στην κατάσταση της υγείας τους, επαρκές για την κάλυψη των βιοτικών τους αναγκών και για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους. Η παροχή των μέτρων αυτών τελεί υπό την προϋπόθεση ότι οι ενδιαφερόμενοι είναι άποροι

91. Σε έναν αιτούντα άσυλο που δεν έχει κατοικία ή τα απαραίτητα οικονομικά μέσα για να στεγαστεί, χορηγείται φιλοξενία σε κέντρο Φιλοξενίας ή σε κάποιο άλλο χώρο μετά από αίτηση που κατατίθεται από τον ίδιο ενώπιον των Αρχών (άρθρο 6 §2). Σύμφωνα με τις πληροφορίες που έδωσε το Ελληνικό Υπουργείο Υγείας και Εθνικής Αλληλεγγύης, το

2009 υπήρχαν, δεκατέσσερα κέντρα υποδοχής κατανεμημένα σε όλη την χώρα και προοριζόντουσαν για την διαμονή των αιτούντων άσυλο. Διάθεταν ένα σύνολο 935 θέσεων. Έξι από αυτά προοριζόντουσαν για ανηλίκους που δεν συνοδευόντουσαν.

92. Στους αιτούντες άσυλο που επιθυμούν να εργαστούν, χορηγείται προσωρινή άδεια εργασίας σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο ΠΔ αρ. 189/1998 (άρθρο 10 §1 αρ. 220/2007). Το άρθρο 4 γ) του ΠΔ 189/1998 προβλέπει ότι η αρμόδια αρχή χορηγεί την άδεια αφού βεβαιωθεί ότι η θέση δεν ενδιαφέρει «έναν ημεδαπό, έναν πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ένα άτομο που έχει το καθεστώς του πρόσφυγα, ομογενή, κλπ.»).

93. Οι αιτούντες άσυλο έχουν πρόσβαση στα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης υπό τις ίδιες προϋποθέσεις με τους ημεδαπούς (άρθρο 11).

94. Αν είναι άποροι και υπό την προϋπόθεση ότι δεν είναι ασφαλισμένοι, οι αιτούντες άσυλο δικαιούνται δωρεάν ιατρικής περίθαλψης και νοσηλείας. Οι πρώτες βοήθειες είναι επίσης δωρεάν (άρθρο 14 ΠΔ αρ. 220/2007).

2. Κράτηση

95. Όταν η διοικητική απέλαση αλλοδαπού επιτρέπεται σύμφωνα με το άρθρο 76 §1 του Νόμου υπ'αρ. 3386/2005 (κατωτέρω παρ. 119) και ο αλλοδαπός αυτός είναι ύποπτος φυγής, θεωρείται ως επικίνδυνος για την δημόσια τάξη ή παρεμποδίζει την αναχώρησή του ή την διαδικασία απέλασης, είναι δυνατή η προσωρινή κράτηση μέχρι να ληφθεί, εντός προθεσμίας τριών ημερών, η απόφαση απέλασης (αρ. 76 §2). Μέχρι το νόμο υπ'αρ. 3772/2009, η διοικητική κράτηση ήταν τριών μηνών. Πέρασε σε έξι μήνες, και υπό ορισμένες προϋποθέσεις, μπορεί να παραταθεί σε δώδεκα μήνες.

96. Η προσφυγή ενώπιον του Συμβουλίου της επικρατείας κατά εντολής απέλασης δεν έχει ανασταλτική ισχύ όσον αφορά την κράτηση (άρθρο 77 του Νόμου αρ. 3386/2005).

97. Όταν τα αδικήματα αυτά διαπιστωθούν στον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών, οι ενδιαφερόμενοι τοποθετούνται στο κέντρο κράτησης δίπλα στο αεροδρόμιο. Σε άλλα σημεία της χώρας, η κράτηση γίνεται είτε σε κέντρα κράτησης για αιτούντες άσυλο είτε στα Αστυνομικά Τμήματα.

98. Σύμφωνα με το άρθρο 13 §1 ΠΔ αρ. 90/2008, η κατάθεση αίτησης ασύλου δεν είναι ποινικό αδίκημα και επομένως δεν μπορεί να επιφέρει την κράτηση του αιτούντα άσυλο ακόμα και αν αυτός έχει εισέλθει παράνομα στην χώρα.

B. Η διαδικασία ασύλου

1. Εφαρμοστές διατάξεις

99. Οι διατάξεις που εφαρμόζονται στην αίτηση ασύλου του προσφεύγοντα αναφέρονται στα ακόλουθα προεδρικά διατάγματα : ΠΔ αρ. 61/1999 σχετικά με την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα, την ανάκληση της αναγνώρισης και την απέλαση αλλοδαπού, την άδεια παραμονής για τα μέλη της οικογένειας και τους τρόπους συνεργασίας με την Ύπατη Αρμοστεία καθώς και το ΠΔ 90/2008 που μεταφέρει την οδηγία 2005/85 Διαδικασίας όπως τροποποιήθηκε με το ΠΔ 81/2009.

α) Πρόσβαση στην διαδικασία

100. Κάθε υπήκοος τρίτης χώρας ή άπατρις έχει δικαίωμα να καταθέσει αίτηση ασύλου. Οι αρχές που είναι αρμόδιες για την υποδοχή, την παραλαβή και την εξέταση της αίτησης φροντίζουν ώστε κάθε ενήλικο άτομο να μπορεί να ασκήσει το δικαίωμα κατάθεσης υπό τον όρο ότι παρουσιάζεται αυτοπροσώπως ενώπιον των Αρχών (αρ. 4 §1 ΠΔ 90/2008).

101. Οι αρχές αυτές πληροφορούν αμέσως τον αιτούντα άσυλο δίνοντάς του ένα φυλλάδιο, σε γλώσσα που καταλαβαίνει, το οποίο φυλλάδιο περιγράφει την διαδικασία εξέτασης της αίτησης, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του. Αν ο προσφεύγων δεν καταλαβαίνει την γλώσσα στην οποία του χορηγείται το έντυπο ή αν είναι αγράμματος, ενημερώνεται προφορικά με την βοήθεια διερμηνέα (αρ. 1 §6 ΠΔ 61/1999 και άρθρο 8§1 α) ΠΔ 90/2008).

102. Έχει συνταχτεί ένα ενημερωτικό φυλλάδιο με την συνεργασία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ και υπάρχει σε έξι γλώσσες (αγγλικά, αραβικά, γαλλικά, ελληνικά, περσικά, τουρκικά).

103. Όταν οι αιτούντες διέρχονται από τον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών, η υποχρέωση ενημέρωσης που έχουν οι Αρχές μεταφέρεται στις Υπηρεσίες Ασφαλείας που είναι παρούσες στο Αεροδρόμιο. Η διερμηνεία

εξασφαλίζεται από διερμηνείς της Αστυνομικής Διεύθυνσης Αττικής, των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων ή από το προσωπικό του αεροδρομίου.

104. Οι αιτούντες άσυλο πρέπει να συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές (άρθρο 9 §1 ΠΔ 90/2008). Πρέπει ιδίως να ενημερώνουν για κάθε αλλαγή της διεύθυνσης διαμονής τους (άρθρο 6 §1 ΠΔ 220/2007).

105. Αν δεν το έχουν κάνει στο αεροδρόμιο, οι υποψήφιοι για άσυλο πρέπει στην συνέχεια να παρουσιαστούν, το Σάββατο, στην Διεύθυνση Αλλοδαπών της Αστυνομικής Διεύθυνσης Αττικής, για να καταθέσουν αίτηση ασύλου. Από τότε που τέθηκε σε ισχύ το ΠΔ 81/2009, η κατάσταση των αιτήσεων ασύλου έχει αποκεντρωθεί στις πενήντα δύο Αστυνομικές Διευθύνσεις σε όλη την χώρα.

106. Οι αιτούντες άσυλο που έχουν καταθέσει την αίτηση ασύλου τους στο αεροδρόμιο πρέπει να παρουσιαστούν εντός προθεσμίας τριών ημερών στην Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής για να δηλώσουν την διεύθυνση διαμονής τους.

107. Στην συνέχεια καλούνται να παρουσιαστούν στην Αστυνομική Διεύθυνση για ατομική συνέντευξη στην οποία μπορούν να εκπροσωπηθούν. Η συνέντευξη γίνεται με την βοήθεια διερμηνέα και ζητείται από τον ενδιαφερόμενο να επιβεβαιώσει ό,τι αναφέρεται στην αίτησή του και να δώσει εξηγήσεις για την ταυτότητά του, την διαδρομή που ακολούθησε μέχρι την Ελλάδα καθώς και τους λόγους που τον ανάγκασαν να εγκαταλείψει την χώρα καταγωγής του (άρθρο 10 §1 ΠΔ 90/2008).

β) Εξέταση της αίτησης ασύλου σε πρώτο βαθμό

108. Μέχρι το 2009, μετά την συνέντευξη, ο Αστυνόμος που είχε την ευθύνη της συνέντευξης διαβίβαζε την αίτηση ασύλου σε μια από τις τρεις επιτροπές γνωμοδότησης των προσφύγων που υπαγόntonσαν στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξεως (νυν Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη) για να γνωμοδοτήσει. Οι Επιτροπές αυτές αποτελούνταν από Αξιωματικούς της Αστυνομίας και εκπροσώπους των Δήμων, και σε ορισμένες περιπτώσεις, η Ύπατη Αρμοστεία ήταν παρατηρητής. Η Επιτροπή διαβίβαζε στην συνέχεια την γνώμη της, με την μορφή εσωτερικής αναφοράς, στην Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής η οποία και εξέδιδε την απόφασή της.

109. Το ΠΔ 81/2009 προβλέπει την αποκέντρωση της εξέτασης των αιτήσεων σε πρώτο βαθμό και την σύσταση Επιτροπών Εξέτασης περί αλλοδαπών στις πενήντα δύο Αστυνομικές Διευθύνσεις σε όλη την χώρα (άρθρο 3). Η διαδικασία εξέτασης που αναφέρεται πιο πάνω διεξάγεται λοιπόν με τον ίδιο τρόπο αλλά σε επίπεδο κάθε Αστυνομικής Διεύθυνσης.

110. Οι αποφάσεις λαμβάνονται σε ατομική βάση μετά από εμπειρισταωμένη μελέτη, αντικειμενική και αμερόληπτη. Για τον σκοπό αυτό, η Αρχή συγκεντρώνει και αξιολογεί συγκεκριμένες και ακριβείς πληροφορίες που προέρχονται από αξιόπιστες πηγές όπως αυτές που προέρχονται από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για την γενική κατάσταση στην χώρα καταγωγής (άρθρο 6 §2 του ΠΔ 90/2008). Οι αιτούντες δικαιούνται, όπως σε κάθε στάδιο της διαδικασίας, διερμηνέα με δαπάνες του Κράτους (αρ. 8 §1 β του ΠΔ 90/2008).

111. Έχουν το δικαίωμα να συμβουλευτούν νομικό ή άλλο σύμβουλο με δικά τους έξοδα (άρθρο 11 § 1 του ΠΔ 90/2008).

112. Η απόφαση επιδίδεται στον ενδιαφερόμενο, στον δικηγόρο του ή στον νόμιμο εκπρόσωπό του (άρθρο 8 §1 δ)) του ΠΔ 90/2008. Ως προς το θέμα αυτό, το σημείο 10 του προαναφερθέντος φυλλαδίου είναι διατυπωμένο ως εξής :

«...Στην [ροζ] κάρτα πρέπει να αναφέρεται ο τόπος διαμονής που έχετε δηλώσει ή το κέντρο υποδοχής που σας που ορίστηκε για την διαμονή σας. Όταν εκδοθεί η απόφαση, θα σταλεί στην διεύθυνση που έχετε δηλώσει. Γι αυτό είναι σημαντικό να κοινοποιήσετε στην Αστυνομία, το συντομότερο δυνατόν, κάθε αλλαγή διεύθυνσης».

113. Αν η διεύθυνση διαμονής είναι άγνωστη, η απόφαση αποστέλλεται στο δήμο της έδρας της πρώτης υπηρεσίας στην οποία ο ενδιαφερόμενος κατέθεσε αίτηση ασύλου, τοιχοκολλείται στο δημαρχείο και κοινοποιείται στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ (άρθρο 7 §2 ΠΔ 90/2008).

114. Η ενημέρωση γίνεται σε μια γλώσσα που θεωρείται εύλογα ότι είναι αντιληπτή από τον ενδιαφερόμενο όταν αυτός δεν εκπροσωπείται και δεν έχει νομική συνδρομή (άρθρο 8 §1^e) ΠΔ 90/2008.

γ) Προσφυγή κατά των απορριπτικών αποφάσεων

115. Μέχρι το 2009, οι Γνωμοδοτικές Επιτροπές Προσφυγών προβαίνανε στην εξέταση των αιτήσεων ασύλων σε δεύτερο βαθμό σε περίπτωση απόρριψης (άρθρο 25 ΠΔ 90/2008). Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ

συμμετείχε στις Επιτροπές αυτές (άρθρο 26 ΠΔ 90/2008). Στην συνέχεια, ήταν δυνατόν να προσφύγει κάποιος στο Συμβούλιο της Επικρατείας με αίτηση ακυρώσεως. Το ΠΔ 81/2009 (άρθρο 5) κατήργησε τον δευτεροβάθμιο ρόλο των Γνωμοδοτικών Επιτροπών. Από το 2009, το ένδικο μέσο είναι η άμεση προσφυγή στο Συμβούλιο της Επικρατείας με αίτηση ακυρώσεως κατά της απόφασης που λήφθηκε σε πρώτο βαθμό. Τον Ιούλιο του 2009, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ αποφάσισε ότι δεν θα συμμετείχε πλέον στην διαδικασία.

116. Η απορριπτική απόφαση πρέπει να αναφέρει την δυνατότητα άσκησης ένδικου μέσου, την προθεσμία άσκησης του ένδικου αυτού μέσου καθώς και τις συνέπειες της παρέλευσης της προθεσμίας εκτός αν ο αιτών έχει ήδη ενημερωθεί γραπτώς (άρθρα 7 §3 και 8 §1 ε του ΠΔ 90/2008).

117. Η αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας δεν αναστέλλει την εκτέλεση της απόφασης απέλασης που έχει ληφθεί μετά από απορριπτική απόφαση σε αίτηση ασύλου. Ωστόσο, ο αλλοδαπός έχει το δικαίωμα να ασκήσει προσφυγή κατά την απόφαση απέλασης, εντός προθεσμίας πέντε ημερών από την κοινοποίηση της. Η απόφαση εκδίδεται εντός προθεσμίας τριών εργασίμων ημερών από την άσκηση της προσφυγής. Η άσκηση της προσφυγής επιφέρει την αναστολή εκτέλεσης της απόφασης. Σε περίπτωση που διατάσσεται κράτηση συγχρόνως με την απόφαση απέλασης, η αναστολή αφορά μόνον την απέλαση (άρθρο 77 του νόμου 3386/2005).

118. Οι αιτούντες άσυλο μπορούν να δικαιούνται δωρεάν νομική βοήθεια για τις αιτήσεις ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας αρκεί να μην είναι προδήλως απαράδεκτες ή προδήλως αβάσιμες (άρθρο 11 §2 ΠΔ 90/2008).

δ) Προστασία κατά της επαναπροώθησης

119. Ο νόμος υπ'αρ. 3386/2005, όπως τροποποιήθηκε με το Νόμου 3772/2009 (άρθρο 76 §1 γ), επιτρέπει την διοικητική απέλαση αλλοδαπού ιδίως όταν η παρουσία του στο ελληνικό έδαφος είναι επικίνδυνη για την δημόσια τάξη ή την ασφάλεια της χώρας. Ο αλλοδαπός θεωρείται ως επικίνδυνος όταν υπάρχουν ποινικές καταδίκες εναντίον του για αδίκημα που τιμωρείται με ποινή άνω των τριών μηνών. Η παράνομη έξοδος από το ελληνικό έδαφος, η χρήση πλαστού διαβατηρίου ή άλλου ταξιδιωτικού εγγράφου αποτελούν ποινικό αδίκημα σύμφωνα με τα άρθρα 83 §1 και 87 §7 του Νόμου 3386/2005.

120. Οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες αποκλείονται εντούτοις από το πεδίο εφαρμογής του Νόμου αυτού (άρθρο 1 γ και 79 δ). Οι αιτούντες άσυλο μπορούν να διαμένουν στην χώρα μέχρι την ολοκλήρωση της διοικητικής διαδικασίας εξέτασης της αίτησης και δεν μπορούν να απομακρυνθούν με οποιοδήποτε τρόπο (άρθρο 1 §1 του ΠΔ 61/1999 και άρθρο 5 §1 του ΠΔ 90/2008).

ε) Διαμονή για ανθρωπιστικούς λόγους και επικουρική προστασία

121. Σε εξαιρετικές περιστάσεις, ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης (νυν Υπουργός Προστασίας του Πολίτη) μπορεί, κυρίως για ανθρωπιστικούς λόγους, να εγκρίνει την προσωρινή παραμονή αλλοδαπού του οποίου η αίτηση να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας απορρίφθηκε, μέχρι να είναι δυνατή η αναχώρησή του από την χώρα (άρθρο 25 §6 του Νόμου 1975/1991). Για την έγκριση παραμονής αλλοδαπού για ανθρωπιστικούς λόγους, λαμβάνεται υπόψη η αντικειμενική αδυναμία απομάκρυνσης ή επιστροφής στην χώρα καταγωγής για λόγους ανωτέρας βίας όπως σοβαροί λόγοι υγείας, ο διεθνής αποκλεισμός της χώρας του, εμφύλιες συρράξεις που συνοδεύονται από μαζικές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ή λόγω του κινδύνου να υποστεί στην χώρα καταγωγής του μεταχειρίσεις αντίθετες με το άρθρο 3 της Σύμβασης (άρθρο 8 §2 του ΠΔ 61/1999). Στην τελευταία αυτή περίπτωση, το Συμβούλιο της Επικρατείας θεωρεί ότι δεν είναι προαιρετικό να ληφθούν υπόψη οι κίνδυνοι υπό την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης αλλά υποχρέωση της Διοίκησης (βλ. π.χ. τις αποφάσεις 4055/2008 και 434/2009).

122. Η επικουρική προστασία μπορεί επίσης να χορηγηθεί σύμφωνα με το ΠΔ 96/2008 που μεταφέρει την Οδηγία 2004/83/CE σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις σχετικά με τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν οι υπήκοοι τρίτων χωρών ή οι απάτριδες για να μπορούν να αξιώνουν το καθεστώς του πρόσφυγα ή τα άτομα, που για άλλους λόγους, χρειάζονται διεθνή προστασία, και σχετικές με το περιεχόμενο των καθεστώτων αυτών.

στ) Επικείμενες τροποποιήσεις της διαδικασίας ασύλου

123. Μετά από τις βουλευτικές εκλογές που έγιναν στην Ελλάδα τον Οκτώβριο του 2009, η νέα κυβέρνηση σχημάτισε μια επιτροπή εμπειρογνομόνων με έργο να δώσει την γνώμη της για την αναθεώρηση του ελληνικού συστήματος ασύλου. Η Επιτροπή αυτή που την αποτελούσαν εμπειρογνώμονες των Υπουργείων Προστασίας του Πολίτη, Εσωτερικών και Υγείας, της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ, του Ελληνικού Συμβουλίου

για τους πρόσφυγες και του Συνηγόρου του Πολίτη, καθώς και πανεπιστημιακοί, είχε ως αποστολή να προτείνει τροποποιήσεις του ισχύοντος νόμου και πρακτικής καθώς και προτάσεις λειτουργίας μια νέας Πολιτικής αρχής υπεύθυνης για τον χειρισμό των αιτήσεων ασύλου και την οποία θα αποτελούν, όχι αστυνομικοί όπως τώρα, αλλά δημόσιοι υπάλληλοι. Προβλέπεται επίσης να επαναφερθεί ο δευτεροβάθμιος ρόλος (έφεση) των Γνωμοδοτικών Επιτροπών για τους πρόσφυγες.

124. Οι προτάσεις της Επιτροπής εμπειρογνομόνων υποβλήθηκαν στην Ελληνική Κυβέρνηση στις 22 Δεκεμβρίου 2009 και γίνεται η επεξεργασία ενός νομοσχεδίου. Σύμφωνα με τις διακηρύξεις του Έλληνα Πρωθυπουργού, Γεωργίου Παπανδρέου, κατά την συνέντευξη τύπου της 20^{ης} Ιανουαρίου 2010 με την συμμετοχή του Υπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, του Antonio Guterres, ο επιδιωκόμενος σκοπός είναι να αναθεωρηθεί το νομοθετικό πλαίσιο «με πρόθεση να γίνει σύμφωνο με την Σύμβαση του 1951 για τους πρόσφυγες και το ευρωπαϊκό δίκαιο».

2. Στατιστικά δεδομένα σχετικά με το άσυλο στην Ελλάδα

125. Σύμφωνα με τις στατιστικές που έχει δημοσιεύσει η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, το 2008 η Ελλάδα είχε την έβδομη θέση μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δέχτηκαν τον μεγαλύτερο αριθμό αιτούντων άσυλο με ένα σύνολο 19.880 αιτήσεων ασύλου να έχει κατατεθεί το 2008 (15.930 το 2009) (*Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries, 2009*). Το 88% των αλλοδαπών που εισήλθαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2009, μπήκαν από την Ελλάδα.

126. Για το 2008, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ αναφέρει ένα ποσοστό αναγνώρισης σε πρώτο βαθμό (αναλογία των θετικών αποφάσεων επί του συνόλου των αποφάσεων που έχουν ληφθεί) ύψους 0,04% για το καθεστώς του πρόσφυγα σύμφωνα με την Σύμβαση της Γενεύης (έντεκα άτομα) και 0,06% για ανθρωπιστικούς λόγους ή λόγω επικουρικής προστασίας (δεκαοκτώ άτομα) (Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, *Observation on Greece as a country of asylum, 2009*). Ασκήθηκαν 12.095 προσφυγές κατά των απορριπτικών αποφάσεων. Εικοσιπέντε άτομα έλαβαν, με την εκδίκαση των προσφυγών, το καθεστώς του πρόσφυγα σύμφωνα με την Σύμβαση της Γενεύης και έντεκα για λόγους ανθρωπιστικούς ή λόγω επικουρικής προστασίας. Στα πλαίσια μιας προσφυγής, τα αντίστοιχα ποσοστά αναγνώρισης ήταν 2,87% και 1,26%. Συγκριτικά, το 2008, το μέσο ποσοστό αναγνώρισης σε πρώτο βαθμό ήταν 3,62% σε πέντε από τις έξι χώρες που,

μαζί με την Ελλάδα, δέχθηκαν τον μεγαλύτερο αριθμό αιτήσεων (Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία, Σουηδία και Γερμανία) (Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, *Global Trends 2008, Refugees, Asylum-seekers, Returnees, Internally Displaced and Stateless Persons*).

127. Μέχρι το 2009, το 95% των αιτήσεων ασύλου περνούσαν από την Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής. Από την αποκέντρωση της κατάθεσης των αιτήσεων ασύλου στις Αστυνομικές Διευθύνσεις σε όλη την χώρα, περίπου το 79% των αιτήσεων ασύλου περνά από την Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής.

IV. ΤΟ ΟΙΚΕΙΟ ΒΕΛΓΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

128. Ο νόμος για τους αλλοδαπούς οργανώνει την διαδικασία ασύλου σε διαφορετικά στάδια. Όσον αφορά τους αιτούντες άσυλο Δουβλίνου, οι οικείες διατάξεις συνοψίζονται ως εξής :

A. Το Γραφείο Αλλοδαπών

129. Το Γραφείο Αλλοδαπών είναι το διοικητικό όργανο που είναι υπεύθυνο να καταγράφει τις αιτήσεις ασύλου αφού συμβουλευθεί την βάση δεδομένων Eurodac. Έχει επίσης ως έργο να ρωτήσει τον αιτούντα άσυλο για την διαδρομή του προκειμένου να αποφανθεί αν το Βέλγιο είναι αρμόδιο να εξετάσει την αίτηση ασύλου του σύμφωνα με τον Κανονισμό, τον λεγόμενο Κανονισμό του Δουβλίνου. Αυτά τα θέματα της διαδικασίας διέπονται από το άρθρο 51/5 του Νόμου περί αλλοδαπών.

130. Μετά την συνέντευξη, το Γραφείο Αλλοδαπών συμπληρώνει το έντυπο αίτησης ανάληψης «Δουβλίνου». Το έντυπο αυτό περιέχει στήλες γενικών πληροφοριών σχετικών με τον αιτούντα καθώς και πιο ειδικές στήλες σχετικά με την διαδρομή που ακολούθησε, την κατάσταση της υγείας του και τους λόγους για τους οποίους ήρθε στο Βέλγιο. Δεν προβλέπεται η συνδρομή δικηγόρου κατά την συνέντευξη στου αιτούντα.

131. Όταν το Γραφείο Αλλοδαπών κρίνει ότι το Βέλγιο είναι υπεύθυνο σύμφωνα με τα κριτήρια καθορισμού ή εφαρμογής των ρητρών παρέκκλισης (θετικές αποφάσεις) ή ότι οι προθεσμίας μεταφορέας έχουν εκπνεύσει, διαβιβάζει την αίτηση στο Βελγικό όργανο που είναι αρμόδιο για την εξέταση των αιτήσεων ασύλου, την Γενική Επιτροπή προσφύγων και Απατρίδων («CGRPA »).

132. Όταν το Γραφείο Αλλοδαπών κρίνει ότι το Βέλγιο δεν είναι υπεύθυνο για την εξέταση μιας αίτησης ασύλου (αρνητικές αποφάσεις), απευθύνει ένα αίτημα αναδοχής στο Κράτος που είναι υπεύθυνο. Αν το Κράτος αυτό αποδεχτεί, ρητά ή σιωπηρά, το Γραφείο Αλλοδαπών απορρίπτει την αίτηση ασύλου και εκδίδει απορριπτική απόφαση παραμονής με εντολή να εγκαταλείψει [ο αιτών] την χώρα.

133. Οι απορριπτικές αποφάσεις που διατάσσουν την μεταφορά των αιτούντων άσυλο είναι αιτιολογημένες. Όταν η μεταφορά γίνεται προς την Ελλάδα, η αιτιολογία της εντολής να εγκαταλείψουν την χώρα αναφέρεται στο τεκμήριο ότι η Ελλάδα συμμορφώνεται με τις κοινοτικές και διεθνείς υποχρεώσεις της σε θέματα ασύλου και στον προαιρετικό χαρακτήρα της χρήσης της ρήτρας παρέκκλισης που αναφέρεται στον Κανονισμό του Δουβλίνου. Ανάλογα με την περίπτωση, αναφέρεται ότι ο ενδιαφερόμενος δεν προσκόμισε κανένα στοιχείο που να αποδεικνύει *in concreto* τις συνέπειες της γενικής κατάστασης στην προσωπική του κατάσταση.

134. Δεν υπάρχουν ακριβείς στατιστικές που να επιτρέπουν να καθοριστεί σε ποιο βαθμό το Γραφείο Αλλοδαπών εφαρμόζει την ρήτρα κυριαρχίας. Οι θετικές αποφάσεις δεν το αναφέρουν. Επίσης μπορούμε να παρατηρήσουμε, σύμφωνα με τα δεδομένα που αναφέρονται στην ετήσια έκθεση του 2009 του Γραφείου Αλλοδαπών, ότι το 2009 το Βέλγιο απέστειλε 1.116 αιτήσεις αναδοχής, σε όλα τα Κράτη Μέλη, εκ των οποίων 420 στην Ελλάδα, και ένα σύνολο 166 αιτήσεων διαβιβάστηκαν στην Γενική Επιτροπή Προσφύγων και Απατρίδων.

135. Για τον καθορισμό του αρμόδιου Κράτους, ο αλλοδαπός μπορεί να κρατηθεί σε ορισμένο χώρο για το αυστηρώς απαραίτητο χρονικό διάστημα, χωρίς η διάρκεια της διατήρησης αυτής ή της κράτησης αυτής να μπορεί να υπερβεί τον ένα μήνα.

B. Το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών

136. Οι αποφάσεις που έχει πάρει το Γραφείο Αλλοδαπών σε θέματα παραμονής μπορούν να προσβληθούν με την κατάθεση αίτησης ακύρωσης ενώπιον του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών. Το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών είναι ένα διοικητικό δικαστήριο που τέθηκε σε ισχύ με το Νόμο της 15^{ης} Σεπτεμβρίου 2006 που αναθεώρησε το Συμβούλιο Επικρατείας και σύστησε το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών. Ανέλαβε τις αρμοδιότητες του Συμβουλίου της Επικρατείας σε θέματα διαφορών αλλοδαπών καθώς και τις αρμοδιότητες της Μόνιμης Επιτροπής προσφυγής των προσφύγων.

137. Η αίτηση ακύρωσης της εντολής να εγκαταλείψει κάποιος την χώρα δεν έχει ανασταλτική ισχύ. Για το λόγο αυτό, ο νόμος προβλέπει την δυνατότητα άσκησης αίτησης αναστολής κατά της απόφασης. Η αίτηση αναστολής πρέπει να ασκηθεί πριν ή το αργότερο ταυτόχρονα με την αίτηση ακύρωσης.

1. Διαδικασία κατεπείγουσας αναστολής

138. Σύμφωνα με το άρθρο 39/82 του Νόμου περί αλλοδαπών, όταν ο κίνδυνος της επικαλούμενης ζημίας είναι άμεσος, η αίτηση αναστολής της εντολής να εγκαταλείψει ο ενδιαφερόμενος την χώρα μπορεί να κατατεθεί κατεπειγόντως. Το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών αποφασίζει να αναστείλει την εκτέλεση της προσβληθείσας πράξης αν κρίνει ότι γίνεται επίκληση σοβαρών λόγων που μπορεί να δικαιολογούν την ακύρωσή της και υπό την προϋπόθεση ότι η άμεση εκτέλεση της πράξης κινδυνεύει να προκαλέσει στον ενδιαφερόμενο σοβαρή ζημία που είναι δύσκολο να αποκατασταθεί. Για την κατάθεση της αίτησης προβλέπεται προθεσμία πέντε ημερών, που δεν μπορεί να είναι κατώτερη από τρεις εργάσιμες ημέρες από την κοινοποίηση της απόφασης. Μέχρι το νόμο της 6^{ης} Μαΐου 2009 που τέθηκε σε ισχύ στις 25 Μαΐου 2009, η προθεσμία αυτή ήταν εικοσιτεσσέρων ωρών. Η αίτηση κατεπείγουσας αναστολής είναι ανασταλτική της εντολής απέλασης.

139. Το άρθρο 39/82 §4 προβλέπει ότι η αίτηση εξετάζεται εντός σαράντα οκτώ ωρών από τη στιγμή που το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών θα παραλάβει την κατεπείγουσα αίτηση αναστολής εκτέλεσης. Αν ο Πρόεδρος του Τμήματος ή ο Δικαστής που επιλαμβάνεται της υπόθεσης δεν αποφανθεί εντός της προθεσμίας αυτής, πρέπει να ειδοποιήσει τον Πρώτο Πρόεδρο ή τον Πρόεδρο, ο οποίος παίρνει τα απαραίτητα μέτρα για να εκδοθεί μια απόφαση το αργότερο εντός εβδομήντα δύο ωρών από την παραλαβή της αίτησης. Μπορεί ιδίως να διακρατήσει την υπόθεση και να αποφασίσει ο ίδιος.

140. Σύμφωνα με νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας την οποία επανέλαβε το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών, η στέρηση της ελευθερίας αρκεί να δικαιολογεί τον άμεσο χαρακτήρα του κινδύνου χωρίς να είναι απαραίτητο να έχει προγραμματιστεί αναχώρηση.

2. Εξέταση επί της ουσίας

141. Το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών προβαίνει στον έλεγχο νομιμότητας που επιβάλλει το άρθρο 39/2 §2 του Νόμου περί αλλοδαπών, δηλαδή ελέγχει αν η διοικητική αρχή από την οποία εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση, δεν θεώρησε αποδεδειγμένα περιστατικά που δεν προκύπτουν από την διοικητικό φάκελο, εάν έδωσε στα γεγονότα αυτά, τόσο στην υλική αιτιολογία όσο και στην τυπική αιτιολογία της απόφασής της, μια ερμηνεία που δεν είναι προφανής λανθασμένη εκτίμηση και αν δεν παραβίασε τους ουσιαστικούς ή επιβεβλημένους τύπους με ποινή ακυρότητας ή αν έκανε υπέρβαση ή κατάχρηση εξουσίας (ιδίως Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών, απόφαση αρ. 14.175 της 31^{ης} Ιουλίου 2008).

142. Όταν απορρίπτεται η αναστολή και ο αιτών απελαύνεται, η διαδικασία συνεχίζεται επί της ουσίας. Ωστόσο, το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών μπορεί να απορρίψει τα αιτήματα των ενδιαφερομένων όσον αφορά την αίτηση που προσβάλλει την εντολή να εγκαταλείψουν την χώρα με την αιτιολογία ότι όντες απομακρυσμένοι, δεν έχουν πλέον συμφέρον για την συνέχιση της ακύρωσης (απόφαση αρ. 28.233 της 29^{ης} Μαΐου 2009, βλ. επίσης απόφαση αρ. 34.177 της 16^{ης} Νοεμβρίου 2009).

3. *Νομολογία του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών στις υποθέσεις «Δουβλίνου»*

143. Οι πρώτες υποθέσεις στις οποίες οι αιτούντες ανέφεραν δυσκολίες πρόσβασης στην διαδικασία ασύλου στην Ελλάδα ανατρέχουν στο 2008. Στην απόφαση υπ'αρ. 9.796 της 10^{ης} Απριλίου 2008, το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών ανέστειλε επειγόντως μια μεταφορά στην Ελλάδα κατ'εφαρμογή του Κανονισμού «Δουβλίνου» με την αιτιολογία ότι οι ελληνικές αρχές δεν είχαν απαντήσει στο αίτημα ανάληψης της εξέτασης της αίτησης ασύλου του ενδιαφερόμενου και επειδή το Γραφείο Αλλοδαπών δεν επιδίωξε να πάρει ατομικές εγγυήσεις. Το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών θεώρησε ότι μια σιωπηρή συμφωνία δεν προσέφερε τις επαρκείς εγγυήσεις για πραγματική εξέταση της αίτησης ασύλου από πλευράς Ελληνικών Αρχών. Από τον Μάρτιο του 2009, το Γραφείο Αλλοδαπών δεν επιδιώκει να πετύχει εγγυήσεις και λαμβάνει τις αποφάσεις του με βάση σιωπηρές συμφωνίες. Το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών δεν αμφισβητεί πια την τακτική αυτή θεωρώντας ότι η Ελλάδα μετέφερε τις Οδηγίες Χαρακτηρισμός και Διαδικασία.

114. Προκειμένου να αξιολογήσει της αιτιολογία της εντολής για αποχώρηση από την χώρα, το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών λαμβάνει

πάνω απ' όλα υπόψη όλα τα στοιχεία που γνωστοποιήθηκαν στο Γραφείο Αλλοδαπών κατά την συνέντευξη «Δουβλίνου» και που καταγράφονται στον διοικητικό φάκελο. Τα στοιχεία που προβάλλονται μεταγενέστερα, συμπεριλαμβανομένων των εγγράφων γενικής φύσεως, σε επιστολή που απευθύνεται στο Γραφείο Αλλοδαπών κατά την εξέταση «Δουβλίνου» ή μέσα στα πλαίσια της προσφυγής κατά της εντολής για αποχώρηση από την χώρα, δεν λαμβάνονται συστηματικά υπόψη από το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών λόγω του ότι δεν προβλήθηκαν εγκαίρως ή επειδή δεν είναι αξιόπιστα αφού δεν προκύπτουν από τις δηλώσεις του αιτούντα στο Γραφείο Αλλοδαπών (π.χ. αποφάσεις αρ. 41.482 της 9^{ης} Απριλίου 2010 και αρ. 41.351 της 1^{ης} Απριλίου 2010).

145. Στις περιπτώσεις που οι αιτούντες άσυλο «Δουβλίνου» προσκομίζουν διεθνείς εκθέσεις για τον κίνδυνο παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης λόγω των της διαδικασίας ασύλου και των συνθηκών κράτησης και υποδοχής στην Ελλάδα και αυτές λαμβάνονται υπόψη από το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών, η νομολογία του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών είναι διχασμένη όσον αφορά τις σχετικές συνέπειες.

146. Ορισμένα τμήματα στο σύνολό τους είχαν την τάση να λαμβάνουν υπόψη της γενική κατάσταση στην Ελλάδα. Για παράδειγμα, στις αποφάσεις αρ. 12.004 και 12.005 της 29^{ης} Μαΐου 2008, το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών θεώρησε ότι το Γραφείο Αλλοδαπών έπρεπε να αξιολογήσει τους ισχυρισμούς για κακοποιήσεις στην Ελλάδα και εκφράστηκε ως εξής :

«Οι αιτούντες έκαναν εγκαίρως γνωστό στον αντίδικο ότι η απομάκρυνσή του στην Ελλάδα θα αποτελούσε κατά την γνώμη του παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης, ιδίως λόγω των απάνθρωπων και εξευτελιστικών μεταχειρίσεων που θα του επιβάλλονταν και οι οποίες υπάρχει κίνδυνος να επαναληφθούν (...) Το Συμβούλιο διαπιστώνει ότι υποστηρίζοντας ότι κινδυνεύει, σε περίπτωση απομάκρυνσής του στην Ελλάδα, να εκτεθεί την χώρα αυτή σε απάνθρωπες και εξευτελιστικές μεταχειρίσεις αντίθετες προς το άρθρο 3 της Σύμβασης και θεμελιώνοντας τα λόγια του σε αξιόπιστες έγγραφες πηγές που κοινοποιήθηκαν στον αντίδικο, ο προσφεύγων διατύπωσε μια ρητή και εμπεριστατωμένη ένσταση ως προς μια σημαντική διάσταση της απομάκρυνσης αυτής. Ο αντίδικος έπρεπε λοιπόν να απαντήσει στην ένσταση αυτή στην απόφασή του για να εκπληρώσει έτσι τις υποχρεώσεις του για αιτιολογία.»

147. Στην ίδια γραμμή, σε μια απόφαση, την υπ'αρ. 25.962 της 10^{ης} Απριλίου 2009, το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών ανέστειλε μια μεταφορά στην Ελλάδα με τους ακόλουθους όρους :

«Το Συμβούλιο θεωρεί ότι οι όροι της έκθεσης της 4^{ης} Φεβρουαρίου 2009 του Επιτρόπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, (...) καθώς και οι φωτογραφίες που εικονογραφούν τις πληροφορίες που περιέχονται σχετικά με τις συνθήκες κράτησης των αιτούντων άσυλο είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικές (...) Όμως, η έκθεση αυτή είναι μεταγενέστερη από τις αποφάσεις του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που αναφέρονται στην ειλημμένη απόφαση, και το περιεχόμενό της είναι αρκετά σαφές για να αποδείξει ότι οι Ελληνικές Αρχές παρά τις πρόσφατες προσπάθειες τους να εντάξουν τις χρήσιμες ευρωπαϊκές προδιαγραφές σε θέματα ασύλου και σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο δεν είναι ακόμη σε θέση να προσφέρουν στους αιτούντες ελάχιστες εγγυήσεις για την υποδοχή και την διαδικασία.»

148. Άλλα Τμήματα επέλεξαν μια προσέγγιση με την οποία λάμβαναν υπόψη την έλλειψη απόδειξης της συνάφειας μεταξύ της γενικής κατάστασης στην Ελλάδα και την ατομική κατάσταση των ενδιαφερομένων. Για παράδειγμα, στην απόφαση αρ. 37.916 της 27^{ης} Φεβρουαρίου 2009 που απορρίπτει αίτηση αναστολής της μεταφοράς στην Ελλάδα, το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών επικαλείται ότι :

[Μετάφραση της Γραμματείας]

«Οι Γενικές πληροφορίες που προσκόμισε ο αιτών στον φάκελο αναφέρονται κυρίως στην κατάσταση των αλλοδαπών που αναζητούν διεθνή προστασία στην Ελλάδα, σε συνθήκες κάτω από τις οποίες αυτοί μεταφέρονται και τους υποδέχονται στην Ελλάδα, στον τρόπο με τον οποίο τους μεταχειρίζονται και στον τρόπο που λειτουργεί και εφαρμόζεται η διαδικασία του ασύλου στην Ελλάδα. Τα έγγραφα δεν αποδεικνύουν κανένα συγκεκριμένο σύνδεσμο που θα έδειχνε ότι οι ελλείψεις που επισημάνθηκαν θα είχαν ως συνέπεια ότι η Ελλάδα παραβιάζει την υποχρέωσή της για μια επαναπροώθηση ως προς τους αλλοδαπούς που όπως οι προσφεύγων μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα (...). Ως προς αυτό που ειπώθηκε, ο προσφεύγων δεν απέδειξε ότι η εκτέλεση της προσβαλλόμενης απόφασης θα τον έκανε να διατρέχει κίνδυνο ζημίας που δύσκολα μπορεί να αποκατασταθεί.»

149. Σε τρεις υποθέσεις, το 2009, τα ίδια Τμήματα είχαν αντίθετη άποψη και αποφάσισαν την αναστολή μεταφορών προς την Αθήνα, θεωρώντας ότι το Γραφείο Αλλοδαπών θα έπρεπε να είχε λάβει υπόψη, στην αιτιολογία του, πληροφορίες σχετικά με την γενική κατάσταση στην Ελλάδα. Πρόκειται για τις αποφάσεις υπ'αρ. 25.959 και 25.960 της 10^{ης} Απριλίου 2009 και υπ'αρ. 28.804 της 17^{ης} Ιουνίου 2009.

150. Το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών συνήλθε σε Ολομέλεια στις 26 Μαρτίου 2010 για να διασφαλίσει την ενότητα της νομολογίας. Ο συλλογισμός που ακολουθήθηκε στις αποφάσεις υπ'αρ. 40.963, 40.964 και 40.965 συνοψίζεται ως εξής :

-η Ελλάδα είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι Κράτος δικαίου, μέλος της Σύμβασης και της Σύμβασης της Γενεύης και δεσμεύεται από την κοινοτική νομοθεσία σε θέματα ασύλου,

-με βάση την αρχή της ενδοκοινοτικής εμπιστοσύνης, πρέπει να θεωρείται ότι το ενδιαφερόμενο Κράτος θα σεβαστεί τις υποχρεώσεις του (αναφορά στη Νομολογία του Δικαστηρίου στην υπόθεση *K.R.S. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (αποφ.) αρ. 32733/08, CEDH 2008-...),

-για να καταρριφθεί το τεκμήριο αυτό, ο αιτών πρέπει να αποδεικνύει *in concreto* ότι διατρέχει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί μεταχειρίσεις αντίθετες στο άρθρο 3 της Σύμβασης, στην χώρα στην οποία προωθείται,

-η απλή αναφορά σε γενικές εκθέσεις που προέρχονται από αξιόπιστες πηγές και που αναφέρουν προβλήματα υποδοχής, πρακτική επαναπροώθησης και το απλό γεγονός ότι η διαδικασία ασύλου που εφαρμόζεται σε ένα Κράτος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ελλιπής δεν αρκούν για να αποδεικνύουν την ύπαρξη τέτοιου κινδύνου.

151. Κατ'ουσίαν, ο ίδιος συλλογισμός είναι στην βάση αποφάσεων του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών όταν εξετάζει τις αιτήσεις ακυρώσεως. Έτσι, αφού κήρυξε την αίτηση απαράδεκτη ως προς την εντολή εγκατάλειψης της χώρας λόγω της απομάκρυνσης του αιτούντα, η προαναφερθείσα απόφαση αρ. 28.233 της 29^{ης} Μαΐου 2009 προβαίνει σε μια ανάλυση των αιτιάσεων του προσφεύγοντα που αντλούνται από την Σύμβαση, ιδίως το άρθρο 3 της Σύμβασης, και απορρίπτει την αίτησης ακυρώσεως λόγω του ότι ο προσφεύγων δεν απέδειξε συγκεκριμένα την συνάφεια μεταξύ της γενικής κατάστασης στην Ελλάδα και την προσωπική του κατάσταση.

Γ. Το Συμβούλιο Επικρατείας

152. Οι διατάξεις σχετικά με την προσφυγή και την αρμοδιότητα του Συμβουλίου Επικρατείας αναφέρονται στους νόμους για το Συμβούλιο της Επικρατείας που εναρμονίστηκαν στις 12 Ιανουαρίου 1973.

153. Μια αίτηση (διοικητικής αναιρέσεως) μπορεί να ασκηθεί από έναν Δικηγόρο στο Συμβούλιο Επικρατείας εντός τριάντα ημερών από την κοινοποίηση της απόφασης του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών.

154. Για να εξεταστεί μια αίτηση από το Συμβούλιο Επικρατείας πρέπει να κριθεί παραδεκτή. Μια αίτηση κρίνεται παραδεκτή υπό την προϋπόθεση

ότι δεν είναι προδήλως απαράδεκτη ή άνευ αντικειμένου, ότι επικαλείται παραβίαση νόμου ή ουσιώδους τύπου ή τύπου που έχει προβλεφθεί με ποινή ακυρότητας, στον βαθμό που ο λόγος ακύρωσης δεν είναι προδήλως αβάσιμος και η παραβίαση μπορεί να οδηγήσει σε αναίρεση και μπορεί να επηρεάσει την απόφαση, ή υπό την προϋπόθεση ότι μπορεί να κάνει απαραίτητη την εξέταση για να διασφαλιστεί η ενότητα της νομολογίας.

155. Η διαδικασία αυτή δεν έχει ανασταλτική ισχύ. Το Συμβούλιο Επικρατείας αποφαινεται κατά κανόνα εντός οκτώ ημερών για το παραδεκτό της αίτησης.

156. Όταν η αίτηση είναι παραδεκτή, το Συμβούλιο Επικρατείας αποφαινεται εντός προθεσμίας έξι μηνών και μπορεί να αναιρέσει τις αποφάσεις του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών για παράβαση νόμου ή για παραβίαση τύπων, είτε ουσιωδών τύπων είτε τύπων που έχουν προβλεφθεί με ποινή ακυρότητας.

157. Οι αποφάσεις που αναφέρονται στον φάκελο δείχνουν ότι το Συμβούλιο Επικρατείας δεν αμφισβητεί την προσέγγιση του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών που αναφέρεται ανωτέρω και θεωρεί ότι δεν τίθεται κανένα πρόβλημα υπό το πρίσμα του άρθρου 13 της Σύμβασης (π.χ. απόφαση υπ'αρ. 5115 της 15^{ης} Δεκεμβρίου 2009).

Δ. Τα Δικαστήρια

158. Οι αποφάσεις που παίρνει το Γραφείο Αλλοδαπών σε θέματα κράτησης (εντολές κράτησης σε συγκεκριμένο χώρο και αποφάσεις επανεγκλεισμού μπορούν να προσβληθούν στα Δικαστήρια. Επ'ευκαιρία της εξέτασης των αιτήσεων αποφυλάκισης, το Εφετείο Βρυξελλών (Τμήμα Απαγγελίας Κατηγορίας) ανέπτυξε νομολογία που λαμβάνει υπόψη τον κίνδυνο που θα διέτρεχαν οι ενδιαφερόμενοι σε περίπτωση μεταφοράς στην Ελλάδα καθώς και την διαπίστωση του Δικαστηρίου ότι η Ελλάδα παραβίαζε τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από το άρθρο 3 (*S.D. κατά Ελλάδας*, αρ. 53541/07, 11 Ιουνίου 2009 και *Tabesh κατά Ελλάδας*, αρ. 8256/07, 26 Νοεμβρίου 2009).

V. ΔΙΕΘΝΗ ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΟΥ ΠΕΡΙΓΡΑΦΟΥΝ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΣΥΛΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

A. Εκθέσεις που έχουν δημοσιευτεί από το 2006

159. Από το 2006, δημοσιεύονται τακτικά εκθέσεις από τους Εθνικούς και Διεθνείς Οργανισμούς καθώς και από Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις που επικρίνουν τις συνθήκες υποδοχής των υποψηφίων για άσυλο στην Ελλάδα.

160. Ακολουθεί ο κατάλογος των κυριότερων εκθέσεων :

-Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την πρόληψη των βασανιστηρίων, επίσκεψη στην Ελλάδα από 27 Αυγούστου έως 9 Σεπτεμβρίου 2005, έκθεση που δημοσιεύτηκε στις 20 Δεκεμβρίου 2006,

-Έκθεση της Αποστολής της Επιτροπής LIBE μετά από την επίσκεψη στην Ελλάδα (Σάμος και Αθήνα), Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 17 Ιουλίου 2007,

-Pro Asyl, « *The truth may be bitter but must be told-The Situation of Refugees in the Aegean and the Practices of the Greek Coast Guard* », Οκτώβριος 2007,

-Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, «*Asylum in the European Union. A Study of the implementation of the Qualification Directive*», Νοέμβριος 2007,

-Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την πρόληψη των βασανιστηρίων μετά την επίσκεψή της στην Ελλάδα από 20 έως 27 Φεβρουαρίου 2007, 8 Φεβρουαρίου 2008,

-Amnesty International, « *Greece : No place for an asylum-seeker* », 27 Φεβρουαρίου 2008,

-Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες και τους εξόριστους, « *Spotlight on Greece-EU qsyloum lottery under fire* », 3 Απριλίου 2008,

-Norwegian Organisation for Asylum Seekers (« NOAS »), «*A gamble with the right to asylum in Europe-Greek asylum policy and the Dublin II regulation*», 9 Απριλίου 2008,

-Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, «*Θέση για την επιστροφή των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα σύμφωνα με τον Κανονισμό του Δουβλίνου*», 15 Απριλίου 2008,

-Human Rights Watch, « *Stuck in a revolving door-Iraqis and other asylum seekers and migrants at the Greece-Turkey entrance to the European Union* », Νοέμβριος 2008,

-Clandestino, « *Undocumented migration : counting the uncountable : data and trends across Europe* », Δεκέμβριος 2008,

-Human Rights Watch, « *Left to survive* », Δεκέμβριος 2008,

-Cimade, « *Δικαίωμα ασύλου : οι άνθρωποι του Δουβλίνο II, νομική διαδρομή των αιτούντων άσυλο που υπόκεινται σε επανεισδοχή σύμφωνα με τον Κανονισμό Δουβλίνο II* », Δεκέμβριος 2008,

-Ευρωπαϊός Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, M.T. Hammarberg, έκθεση που συντάχτηκε μετά από την επίσκεψή του στην Ελλάδα από 8 έως 10 Δεκεμβρίου 2008, 4 Φεβρουαρίου 2009,

-Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες, « *The Dublin Dilemma-« Burden shifting and putting asylum seekers at risk* », 23 Φεβρουαρίου 2009,

-Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την πρόληψη των βασανιστηρίων, επίσκεψη στην Ελλάδα από 23 έως 28 Σεπτεμβρίου 2008, 30 Ιουνίου 2009,

-Αυστριακός Ερυθρός Σταυρός και Caritas, « *The Situation of Persons Returned by Austria to Greece under the Dublin Regulation. Report on a Joint Fact-Finding Mission to Greece (May 23rd-28th 2009)* », Αύγουστος 2009,

-Norwegian Helsinki Committee (« *NHC* »), NOAS και Αίτημα, « *Out the back door: the Dublin II Regulation and illegal deportations from Greece* », Οκτώβριος 2009

-Human Rights Watch, « *Greece : Unsafe and Unwelcoming Shores* », Οκτώβριος 2009,

-Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, Observations on Greece as a country of asylum, Δεκέμβριος 2009,

-Amnesty International, « *The Dublin II Trap : transfers of Dublin Asylum Seekers to Greece* », Μάρτιος 2010,

-Εθνική Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, « *Detention conditions in police stations and detention areas of aliens* », Απρίλιος 2010,

-Amnesty International, «Irregular migrants and asylum-seekers routinely detained in substandard conditions », Ιούλιος 2010,

B. Συνθήκες κράτησης

161. Οι προαναφερθείσες εκθέσεις αναφέρουν μια συστηματική πρακτική κράτησης, από λίγες μέρες μέχρι κάποιους μήνες, μετά από την άφιξη υποψήφιων για άσυλο ατόμων στην Ελλάδα. Η πρακτική αυτή αφορά τόσο αυτούς που φτάνουν στην Ελλάδα για πρώτη φορά όσο και τους αιτούντες άσυλο που μεταφέρονται από Κράτος Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατ'εφαρμογή του κανονισμού «του Δουβλίνου». Σύμφωνα με τις μαρτυρίες που έχουν συλλεχθεί, δεν δίνεται καμία πληροφορία για τους λόγους κράτησης.

162. Όλα τα κέντρα που επισκέφτηκαν τα όργανα και οι οργανώσεις που συνέταξαν τις προαναφερθείσες εκθέσεις παρουσιάζουν, με διαφορετικούς βαθμούς βαρύτητας, την ακόλουθη εικόνα : υπερπληθυσμό, βρωμιά, κλειστούς χώρους, απουσία αερισμού, λίγη ή καθόλου δυνατότητα για περίπατο, απουσία χώρου για χαλάρωση, ανεπαρκή αριθμό στρωμάτων, βρώμικα στρώματα, όχι ελεύθερη πρόσβαση στις τουαλέτες, ανεπαρκείς τουαλέτες, μη σεβασμό της προσωπικής ζωής, περιορισμένη πρόσβαση σε φροντίδες. Πολλά άτομα που ερωτήθηκαν παραπονούνται επίσης για προσβολές, ιδίως ρατσιστικές, που εκφέρει το προσωπικό και χρήση σωματικής βίας από τους φύλακες.

163. Για παράδειγμα, μετά την επίσκεψή της στην Ελλάδα, από 27 Αυγούστου ως 9 Σεπτεμβρίου 2005, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (ΕΠΒ) (CPT) αναφέρει τα εξής :

«Το κτίριο του νέου Κέντρου Κράτησης για αλλοδαπούς (...) αντιπροσώπευε για την Ελλάδα μια ευκαιρία να κατασκευάσει εγκαταστάσεις πιο σύμφωνες με τις προδιαγραφές και τους κανόνες που θεσπίστηκαν στην Ευρώπη. Δυστυχώς, οι αρχές αρκέστηκαν σε εγκαταστάσεις τύπου φυλακών, συχνά παλαιές, που δεν προτείνουν καμμία δραστηριότητα άξια να αποκαλείται έτσι και με ελάχιστες ιατρικές παροχές, για άτομα που δεν έχουν αναγνωριστεί ένοχα ούτε καν είναι ύποπτα για κάποιο ποινικό αδίκημα και που, όπως λένε πολλοί έλληνες συνομιλητές, είχαν συχνά ταξιδέψει κάτω από εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες πριν φτάσουν στην Ελλάδα».

Τον Φεβρουάριο του 2007, η CPT επιθεώρησε 24 Αστυνομικά Τμήματα και Κέντρα Κράτησης για μετανάστες που υπαγόntonταν στην Δημόσια Τάξη και συμπέρανε ότι «τα άτομα που στερούνται την ελευθερία τους από τις

δυνάμεις ασφαλείας στην Ελλάδα εκτίθενται (θονταν) σε πραγματικό κίνδυνο κακοποίησης». Και συνέχιζε :

«[Από την επίσκεψη της CPT στην Ελλάδα το 2005], δεν υπήρξε βελτίωση στον τρόπο μεταχείρισης που τυγχάνουν τα άτομα που κρατούνται από τις Υπηρεσίες καταστολής. Για μια ακόμα φορά, η αποστολή της CPT άκουσε σημαντικό αριθμό ισχυρισμών για κακοποιήσεις κρατουμένων από τις δυνάμεις Ασφαλείας. Οι περισσότεροι ανέφεραν χαστούκια και χτυπήματα με μπουνιές, κλωτσιές ή με ρόπαλο κατά την σύλληψη ή την ανάκριση από τους αστυνομικούς (...). Σε πολλές περιπτώσεις, οι γιατροί της αποστολής διαπίστωσαν ότι οι ισχυρισμοί κακοποίησης από πλευράς Δυνάμεων ασφαλείας συμπίπτανε με τις πληγές που έδειχναν οι εν λόγω κρατούμενοι».

Το Νοέμβριο του 2008, η *Human Rights Watch* εξέφρασε την ανησυχία της ως εξής :

«Παρόλο που οι ελληνικές αστυνομικές αρχές δεν έδωσαν ελεύθερη πρόσβαση στην *Human Rights Watch* για να εξετάσει τις συνθήκες κράτησης στους χώρους που είχαμε ζητήσει να επιθεωρήσουμε, μπορέσαμε να συλλέξουμε μαρτυρίες κρατουμένων που σκιαγραφούν μια ανησυχητική εικόνα της κατάστασης: αστυνομική βία, υπερπληθυσμός των φυλακών και άσχημες συνθήκες κράτησης, κυρίως σε χώρους όπου δεν μπορέσαμε να πάμε, π.χ. τα Αστυνομικά Τμήματα των συνόρων, το αεροδρόμιο, την Βέννα και την Μυτιλήνη. Οι συνθήκες κράτησης και οι αστυνομικές βιαιότητες που περιγράφονται στα τρία τμήματα που προηγούνται της παρούσας έκθεσης αποτελούν προδήλως απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση.»

Στην έκθεσή της του Δεκεμβρίου 2008, η οργάνωση Cimade ανέφερε τα εξής :

«Το 2003, φτάσανε στην Λέσβο 1.000 άτομα. Το 2007, 6.000 και τους οκτώ πρώτους μήνες του 2008, φτάσανε 10.000 άτομα.(...) Μας περιμένει μια ομάδα διαδηλωτών : με την κραυγή “no border, no nation, no deportation”, περίπου δέκα απαιτούν να κλείσει ο χώρος. Στην συνέχεια βλέπουμε από τα μπλε κάγκελα, χέρια να βγαίνουν και να ζητούν βοήθεια. Τρία μεγάλα δωμάτια με κάγκελα. Στο εσωτερικό του καθενός 85 άνδρες, Αφγανοί, Παλαιστίνιοι, Σομαλοί. Κλεισμένοι όλη των ημέρα σε έναν ειδικό βόρβορο. Κάνει κρύο στο τέλος του καλοκαιριού αυτού στην Ελλάδα και ο άνθρωποι κοιμούνται πάνω στο πάτωμα από μπετόν. Βγαίνει μια τρομερή οσμή που μου θυμίζει αυτή των αυτοσχέδιων χώρων εγκλεισμού στην ζώνη αναμονής του Roissy (...). Οι περισσότεροι είναι εκεί εδώ και αρκετές ημέρες μερικές φορές εδώ και ένα μήνα. Δεν καταλαβαίνουν γιατί βρίσκονται εδώ. Οι άντρες είναι χωριστά από τις γυναίκες και τα παιδιά. Ανεβαίνω στο δεύτερο όροφο του κέντρου : ένας άντρας από την Σρι Λάνκα είναι στην απομόνωση σε ένα μικρό μπαγκαλόου επειδή είναι φορέας μολυσματικής ασθένειας. Η αποθήκη των γυναικών και των μικρών παιδιών είναι η μόνη ανοιχτή. Υπάρχουν κρεβάτια με στρώμα αλλά δεν είναι αρκετά και στρώματα έχουν τοποθετηθεί πάνω στο πάτωμα από μπετόν. Είναι το τέλος του καλοκαιριού, αλλά οι άνθρωποι παραπονιούνται για κρύο και έλλειψη κρεβατιών. Τελευταίο κελί, αυτό των ανηλίκων. Είναι είκοσι πέντε ανήλικοι. (...)»

Στην έκθεσή του του Φεβρουαρίου του 2009, ο Ευρωπαϊός Επίτροπος για τα ανθρώπινα Δικαιώματα εκφράστηκε ως εξής :

«Κατά την συνάντησή τους με τον Επίτροπο, οι Αρχές του Νομού Έβρου τον ενημέρωσαν ότι την 1^η Δεκεμβρίου 2008, η αστυνομία κρατούσε 449 παράνομους μετανάστες σε έξι κέντρα κράτησης του νομού. Τα άτομα αυτά ήταν κυρίως από το Ιράκ (215), το Αφγανιστάν (62), την Γεωργία (49), το Πακιστάν (37) και την Παλαιστίνη (27). Στις 9 Δεκεμβρίου 2008, ημερομηνία της επίσκεψης του Επιτρόπου, 45 νέοι παράνομοι μετανάστες, κυρίως ιρακινοί, κρατούνταν σε δύο χώρους (αποθήκες) κράτησης, χωριστά από το Τμήμα Επιτήρησης της Αστυνομίας συνόρων των Φερρών, από το 2000 (...) [Οι κρατούμενοι] ήταν στοιβαγμένοι στα δωμάτια αυτά, κοιμόντουσαν και περπατούσαν σε στρώματα κατάχαμα στο πάτωμα από μπετόν, το ένα δίπλα στο άλλο. Στις τουαλέτες, οι συνθήκες υγιεινής ήταν αξιοθρήνητες. Ορισμένοι κρατούμενοι είχαν δερματικές παθήσεις αισθητά ορατές στα μπράτσα και ένας από αυτούς, ξυπόλυτος, παραπονιόταν ότι οι αρχές δεν του είχαν δώσει ούτε παπούτσια, ούτε καθαρά ρούχα (...) Στις 9 Δεκεμβρίου 2008, οι Αστυνομικές Αρχές ενημέρωσαν τον Επίτροπο ότι 320 άτομα βρισκόντουσαν σε επτά χώρους κράτησης του Κέντρου Κυπρίνου (Φυλάκιο), και η πλειοψηφία ήταν ιρακινοί και Αφγανοί.»

164. Το Κέντρο Κράτησης που γειτνιάζει με τον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών το επισκέφτηκε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας CPT το 2005. Ανέφερε τα εξής :

«Οι συνθήκες στο χωριστό συγκρότημα κελιών ανησυχούν την αποστολή της CPT. Η ικανότητα υποδοχής κάθε κελιού, επιφάνειας 9,5 τ.μ., επισήμως ήταν για πέντε άτομα, πράγμα που είναι ήδη πολύ. Στην πραγματικότητα, τα αρχεία δείχνουν ότι πολλές φορές, π.χ. τον Μάιο και τον Ιούνιο του 2005, ο αριθμός κατάληψης ανέρχεται μέχρι έξι ακόμα και μέχρι εννιά άτομα ανά κελί. Μια επιθεώρηση των κελιών φαίνεται ότι ανέφερε ότι αρχικά είχαν προβλεφθεί για ένα άτομο αφού υπήρχε μόνον ένα φάτνωμα ανά κελί. Αναμφισβήτητα όχι πάνω από τρία άτομα, κατά προτίμηση όχι πάνω από δύο, δεν θα έπρεπε να κρατούνται εκεί τη νύχτα. Οι τουαλέτες βρισκόντουσαν έξω από τα κελιά και πολλοί παραπονέθηκαν στην αποστολή ότι οι φύλακες δεν ανταποκρίνονταν γρήγορα στο αίτημα για τουαλέτα. Επιπλέον, η πρόσβαση στα ντουζ φαινόταν εξαιρετικά περιορισμένη και πέντε άτομα στο ίδιο κελί είπαν ότι δεν είχαν κάνει ντους εδώ και επτά ημέρες (η αφόρητη δυσοσμία, ζεστή και κολλώδης, που επικρατούσε προσέδιδε αναμφισβήτητα αξιοπιστία στους ισχυρισμούς τους). Η αποστολή συνάντησε επίσης έναν άντρα που πέρασε ενάμιση μήνα σε ένα από τα κελιά χωρίς να αλλάξει ρούχα, χωρίς να έχει καθαρό αέρα και χωρίς να έχει κάνει την παραμικρή φυσική άσκηση ή οποιαδήποτε άλλη χρήσιμη δραστηριότητα.»

Μετά την επίσκεψή της στην Ελλάδα το 2007, η CPT σημείωσε ότι η μεταχείριση της οποίας τύχαιναν οι κρατούμενοι δεν βελτιώθηκε και ανέφερε περιπτώσεις κακομεταχείρισης από πλευράς αστυνομικών στο Κέντρο Κράτησης δίπλα στο αεροδρόμιο Αθηνών:

«Στο κέντρο κράτησης αλλοδαπών της Πέτρου Ράλλη, ένα υπήκοος από το Μπαγκλαντές είπε ότι δέχθηκε χαστούκια και κλωτσιές από τους αστυνομικούς που τον συνοδεύσανε στο κελί κράτησης του Διεθνούς Αεροδρομίου Αθηνών όταν αντιτάχτηκε στην επαναπροώθησή του. Πρόσθεσε ότι οι αστυνομικοί τον έσφιζαν στο λαιμό, πίεσαν τους οφθαλμικούς βολβούς με τα δάχτυλά τους, του στραμπούληξαν τα χέρια στην πλάτη και του έδωσαν κλωτσιές στα πόδια, τους γλουτούς και την κοιλιά και μετά από αυτά λιποθύμησε. Μια εξέταση που έγινε από έναν από τους γιατρούς της αποστολής κατέγραψε τους εξής τραυματισμούς : μια μικρή εκδορά (περίπου 0,3 εκ.) στο κάτω χείλος και έναν κόκκινο γραμμικό μώλωπα στο αριστερό μάγουλο, κάτω από τα μάτια (2 εκ.), που παρουσίαζε δύο εκδορές. Διάχυτες μελανές εκχυμώσεις από τις δύο πλευρές του μετώπου και μια κοκκινωπή εκχύμωση (2 εκ.) στο κέντρο του θώρακα. Ένα πρήξιμο κάτω από τον θυρεοειδικό χόνδρο στο μπροστινό τμήμα του λαιμού και ένα πρήξιμο στα εξωτερικά τμήματα των δύο βραχιόνων (στο άνω μέρος). Στην δεξιά γάμπα, κάτω και πάνω από την επιγονατίδα, μια διάχυτη περιοχή μελανών εκχυμώσεων με μια κοκκινωπή περιοχή (περίπου 2 εκ. X 2 εκ.) στο εγγύτερο τμήμα».

165. Κατά τις επισκέψεις της τον Οκτώβριο του 2009 και τον Μάιο του 2010, η *Amnesty International* περιέγραφε το κέντρο κράτησης δίπλα στο αεροδρόμιο ως εξής :

«Η εγκατάσταση χωρίζεται σε τρεις τομείς. Ο πρώτος περιλαμβάνει τρία κελιά, καθένα περίπου επιφάνειας 7 τ.μ. Υπάρχει ένα παράθυρο ανά κελί και ο τομέας έχει τουαλέτες και χωριστά ντουζ. Ο δεύτερος τομέας περιέχει τρία μεγάλα κελιά, καθένα επιφάνειας περίπου 50 τ.μ. Υπάρχουν χωριστές τουαλέτες στον εξωτερικό διάδρομο των κελιών. Ο τρίτος τομέας έχει εννιά κελιά πολύ μικρά, καθένα επιφάνειας περίπου 10 τ.μ. Τα κελιά είναι στην ίδια σειρά και βρίσκονται κοντά σε ένα μικρό διάδρομο όπου είναι εγκατεστημένο ένα καρτοτηλέφωνο. Απέναντι από τον διάδρομο υπάρχουν δύο τουαλέτες και δύο ντουζ.

Κατά την επίσκεψή τους τον Οκτώβριο του 2009, οι εκπρόσωποι της Διεθνούς Αμνηστίας μπόρεσαν να επιθεωρήσουν τους δύο πρώτους τομείς όπου κρατούνται τα άτομα που απομακρύνονται σύμφωνα με τον Κανονισμό Δουβλίνο II και άλλοι αιτούντες άσυλο. Διαπίστωσαν ότι τα κελιά ήταν σε υπερβολικό βαθμό υπερκατοικημένα και ότι οι υλικές συνθήκες κράτησης ήταν ακατάλληλες. Πολλοί αιτούντες άσυλο ισχυρίστηκαν ότι ήταν θύματα προφορικών προσβολών από τους αστυνομικούς.

Κατά την επίσκεψη που οργανώθηκε τον Μάιο του 2010, στους εκπρόσωπους της *Amnesty International* επιτράπηκε να επιθεωρήσουν και τους τρεις τομείς. Οι αστυνομικές αρχές τους είπαν ότι οι πρώτοι τομείς προορίζονταν για την κράτηση των ατόμων που απομακρύνονται σύμφωνα με τον Κανονισμό Δουβλίνο II και άλλων αιτούντων άσυλο, ο δεύτερος και τρίτος για την κράτηση παράνομων μεταναστών που είχαν αναγνωριστεί ως

ένοχοι για εγκατάλειψη του ελληνικού εδάφους με πλαστά έγγραφα, και ο δεύτερος τομέας ήταν για τις γυναίκες.

Κατά την επίσκεψη του Μαΐου του 2010, υπήρχαν επτά αιτούντες άσυλο (κ των οποίων έξι άνδρες) που κρατούνταν στον πρώτο τομέα, αλλά κανένα άτομο δεν απομακρύνθηκε κατ'εφαρμογή του Κανονισμού Δουβλίνο II. Στον δεύτερο τομέα, δεκαπέντε γυναίκες, εκ των οποίων τρεις έγκυοι, κρατούνταν σε ένα κελί. Επανειλημμένως, μια από τις εγκύους παραπονέθηκε ότι δεν μπορούσε να αναπνεύσει και ρώτησε πότε θα μπορούσε να βγει από το κελί της. Σε ένα άλλο κελί, υπήρχε ένας άντρας τραυματισμένος στο πόδι. Αυτοί που κρατούνταν στον πρώτο και δεύτερο τομέα είχαν στους εκπροσώπους της *Amnesty International* ότι η αστυνομία σπάνια άνοιγε τις πόρτες στους τρεις τομείς, πράγμα που τους εμπόδιζε να έχουν πρόσβαση στον ψύκτη νερού που βρισκόταν έξω και τους ανάγκαζε να πίνουν νερό από τις τουαλέτες. Κατά την επίσκεψη, περίπου 145 άτομα κρατούνταν στον τρίτο τομέα, που ήταν υπερβολικά υπερκατοικημένος. Μεταξύ αυτών, οι εκπρόσωποι βρήκαν ένα άτομο που απομακρύνθηκε κατ'εφαρμογή του Κανονισμού Δουβλίνο II. Συνολικά υπήρχαν 9 κελιά. Οι εκπρόσωποι μπόρεσαν να επιθεωρήσουν δύο: καθένα είχε μόνο ένα κρεβάτι (ένα σομιέ με μπετόν και από πάνω ένα στρώμα) και υποδεχόταν μεταξύ δεκατεσσάρων και δεκαεπτά ατόμων. Επειδή δεν υπήρχε επαρκής αριθμός στρωμάτων, οι κρατούμενοι κοιμόντουσαν κατάχαμα. Λόγω του υπερπληθυσμού και των στρωμάτων στο πάτωμα, δεν υπήρχε κανένας χώρος για να κυκλοφορεί κανείς. Οι κρατούμενοι είπαν στην *Amnesty International* ότι λόγω της έλλειψης χώρου, δεν μπορούσαν να ξαπλώνουν και να κοιμούνται συγχρόνως. Τα κελιά που επιθεωρήθηκαν είχαν βέβαια παράθυρα, αλλά ο εξαερισμός ήταν ανεπαρκής λόγω του υπερβολικού αριθμού κρατουμένων. Η ζέστη μέσα στα κελιά ήταν ανυπόφορη.

Οι κρατούμενοι του τρίτου τομέα είπαν στην *Amnesty International* ότι οι αστυνομικοί δεν τους επέτρεπαν να κυκλοφορούν στον διάδρομο έξω από το κελί τους και ότι ήταν πολύ δύσκολο να έχουν πρόσβαση στις τουαλέτες. Την ημέρα της επίσκεψης της οργάνωσης, οι κρατούμενοι χτυπούσαν τις πόρτες των κελιών και ζητούσαν απελπισμένα από την αστυνομία να τους αφήσουν να πάνε στις τουαλέτες. Οι εκπρόσωποι της *Amnesty International* διαπίστωσαν ότι ορισμένα άτομα στα οποία επέτρεπαν να πάνε στην τουαλέτα, ήταν εφοδιασμένα με ένα πλαστικό μπουκάλι σχεδόν γεμάτο ή μισογεμάτο με ούρα. Οι αστυνομικές αρχές παραδέχτηκαν ότι, σε κάθε κελί, οι κρατούμενοι χρησιμοποιούσαν για τις ανάγκες τους, πλαστικά μπουκάλια τα οποία άδειαζαν όταν τους επιτρεπόταν να πάνε στην τουαλέτα. Οι εκπρόσωποι διαπίστωσαν επίσης ότι οι τουαλέτες ήταν βρώμικες και ότι τα δύο ντουζ δεν είχαν ούτε πόρτες ούτε κουρτίνες, και δεν προστατευόταν έτσι οι ιδιωτικές τους στιγμές.

Οι Αστυνομικές Αρχές του Αεροδρομίου Αθηνών είπαν στην *Amnesty International* ότι η επιβολή ποινών φυλάκισης στους παράνομους μετανάστες ή στους αιτούντες άσυλο που συλλαμβάνονται στο αεροδρόμιο για χρήση πλαστών εγγράφων –ατόμων που δεν μπορούν να πληρώσουν τα δικαστικά του έξοδα- συνέβαλλε στον υπερπληθυσμό της ζώνης κράτησης.

Την ημερομηνία της επίσκεψης, η οργάνωση διαπίστωσε σε όλους τους τομείς την ολική απουσία προϊόντων υγιεινής όπως σαπούνι, σαμπουάν ή χαρτί υγείας. Επίσης, μεγάλος αριθμός κρατουμένων είπε στους εκπροσώπους ότι δεν είχαν πρόσβαση στα πράγματά τους, σε τέτοιο βαθμό που δεν είχαν κανένα ατομικό αντικείμενο, όπως ρούχα να

αλλάζουν. Ορισμένοι είπαν ότι, εξαιτίας αυτού, φορούσαν τα ίδια ρούχα εδώ και εβδομάδες. Επίσης, δεν υπήρχε η δυνατότητα να κάνουν καμία άσκηση έξω. Δύο άτομα παραπονέθηκαν ότι δεν είχαν πρόσβαση στα φάρμακά τους που ήταν στα πράγματά τους. Παρόμοια παράπονα είχαν εκφραστεί επίσης κατά την επίσκεψη του Οκτωβρίου 2009. Πρέπει να προσθέσουμε ότι τα προβλήματα πρόσβασης στις ιατρικές υπηρεσίες δεν άλλαξαν από τον Οκτώβριο του 2009. Οι αρχές του αεροδρομίου είπαν στην *Amnesty International* ότι δεν υπήρχε κανένας εφημερεύων γιατρός στο κτίριο και ότι οι ιατρικές υπηρεσίες προσφερόντουσαν μόνο μετά από αίτημα των κρατουμένων, καλώντας τις νοσοκόμες του αεροδρομίου».

166. Μετά την επίσκεψή τους της 30^{ης} Απριλίου 2010, οι *Γιατροί χωρίς σύνορα-Ελλάδας* δημοσιεύσανε μια έκθεση που ανέφερε επίσης τον υπερπληθυσμό στο κέντρο Κράτησης (300 άτομα) και συνθήκες υγιεινής και υγείας αξιοθρήνητες. Σε τρία κελιά για οικογένειες, χωρητικότητας οκτώ με δώδεκα ατόμων, κρατούνταν 155 άτομα χωρίς εξαερισμό και με μόνο τρεις τουαλέτες και ντουζ.

Γ. Συνθήκες διαμονής

167. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες που συλλέχθηκαν στις προαναφερθείσες εκθέσεις (ανωτέρω παράγραφος 160), κατά την απελευθέρωση των αιτούντων άσυλο, η πρακτική ποικίλλει. Στο διεθνές αεροδρόμιο Αθηνών, είτε τα άτομα εφοδιάζονται κατευθείαν με ροζ κάρτα είτε κατευθύνονται για τον σκοπό αυτό στην Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής. Μερικές φορές αυτοί που φτάνουν για πρώτη φορά εφοδιάζονται κατευθείαν με εντολή να εγκαταλείψουν την χώρα εντός προθεσμίας ορισμένων ημερών. Σε περίπτωση άφιξης και κράτησης αλλού στην χώρα, η πιο συνήθης πρακτική είναι να τους δώσουν εντολή να εγκαταλείψουν την χώρα και να οδηγήσουν τα άτομα σε μια μεγάλη πόλη όπως η Αθήνα ή η Πάτρα.

168. Σε όλες τις περιπτώσεις, φαίνεται ότι δεν δίνεται καμία πληροφορία σχετικά με τις δυνατότητες φιλοξενίας. Συγκεκριμένα, οι μαρτυρίες που συλλέχθηκαν αναφέρουν ότι καμία πληροφορία δεν δίνεται σχετικά με την ανάγκη δήλωσης την απουσία διεύθυνσης στις αρχές, όρου *εκ των ων ουκ άνευ* για να αρχίσουν οι Αρχές ενέργειες για την ανεύρεση στέγης.

169. Αν οι ενδιαφερόμενοι δεν έχουν ούτε οικογένεια ούτε συγγενείς στην Ελλάδα και δεν διαθέτουν μέσα για να έχουν στέγη, κοιμούνται στον δρόμο. Έτσι, μεγάλος αριθμός υποψηφίων για άσυλο, που είναι άστεγοι, κυρίως άντρες μόνοι αλλά και οικογένειες κατέλαβαν παράνομα δημόσιους χώρους όπως «ο καταυλισμός» της Πάτρας, που εκκενώθηκε και

κατεδαφίστηκε τον Ιούλιο του 2009, ή το παλιό Εφετείο και ορισμένα πάρκα στην Αθήνα.

170. Πολλές μαρτυρίες αναφέρουν το μόνιμο άγχος επίθεσης και κλοπής και την γενικευμένη ολική απόγνωση που γεννά η κατάσταση αυτή (δυσκολία για ανεύρεση τροφής, μη πρόσβαση σε τουαλέτα, κλπ).

171. Γενικά, για να μπορέσουν να έχουν τα ελάχιστα μέσα επιβίωσης, τα άτομα αυτά εξαρτώνται από την κοινωνία των πολιτών, τον Ερυθρό Σταυρό και μερικές φορές τις Θρησκευτικές Οργανώσεις.

172. Η κατοχή ροζ κάρτας δεν φαίνεται λύση για να έχει κάποιος βοήθεια από το Κράτος και υπάρχουν σημαντικά εμπόδια της γραφειοκρατίας για την χορήγηση προσωρινής άδειας εργασίας. Για παράδειγμα, για να πάρει κάποιος αριθμό φορολογικού μητρώου πρέπει να έχει απόδειξη μόνιμης κατοικίας, πράγμα που εμποδίζει την πρόσβαση των άστεγων στην αγορά εργασίας. Εξάλλου, οι υγειονομικές αρχές δεν φαίνεται να έχουν συνειδητοποιήσει τις υποχρεώσεις τους να δίνουν στους αιτούντες άσυλο δωρεάν ιατρική θεραπεία ούτε τους πρόσθετους κινδύνους που διατρέχει η υγεία του πληθυσμού αυτού.

Τον Δεκέμβριο του 2008, η *Human Rights Watch* αναφέρει τα εξής :

«Οι αιτούντες άσυλο όλων των υπηκοοτήτων που καταφέρνουν να πάρουν και να κρατήσουν την κόκκινη κάρτα δεν έχουν καμία ελπίδα να λάβουν δημόσια βοήθεια κατά την περίοδο εξέτασης της αίτησής του, που συχνά είναι πολύ μεγάλη. Όσοι από αυτούς είναι άποροι και άστεγοι βρίσκονται συχνά χωρίς στέγη και χωρίς άλλες στοιχειώδεις κοινωνικές βοήθειες, ιδίως επειδή τα Κέντρα που διατέθηκαν στην Ελλάδα δεν μπορούν να υποδεχτούν παρά μόνο 770 αιτούντες άσυλο, από αυτούς που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη και είναι πιο ευάλωτοι. Παρόλο που τρία από τα δέκα κέντρα υποδοχής είναι για ασυνόδευτα παιδιά, η *Human Rights Watch* συνάντησε παιδιά μεταξύ των αιτούντων άσυλο που ζούσα στο δρόμο, στα πάρκα και τα εγκαταλελειμμένα κτίρια λόγω της έλλειψης εγκαταστάσεων και άλλων κοινωνικών παροχών. Ένα αγόρι από τη Νιγηρία, 15 ετών, καταγράφηκε από την Αστυνομία αλλά την στιγμή που η *Human Rights Watch* μίλησε μαζί του, ζούσε στον δρόμο χωρίς την παραμικρή βοήθεια : «δεν έχω μέρος να μείνω. Οι δικηγόροι μου έδωσαν ραντεβού για να βρω. Σήμερα κοιμάμαι στον δρόμο. Περπατώ στον δρόμο μέχρι τη μία ή τις δύο η ώρα τα μεσάνυχτα και μετά βρίσκω ένα πάρκο για να κοιμηθώ». Η *Norwegian Organisation for Asylum Seekers* (NOAS), η *Norwegian Helsinki*

Committee και η *Greek Helsinki Monitor* δημοσίευσαν τον Απρίλιο του 2008 κοινή έκθεση για την υποδοχή και τις κοινωνικές παροχές που μπορεί να έχουν τα άτομα που στέλνονται στην Ελλάδα κατ' εφαρμογή του συστήματος του Δουβλίνου II, συμπεραίνοντας ότι ο αριθμός θέσεων που είναι πραγματικά διαθέσιμο για τέτοιου είδους αιτούντων άσυλο ήταν «αμελητέος» και ότι οι συνθήκες στα σπάνια κέντρα υποδοχής ήταν «αξιοθρήνητες». Παρατηρήσανε ότι «η μεγάλη πλειοψηφία των αιτούντων άσυλο εξακολουθούσε να μην έχει καμία κοινωνική βοήθεια σε θέματα υποδοχής και/ή σε άλλους τομείς» και ότι «στην πράξη, η Ελλάδα είναι μια χώρα όπου οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες αφήνονται σχεδόν εξολοκλήρου στην τύχη τους».

Δ. Η διαδικασία ασύλου

1. Πρόσβαση στην διαδικασία ασύλου

173. Οι προαναφερθείσες εκθέσεις (ανωτέρω παράγραφος 160) αναφέρουν πολυάριθμα εμπόδια που εμποδίζουν ή κάνουν πολύ δύσκολη στην πράξη την πρόσβαση στην διαδικασία ασύλου για τους υποψήφιους για άσυλο που πρωτοφτάνουν καθώς και για τα άτομα που μεταφέρονται κατ' εφαρμογή του Κανονισμού «του Δουβλίνου» και που διέρχονται από το διεθνές αεροδρόμιο Αθηνών.

174. Οι μαρτυρίες που έχουν συλλεχθεί από τις Διεθνείς Οργανώσεις και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις καθώς και οι διαπιστώσεις που έχουν συντάξει συνοψίζονται ως εξής :

175. Πολύ λίγες αιτήσεις ασύλου έχουν κατατεθεί απευθείας στις Υπηρεσίες Ασφαλείας στο Διεθνές Αεροδρόμιο λόγω ανεπάρκειας προσωπικού αλλά επίσης, σε ορισμένες περιπτώσεις, λόγω έλλειψης πληροφόρησης για την ίδια την ύπαρξη των υπηρεσιών αυτών.

176. Με την άφιξή τους στο αεροδρόμιο, οι ενδιαφερόμενοι τίθενται συστηματικά και κατευθείαν σε κράτηση πριν διευκρινιστεί η κατάστασή τους.

177. Κατά την απελευθέρωσή τους, συμβαίνει αυτοί που πρωτοφτάνουν να εφοδιάζονται με εντολή να εγκαταλείψουν την χώρα συνταγμένη στα ελληνικά, χωρίς να έχουν ενημερωθεί προηγουμένως για την δυνατότητα να καταθέσουν αίτηση ασύλου ή να επικοινωνήσουν με δικηγόρο για το σκοπό αυτό. Συμβαίνει επίσης τα άτομα που επιστρέφουν κατ' εφαρμογή του

Κανονισμού του «Δουβλίνου» και που είχαν καταθέσει σε μια πρώτη διαμονή αίτηση ασύλου στην Ελλάδα να εφοδιάζονται στο αεροδρόμιο με εντολή να εγκαταλείψουν την χώρα λόγω του ότι κατά την απουσία τους, όλες οι προθεσμίες για την άσκηση προσφυγής έχουν εκπνεύσει.

178. Στο αεροδρόμιο των Αθηνών, πολλές οργανώσεις έχουν διαπιστώσει ότι το ενημερωτικό φυλλάδιο για την διαδικασία ασύλου δεν ήταν στην διάθεση των ατόμων που επιστρέφουν κατ' εφαρμογή του Κανονισμού του «Δουβλίνου». Καμμία άλλη πληροφορία δεν δίνεται σχετικά με τις διαδικασίες και τις προθεσμίες ούτε σχετικά με την δυνατότητα να επικοινωνήσουν με δικηγόρο ή με μια κυβερνητική οργάνωση για να λάβουν νομικές συμβουλές.

179. Αντίθετα, οι αστυνομικές αρχές κάνουν χρήση «τεχνασμάτων» για να αποθαρρύνουν την συνέχεια της διαδικασίας. Έτσι, σύμφωνα με πολλές μαρτυρίες, οι αστυνομικοί διέδωσαν την πληροφορία ότι η δήλωση διεύθυνσης ήταν προϋπόθεση *εκ των ων ουκ άνευ* για την συνέχεια της διαδικασίας.

180. Η προθεσμία τριών ημερών που τάσσεται στους αιτούντες άσυλο για να παρουσιαστούν στην Αστυνομική Διεύθυνση στην πράξη αποδεικνύεται πολύ σύντομη. Δεν είναι δυνατή η πρόσβαση στα γραφεία της Αστυνομικής Διεύθυνσης λόγω του αριθμού των ατόμων που περιμένουν και λόγω του ότι η κατάθεση αιτήσεων ασύλου γίνεται μόνον μια μέρα την εβδομάδα. Επίσης, τα κριτήρια επιλογής στην είσοδο των γραφείων είναι αυθαίρετα και δεν υπάρχει καθιερωμένο σύστημα για να γίνονται δεκτοί κατά προτεραιότητα αυτοί που θέλουν να μουν στο κτίριο για να καταθέσουν αίτηση ασύλου. Έτσι συμβαίνει χιλιάδες άτομα να παρουσιάζονται την μέρα αυτή για 300 με 350 αιτήσεις που καταγράφονται την εβδομάδα. Την στιγμή αυτή, καταγράφονται περίπου είκοσι αιτήσεις την ημέρα ενώ 2.000 άτομα, για όλες τις αιτήσεις, περιμένουν έξω. Έτσι προκύπτουν πολύ μεγάλες περίοδοι αναμονής πριν να πάρει κάποιος ραντεβού για μια πρώτη συνέντευξη.

181. Λόγω της προφανούς ανεπάρκειας των υπηρεσιών διερμηνείας, η πρώτη συνέντευξη γίνεται συνήθως σε γλώσσα που οι ενδιαφερόμενοι δεν καταλαβαίνουν. Οι συνεντεύξεις είναι επιφανειακές και συνοψίζονται στην ουσία στο να ρωτούν τον ενδιαφερόμενο για τους λόγους για τους οποίους ήρθε στην Ελλάδα, χωρίς καμία ερώτηση που να αφορά άμεσα την διήγησή του στην χώρα καταγωγής του. Επίσης, λόγω του ότι δεν υπάρχει δωρεάν

νομική βοήθεια, οι ενδιαφερόμενοι, καθώς δεν μπορούν να πληρώσουν δικηγόρο, πολύ σπάνια συνοδεύονται από δικηγόρο.

182. Όσον αφορά την πρόσβαση στο Δικαστήριο, παρόλο που κάθε αιτών άσυλο μπορεί θεωρητικά να καταθέσει προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου και αίτηση εφαρμογής του άρθρου 39 του Κανονισμού του Δικαστηρίου, φαίνεται ότι οι ανωτέρω ελλείψεις είναι τέτοιες για τους αιτούντες άσυλο που η πρόσβαση στο Δικαστήριο είναι σχεδόν αδύνατη. Αυτό εξηγεί τον μικρό αριθμό προσφυγών που έχουν καταθέσει στο Δικαστήριο οι αιτούντες άσυλο και τον μικρό αριθμό προσωρινών μέτρων που έχουν καταθέσει οι αιτούντες άσυλο κατά της Ελλάδας.

2. Διαδικασία εξέτασης των αιτήσεων ασύλου

183. Οι προαναφερθείσες εκθέσεις καταγγέλλουν επίσης τις ελλείψεις της διαδικασίας εξέτασης των αιτήσεων ασύλου.

184. Στην μεγαλύτερη πλειοψηφία των περιπτώσεων, οι υποψήφιοι βλέπουν την αίτησή τους να απορρίπτεται σε πρώτο βαθμό γιατί θεωρούνται ως αιτούντες άσυλο για οικονομικούς λόγους. Σύμφωνα με μια έρευνα που έκανε η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ το 2010, σε 202 αποφάσεις που ελήφθησαν σε πρώτο βαθμό, οι 201 ήταν αρνητικές και συντάχθηκαν με στερεότυπες εκφράσεις χωρίς καμία αναφορά σε στοιχεία σχετικά με την χώρα καταγωγής, χωρίς να εξειδικεύεται ποια στοιχεία δικαιολογούσαν την απόφαση, χωρίς κανένα νομικό συλλογισμό.

185. Οι εκθέσεις καταγγέλλουν την έλλειψη κατάρτισης, ειδίκευσης και/ή αρμοδιότητας των αστυνομικών που διεξάγουν την εξέταση των αιτήσεων ασύλου. Το 2008, σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, στους εξήντα πέντε αστυνομικούς της Αστυνομικής Διεύθυνσης Αττικής που ήταν υπεύθυνοι για την εξέταση των αιτήσεων ασύλου, μόνον έντεκα ήταν ειδικευμένοι σε θέματα ασύλου.

186. Σύμφωνα με πολλές μαρτυρίες, έχει συμβεί η απορριπτική απόφαση της αίτησης με αναφορά της προθεσμίας για άσκηση έφεσης να κοινοποιείται σε ένα έγγραφο συνταγμένο στα ελληνικά που συνοδεύει την χορήγηση ή την ανανέωση της ροζ κάρτας. Επειδή η κάρτα αυτή ανανεώνεται κάθε έξι μήνες, οι ενδιαφερόμενοι δεν καταλαβαίνουν ότι στη πραγματικότητα απορρίφθηκε η αίτησή τους για άσυλο και ότι μπορούν να ασκήσουν προσφυγή. Όμως, αν η προσφυγή δεν ασκηθεί εντός της προθεσμίας που έχει ταχθεί, ο ενδιαφερόμενος εκδιώκεται από την

διαδικασία, ξαναβρίσκεται σε κατάσταση παρανομίας, κινδυνεύει να συλληφθεί και να κρατηθεί εν όψει της απέλασής του.

187. Ο Ευρωπαϊός Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ υπογραμμίζουν επίσης ότι η διαδικασία κοινοποίησης για «τα άτομα αγνώστου διαμονής» στην πράξη δεν λειτουργεί και ότι πολλοί υποψήφιοι για άσυλο δεν μπορούν να παρακολουθήσουν το αποτέλεσμα της αίτησής τους και αφήνουν τις προθεσμίες να εκπνεύσουν.

188. Οι προθεσμίες εξέτασης των αιτήσεων ασύλου σε πρώτο βαθμό και σε έφεση είναι ιδιαίτερα μεγάλες. Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, τον Ιούλιο του 2009, η καθυστέρηση στην εξέταση των αιτήσεων στον πρώτο βαθμό αφορούσε 6.145 υποθέσεις και 42.700 υποθέσεις στο στάδιο της έφεσης. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που έχει δώσει ο Έλληνας Υπουργός Προστασίας του Πολίτη στον Επίτροπο, ο συνολικός αριθμός των αιτήσεων ασύλου που εκκρεμούν ανερχόταν σε 44.650 τον Φεβρουάριο του 2010.

3. *Ένδικα Μέσα*

189. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ αντιτάχτηκε στην κατάργηση το 2009 του ρόλου των δευτεροβάθμιων Γνωμοδοτικών Επιτροπών (ανωτέρω παρ. 115) και ανακοίνωσε υπό την μορφή δελτίου τύπου στις 17 Ιουλίου 2009 ότι δεν θα συμμετέχει πλέον στην διαδικασία ασύλου στην Ελλάδα.

190. όσον αφορά την αίτηση ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας, οι προαναφερθείσες εκθέσεις (ανωτέρω παρ. 160) καταγγέλλουν την υπερβολική διάρκεια των αιτήσεων ακυρώσεως. Η μέση διάρκεια, σύμφωνα με τον Ευρωπαϊό Επίτροπο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, σε πεντέμισι χρόνια. Υπογραμμίζουν επίσης ότι η αίτηση ακυρώσεως μια απορριπτικής απόφασης δεν έχει αυτοδικαίως ανασταλτικό αποτέλεσμα κατά της εντολής απέλασης και ότι πρέπει να κινηθεί μια ξεχωριστή διαδικασία αιτήσεως αναστολής, της οποίας η μέση διάρκεια είναι από δέκα ημέρες μέχρι τέσσερα έτη. Επίσης, θεωρούν ότι ο έλεγχος που ασκεί το Συμβούλιο επικρατείας δεν είναι αρκετά ευρύς ώστε να εξετάζει τα ουσιαστικά στοιχεία μιας αιτίας σχετικής με παραβίαση της Σύμβασης.

191. Τέλος παρατηρούν ότι στην πράξη, το σύστημα δωρεάν νομικής συνδρομής για την άσκηση αίτησης ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας δεν λειτουργεί. Προσκρούει στην απροθυμία και επομένως στον μικρό

αριθμό δικηγόρων εγγεγραμμένων στην λίστα που προβλέπεται για το σκοπό αυτό λόγω των προθεσμιών της διαδικασίας και της καθυστέρησης της αποζημίωσής τους.

4. *Κίνδυνος επαναπροώθησης*

192. Ο κίνδυνος επαναπροώθησης από πλευράς ελληνικών αρχών των υποψηφίων για άσυλο εμμέσως μέσω Τουρκίας ή άμεσα προς την χώρα καταγωγής τους είναι μια μόνιμη ανησυχία. Οι προαναφερθείσες εκθέσεις (ανωτέρω παράγραφος 161) καθώς και ο τύπος ανέφεραν συχνά την πρακτική αυτή επισημαίνοντας ότι οι ελληνικές αρχές απελαύνουν, μερικές φορές μαζικά, τόσο τους υποψηφίους για άσυλο, πριν την καταγραφή της αίτησής τους για άσυλο όσο και τους αιτούντες άσυλο των οποίων η αίτηση ασύλου καταχωρήθηκε και έχουν την ροζ κάρτα. Οι απελάσεις προς την Τουρκία γίνονται είτε με μονομερή πρωτοβουλία των ελληνικών αρχών και λαμβάνουν χώρα στα σύνορα, είτε οργανώνονται στα πλαίσια της συμφωνίας επανεισδοχής μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Αποδεικνύεται ότι πολλά άτομα που έχουν απελαθεί στην συνέχεια εστάλησαν από την Τουρκία στο Αφγανιστάν χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η αίτηση ασύλου τους.

193. Πολλές εκθέσεις επιμένουν στον σοβαρό κίνδυνο επαναπροώθησης ήδη από την απορριπτική απόφαση της αίτησης ασύλου λόγω του ότι η αίτηση ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας δεν έχει αυτοδικαίως ανασταλτικό αποτέλεσμα.

5. *Επιστολή της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες της 2ας Απριλίου 2009*

194. Στις 2 Απριλίου 2009, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ έστειλε μια επιστολή στην Βελγίδα Υπουργό της Μεταναστευτικής Πολιτικής και του Ασύλου με την οποία κατήγγειλε τις ελλείψεις της διαδικασίας ασύλου και τις συνθήκες υποδοχής των υποψηφίων για άσυλο στην Ελλάδα και συνιστούσε την αναστολή των μεταφορών προς την Ελλάδα. Η επιστολή αυτή κοινοποιήθηκε και στο Γραφείο Αλλοδαπών. Η επιστολή είχε ως εξής (αποσπάσματα) :

« Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ γνωρίζει ότι το Δικαστήριο στην απόφασή του *K.R.S. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (...) αποφάσισε πρόσφατα ότι η μεταφορά ενός αιτούντος άσυλο προς την Ελλάδα δεν συνεπαγόταν κανένα κίνδυνο συστηματικής επαναπροώθησης υπό την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης. Ωστόσο, το Δικαστήριο δεν αποφάνθηκε για τον σεβασμό από την Ελλάδα των υποχρεώσεών της που απορρέουν από το διεθνές δίκαιο

προσφύγων. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο δεν αποφάνθηκε για το αν οι συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο είναι σύμφωνες με τα περιφερειακά και διεθνή μέσα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ούτε για το αν οι αιτούντες άσυλο είχαν πρόσβαση σε δίκαιη μεταχείριση των αιτήσεών τους για άσυλο, ούτε τέλος για το αν οι πρόσφυγες μπορούσαν πράγματι να επικαλεστούν τα δικαιώματά τους που απορρέουν από την Σύμβαση της Γενεύης. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ θεωρεί ότι αυτό δεν συμβαίνει πάντα.».

195. Και συμπεραίνει τα εξής :

«Για τους προαναφερθέντες λόγους, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ εμμένει στην αξιολόγησή της του ελληνικού συστήματος ασύλου καθώς και στις σχετικές συστάσεις που διατυπώνονται στην θέση της του Απριλίου του 2008, ότι δηλαδή οι Κυβερνήσεις πρέπει να μην μεταφέρουν τους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα και να αναλαμβάνουν την ευθύνη για την εξέταση αυτών των αιτήσεων ασύλου σύμφωνα με το άρθρο 3 §2 του Κανονισμού του Δουβλίνου».

VI. ΔΙΕΘΝΗ ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΟΥ ΠΕΡΙΓΡΑΦΟΥΝ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

196. Το Αφγανιστάν εμπλέκεται σε εμπόλεμη σύρραξη από το 1979. Η σημερινή κατάσταση οφείλεται αφενός στον εμφύλιο πόλεμο του 1994-2001, κατά τον οποίο οι Μουτζαχεντίν (οι βετεράνοι της αντίστασης κατά των σοβιετικών, των οποίων πολλοί αρχηγοί κατέχουν σήμερα δημόσια αξιώματα) πολέμησαν το κίνημα των Ταλιμπάν, και αφετέρου, στις επιπτώσεις των επιθέσεων της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 στις Ηνωμένες Πολιτείες.

197. Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ («Κατευθυντήριες Γραμμές για την αξιολόγηση των αναγκών της διεθνούς προστασίας των αιτούντων άσυλο προερχομένων από το Αφγανιστάν» Ιούλιος 2009, που αντικατέστησαν αυτές του Δεκεμβρίου του 2007) η κατάσταση στο Αφγανιστάν μπορεί να χαρακτηριστεί ως εμπόλεμη σύρραξη που εντείνεται, και συνοδεύεται με σοβαρές παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων πολλών ομάδων. Η Κυβέρνηση και οι διεθνείς σύμμαχοί της αντιτίθενται σε πολλές επαναστατικές ομάδες, όπως οι Ταλιμπάν, οι Hezb-e Islami και η Αλ-Κάιντα. Πολλές ένοπλες ομάδες νόμιμων και παράνομων, και οργανωμένων εγκληματικών ομάδων παίζουν έναν εξίσου σημαντικό ρόλο στην σύρραξη αυτή. Παρά τις προσπάθειες αλλαγής, το Αφγανιστάν συνεχίζει να έχει γενικευμένη διαφθορά, έλλειψη ισότητας στις διαδικασίες και αναποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης. Οι παραβιάσεις των

ανθρωπίνων δικαιωμάτων σπάνια εξετάζονται ή αποκαθίστανται από το δικαστικό σύστημα και εξακολουθεί να βασιλεύει η ατιμωρησία. Η προοδευτική ενδυνάμωση του θρησκευτικού συντηρητισμού ανάγκασε την Κυβέρνηση να περιορίσει τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες.

198. Στο προαναφερθέν έγγραφο, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ αναφέρει ότι το μεγαλύτερο μέρος των συρράξεων γίνονται στο νότο και στο νοτιοανατολικό τμήμα της χώρας. Στην περιοχή του νότου, στις επαρχίες Helmand και Kandahar, οχυρά των Ταλιμπάν, γίνονται σκληρές μάχες. Οι μάχες που μαστίζουν τις περιοχές του νότου, της Ανατολής και τις νοτιοανατολικές περιοχές προκάλεσαν μετακινήσεις πληθυσμών και πολλά θύματα μεταξύ των αμάχων.

199. Όλο και περισσότερο αποδεικνύεται ότι αυτοί που εφαρμόζουν ή που θεωρούνται ότι εφαρμόζουν τα κυβερνητικά σχέδια καθώς και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις ή οι πολίτες επιχειρηματίες που έχουν αποδεδειγμένους ή υποτιθέμενους δεσμούς με τις διεθνείς δυνάμεις διατρέχουν υψηλό κίνδυνο ν; είναι στόχος των αντικυβερνητικών ομάδων.

200. Όσον αφορά την δυνατότητα εσωτερικής μετεγκατάστασης, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ υπογραμμίζει ότι καμία περιοχή του Αφγανιστάν δεν είναι ασφαλής και ότι, ακόμα κι αν βρίσκαμε μία, δεν θα μπορούσε να είναι προσβάσιμη αφού η ασφάλεια δεν είναι εγγυημένη σε μεγάλο αριθμό των κυρίων οδών του Αφγανιστάν.

201. Στην Καμπούλ, η κατάσταση χειροτέρευσε. Μια αυξανόμενη οικονομική μετανάστευση βάζει σε αυξανόμενη πίεση την αγορά εργασίας και τα μέσα, όπως τις υποδομές, την γη και το πόσιμο νερό, ενώ το τελευταίο αυτό πρόβλημα επιδεινώθηκε από μια συνεχιζόμενη ξηρασία που επέφερε μια αναζωπύρωση των ασθενειών που συνδέονται με το νερό. Μια ενδημική ανεργία και η κατάσταση υποαπασχόλησης περιορίζουν μεγάλο αριθμό ατόμων να ικανοποιήσουν τις πρωτογενείς τους ανάγκες.

202. η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ θεωρεί γενικά τις εσωτερικές μετεγκαταστάσεις ως εύλογη λύση αντικατάστασης όταν υπάρχει μέσα στην ζώνη μετεγκατάστασης προστασία εξασφαλισμένη από την οικογένεια υπό την ευρεία έννοια του όρου, την κοινότητα ή την φυλή του ενδιαφερόμενου. Ωστόσο, οι μορφές αυτές προστασίας περιορίζονται στις περιοχές όπου υπάρχουν οικογενειακοί δεσμοί ή δεσμοί φυλής. Ακόμα και στην υπόθεση αυτή, είναι απαραίτητη μια ανάλυση κατά περίπτωση, λόγω της εξασθένησης των παραδοσιακών κοινωνικών δεσμών στην χώρα,

εξαιτίας του τριαντάχρονου πολέμου, των μαζικών κυμάτων προσφύγων και την εντατικοποίηση της αγροτικής εξόδου.

203. Έχοντας υπόψη τις συστάσεις που αναφέρονται στις οδηγίες αυτές, το βελγικό δικαστήριο που είναι αρμόδιο για την εξέταση των αιτήσεων ασύλου (το CGRA, ανωτέρω παράγραφος 131) υπέδειξε σε ένα έγγραφο του Φεβρουαρίου του 2010 με τον τίτλο «Πολιτική της Γενικής Επιτροπής για τους πρόσφυγες και τους απάτριδες απέναντι στους Αφγανούς αιτούντες άσυλο», να χορηγείται προστασία σε μεγάλο αριθμό Αφγανών αιτούντων άσυλο που προέρχονται από ιδιαίτερα επικίνδυνες περιοχές.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

204. Υπό τις συνθήκες της υπό κρίση υπόθεσης, το Δικαστήριο θεωρεί ότι συντρέχει λόγος να εξετάσει πρώτα τις αιτιάσεις του προσφεύγοντα κατά της Ελλάδας και στην συνέχεια τις αιτιάσεις του κατά του Βελγίου.

I. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΛΟΓΩ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΕΥΓΟΝΤΑ

205. Ο ενάγων υποστηρίζει ότι οι συνθήκες κράτησής του στο διεθνές αεροδρόμιο Αθηνών αποτελούσαν απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση υπό την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης, που ορίζει ότι :

«Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχειρίσιν απανθρώπων ή εξευτελιστικής.»

A. Θέσεις των μερών

206. Ο προσφεύγων παραπονείται για δύο περιόδους κράτησης, την περίοδο από 15 έως 18 Ιουνίου 2009 μετά την μεταφορά του στην Αθήνα και την κράτησή του από 1^η έως 7 Αυγούστου 2009, μετά την σύλληψή του στο αεροδρόμιο. Υποστηρίζει ότι οι συνθήκες κράτησης στο Κέντρο δίπλα στο αεροδρόμιο ήταν τόσο αξιοθρήνητες που αποτελούσαν απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση. Ο προσφεύγων περιγράφει τις συνθήκες κράτησής του ως εξής : ήταν κλεισμένος σε ένα μικρό χώρο με είκοσι άλλα άτομα, δεν είχε πρόσβαση στην τουαλέτα παρά κατά την κρίση των φυλάκων, δεν μπορούσε να περπατήσει στον καθαρό αέρα, δεν είχε αρκετό φαγητό, κοιμόταν σε ένα στρώμα πολύ βρώμικο ή κατάχαμα. Παραπονείται

επίσης ότι οι φύλακες τον χτύπησαν κατά την δεύτερη περίοδο της κράτησής του.

2. *Θέση της Ελληνικής Κυβέρνησης*

207. Η Κυβέρνηση αρνείται ότι παραβιάστηκε το δικαίωμα του προσφεύγοντα από το άρθρο 3 κατά την κράτησή του. Ο προσφεύγων δεν προσκομίζει καμία απόδειξη ότι υπέστη απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση.

208. Αντίθετα από την περιγραφή του προσφεύγοντα, η Κυβέρνηση περιγράφει το κέντρο κράτησης ως χώρο φιλοξενίας ειδικά προσαρμοσμένο για την σύντομη κράτηση των αιτούντων άσυλο όπου τα άτομα τρέφονται επαρκώς και διαθέτουν την κατάλληλη υποδομή.

209. Στις παρατηρήσεις της σε απάντηση των ερωτήσεων που έθεσε το Δικαστήριο κατά την ακροαματική διαδικασία ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως, η Κυβέρνηση προσκόμισε πιο αναλυτικές πληροφορίες για την υποδομή και τον εξοπλισμό του κέντρου. Το Κέντρο έχει ένα τμήμα ειδικά για τους αιτούντες άσυλο που έχει τρία δωμάτια, δύο κρεβάτια και δύο τουαλέτες. Οι αιτούντες άσυλο μοιράζονται μαζί με τα άτομα που περιμένουν την απέλασή τους μια κοινή αίθουσα στην οποία υπάρχει ένα τηλέφωνο για το κοινό και ένας ψύκτης νερού. Ο προσφεύγων φιλοξενήθηκε εκεί τον Ιούνιο του 2009 εν αναμονή της έκδοσης της ροζ κάρτας του.

210. Η Κυβέρνηση αναφέρει ότι τον Αύγουστο του 2009, ο προσφεύγων κρατήθηκε σε ένα τμήμα του Κέντρου διαφορετικό από αυτό που προορίζεται για τους αιτούντες άσυλο, και το οποίο προορίζεται για τους αλλοδαπούς που αναγνωρίστηκαν ένοχοι ποινικού αδικήματος. Οι ενδιαφερόμενοι έχουν εκεί στην διάθεσή τους έναν χώρο 110 τ.μ. που αποτελείται από εννέα δωμάτια και δύο τουαλέτες. Στην διάθεσή τους είναι ένα «δημόσιο» τηλέφωνο και ένας ψύκτης νερού.

211. Τέλος η Κυβέρνηση επιμένει στην σύντομη διάρκεια των περιόδων κράτησης του προσφεύγοντα καθώς και στις συνθήκες της δεύτερης περιόδου κράτησης η οποία δεν συνδεόταν με την αίτηση ασύλου του αλλά με την ποινική παράβαση που είχε διαπράξει ο προσφεύγων θέλοντας να φύγει από την χώρα με πλαστά έγγραφα.

B. Παρατηρήσεις του Ευρωπαϊκού Επιτρόπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και τους Απάτριδες, που έκαναν πρόσθετη παρέμβαση

212. Ο Επίτροπος δηλώνει ότι ενημερώθηκε από τους *Γιατρούς χωρίς σύνορα-Ελλάδας* (ανωτέρω παράγραφος 166) για τις συνθήκες κράτησης στο Κέντρο κράτησης δίπλα από το αεροδρόμιο.

213. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ αναφέρει ότι επισκέφτηκε το Κέντρο τον Μάιο του 2010 και ότι διαπίστωσε ότι οι κρατούμενοι ζούσαν σε απαράδεκτες συνθήκες, σε αποπνικτική ατμόσφαιρα, χωρίς δυνατότητα να κάνουν βόλτα στον καθαρό αέρα και δεν είχαν τουαλέτες στα κελιά.

Γ. Κρίση του Δικαστηρίου

1. Επί του παραδεκτού

214. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι αιτιάσεις που αναφέρει ο προσφεύγων για το πεδίο του άρθρου 3 της Σύμβασης λόγω των συνθηκών κράτησης στην Ελλάδα θέτουν προβλήματα τόσο νομικής φύσεως όσο και πραγματικής φύσεως που μπορούν να κριθούν μόνον μετά από μια εξέταση επί της ουσίας της υπόθεσης.

215. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι το τμήμα αυτό της προσφυγής δεν είναι προδήλως αβάσιμο υπό την έννοια του άρθρου 35 §3 της Σύμβασης. Επειδή δεν σημειώθηκε κανένας άλλος λόγος απαραδέκτου, η προσφυγή πρέπει να κριθεί παραδεκτή.

2. Επί της ουσίας

α) Υπενθύμιση των Γενικών Αρχών

216. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι συνοδευόμενη με κατάλληλες εγγυήσεις για τα άτομα που υφίστανται στέρηση της ελευθερίας, η στέρηση της ελευθερίας που επιβάλλεται στους αλλοδαπούς δεν μπορεί να γίνει δεκτή παρά μόνον για να επιτρέψει στα κράτη να καταπολεμήσουν την παράνομη μετανάστευση με τον σεβασμό των διεθνών δεσμεύσεών τους, ιδίως αυτών που απορρέουν από την Σύμβαση της Γενεύης του 1951 σχετικά με το καθεστώς των προσφύγων και την Σύμβαση. Η θεμιτή φροντίδα των Κρατών να ματαιώνουν τις όλο και πιο συχνές απόπειρες παράκαμψης των περιορισμών στην μετανάστευση δεν πρέπει να στερεί

τους αιτούντες άσυλο από την προστασία που προβλέπεται από τις Συμβάσεις αυτές (*Amuur κατά Γαλλίας*, 25 Ιουνίου 1996, § 43, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-III).

217. Όταν το Δικαστήριο καλείται να ελέγξει τους τρόπους εκτέλεσης ενός μέτρου κράτησης υπό το πρίσμα της Σύμβασης, πρέπει να λαμβάνει υπόψη του την ιδιαίτερη κατάσταση των ατόμων αυτών (*Riad et Idiab κατά Βελγίου*, αρ. 29787/03 και 29810/03, §100, CEDH- ... (αποσπάσματα)).

218. Τα Κράτη πρέπει να λάβουν ιδίως υπόψη το άρθρο 3 της Σύμβασης που καθιερώνει μια από τις θεμελιώδεις αξίες κάθε δημοκρατικής κοινωνίας και απαγορεύει με απόλυτους όρους τα βασανιστήρια και την απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις και οποιεσδήποτε και αν είναι οι ενέργειες του θύματος (βλ. μεταξύ άλλων, *Labita κατά Ιταλίας [GC]*, αρ. 26772/95 § 119, CEDH 200-IV).

219. Το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως πει ότι μια μεταχείριση για να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 πρέπει να παρουσιάζει ένα ελάχιστο βαθμό βαρύτητας. Η εκτίμηση του ελάχιστου αυτού βαθμού είναι σχετική : εξαρτάται από το σύνολο των δεδομένων της υπόθεσης, ιδίως την διάρκεια της μεταχείρισης και τις σωματικές και ψυχικές επιπτώσεις καθώς και, ορισμένες φορές, από το φύλο, την ηλικία και την κατάσταση της υγείας του θύματος (βλ. ιδίως, *Kudla κατά Πολωνίας [GC]*, αρ. 30210/96, § 91, CEDH 2000-XI).

220. Το Δικαστήριο χαρακτηρίζει μια μεταχείριση ως «απάνθρωπη» όταν επιβάλλεται με «προμελέτη για ώρες και προκαλεί σωματικούς τραυματισμούς, έντονες σωματικούς ή ψυχικούς πόνους».

Μια μεταχείριση είναι «εξευτελιστική» αν ταπεινώνει ή εξευτελίζει ένα άτομο, εάν δείχνει έλλειψη σεβασμού για την ανθρώπινη αξιοπρέπειά του, ή ακόμα την μειώνει ή αν εγείρει στον ενδιαφερόμενο αισθήματα φόβου, άγχους ή κατωτερότητας ικανά να σπάσουν την ηθική και σωματική του αντίσταση (*ibidem*, § 92, *Pretty κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ. 2346/02, § 52, CEDH 2002-III). Μπορεί να είναι αρκετό το θύμα να ταπεινωθεί απέναντι στον ίδιο του τον εαυτό, ακόμα και αν δεν έχει ταπεινωθεί απέναντι σε άλλους (βλέπε μεταξύ άλλων, *Tyrer κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 25 Απριλίου 1978, §32, σειρά Α αρ. 26). Τέλος, εάν πρέπει να ληφθεί υπόψη το αν ο σκοπός ήταν να ταπεινωθεί ή να μειωθεί το θύμα, η απουσία ενός τέτοιου σκοπού δεν μπορεί να αποκλείει κατά τρόπο οριστικό την

διαπίστωση της παραβίασης του άρθρου 3 (*Peers κατά Ελλάδας*, αρ. 28524/95, §74, CEDH2001-III).

221. Το άρθρο 3 της Σύμβασης επιβάλλει στο κράτος να διαβεβαιώνεται ότι η κράτηση γίνεται σε συνθήκες που σύμφωνες με τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ότι οι τρόποι εκτέλεσης του μέτρου δεν υποβάλλουν τον ενδιαφερόμενο σε απόγωση ή σε δοκιμασία τέτοιας έντασης που να υπερβαίνει το αναπόφευκτο επίπεδο πόνου που συνδέεται με την κράτηση και, σχετικά με τις πρακτικές απαιτήσεις της φυλάκισης, η υγεία και η ευζωία του φυλακισμένου διασφαλίζονται με τον κατάλληλο τρόπο (βλ., ιδίως προαναφερθείσα *Kudla*, § 94).

222. Το Δικαστήριο έκρινε ιδίως ότι το να κλείνεται ένας αιτών άσυλο για δύο μήνες σε μια προκατασκευασμένη παράγκα, χωρίς την δυνατότητα να βγαίνει έξω, χωρίς την δυνατότητα να τηλεφωνεί και χωρίς να έχει καθαρά σεντόνια και επαρκή προϊόντα υγιεινής αποτελούσε εξευτελιστική μεταχείριση υπό την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης (*S.D. κατά Ελλάδας*, αρ. 53541/07, §§49 έως 54, 11 Ιουνίου 2009). Ομοίως, μια περίοδος κράτησης έξι ημερών, σε χώρο περιορισμένο, χωρίς δυνατότητα για βόλτα, χωρίς χώρο χαλάρωσης, με τον ενδιαφερόμενο να κοιμάται σε βρώμικα στρώματα και χωρίς ελεύθερη πρόσβαση στην τουαλέτα είναι απαράδεκτο υπό το πρίσμα του άρθρου 3 (*ibidem*, § 51). Η κράτηση ενός αιτούντος άσυλο για τρεις μήνες εν αναμονή της εφαρμογής ενός διοικητικού μέτρου στους χώρους της αστυνομίας χωρίς καμιά δυνατότητα δραστηριότητας αναψυχής και χωρίς κατάλληλη τροφή θεωρήθηκε επίσης ως εξευτελιστική μεταχείριση (*Tabseh κατά Ελλάδας*, αρ. 8256/07, §§ 38 έως 44, 26 Νοεμβρίου 2009). Τέλος, κατά την άποψη του Δικαστηρίου, η τρίμηνη κράτηση ενός προσφεύγοντα, επίσης αιτούντος ασύλου σε υπερκατοικημένο χώρο όπου η καθαριότητα και οι συνθήκες υγιεινής ήταν αξιοθρήνητες, όπου δεν είχε προβλεφθεί καμία υποδομή για δραστηριότητες αναψυχής και για γεύματα, όπου η κατάσταση φθοράς των ντουζ καθιστούσε σχεδόν αδύνατη την χρήση τους, όπου οι κρατούμενοι κοιμόντουσαν υπό συνθήκες άκρας βρωμιάς και στενότητας επέφερε μια εξευτελιστική μεταχείριση η οποία απαγορεύεται από το άρθρο 3 (*A,A, κατά Ελλάδας*, αρ. 12186/08, §§ 57 έως 65, 22 Ιουλίου 2010).

β) Εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση

223. Το Δικαστήριο σημειώνει πρώτα πρώτα ότι τα κράτη που βρίσκονται στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης συναντούν

σήμερα σημαντικές δυσκολίες προκειμένου να αντιμετωπίσουν ένα αυξανόμενο κύμα μεταναστών και αιτούντων άσυλο. Η κατάσταση αυτή εντείνεται με τις μεταφορές υποψηφίων για άσυλο από τα άλλα κράτη μέλη κατ' εφαρμογή του Κανονισμού του «Δουβλίνου» (ανωτέρω παράγραφοι 65-82). Το Δικαστήριο δεν μπορεί να υποτιμήσει το βάρος και την πίεση που η κατάσταση αυτή συνεπάγεται για τα θιγόμενα κράτη, που είναι ακόμη πιο βαριά λόγω της σημερινής οικονομικής κρίσης. Το Δικαστήριο γνωρίζει συγκεκριμένα τις δυσκολίες που συνεπάγεται η υποδοχή των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο κατά την άφιξή τους σε μεγάλα διεθνή αεροδρόμια καθώς και η δυσαναλογία του αριθμού των αιτούντων άσυλο σε σχέση με την ικανότητα υποδοχής ορισμένων Κρατών. Ωστόσο, λόγω του απόλυτου χαρακτήρα του άρθρου 3, αυτό δεν μπορεί να απαλλάξει ένα κράτος από τις υποχρεώσεις του απέναντι στην διάταξη αυτή.

224. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο δεν μπορεί να προσχωρήσει στο επιχείρημα της ελληνικής Κυβέρνησης σύμφωνα με το οποίο η εξέταση των αιτιάσεων του προσφεύγοντα που στηρίζονται στο άρθρο 3 πρέπει να λαμβάνει υπόψη της αυτές τις δύσκολες περιστάσεις.

225. Το Δικαστήριο κρίνει απαραίτητο να λάβει υπόψη του τις συνθήκες της θέσης υπό κράτηση και το ότι παρά τα όσα αφήνει να εννοηθούν η Ελληνική Κυβέρνηση, ο προσφεύγων δεν παρουσίαζε *a priori* την εικόνα ενός «παράνομου μετανάστη». Διαπιστώνει ότι μετά την συμφωνία της 4^{ης} Ιουνίου 2009 για αναδοχή, οι ελληνικές αρχές γνωρίζανε την ταυτότητα του προσφεύγοντα και την κατάστασή του ως πιθανού αιτούντος άσυλο. Παρόλα αυτά, τον θέσανε αμέσως σε κράτηση χωρίς καμμία ενημέρωση για τους λόγους της κράτησης αυτής.

226. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι σε διάφορες εκθέσεις διεθνών οργάνων και μη κυβερνητικών οργανώσεων (ανωτέρω παράγραφος 160) η συστηματική θέση υπό κράτηση των αιτούντων άσυλο χωρίς ενημέρωση για τους λόγους της κράτησής τους είναι γενικευμένη πρακτική των ελληνικών αρχών.

227. Το Δικαστήριο λαμβάνει επίσης υπόψη του τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα σχετικά με τις βιαιότητες και τις προσβολές που υπέστη από πλευράς αστυνομικών κατά την δεύτερη περίοδο κράτησης. Διαπιστώνει ότι οι ισχυρισμοί του δεν τεκμηριώνονται από κανένα έγγραφο, και ότι δεν είναι δυνατό να αποδειχθεί με ακρίβεια η πραγματικότητα την οποία έπρεπε να αντιμετωπίσει ο προσφεύγων. Ωστόσο, το Δικαστήριο αναγκάζεται και

πάλι να διαπιστώσει ότι οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα ενισχύονται από πολλές μαρτυρίες που συλλέχθηκαν από διεθνείς οργανισμούς (ανωτέρω παράγραφος 160). Σημειώνει συγκεκριμένα ότι μετά την επίσκεψή του το 2007 στο Κέντρο κράτησης δίπλα στο Διεθνές αεροδρόμιο Αθηνών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την πρόληψη των βασανιστηρίων είχε ήδη αναφέρει περιπτώσεις κακής μεταχείρισης από πλευράς αστυνομικών (ανωτέρω παράγραφος 163).

228. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι τα μέρη παρουσιάζουν αποκλίνουσες εκδοχές όσον αφορά τους τομείς στους οποίους κρατήθηκε ο προσφεύγων. Κατά την άποψη της Κυβέρνησης, ο προσφεύγων κρατήθηκε σε δύο διαφορετικούς τομείς και πρέπει να ληφθεί υπόψη η διαφορά εξοπλισμού ανάμεσα στους τομείς. Όσο για τον προσφεύγοντα, αναφέρει ίδια κατάσταση των χώρων και των συνθηκών κράτησης και για τις δυο περιόδους κράτησης. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η κατανομή σε διάφορους τομείς, στην πράξη δεν υπαγορεύεται από αυστηρούς κανόνες και μπορεί να ποικίλει ανάλογα με τον φόρτο του τομέα (ανωτέρω παράγραφος 165). Μπορεί λοιπόν ο προσφεύγων να κρατήθηκε δύο φορές στον ίδιο τομέα. Το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι δεν συντρέχει λόγος να λάβει υπόψη την διάκριση που κάνει η Κυβέρνηση στο θέμα αυτό.

229. Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης που γνώρισε στο Κέντρο κράτησης ενισχύονται από τις συγκλίνουσες διαπιστώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας CPT (ανωτέρω παράγραφος 163), της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ (ανωτέρω παράγραφος 213-, της *Amnesty International* και των *Γιατρών χωρίς σύνορα-Ελλάδας* (ανωτέρω παράγραφοι 165 και 166) και δεν αμφισβητούνται ρητά από την Κυβέρνηση.

230. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι, σύμφωνα με τις διαπιστώσεις που συνέταξαν οι οργανώσεις που επισκέφθηκαν το Κέντρο Κράτησης δίπλα στο αεροδρόμιο, ο τομέας που προορίζεται για τους αιτούντες άσυλο σπάνια ήταν ξεκλείδωτος και οι κρατούμενοι δεν είχαν πρόσβαση στον ψύκτη με το νερό που βρισκόταν έξω και έπρεπε να πίνουν νερό από τις τουαλέτες. Στον τομέα που προορίζεται για όσους συλλαμβάνονται, υπήρχαν εκατόν σαράντα πέντε κρατούμενοι για μια επιφάνεια 110 τ.μ. Σε πολλά κελιά, δεν υπήρχε παρά μόνο ένα κρεβάτι για δεκατέσσερα με δεκαεπτά άτομα. Ο αριθμός των στρωμάτων ήταν ανεπαρκής και πολλοί

κρατούμενοι δεν μπορούσαν όλοι να απλωθούν και να κοιμηθούν συγχρόνως. Λόγω του υπερπληθυσμού, ο εξαερισμός ήταν ανεπαρκής και η ζέστη στα κελιά ήταν ανυπόφορη. Οι κρατούμενοι υποφέρανε από τους αυστηρούς περιορισμούς πρόσβασης στην τουαλέτα και παραπονιόντουσαν ότι οι αστυνομικοί τους εμποδίζανε να μετακινούνται στους διαδρόμους. Οι αστυνομικοί παραδέχτηκαν ότι οι κρατούμενοι έπρεπε να κατουρούν σε πλαστικά μπουκάλια τα οποία άδειαζαν όταν τους επιτρεπόταν να πάνε στις τουαλέτες. Παρατηρήθηκε επίσης ότι δεν υπήρχε ούτε σαπούνι ούτε χαρτί υγείας σε κανένα τομέα, ότι το σύνολο των εξοπλισμών και των ντους ήταν βρώμικα., ότι τα μπάνια εν είχαν πόρτες και ότι ανεξαρτήτως τομέα, οι κρατούμενοι δεν δικαιούνταν κανένα περίπατο στον καθαρό αέρα.

231. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι έχει ήδη κρίνει ότι τέτοιες συνθήκες που επικρατούν σε άλλους χώρους κράτησης στην Ελλάδα, αποτελούσαν εξευτελιστική μεταχείριση υπό την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης (ανωτέρω παράγραφος 222). Για να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, είχε λάβει υπόψη του ότι οι προσφεύγοντες ήταν αιτούντες άσυλο.

232. Το Δικαστήριο δεν βλέπει κανένα λόγο για να καταλήξει σε διαφορετικό συμπέρασμα εξαιτίας της επικαλούμενης από την ελληνική Κυβέρνηση σύντομης διάρκειας των περιόδων κράτησης. Δεν θα μπορούσε πράγματι να κρίνει ότι οι περίοδοι κράτησης που υπέστη ο προσφεύγων, τέσσερις μέρες τον Ιούνιο του 2009 και μια εβδομάδα τον Αύγουστο του 2009, ήταν ασήμαντης διάρκειας. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο πρέπει να λάβει υπόψη την ιδιαίτερη ευαισθησία του προσφεύγοντα, που συνδέεται με την ιδιότητά του ως αιτούντος άσυλο, λόγω της μεταναστευτικής πορείας του και των τραυματικών εμπειριών που μπορεί να έχει ζήσει προηγουμένως.

233. Αντίθετα, υπό το φως των πληροφοριών που έχει για τις συνθήκες που επικρατούν στο Κέντρο κράτησης δίπλα στο αεροδρόμιο Αθηνών, το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι συνθήκες κράτησης που υπέστη ο προσφεύγων ήταν απαράδεκτες. Θεωρεί ότι όλα μαζί, το αίσθημα αυθαιρεσίας, κατωτερότητας και άγχους που συνδέονται συχνά με τις συνθήκες αυτές καθώς και το αίσθημα βαθιάς προσβολής της αξιοπρέπειας που προκαλούν αναμφισβήτητα αυτές οι συνθήκες κράτησης αναλύονται ως μια εξευτελιστική μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης. Επιπλέον, η απόγνωση του προσφεύγοντα ενισχύθηκε επειδή ήταν ευάλωτος ως αιτών άσυλο.

234. Επομένως υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

II. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΛΟΓΩ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΕΥΓΟΝΤΑ

235. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι η κατάσταση ολικής ένδειας στην οποία περιήλθε με την άφιξή του στην Ελλάδα αποτελεί μεταχείριση αντίθετη με το προαναφερθέν άρθρο 3.

A. Θέσεις των μερών

1. Η Θέση του προσφεύγοντα

236. Ο προσφεύγων κατηγορεί τις ελληνικές αρχές ότι δεν του δώσανε καμία πληροφορία για τις δυνατότητες φιλοξενίας και δεν λάβανε κανένα μέτρο για να του εξασφαλίσουν ένα ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης ενώ γνωρίζανε την ένδεια των αιτούντων άσυλο γενικά και την δική του ειδικότερα. Υποστηρίζει ότι δεν του δόθηκε κανένα ενημερωτικό φυλλάδιο για την διαδικασία ασύλου και ότι επεσήμανε επανειλημμένως στις αρχές, ότι δεν είχε διαμονή. Ως απόδειξη επικαλείται ιδίως την ένδειξη «αγνώστου διαμονής» που αναφέρεται στην κοινοποίηση που εκδόθηκε στις 18 Ιουνίου 2009.

237. Ο προσφεύγων παρατηρεί ότι οι ενέργειες για να του βρουν στέγη έγιναν αφού ενημέρωσε τις αστυνομικές αρχές, στις 18 Νοεμβρίου 2009, ότι η υπόθεσή του εκκρεμούσε ενώπιον του Δικαστηρίου. Λέει ότι παρουσιάστηκε στην Αστυνομική Διεύθυνση πολλές φορές τον Δεκέμβριο και αρχές του 2010 και περίμενε ώρες για να γίνει δεκτός και να μάθει αν βρέθηκε κάποια στέγη φιλοξενίας. Επειδή δεν είχε καταφατική απάντηση, εγκατέλειψε τις ενέργειές του.

238. Χωρίς μέσα επιβίωσης, έζησε για μήνες όπως πολλοί άλλοι Αφγανοί υποψήφιοι για άσυλο, σε ένα πάρκο στο κέντρο της Αθήνας. Πέρασε τις ημέρες του προσπαθώντας να βρει κάτι να φάει. Είχε μερικές ευκαιρίες υλικής βοήθειας από τους κατοίκους και από την εκκλησία. Δεν είχε πρόσβαση σε καμία εγκατάσταση υγιεινής. Το βράδυ ζούσε με το μόνιμο άγχος ότι θα του επιτεθούν και θα τον κλέψουν. Υποστηρίζει ότι η κατάσταση αβεβαιότητας και υλικής και ψυχολογικής στέρησης που προέκυψε αποτελεί μεταχείριση αντίθετη στο άρθρο 3.

239. Ο προσφεύγων θεωρεί ότι ήταν σε τέτοια κατάσταση ανάγκης, άγχους και αβεβαιότητας που είναι εκ των πραγμάτων καταδικασμένος να φύγει από την Ελλάδα και να βρει αλλού καταφύγιο.

2. *Η θέση της Ελληνικής Κυβέρνησης*

240. Για την Κυβέρνηση, η κατάσταση στην οποία βρέθηκε ο προσφεύγων μετά την απελευθέρωσή του δεν είναι παρά αποτέλεσμα των δικών του επιλογών και της δικής του αμέλειας. Ο προσφεύγων επέλεξε να επενδύσει σε μέσα για να φύγει από την χώρα και όχι σε διαμονή. Επιπλέον, περίμενε μέχρι τις 18 Δεκεμβρίου 2009 για να δηλώσει ότι ήταν άστεγος. Αν όμως είχε παρουσιαστεί στην Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής σύμφωνα με τις οδηγίες που αναφέρονται στην γνωστοποίηση κοινοποίησης της 18^{ης} Ιουνίου 2009 και είχε αναφέρει νωρίτερα ότι ήταν άστεγος, οι αρχές θα μπορούσαν να είχαν κάνει ενέργειες για να διασφαλίσουν την φιλοξενία του. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι οι όροι «αγνώστου διαμονής» που αναφέρεται στην απόδειξη κοινοποίησης σημαίνουν απλώς ότι δεν έκανε γνωστή καμία διεύθυνση στις αρχές.

241. Μόλις οι Αρχές ενημερώθηκαν για την κατάσταση του προσφεύγοντα, έγιναν οι απαραίτητες ενέργειες και την στιγμή αυτή, έχει βρεθεί μια θέση σε ένα Κέντρο Φιλοξενίας. Παρόλα αυτά οι αρχές δεν μπόρεσαν να ενημερώσουν τον προσφεύγοντα γιατί δεν τους κοινοποίησε διεύθυνση επικοινωνίας. Σε αυτό προστίθεται ότι από τον Ιούνιο του 2009, ο προσφεύγων έχει ροζ κάρτα που του δίνει το δικαίωμα να εργάζεται και να έχει πρόσβαση στην επαγγελματική κατάρτιση, την φιλοξενία και τις ιατρικές φροντίδες, και η οποία ανανεώθηκε δύο φορές.

242. Η Κυβέρνηση επιμένει στο γεγονός ότι στη κατάσταση αυτή, η πρωτοβουλία ανήκε στον προσφεύγοντα να εκδηλωθεί και να δείξει το ενδιαφέρον του για να βελτιώσει την υλική του κατάσταση. Όμως, όλη η πορεία του στην Ελλάδα έδειξε ότι δεν επιθυμούσε να μείνει.

243. Εμπάσει περιπτώσει, η Ελληνική Κυβέρνηση θεωρεί ότι το να συμφωνήσει κάποιος με την άποψη του προσφεύγοντα θα ήταν αντίθετο στο κείμενο της Σύμβασης που δεν περιέχει καμία διάταξη που να εγγυάται το δικαίωμα στην κατοικία ή το δικαίωμα στο πολιτικό άσυλο. Κάθε άλλο συμπέρασμα θα άνοιγε την πόρτα σε αναρίθμητες παρόμοιες προσφυγές από κάθε άστεγο και θα βάρυνε τα Κράτη με μια αδικαιολόγητη θετική υποχρέωση σε θέματα κοινωνικής πολιτικής. Η Κυβέρνηση υπενθυμίζει ότι το ίδιο το Δικαστήριο ανέφερε ότι «είναι προφανώς ευχής έργον κάθε

άνθρωπος να έχει ένα μέρος όπου να μπορεί να ζήσει με αξιοπρέπεια και να μπορεί να το αποκαλεί σπίτι του, αλλά δυστυχώς στα συμβαλλόμενα Κράτη υπάρχουν πολλά άστεγα άτομα. Το αν το Κράτος χορηγεί τα κεφάλαια για να έχει όλος ο κόσμος στέγη ανήκει στον τομέα της πολιτικής και όχι τον δικαστικό τομέα» (*Chapman κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], αρ. 27238/95, §99, CEDH 2001-I).

B. Παρατηρήσεις του Ευρωπαϊκού Επιτρόπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και του Απάτριδες καθώς και των *Aire Centre* και *Amnesty International*, που ασκήσανε παρέμβαση

244. Ο Επίτροπος υπογραμμίζει ότι σε σχέση με τον ετήσιο αριθμό αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα, η δυνατότητα υποδοχής –που κατά την γνώμη του τον Φεβρουάριο του 2010 ανερχόταν σε έντεκα κέντρα Φιλοξενίας με 741 θέσεις- είναι δυστυχώς ανεπαρκής. Αναφέρει ότι η υλική κατάσταση των αιτούντων άσυλο είναι πολύ δύσκολη και αναφέρει το παράδειγμα του καταυλισμού της Πάτρας που φιλοξενούσε μέχρι τον Ιούλιο του 2009 περίπου 3.000 άτομα, κυρίως Ιρακινούς και Αφγανούς, κάτω από απαράδεκτες συνθήκες από πλευράς προδιαγραφών φιλοξενίας και υγιεινής. Κατά την επίσκεψή του τον Φεβρουάριο του 2010, διαπίστωσε ότι, παρά την ανακοίνωση που έκανε η Κυβέρνηση το 2008, η κατασκευή κέντρου χωρητικότητας 1.000 ατόμων δεν είχε ξεκινήσει. Οι αστυνομικές αρχές της Πάτρας τον ενημέρωσαν ότι περίπου 70% των Αφγανών ήταν αιτούντες άσυλο καταγεγραμμένοι και εφοδιασμένοι με ροζ κάρτα. Αναφέρει επίσης την περίπτωση τριών Αφγανών στην περιοχή της Πάτρας που είναι εδώ και δύο χρόνια στην Ελλάδα και έμειναν σε υπόστεγα από χαρτόνι χωρίς καμία βοήθεια από το Κράτος. Μόνον ο τοπικός Ερυθρός Σταυρός τους έφερε τροφή και φροντίδες.

245. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ συμμερίζεται την ίδια ανησυχία. Αναφέρει ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία της, υπήρχαν δώδεκα κέντρα υποδοχής στην Ελλάδα με συνολική χωρητικότητα 865 θέσεις. Ένας αιτών άσυλο, γένους αρσενικού και ενήλικας δεν έχει σχεδόν καμία πιθανότητα να βρει μια θέση σε ένα κέντρο υποδοχής. Πολλοί είναι αυτοί που ζουν σε δημόσιους χώρους, σε εγκαταλελειμμένα σπίτια ή μοιράζονται με άλλους ένα δωμάτιο το οποίο νοικιάζουν σε εξωφρενική τιμή, χωρίς να έχουν κανενός είδους υποστήριξη από το Κράτος. Μετά από μελέτη που έγινε από τον Φεβρουάριο ως τον Απρίλιο του 2010, όλοι οι αιτούντες άσυλο «Δουβλίνου» που ρωτήθηκαν ήταν άστεγοι. Κατά την ακροαματική

διαδικασία, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ επέμεινε στην δυσκολία πρόσβασης στην Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής –ή ακόμα την αδυναμία για τήρηση των προθεσμιών που τάσσουν οι αρχές- λόγω του αριθμού των ατόμων που βρίσκονται σε αναμονή και λόγω της αυθαίρετης επιλογής που κάνουν οι υπάλληλοι της ασφάλειας στην είσοδο του κτιρίου.

246. Κατά την γνώμη των *Aire Centre* και *Amnesty International*, η κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα σήμερα είναι ότι στερεί τους αιτούντες άσυλο όχι μόνον από κάθε υλική υποστήριξη από πλευράς αρχών αλλά και από το δικαίωμα να καλύψουν τις ανάγκες τους. Η καθολική ένδεια που προκύπτει πρέπει να αναλυθεί ως μεταχείριση αντίθετη προς το άρθρο 3 της Σύμβασης στην ευθεία γραμμή της Νομολογίας του Δικαστηρίου σε υποθέσεις σχετικές με καταστάσεις ένδειας που προκύπτουν από την παράνομη δράση του Κράτους.

Γ. Κρίση του Δικαστηρίου

1. Επί του παραδεκτού

247. Το Δικαστήριο κρίνει ότι οι λόγοι που διατύπωσε ο προσφεύγων ως προς το πεδίο του άρθρου 3 της Σύμβασης λόγω των συνθηκών διαβίωσης στην Ελλάδα θέτουν θέματα νομικά και πραγματικά που δεν μπορούν να κριθούν χωρίς εξέταση της ουσίας της προσφυγής.

248. Προκύπτει ότι το τμήμα αυτό της προσφυγής δεν είναι προδήλως αβάσιμο υπό την έννοια του άρθρου 35 §3 της Σύμβασης. Κανένας άλλος λόγος απαραδέκτου δεν προβλήθηκε, επομένως πρέπει να κριθεί παραδεκτό.

2. Επί της ουσίας

249. Το Δικαστήριο έχει ήδη υπενθυμίσει τις γενικές αρχές που απορρέουν από την νομολογία του σχετικά με το άρθρο 3 της Σύμβασης και που εφαρμόζονται στην υπό κρίση υπόθεση (ανωτέρω παράγραφοι 216-222). Θεωρεί γενικώς απαραίτητο να υπενθυμίσει ότι το άρθρο 3 δεν θα πρέπει να ερμηνευθεί ως ότι υποχρεώνει τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη να εγγυώνται το δικαίωμα στην κατοικία σε κάθε άτομο που υπάγεται στην δικαιοδοσία τους (προαναφερθείσα *Chapman*, §99). Επίσης, από το άρθρο 3 δεν θα πρέπει να αντλείται ένα γενικό καθήκον να δίνεται στους πρόσφυγες οικονομική βοήθεια για να μπορέσουν να διατηρήσουν ένα ορισμένο

βιοτικό επίπεδο (*Muslim κατά Τουρκίας*, αρ. 53566/99, §85, 26 Απριλίου 2005).

250. Ωστόσο το Δικαστήριο θεωρεί ότι το θέμα που πρέπει να κριθεί στην προκειμένη περίπτωση, δεν τίθεται με τους όρους αυτούς. Αντίθετα από την υπόθεση *Muslim* (προαναφερθείσα, §§ 83 και 84), η υποχρέωση για προσφορά στέγης και αξιοπρεπών υλικών συνθηκών στους φτωχούς αιτούντες άσυλο σήμερα αποτελεί μέρος του θετικού ελληνικού δικαίου και βαρύνει τις ελληνικές αρχές σύμφωνα με τους όρους της ίδιας της εθνικής νομοθεσίας που έχει μεταφέρει το κοινοτικό δίκαιο, δηλαδή την οδηγία 2003/9 της 27^{ης} Ιανουαρίου 2003 σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα Κράτη Μέλη (αποκαλούμενη «οδηγία Υποδοχής», ανωτέρω παράγραφος 84). Αυτό για το οποίο κατηγορεί ο προσφεύγων τις ελληνικές αρχές στην προκειμένη περίπτωση, είναι η αδυναμία στην οποία βρέθηκε λόγω της εσκεμμένης δράσης τους ή των εσκεμμένων παραλείψεών τους, να απολαύσει στην πράξη τα δικαιώματα αυτά για να καλύψει τις βασικές του ανάγκες.

251. Το Δικαστήριο δίνει μεγάλη σημασία στο καθεστώς του προσφεύγοντα που είναι αιτών άσυλο και εξαιτίας αυτού ανήκει σε μια ομάδα πληθυσμού ιδιαίτερα μειονεκτούσα και ευάλωτη που έχει ανάγκη ιδιαίτερης προστασίας (βλ. *mutatis mutandis*, *Orsus και λοιποί κατά Κροατίας* [GC], αρ. 15766/03, § 147, CEDH 2010-...). Σημειώνει ότι αυτή η ανάγκη ιδιαίτερης προστασίας αποτελεί αντικείμενο ευρείας συναίνεσης σε διεθνή και ευρωπαϊκή κλίμακα όπως προκύπτει από την Σύμβαση της Γενεύης, από την αποστολή και τις δραστηριότητες της Έπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ καθώς και από τις απαιτήσεις που αναφέρονται στην οδηγία Υποδοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

252. Κατόπιν τούτου, το Δικαστήριο πρέπει να αποφασίσει εν μια κατάσταση απόλυτης υλικής ένδειας μπορεί να εγείρει πρόβλημα υπό το πρίσμα του άρθρου 3.

253. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι δεν απέκλεισε «την πιθανότητα να τίθεται θέμα ευθύνης του Κράτους [υπό το πρίσμα του άρθρου 3] από μεταχείριση στα πλαίσια της οποίας ο προσφεύγων που εξαρτάται ολοκληρωτικά από την δημόσια βοήθεια και βρίσκεται αντιμέτωπος με την αδιαφορία των αρχών ενώ βρίσκεται σε κατάσταση στέρησης ή έλλειψης σε τέτοιο βαθμό που είναι ασυμβίβαστη με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια» (*Budina κατά Ρωσίας*, αποφ., αρ. 45603/05, CEDH 2009-...).

254. Διαπιστώνει ότι η κατάσταση στην οποία βρισκόταν ο προσφεύγων έχει ιδιαίτερη βαρύτητα. Εξηγεί ότι έζησε επί μήνες στην πιο ολοκληρωτική ένδεια και δεν μπόρεσε να καλύψει καμία από τις ίο βασικές ανάγκες του: να τρέφεται, να πλένεται και να στεγάζεται. Σε αυτό προστίθεται το μόνιμο άγχος μην του επιτεθούν και τον κλέψουν καθώς και η ολική απουσία προοπτικής να δει την κατάστασή του να βελτιώνεται. Ακριβώς για να τελειώνει με αυτή την κατάσταση αβεβαιότητας και υλικής και ψυχολογικής ένδειας επιχείρησε επανειλημμένως να φύγει από την Ελλάδα.

255. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι στις παρατηρήσεις του Ευρωπαϊού Επίτροπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ καθώς και στις εκθέσεις των μη κυβερνητικών οργανώσεων (ανωτέρω παρ. 160) η κατάσταση που περιγράφεται από τον προσφεύγοντα είναι φαινόμενο ευρείας κλίμακας και ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα για μεγάλο αριθμό αιτούντων άσυλο που έχουν το ίδιο προφίλ με τον προσφεύγοντα. Για το λόγο αυτό, το Δικαστήριο δεν αμφισβητεί τους ισχυρισμούς αυτού.

256. Η ελληνική Κυβέρνηση υποστηρίζει παρόλα αυτά ότι ο προσφεύγων είναι υπεύθυνος για την κατάστασή του, ότι οι Αρχές ενήργησαν με κάθε επιμέλεια που ήταν απαραίτητη και ότι εναπόκειται στον προσφεύγοντα να είναι εγκαίρως ενεργητικός για να βελτιώσει την κατάστασή του.

257. Υπάρχει μια διαφωνία μεταξύ των διαδίκων όσον αφορά την παράδοση στον προσφεύγοντα του ενημερωτικού φυλλαδίου που προορίζεται για τους αιτούντες άσυλο. Ωστόσο το Δικαστήριο δεν αντιλαμβάνεται την σημασία της διαφωνίας αυτής αφού το φυλλάδιο αυτό δεν αναφέρει ότι οι αιτούντες άσυλο έχουν την δυνατότητα να δηλώσουν στην αστυνομία ότι δεν έχουν διεύθυνση και δεν περιέχει καμία πληροφορία σχετικά με την φιλοξενία. Όσον αφορά την κοινοποίησης που έλαβε ο προσφεύγων με την οποία ενημερωνόταν για την υποχρέωση να πάει στην Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής για να δηλώσει την διεύθυνση διαμονής του (ανωτέρων παρ. 35) το Δικαστήριο θεωρεί ότι είναι διαφορούμενη και δεν μπορεί να θεωρηθεί εύλογα ως επαρκής πληροφορία. Διαπιστώνει ότι ο προσφεύγων, σε καμία στιγμή δεν ενημερώθηκε δεόντως για τις δυνατότητες φιλοξενίας που του προσφέρονταν, αν υποθεθεί ότι υπήρχαν πραγματικά.

258. Το Δικαστήριο δεν αντιλαμβάνεται με κανένα τρόπο πώς οι Αρχές μπορούσαν να αγνοούν ή δεν υπέθεσαν ότι ο προσφεύγων ήταν άστεγος

στην Ελλάδα. Σημειώνει ότι, σύμφωνα με την Κυβέρνηση, σήμερα υπάρχουν λιγότερες από 1.000 θέσεις στα Κέντρα Υποδοχής για να αντιμετωπιστεί η φιλοξενία δεκάδων χιλιάδων αιτούντων άσυλο. Σημειώνει επίσης ότι, σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, είναι πασιδηλό ότι σήμερα ένας αιτών άσυλο, γένους αρσενικού, ενήλικας δεν έχει σχεδόν καμμία πιθανότητα να βρει θέση σε Κέντρο Υποδοχής και ότι μετά από μια μελέτη που έγινε από τον Φεβρουάριο ως τον Απρίλιο του 2010, όλοι οι αιτούντες άσυλο σύμφωνα με το «Δουβλίνο» που ερωτήθηκαν από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ ήταν άστεγοι. Αυτοί ζουν σε μεγάλο αριθμό, όπως ο προσφεύγων, σε πάρκα ή σε εγκαταλελειμμένα κτίρια (ανωτέρω παρ. 169, 244 και 245).

259. Παρόλο που το Δικαστήριο δεν είναι σα θέση να επαληθεύσει την ακρίβεια των λόγων του προσφεύγοντα όταν υποστηρίζει ότι ενημέρωσε επανειλημμένως τις ελληνικές αρχές για την κατάστασή του πριν τον Δεκέμβριο του 2009, τα προαναφερθέντα στοιχεία για την ικανότητα υποδοχής μετριάζουν το επιχείρημα της Κυβέρνησης σύμφωνα με το οποίο η παθητικότητα του προσφεύγοντα είναι η αιτία της κατάστασής του. Σε κάθε περίπτωση, λόγω της ιδιαίτερης και πασίγνωστης αβεβαιότητας και ευαισθησίας των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα, το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι ελληνικές αρχές δεν μπορούσαν να αρκεθούν στο να περιμένουν να πάρει ο προσφεύγων την πρωτοβουλία να απευθυνθείς την Αστυνομική Διεύθυνση για να καλύψει τις βασικές του ανάγκες.

260. Το ότι βρέθηκε εντωμεταξύ μια θέση φιλοξενίας σε Κέντρο Υποδοχής δεν αλλάζει την κατάσταση του προσφεύγοντα αφού μέχρι την ημέρα αυτή, δεν δημιουργήθηκε καμία οδός επικοινωνίας από τις αρχές για να τον ενημερώσουν. Η κατάσταση αυτή είναι όλο και πιο ανησυχητική αφού στις παρατηρήσεις της Κυβέρνησης που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο την 1^η Φεβρουαρίου 2010 και, ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως, η Κυβέρνηση ανέφερε ότι συνάντησε τον προσφεύγοντα στις 21 Ιουνίου 2010 και παρέδωσε εις χείρας του ιδίου μια πρόσκληση χωρίς ωστόσο να τον ενημερώσουν ότι βρέθηκε στέγη.

261. Το Δικαστήριο δεν θεωρεί επίσης ότι η κατοχή μιας ροζ κάρτας είχε ή μπορούσε να έχει οποιαδήποτε χρησιμότητα στην πράξη για τον προσφεύγοντα. Βέβαια ο νόμος προβλέπει ότι, εφοδιασμένοι με την ροζ κάρτα, οι αιτούντες άσυλο έχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας, πράγμα που θα επέτρεπε στον προσφεύγοντα να επιχειρήσει να θέσει τέρμα στην κατάστασή του και να καλύψει τις βασικές ανάγκες του. Κι εκεί ακόμη,

προκύπτει από τις εκθέσεις που μελετήθηκαν, ότι στην πράξη, η πρόσβαση στην αγορά εργασίας έχει τόσα διοικητικά εμπόδια που δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ρεαλιστική εναλλακτική λύση (ανωτέρω 160 και 172). Σ' αυτό προστίθενται οι προσωπικές δυσκολίες που οφείλονται στην μη γνώση της ελληνικής γλώσσας από τον προσφεύγοντα και στην απουσία οποιουδήποτε υποστηρικτικού δικτύου και λόγω της γενικότερης οικονομικής κρίσης.

262. Τέλος, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο προσφεύγων διαρκεί από την μεταφορά του στην Ελλάδα τον Ιούνιο του 2009 και ότι συνδέεται με το καθεστώς του ως αιτούντα άσυλο και στο ότι η αίτηση ασύλου του δεν εξετάστηκε ακόμη από τις ελληνικές αρχές. Το Δικαστήριο θεωρεί δηλαδή ότι οι ελληνικές αρχές μπορούσαν, αν είχαν ενεργήσει με ταχύτητα στην εξέταση της αίτησης ασύλου του προσφεύγοντα, να είχαν περιορίσει ουσιαστικά τα βάσανά του.

263. Σύμφωνα με τα ανωτέρα, και έχοντας υπόψη τις υποχρεώσεις που βαρύνουν τις ελληνικές αρχές λόγω της οδηγίας Υποδοχή (ανωτέρω παρ. 84), το Δικαστήριο έχει την άποψη ότι δεν έλαβαν δεόντως υπόψη την ευαισθησία του προσφεύγοντα ως αιτούντα άσυλο και πρέπει να θεωρηθούν υπεύθυνες, λόγω της παθητικότητάς τους, για τις συνθήκες στις οποίες βρέθηκε για μήνες, ζώντας στον δρόμο, χωρίς πόρους, χωρίς πρόσβαση σε τουαλέτες, χωρίς να έχει κανένα μέσο για να καλύψει τις βασικές ανάγκες του. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι ο προσφεύγων υπήρξε θύμα εξευτελιστικής μεταχείρισης που έδειχνε έλλειψη σεβασμού στην αξιοπρέπειά τους και ότι η κατάσταση αυτή δημιούργησε στον προσφεύγοντα αισθήματα φόβου, άγχους ή κατωτερότητας ικανά να τον οδηγήσουν στην απελπισία. Θεωρεί ότι τέτοιες συνθήκες διαβίωσης, σε συνδυασμό με την παρατεταμένη αβεβαιότητα στην οποία έμεινε και την ολική απουσία προοπτικής να δει την κατάστασή του να βελτιώνεται, άγγιξαν το όριο βαρύτητας που απαιτεί το άρθρο 3 της Σύμβασης.

264. Συνάγεται ότι ο προσφεύγων βρέθηκε εξαιτίας των αρχών σε κατάσταση αντίθετη από το άρθρο 3 της Σύμβασης. Ως εκ τούτου, υπήρξε παραβίαση της διάταξης αυτής.

III. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕ ΤΑ ΑΡΘΡΑ 2 ΚΑΙ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΛΟΓΩ ΤΩΝ ΕΛΛΕΙΨΕΩΝ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΑΣΥΛΟΥ

265. Ο προσφεύγων παραπονείται ότι δεν είχε στην διάθεσή του από το ελληνικό δίκαιο πραγματική προσφυγή για να προβάλει τις αιτιάσεις του σχετικά με τα άρθρα 2 και 3, κατά παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης, που ορίζει τα εξής :

Άρθρο 13

Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη παρούση Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίες παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων του

266. Υποστηρίζει ότι οι ελλείψεις της διαδικασίας ασύλου στην Ελλάδα είναι τέτοιες που κινδυνεύει να επαναπροωθηθεί στην χώρα καταγωγής του χωρίς πραγματική εξέταση του βάσιμου της αίτησης ασύλου του, κατά παραβίαση τους προαναφερθέντος άρθρου 3 και του άρθρου 2 της Σύμβασης, που ορίζει τα εξής :

Άρθρο 2 .

«1. Το δικαίωμα εκάστου προσώπου εις την ζωήν προστατεύεται υπό του νόμου. Εις ουδένα δύναται να επιβληθή εκ προθέσεως θάνατος, ειμή εις εκτέλεσιν θανατικής ποινής εκδιδομένης υπό δικαστηρίου εν περιπτώσει αδικήματος τιμωρουμένου υπό του νόμου δια της ποινής ταύτης.

(...))»

A. Θέσεις των διαδίκων

1. Η θέση του προσφεύγοντα

267. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι έφυγε από το Αφγανιστάν αφού γλίτωσε από απόπειρα δολοφονίας εναντίον του που διέπραξαν οι Ταλιμπάν σε αντίποινα για τις υπηρεσίες διερμηνείας που προσέφερε στις διεθνείς αεροπορικές δυνάμεις που είχαν για βάση την Καμπούλ. Από την άφιξή τους την Ευρώπη, έχει επαφές με τα μέλη της οικογένειάς του που έμειναν στο Αφγανιστάν που τον συμβούλευσαν έντονα να μην επιστρέψει στην χώρα αφού η έλλειψη ασφάλειας και οι κίνδυνοι για αντίποινα δεν σταμάτησαν να εντείνονται.

268. Ο προσφεύγων ζητά να εξεταστούν οι φόβοι του και κατέθεσε αίτηση ασύλου για τον σκοπό αυτό στην Ελλάδα. Ωστόσο, δεν έχει καμμία εμπιστοσύνη στην διεξαγωγή της διαδικασίας ασύλου.

269. Καταγγέλλει πρώτα πρώτα τα πρακτικά εμπόδια τα οποία αντιμετώπισε. Έτσι, υποστηρίζει ότι δεν έλαβε ποτέ ενημερωτικό έντυπο για την διαδικασία ασύλου στο αεροδρόμιο και ότι ενημερώθηκε μόνο για την υποχρέωσή του να πάει στην Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής για να δηλώσει της διεύθυνση διαμονής του. Δεν πήρα επειδή δεν είχε καμία διεύθυνση να δηλώσει και ήταν πεπεισμένος ότι επροκειται για έναν όρο συνέχισης της διαδικασίας. Εξηγεί ότι στην συνέχεια παρουσιάστηκε μάταια επανειλημμένως στην Αστυνομική Διεύθυνση μετά από ώρες αναμονής και ότι μέχρι σήμερα, δεν υπάρχει προοπτική να δει την κατάστασή του να ξεκαθαρίζει.

270. Δεύτερον, ο προσφεύγων θεωρεί ότι μπόρεσε να γλιτώσει την προώθηση στην χώρα καταγωγής τους μόνο λόγω του προσωρινού μέτρου που υπέδειξε το Δικαστήριο στην Ελληνική Κυβέρνηση. Εκτός, από την «προστασία αυτή» δεν έχει στο στάδιο αυτό καμία εγγύηση ότι η διαδικασία του ασύλου του θα συνεχίσει την πορεία της. Επιπλέον, ακόμα και αν γίνει αυτό, η διαδικασία ασύλου δεν προσφέρει καμία εγγύηση ότι το βάσιμο των φόβων του θα εξεταστεί σοβαρά από τις ελληνικές αρχές. Υποστηρίζει ότι δεν έχει τα μέσα να πληρώσει δικηγόρο, ότι στο στάδιο αυτό δεν προβλέπεται καμία νομική βοήθεια, ότι είναι πασιδηλο ότι οι συνεντεύξεις σε πρώτο βαθμό είναι επιφανειακές, ότι δεν θα έχει την δυνατότητα να ασκήσει προσφυγή σε όργανο εξουσιοδοτημένο να εξετάσει το βάσιμο των φόβων του, ότι η αίτηση ακύρωσης στο Συμβούλιο της Επικρατείας δεν έχει αυτοδικαίως ανασταλτική ισχύ και ότι οι προθεσμίες της διαδικασίας είναι μεγάλες. Ως απόδειξη της αναποτελεσματικότητας της διαδικασίας παρουσιάζει το σχεδόν μηδενικό ποσοστό χορήγησης οποιασδήποτε μορφής διεθνούς προστασίας από τις ελληνικές αρχές είτε σε πρώτο είτε σε δεύτερο βαθμό.

2. *Η θέση της Ελληνικής Κυβέρνησης*

271. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο προσφεύγων δεν υπέφερε από τις επικαλούμενες ελλείψεις της διαδικασίας ασύλου. Επομένως δεν μπορεί να θεωρηθεί ως θύμα υπό την έννοια της Σύμβασης.

272. Πρέπει να ληφθεί υπόψη η στάση του προσφεύγοντα που δεν συνεργάστηκε με τις Αρχές, κατά παραβίαση της νομοθεσίας και δεν έδειξε κανένα ενδιαφέρον για την ορθή διεξαγωγή της διαδικασίας. Με το να μην παρουσιαστεί τον Ιούνιο του 2009 στην Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής, δεν τήρησε τις διατυπώσεις για την επιμέλεια της διαδικασία και δεν

επωφελήθηκε της ευκαιρίας να αναφέρει στην αστυνομία ότι δεν είχε διεύθυνση έτσι ώστε τα έγγραφα της διαδικασίας να του κοινοποιηθούν μέσω μιας άλλης οδού. Επίσης, παρουσιάστηκε με διαφορετικές ταυτότητες και επιχείρησε να φύγει από την Ελλάδα κρύβοντας από τις Ελληνικές αρχές ότι είχε καταθέσει αίτηση ασύλου.

273. Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι οι Ελληνικές Αρχές από την πλευρά τους, συνέχισαν την διαδικασία σύμφωνα με τη νομοθεσία παρά την αμέλεια και τα σφάλματα του προσφεύγοντα. Ως απόδειξη παρουσιάζει το γεγονός ότι ο προσφεύγων εξακολουθεί να είναι στην Ελλάδα και δεν απελάθηκε παρά την κατάσταση στην οποία έβαλε τον εαυτό του προσπαθώντας να φύγει από την χώρα τον Αύγουστο του 2009.

274. Επικουρικά, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι λόγοι του προσφεύγοντα είναι αβάσιμοι. Υποστηρίζει ότι η ελληνική νομοθεσία είναι σύμφωνη με το κοινοτικό και διεθνές δίκαιο περί ασύλου, συμπεριλαμβανομένης της αρχής της μη επαναπροώθησης. Η ελληνική νομοθεσία προβλέπει εξέταση του βάσιμου της αίτησης ασύλου υπό το πρίσμα των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης. Οι αιτούντες άσυλο έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες διερμηνείας σε όλα τα στάδια της διαδικασίας.

275. Η Κυβέρνηση επιβεβαιώνει ότι η αίτηση ασύλου του προσφεύγοντα δεν έχει εξεταστεί ακόμη από τις ελληνικές αρχές αλλά διαβεβαιώνει το Δικαστήριο ότι θα εξεταστεί με σεβασμό των απαιτήσεων που αναφέρονται ανωτέρω.

276. Σύμφωνα με το άρθρο 13 της Σύμβασης, οι αιτούντες άσυλο που η αίτησή τους δεν γίνεται δεκτή μπορούν στην συνέχεια να ασκήσουν αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση, η αίτηση αυτή είναι ένα αποτελεσματικό δίκτυ ασφαλείας που παρουσιάζει τις εγγυήσεις που επιβάλλει το Δικαστήριο στην απόφασή του *Bryan κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (22 Νοεμβρίου 1995, § 47, σειρά Α αρ. 335-Α). Στον φάκελο έχει υποβάλει πολλές αποφάσεις στις οποίες το Συμβούλιο της Επικρατείας ακύρωσε απορριπτική απόφαση επειδή οι αρχές δεν είχαν λάβει υπόψη ορισμένα έγγραφα που ανέφεραν κίνδυνο καταδίωξης. Επίσης, η Κυβέρνηση επικαλείται ότι να θεσπίσει μια προσφυγή επί της ουσίας υπέρ των αιτούντων άσυλο των οποίων η αίτηση έχει απορριφθεί σε πρώτο βαθμό δεν είναι απαίτηση της Σύμβασης.

277. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση, κάθε αιτίαση σχετικά με τις ενδεχόμενες δυσλειτουργίες της διαδικασίας νομικής βοήθειας δεν μπορεί

να υπολογίζεται δεδομένου ότι το άρθρο 6 δεν εφαρμόζεται στις διαδικασίες ασύλου. Επίσης, οι ενδεχόμενες καθυστερήσεις της διαδικασίας στο Συμβούλιο της Επικρατείας υπάγονται στο άρθρο 6 της Σύμβασης και επομένως δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο στην παρούσα υπόθεση.

278. Επίσης, όσο η διαδικασία ασύλου δεν έχει ολοκληρωθεί, οι αιτούντες άσυλο δεν διατρέχουν κανένα κίνδυνο να απελαθούν στην χώρα καταγωγής τους και μπορούν αν συντρέχει λόγος, να ζητήσουν από το Συμβούλιο της Επικρατείας την αναστολή της εντολής απέλασης που εκδόθηκε μετά από απορριπτική απόφαση, προσφυγή που είναι ανασταλτική της εκτέλεσης του μέτρου. Η Κυβέρνηση προσκομίζει για στήριξη των ισχυρισμών της πολλές αποφάσεις προς την κατεύθυνση αυτή.

279. Η Κυβέρνηση διαβεβαίωσε στις προφορικές παρατηρήσεις της ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως, ότι ακόμα και υπό τις σημερινές συνθήκες, ο προσφεύγων δεν διέτρεχε σε καμία στιγμή να απελαθεί στο Αφγανιστάν αφού η σημερινή πολιτική είναι να μην αποστέλλεται με την βία κάποιος στην χώρα αυτή. Οι ακούσεις επιστροφές με πτήση τσάρτερ που έγιναν το καλοκαίρι του 2009 αφορούσαν πακιστανούς υπηκόους που δεν είχαν ζητήσει άσυλο στην Ελλάδα. Οι μόνοι Αφγανοί που απεστάλησαν στο Αφγανιστάν -468 το 2009 και 296 το 2010- επέστρεψαν σε εθελοντική βάση στα πλαίσια του προγράμματος που χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επιστροφής. Ο προσφεύγων δεν κινδυνεύει ούτε να αποσταλεί στην Τουρκία γιατί από τη στιγμή που μεταφέρθηκε στην Ελλάδα από ένα άλλο Κράτος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της Συμφωνίας επανεισδοχής που υπογράφηκε ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία.

280. Στις προφορικές της παρατηρήσεις ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως, η Κυβέρνηση αντλεί επίσης ένα επιχείρημα από το γεγονός ότι ο προσφεύγων δεν παρουσιάστηκε στην πρόσκληση της 21^{ης} Ιουνίου 2010 για μια πρώτη συνέντευξη στις 2 Ιουλίου 2010 ενώ η συνέντευξη αυτή θα ήταν για αυτόν η ευκαιρία να εκθέσει στις ελληνικές αρχές τους φόβους του σε περίπτωση επιστροφής του στο Αφγανιστάν. Κατά συνέπεια, σύμφωνα με την άποψη της Κυβέρνησης, ο προσφεύγων όχι μόνον δεν εκδήλωσε κανένα ενδιαφέρον για την υπό εξέλιξη διαδικασία αλλά ούτε εξάντλησε τα εθνικά ένδικα μέσα που του προσέφερε η ελληνική νομοθεσία για να επικαλεστεί τους φόβους του για παραβίαση των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης.

B. Παρατηρήσεις του Ευρωπαϊκού Επιτρόπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και τους Απάτριδες, της Air Centre και Amnesty International καθώς και της Greek helsinki Monitor, που έκαναν πρόσθετη παρέμβαση

281. Ο Επίτροπος, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, η Air Centre και Amnesty International καθώς και η GEM θεωρούν όλοι ότι η σημερινή νομοθεσία και πρακτική σε θέματα ασύλου στην Ελλάδα δεν είναι σύμφωνες με τους ευρωπαϊκούς και διεθνείς κανόνες προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Καταγγέλλουν την απουσία κατάλληλης ενημέρωσης, ακόμα και παραπληροφόρηση, για την διαδικασία ασύλου, την ανεπάρκεια και έλλειψη κατάρτισής του προσωπικού που είναι υπεύθυνο για να δέχεται και να εξετάζει τις αιτήσεις ασύλου, την άσχημη ποιότητα των πρωτοβάθμιων αποφάσεων λόγω των δομικών ελλείψεων και την απουσία δικονομικών εγγυήσεων, ιδιαίτερα όσον αφορά την πρόσβαση σε νομική βοήθεια και σε διερμηνέα καθώς και την αναποτελεσματικότητα της αίτησης ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας λόγω της υπερβολικής διάρκειας, την απουσία αυτοδίκαιου ανασταλτικού αποτελέσματος και την δυσκολία πρόσβασης στην νομική βοήθεια. Υπογραμμίζουν ότι οι αιτούντες άσυλο «Δουβλίνου» συναντούν στην πράξη τα ίδια εμπόδια με τους άλλους υποψήφιους για άσυλο.

282. Ο Επίτροπος και η Ύπατη Αρμοστεία είπαν ότι ανησυχούν πολύ για την συνεχιζόμενη πρακτική των ελληνικών αρχών σχετικά με τις αναγκαστικές προωθήσεις, συλλογικές ή ατομικές προς την Τουρκία. Οι περιπτώσεις που έχουν καταγράψει αφορούσαν τόσο τους πρωτοαφιχθέντες όσο και άτομα που είχαν καταγραφεί ως αιτούντες άσυλο.

Γ. Κρίση του Δικαστηρίου

1. Επί του παραδεκτού

283. Σύμφωνα με την ελληνική Κυβέρνηση, ο προσφεύγων δεν έχει την ιδιότητα του θύματος υπό την έννοια του άρθρου 34 της Σύμβασης επειδή ο ίδιος έθεσε τον εαυτό του στην κατάσταση την οποία καταγγέλλει και δεν ήταν υποχρεωμένος να υποφέρει από τις ενδεχόμενες ελλείψεις της διαδικασίας. Η Κυβέρνηση κατηγορεί επίσης τον προσφεύγοντα ότι δεν παρουσιάστηκε στις 2 Ιουλίου 2010 στην Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής για μια πρώτη συνέντευξη και δεν έδωσε την ευκαιρία στις ελληνικές αρχές να εξετάσουν το βάσιμο των ισχυρισμών του. Συμπεραίνει ότι δεν

εξάντλησε τα εθνικά ένδικα μέσα και καλεί το Δικαστήριο να κηρύξει το μέρος αυτό της προσφυγής απαράδεκτο και να την απορρίψει κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 1 και 4 της Σύμβασης.

284. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι τα θέματα που εγείρονται με τις προκαταρκτικές ενστάσεις της Κυβέρνησης συμπίπτουν με αυτά που θα πρέπει να εξετάσει στα πλαίσια της εξέτασης του βάσιμου των αιτιάσεων των σχετικών με το άρθρο 13 σε συνδυασμό με τα άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης λόγω των ελλείψεων της διαδικασίας ασύλου στην Ελλάδα. Ως εκ τούτου θα πρέπει να τις συνάψει στην εξέταση του βάσιμου των αιτιάσεων αυτών.

285. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο θεωρεί ότι το μέρος αυτό της προσφυγής θέτει σύνθετα νομικά και πραγματικά προβλήματα που δεν μπορούν να κριθούν παρά, μετά από μια εξέταση επί της ουσίας. Κατά συνέπεια, η προσφυγή δεν είναι προδήλως αβάσιμη υπό την έννοια του άρθρου 35 §3 α) της Σύμβασης. Επειδή δεν εγείρεται κανένας άλλος λόγος απαραδέκτου, θα πρέπει να κηρυχτεί παραδεκτή.

2. *Επί της ουσίας*

α) Υπενθύμιση των Γενικών Αρχών

286. Στις υποθέσεις που τίθεται θέμα απέλασης αιτούντα άσυλο, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι αποφεύγει να εξετάσει το ίδιο τις αιτήσεις ασύλου ή να ελέγξει τον τρόπο με τον οποίο τα Κράτη εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από την Σύμβαση της Γενεύης. Η κύρια ανησυχία του είναι να μάθει αν υπάρχουν πραγματικές εγγυήσεις που προστατεύουν τον προσφεύγοντα κατά της αυθαίρετης επαναπροώθησης, άμεσης ή έμμεσης, στην χώρα την οποία εγκατέλειψε (βλ. μεταξύ άλλων, *T.I. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αποφ., αρ. 43844/98, CEDH 2000-III, προαναφερθείσα *Muslim*, §§ 72 έως 76).

287. Σύμφωνα με το άρθρο 1 (σύμφωνα με το οποίο : *Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναγνωρίζουν, εις όλα τα εξαρτώμενα εκ της δικαιοδοσίας των πρόσωπα, τα καθοριζόμενα εις το πρώτον μέρος της παρούσης Συμβάσεως δικαιώματα και ελευθερίες*. Πράγματι οι Εθνικές Αρχές είναι αυτές που είναι αρμόδιες κατά πρώτον για την εφαρμογή και την κύρωση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που κατοχυρώνονται με την Σύμβαση. Ο μηχανισμός της καταγγελίας ενώπιον του Δικαστηρίου έχει επικουρικό χαρακτήρα σε σχέση με τα εθνικά συστήματα προστασίας των

ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η επικουρικότητα αυτή εκφράζεται στα άρθρα 13 και 35 §1 της Σύμβασης. (*Kudla κατά Πολωνίας*, [GC], αρ. 30210/96, §152, CEDH 2000-XI).

288. Το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως αποφανθεί ότι το άρθρο 13 της Σύμβασης εγγυάται την ύπαρξη στο εθνικό δίκαιο μιας προσφυγής που επιτρέπει σε κάποιον να επικαλεστεί τα δικαιώματα και τις ελευθερίες της Σύμβασης όπως κατοχυρώνονται σ' αυτήν. Επομένως η διάταξη αυτή έχει ως συνέπεια να απαιτείται μια εθνική προσφυγή ικανή να εξετάζει το περιεχόμενο μιας «υπερασπίσιμης αιτίας» που θεμελιώνεται στην Σύμβαση και να προσφέρει την κατάλληλη αποκατάσταση. Η έκταση της υποχρέωσης την οποία επιβάλλει το άρθρο 13 στα συμβαλλόμενα Κράτη ποικίλλει ανάλογα με την φύση της αιτίας του προσφεύγοντα. Εντούτοις, η προσφυγή που απαιτείται από το άρθρο 13 πρέπει να είναι «πραγματική» από πρακτικής και νομικής άποψης (προαναφερθείσα *Kudla*, §157).

289. Η αποτελεσματικότητα μιας προσφυγής υπό την έννοια του άρθρου 13 δεν εξαρτάται από την βεβαιότητα της ευνοϊκής έκβασης για τον προσφεύγοντα. Ομοίως, το όργανο για το οποίο κάνει λόγο η διάταξη αυτή δεν είναι ανάγκη να είναι δικαστικό όργανο, αλλά στην περίπτωση αυτή οι εξουσίες του και οι εγγυήσεις που παρουσιάζει υπολογίζονται προκειμένου να εκτιμηθεί η αποτελεσματικότητα της προσφυγής που ασκείται ενώπιόν του. Επιπλέον, μπορεί να πληρεί τις απαιτήσεις του άρθρου 13 το σύνολο των προσφυγών που προσφέρει το εθνικό δίκαιο, ακόμα και αν καμία από αυτές δεν ανταποκρίνεται εξολοκλήρου από μόνη της [*Gebremedhin [Gaberamadhien] κατά Γαλλίας*, αρ. 25389/05, §53, CEDH 2007-V §53).

290. Για να είναι πραγματική η προσφυγή που απαιτείται από το άρθρο 13 πρέπει να είναι διαθέσιμη από νομικής και πρακτικής άποψης, υπό την έννοια ειδικά ότι η άσκησή της δεν πρέπει να εμποδίζεται αδικαιολόγητα από πράξεις ή παραλείψεις των αρχών του καθ' ου η προσφυγή Κράτος (*Cakici κατά Τουρκίας* [GC], αρ. 23657/94, §112, CEDH 1999-IV).

291. Το άρθρο 13 απαιτεί μια εθνική προσφυγή που να επιτρέπει την εξέταση του περιεχομένου της αιτίας και να προσφέρει την κατάλληλη αποκατάσταση, ακόμα και αν τα Κράτη έχουν μια ορισμένη διακριτική ευχέρεια όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο συμμορφώνονται στις υποχρεώσεις που τους επιβάλλει η διάταξη αυτή (*Jabari κατά Τουρκίας*, αρ. 40035/98, §48, CEDH 2000-VIII).

292. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην ταχύτητα της ίδιας της προσφυγής αφού δεν αποκλείεται η υπερβολική διάρκεια μιας προσφυγής να την καθιστά ακατάλληλη (*Doran κατά Ιρλανδίας*, αρ. 50389/99, § 57, CEDH 2003-X).

293. Τέλος, έχοντας υπόψη την σημασία που δίνει το Δικαστήριο στο άρθρο 13 και στην μη αναστρέψιμη φύση της ζημίας που μπορεί να προκληθεί λόγω της πραγματοποίησης του κινδύνου βασανιστηρίων ή κακοποιήσεων, ο πραγματικός χαρακτήρας μιας προσφυγής υπό την έννοια του άρθρου 13 απαιτεί επιτακτικά ένα έλεγχο προσεκτικό από πλευράς εθνικής αρχής (*Chamaïev και λοιποί κατά Γεωργίας και Ρωσίας*, αρ. 36378/02, § 448, CEDH 2005-III), μια εξέταση ανεξάρτητη και αυστηρή κάθε αιτίας σύμφωνα με την οποία υπάρχουν λόγοι να πιστεύει κανείς ότι συντρέχει κίνδυνος μεταχείρισης αντίθετης στο άρθρο 3 (προαναφερθείσα *Jabari*, §50) καθώς και ιδιαίτερη ταχύτητα (*Bati και λοιποί κατά Τουρκίας*, αρ. 33097/96 και 57834/00, § 136, CEDH 2004-IV, αποσπάσματα). Απαιτεί επίσης να έχουν οι ενδιαφερόμενοι μια προσφυγή που να έχει αυτοδικαίως ανασταλτικό αποτέλεσμα (*Conka κατά Βελγίου*, αρ. 51564/99, § §81-83, CEDH 2002-I, προαναφερθείσα *Gebremedhin [Gaberamadhien]*, §66).

β) Εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση

294. Για να αποφασίσει το Δικαστήριο αν εφαρμόζεται στην υπό κρίση υπόθεση το άρθρο 13, θα πρέπει να αναζητήσει αν ο προσφεύγων μπορεί, κατά τρόπο υπερασπίσιμο, να επικαλεστεί το ότι η προώθησή του στο Αφγανιστάν θα αποτελούσε προσβολή του άρθρου 2 ή του άρθρου 3 της Σύμβασης.

295. Σημειώνει ότι, κατά την άσκηση της προσφυγής του, ο προσφεύγων προσκομίζει, για να στηρίξει τους φόβους του στο Αφγανιστάν, αντίγραφο πιστοποιητικών που βεβαιώνουν τις υπηρεσίες του ως διερμηνέα (ανωτέρω παρ. 31). Έχει επίσης στην διάθεσή του γενικές πληροφορίες για την σημερινή κατάσταση στο Αφγανιστάν καθώς και τις κατευθυντήριες γραμμές για την εκτίμηση των αναγκών διεθνής προστασίας των αιτούντων άσυλο που προέρχονται από το Αφγανιστάν που δημοσιεύθηκαν από την Έπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ και ενημερώνονται τακτικά (ανωτέρω παρ. 197-202).

296. Για το Δικαστήριο, οι πληροφορίες αυτές δείχνουν ότι *prima facie* η κατάσταση στο Αφγανιστάν έθεσε και συνεχίζει να θέτει ένα πρόβλημα γενικευμένης ανασφάλειας και ότι ο προσφεύγων ανήκει σε μια κατηγορία

πληθυσμού που είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένη σε αντίποινα από τις αντικυβερνητικές δυνάμεις λόγω των υπηρεσιών διερμηνείας που προσέφερε στις διεθνείς αεροπορικές δυνάμεις. Σημειώνει επίσης ότι η σοβαρότητα της κατάστασης στο Αφγανιστάν και οι κίνδυνοι που γεννά δεν αμφισβητήθηκαν στο Δικαστήριο. Αντίθετα, η ελληνική Κυβέρνηση ανέφερε ότι η σημερινή της πολιτική είναι να μην στέλνει με την βία τους αιτούντες άσυλο στην χώρα αυτή, ακριβώς λόγω της επικίνδυνης κατάστασης που επικρατεί εκεί.

297. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο θεωρεί ότι ο προσφεύγων έχει υπερασπίσιμη αξίωση υπό το πρίσμα του άρθρου 2 ή 3 της Σύμβασης.

298. Εξάλλου, στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο δεν πρέπει να αποφανθεί με βάση την παραβίαση των διατάξεων αυτών αν ο προσφεύγων έπρεπε να απελαθεί. Πράγματι εναπόκειται πρώτα στις ελληνικές αρχές που είναι αρμόδιες για θέματα ασύλου, να εξετάσουν οι ίδιες την αίτηση του προσφεύγοντα καθώς και τα έγγραφα που προσκόμισε και να εκτιμήσουν τους κινδύνους που διατρέχει στο Αφγανιστάν. Η κύρια ανησυχία του Δικαστηρίου είναι να ξέρει αν υπάρχουν στην υπό κρίση υπόθεση πραγματικές εγγυήσεις που προστατεύουν τον προσφεύγοντα κατά μιας αυθαίρετης επαναπροώθησης, άμεσης ή έμμεσης, στην χώρα καταγωγής του.

299. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η ελληνική νομοθεσία, με βάση τις απαιτήσεις του κοινοτικού δικαίου σχετικά με το άσυλο, περιέχει ορισμένο αριθμό εγγυήσεων που έχουν σκοπό να προστατεύσουν τους αιτούντες άσυλο από μια επαναπροώθηση σε χώρα από την οποία έφυγαν χωρίς να εξεταστεί το βάσιμο των φόβων τους (ανωτέρω παρ. 99-121). Σημειώνει ότι η Κυβέρνηση διαβεβαιώνει ότι η αίτηση ασύλου του προσφεύγοντα θα εξεταστεί σύμφωνα με το νόμο.

300. Το Δικαστήριο παρατηρεί ωστόσο ότι, εδώ και πολλά χρόνια η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ και ο Ευρωπαίος Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα καθώς και πολλές διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις αποκάλυψαν, επανειλημμένως και κατά συγκλίνοντα τρόπο, το γεγονός ότι η ελληνική νομοθεσία δε εφαρμόζοταν στην πράξη, ότι η διαδικασία ασύλου είχε δομικές ελλείψεις τέτοιας έκτασης που οι αιτούντες άσυλο έχουν πολύ λίγες πιθανότητες να εξεταστεί σοβαρά η αίτησή τους και οι αιτιάσεις τους σχετικά με την Σύμβαση από τις ελληνικές αρχές και ότι ελλείπει πραγματικής προσφυγής δεν προστατεύονται *in fine* από μια

αυθαίρετη προώθηση στην χώρα καταγωγής τους (ανωτέρω παρ. 160 και 173-195).

301. Το Δικαστήριο σημειώνει πρώτα τις ελλείψεις που συνδέονται με την πρόσβαση στις διαδικασίες και την διαδικασία εξέτασης των αιτήσεων ασύλου (ανωτέρω παρ. 173-188). Ως προς το θέμα αυτό, σημειώνει την ανεπαρκή ενημέρωση των αιτούντων άσυλο για τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθήσουν, τις δυσκολίες πρόσβασης στα κτίρια της Αστυνομικής Διεύθυνσης Αττικής, την απουσία συστήματος αξιόπιστης επικοινωνίας ανάμεσα στην αστυνομία και τους ενδιαφερομένους, την έλλειψη διερμηνέων και την έλλειψη εξειδίκευσης του προσωπικού που διεξάγει τις ατομικές συνεντεύξεις, την έλλειψη νομικής βοήθειας που στην πράξη εμποδίζει τους αιτούντες άσυλο να συνοδεύονται με δικηγόρο καθώς και τον υπερβολικό χρόνο που κάνει η έκδοση απόφασης. Οι ελλείψεις αυτές πλήττουν τόσο τους αιτούντες άσυλο που φτάνουν για πρώτη φορά στην Ελλάδα όσο και αυτούς που προωθούνται κατ'εφαρμογή του Κανονισμού «Δουβλίνου».

302. Το Δικαστήριο βρίσκει επίσης ανησυχητικά τα αποτελέσματα των διαφόρων ερευνών που έκανε η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ που δείχνουν ότι οι πρωτοβάθμιες αποφάσεις είναι, στο σύνολο σχεδόν των περιπτώσεων, αρνητικές και συντάχτηκαν κατά τρόπο στερεότυπο χωρίς να εξειδικεύονται τα στοιχεία που δικαιολογούν την απόφαση (ανωτέρω παρ. 184). Σε αυτό προστίθενται η κατάργηση του ρόλου προστασίας που είχαν οι Γνωμοδοτικές Επιτροπές για τους πρόσφυγες σε δεύτερο βαθμό και η απόσυρση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ από την διαδικασία ασύλου (ανωτέρω παρ. 115 και 189).

303. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι εμπάσει περιπτώσει, οι ενδεχόμενες ελλείψεις της διαδικασίας ασύλου δεν έπληξαν την ατομική κατάσταση του προσφεύγοντα.

304. Το Δικαστήριο διαπιστώνει στο σημείο αυτό ότι ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι δεν έλαβε καμία ενημέρωση για τις διαδικασίες που έπρεπε να ακολουθήσει. Χωρίς να αμφισβητεί την καλή πίστη της Κυβέρνησης ως προς την αρχή της διάθεσης του ενημερωτικού φυλλαδίου στο αεροδρόμιο, το Δικαστήριο δίνει μεγαλύτερη σημασία στην εκδοχή του προσφεύγοντα αφού αυτή επιβεβαιώνεται από πολυάριθμες μαρτυρίες που συλλέχθηκαν από τον Επίτροπο και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ καθώς και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Όμως, σύμφωνα με την άποψη του

Δικαστηρίου, η έλλειψη πρόσβασης στις πληροφορίες σχετικά με τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθήσουν οι ενδιαφερόμενοι είναι προφανώς ένα πολύ σημαντικό εμπόδιο για την πρόσβαση στις διαδικασίες.

305. Η Κυβέρνηση προσάπτει επίσης στον προσφεύγοντα ότι δεν ήταν επιμελής ως προς την διαδικασία με το να μην πάει, στην προθεσμία που του τάχτηκε από την ειδοποίηση γνωστοποίησης, στην Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής.

306. Στο σημείο αυτό, το Δικαστήριο διαπιστώνει πρώτα απ'όλα ότι η προθεσμία τριών ημερών που δόθηκε στον προσφεύγοντα ήταν πολύ σύντομη αν λάβουμε υπόψη τις δυσκολίες της πρόσβασης στα κτίρια της Αστυνομικής Διεύθυνσης.

307. Στην συνέχεια, διαπιστώνουμε, και εδώ, ότι ο τρόπος με τον οποίο ο προσφεύγων κατάλαβε την πρόσκληση δεν είναι μεμονωμένος και πολλοί αιτούντες άσυλο δεν πηγαίνουν στην Αστυνομική Διεύθυνση επειδή δεν έχουν καμία διεύθυνση να δηλώσουν.

308. Επίσης, ακόμα κι αν ο προσφεύγων είχε λάβει το ενημερωτικό φυλλάδιο, το Δικαστήριο συμμερίζεται την άποψη του τελευταίου, ότι δηλαδή το έγγραφο αυτό είναι ιδιαίτερα διφορούμενο ως προς το αντικείμενο της πρόσκλησης (ανωτέρω παρ. 112) και ότι σε κανένα σημείο δεν προσδιορίζεται ότι οι αιτούντες άσυλο έχουν την δυνατότητα να δηλώσουν στην Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής ότι δεν έχουν διεύθυνση στην Ελλάδα για να λάβουν πληροφορίες μέσω άλλης οδού.

309. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η Κυβέρνηση κακώς στέκεται στην μη τήρηση της διατύπωσης αυτής και ότι ήταν αρμοδιότητά της να διασφαλίσει μια άλλη αξιόπιστη οδό επικοινωνίας με τον προσφεύγοντα για να μπορέσει πραγματικά να εξακολουθήσει την διαδικασία.

310. Το Δικαστήριο διαπιστώνει στην συνέχεια ότι τα μέρη συμφωνούν ότι η αίτηση ασύλου του προσφεύγοντα δεν εξετάστηκε ακόμη από τις ελληνικές αρχές.

311. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση, η κατάσταση αυτή, σήμερα, οφείλεται στον προσφεύγοντα ο οποίος στις 2 Ιουλίου 2010 δεν παρουσιάστηκε στην συνέντευξη ενώπιον της Γνωμοδοτικής Επιτροπής για τους πρόσφυγες. Η Κυβέρνηση δεν διαφώτισε το Δικαστήριο σχετικά με τις συνέπειες της

κατάστασης αυτής ως προς την διεξαγωγή της εθνικής διαδικασίας. Εμπάσει περιπτώσει, ο προσφεύγων μέσω του δικηγόρου του, ενημέρωσε το Δικαστήριο ότι η πρόσκληση αυτή του παραδόθηκε στα ελληνικά με την ευκαιρία της ανανέωσης της ροζ κάρτας του και ότι ο διερμηνέας δεν ανέφερε καμία ημερομηνία για την συνέντευξη. Το Δικαστήριο, χωρίς να είναι σε θέση να επαληθεύσει την ακρίβεια των πραγματικών περιστατικών, δίνει και πάλι μεγαλύτερο βάρος στην εκδοχή του προσφεύγοντα που αντικατοπτρίζει την σοβαρή έλλειψη πληροφόρησης και επικοινωνίας της οποίας είναι θύματα οι αιτούντες άσυλο.

312. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο δεν συμμερίζεται την άποψη της Κυβέρνησης σύμφωνα με την οποία, ο προσφεύγων δεν έδωσε, με δική του υπαιτιότητα, την ευκαιρία στις εθνικές αρχές να κρίνουν το βάσιμο των αιτιάσεών του ούτε ότι δεν ήταν υποχρεωμένος να υποφέρει από τις ελλείψεις της διαδικασίας ασύλου.

313. Το Δικαστήριο συμπεραίνει, ότι έως σήμερα, οι ελληνικές αρχές δεν έχουν πάρει κανένα μέτρο για να διασφαλίσουν την επικοινωνία με τον προσφεύγοντα και δεν υιοθέτησαν καμία απόφαση ως προς αυτόν, και δεν του έδωσαν καμία κατάλληλη και πραγματική ευκαιρία να τεκμηριώσει την αίτησή του. Επίσης, το Δικαστήριο σημειώνει τον ιδιαίτερα χαμηλό αριθμό αναγνώρισης από πλευράς ελληνικών αρχών του καθεστώτος του πρόσφυγα ή της επικουρικής προστασίας, σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ανωτέρω παρ. 125-126). Η σημασία που πρέπει να δοθεί στις στατιστικές ποικίλλει βέβαια ανάλογα με τις περιστάσεις αλλά η άποψη του Δικαστηρίου είναι ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, έρχονται να ενισχύσουν το επιχείρημα του προσφεύγοντα σχετικά με την απώλεια της εμπιστοσύνης του στην διαδικασία ασύλου.

314. Το Δικαστήριο δεν έχει πειστεί από τις εξηγήσεις που έδωσε η Ελληνική Κυβέρνηση για την πολιτική επιστροφής προς το Αφγανιστάν που είναι οργανωμένη σε εθελοντική βάση. Πράγματι δεν θα μπορούσε να παραλείψει το ότι συχνά καταγγέλλθηκαν ακούσιες προωθήσεις από την Ελλάδα προς χώρες κινδύνου από αυτούς που έκαναν παρέμβαση και από πολλές εκθέσεις τις οποίες συμβουλευθηκε το Δικαστήριο.

315. Τουλάχιστον εξίσου ανησυχητικοί για το Δικαστήριο είναι οι κίνδυνοι που ο προσφεύγων διατρέχει να προωθηθεί *de facto* πριν από οποιαδήποτε απόφαση επί της ουσίας. Βέβαια ο προσφεύγων διέφυγε, με εφαρμογή του προεδρικού διατάγματος υπ'αρ. 90/2008, από απέλαση τον

Αύγουστο του 2009 (ανωτέρω παράγραφοι 43-48 και 120). Ωστόσο, εξηγεί ότι γλύτωσε παρά τρίχα από μια δεύτερη απόπειρα της αστυνομίας να τον απελάσουν στην Τουρκία. Το ότι ο προσφεύγων προσπάθησε και στις δύο περιπτώσεις να φύγει από την Ελλάδα δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη εναντίον του όταν τίθεται θέμα αξιολόγησης της συμπεριφοράς των ελληνικών αρχών σχετικά με την Σύμβαση και ενώ προσπαθούσε να θέσει τέλος σε μια κατάσταση χωρίς προοπτική που το Δικαστήριο κρίνει αντίθετη στο άρθρο 3 (ανωτέρω παρ. 263 και 264).

316. Το Δικαστήριο πρέπει στην συνέχεια να εξετάσει αν, όπως το υποστηρίζει η Κυβέρνηση, η αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας κατά μιας πιθανής απορριπτικής απόφασης σχετικά με την αίτηση ασύλου του προσφεύγοντα μπορούσε να θεωρηθεί ως δίχτυ ασφαλείας που τον προστατεύει από μια αυθαίρετη επαναπροώθηση.

317. Το Δικαστήριο αρχίζει παρατηρώντας ότι, όπως ισχυρίζεται η Κυβέρνηση, αν η αίτηση ακύρωσης κατά απορριπτικής απόφασης σε αίτηση ασύλου δεν έχει αυτοδικαίως ανασταλτική ισχύ, αντίθετα, η κατάθεση προσφυγής κατά της απόφασης απέλασης που εκδίδεται μετά από απορριπτική απόφαση αναστέλλει αυτοδικαίως την εκτέλεση του διατάγματος.

318. Ωστόσο, το Δικαστήριο διακηρύσσει εκ νέου ότι η δυνατότητα πρόσβασης στην πράξη σε μια προσφυγή είναι καθοριστικό κριτήριο για να κριθεί η αποτελεσματικότητά του. Όμως, το Δικαστήριο έχει ήδη σημειώσει ότι οι ελληνικές αρχές δεν πήραν μέτρα για να διασφαλίσουν την επικοινωνία μεταξύ των αρμοδίων αρχών και του προσφεύγοντα. Η κατάσταση αυτή, σε συνδυασμό με τις δυσλειτουργίες της διαδικασίας κοινοποίησης για τα «αγνώστου διαμονής άτομα», που καταγγέλλθηκαν από τον Ευρωπαϊκό επίτροπο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ (ανωτέρω παρ. 187) καθιστά πολύ αβέβαιη την δυνατότητα του προσφεύγοντα να παρακολουθήσει το αποτέλεσμα της αίτησής του ώστε να μην αφήσει να εκπνεύσει η προθεσμία προσφυγής.

319. Επίσης, ο προσφεύγων που δεν έχει προφανώς τα οικονομικά μέσα για την αμοιβή δικηγόρου, δεν έλαβε πληροφόρηση για να έρθει σε επαφή με οργανώσεις που προτείνουν νομική κατεύθυνση και συμβουλές. Σ' αυτό προστίθεται η έλλειψη δικηγόρων εγγεγραμμένων στην λίστα που έχει καταρτιστεί στα πλαίσια του συστήματος νομικής βοήθειας (ανωτέρω παρ. 191 και 281) που καθιστά το σχετικό σύστημα στην πράξη

αναποτελεσματικό. Αντίθετα με όσα υποστηρίζει η Κυβέρνηση, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η κατάσταση αυτή μπορεί να είναι εμπόδιο εκ των πραγμάτων ικανό να παρεμποδίσει την πρόσβαση στην προσφυγή και εμπίπτει στο άρθρο 13, ειδικά στις περιπτώσεις των αιτούντων ασύλο.

320. Τέλος, το Δικαστήριο δεν μπορεί να θεωρήσει, όπως προτείνει η Κυβέρνηση ότι η μεγάλη διάρκεια των διαδικασιών ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 13. Εκτός από το ότι έχει ήδη διακηρύξει την σημασία της ταχύτητας των διαδικασιών σε υποθέσεις που αφορούν άσχημες μεταχειρίσεις από τα όργανα του κράτους (ανωτέρω παρ. 293), το Δικαστήριο θεωρεί ότι η ταχύτητα αυτή επιβάλλεται ακόμη περισσότερο όταν, ο ενδιαφερόμενος, όπως στην προκειμένη περίπτωση, επικαλείται αιτίαση που αντλείται από το άρθρο 3 σε περίπτωση απέλασης, και δεν έχει καμία δικονομική εγγύηση ότι θα έχει σε πρώτο βαθμό μια σοβαρή εξέταση του βασίμου της αιτίας αυτής, δεν έχει από στατιστικής άποψης στην πραγματικότητα καμία πιθανότητα να έχει οποιαδήποτε μορφή προστασίας και ζει σε καταστάσεις αβεβαιότητας τέτοιες που το Δικαστήριο τις θεωρεί αντίθετες προς το άρθρο 3. Θεωρεί λοιπόν ότι οι πληροφορίες που προσκόμισε ο Ευρωπαίος επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ανωτέρω παρ. 190), τις οποίες η Κυβέρνηση δεν αμφισβήτησε, σχετικά με την διάρκεια των διαδικασιών, συμβάλλουν στον να αποδειχθεί ότι η αίτηση ακυρώσεως στο Συμβούλιο της Επικρατείας δεν επιτρέπει την διόρθωση την έλλειψη εγγυήσεων σε επίπεδο εξέτασης επί της ουσίας των αιτήσεων ασύλου.

γ) Συμπέρασμα

321. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, οι προκαταρκτικές ενστάσεις τις οποίες πρόβαλε η ελληνική Κυβέρνηση (ανωτέρω παρ. 283) δεν μπορούν να γίνουν δεκτές και το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 3 λόγω των ελλείψεων στην εξέταση από πλευράς ελληνικών αρχών της αίτησης ασύλου του προσφεύγοντα και λόγω του κινδύνου που διέτρεχε να προωθηθεί άμεσα ή έμμεσα στην χώρα καταγωγής του, χωρίς σοβαρή εξέταση του βασίμου της αίτησης ασύλου του και χωρίς να έχει πρόσβαση σε πραγματική προσφυγή.

322. Λόγω του συμπεράσματος αυτού και των περιστάσεων της υπόθεσης, το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν συντρέχει λόγος να εξετάσει τις αιτιάσεις του ενδιαφερομένου υπό το πρίσμα του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 2.

IV. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 2 ΚΑΙ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΒΕΛΓΙΟ ΛΟΓΩ ΤΟΥ ΟΤΙ ΕΞΕΘΕΣΕ ΤΟΝ ΠΡΟΣΦΕΥΓΟΝΤΑ ΣΕ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ ΠΟΥ ΠΡΟΕΚΥΨΑΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΑΣΥΛΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

323. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι με το να τον προωθήσουν στην Ελλάδα κατ' εφαρμογή του Κανονισμού του «Δουβλίνου» ενώ ήξεραν τις ελλείψεις της διαδικασίας ασύλου στην Ελλάδα και δεν εκτίμησαν τον κίνδυνο που διέτρεχε, οι βελγικές αρχές παραβίασαν τις υποχρεώσεις τους απέναντι στα προαναφερθέντα άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης.

A. Θέσεις των μερών

1. Θέση του προσφεύγοντα

324. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι την εποχή της απέλασής του, οι βελγικές Αρχές γνώριζαν ότι οι ελλείψεις στην διαδικασία ασύλου στην Ελλάδα ήταν τέτοιες που το βάσιμο της αίτησης ασύλου του δεν είχε παρά λίγες πιθανότητες να εξεταστεί σοβαρά από τις ελληνικές αρχές και ότι διέτρεχε κίνδυνο επαναπροώθησης στην χώρα καταγωγής του. Εκτός από τις πολυάριθμες διεθνείς εκθέσεις που είχαν ήδη δημοσιευθεί την εποχή της απέλασής του, ο δικηγόρος του είχε εκθέσει με σαφήνεια την κατάσταση συστηματικής παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα. Το είχε κάνει για να στηρίξει την αίτηση ακυρώσεώς του ενώπιον του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών στις 29 Μαΐου 2009 καθώς και με την ευκαιρία της έφεσης ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών του Εφετείου Βρυξελλών στις 10 Ιουνίου 2009. Ο προσφεύγων θεωρεί ότι ο λόγος που επικαλέστηκε η Βελγική Διοίκηση και ο οποίος αντλείται από την έλλειψη της ιδιότητας του ως θύματος των ελλείψεων της διαδικασίας ασύλου στην Ελλάδα πριν να φτάσει στο Βέλγιο δεν ευσταθεί. Εκτός από το ότι η επίσημη απόδειξη δεν μπορούσε να προσκομιστεί *in abstracto* και πριν πραγματοποιηθεί ο κίνδυνος, ήταν αρμοδιότητα των βελγικών αρχών να λάβουν υπόψη την γενική κατάσταση και να μην διακινδυνεύσουν προωθώντας τον [στην Ελλάδα].

325. Κατά την άποψη του προσφεύγοντα, σύμφωνα με τα πορίσματα της υπόθεσης *T.I κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (προαναφερθείσα απόφαση), η εφαρμογή του Κανονισμού του Δουβλίνου δεν απάλλασσε τις Βελγικές

Αρχές από το καθήκον να ελέγξουν αν υπήρχαν επαρκείς εγγυήσεις στην Ελλάδα κατά μια επαναπροώθησης είτε λόγω ελλείψεων της διαδικασίας ή λόγω της πολιτικής επαναπροώθησης άμεσης ή έμμεσης στο Αφγανιστάν. Ελλείπει τέτοιων εγγυήσεων και παρουσία αποδεικτικών στοιχείων που πρόβαλε ο προσφεύγων, ήταν αρμοδιότητα των βελγικών Αρχών, κατ' εφαρμογή των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης και της Νομολογίας του Δικαστηρίου (ιδίως α[πόφαση *N.A* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αρ. 25904/07, 17 Ιουλίου 2008) να ελέγξουν οι ίδιες τον κίνδυνο που διέτρεχε ο προσφεύγων στην χώρα καταγωγής του. Όμως, στην υπό κρίση υπόθεση, η Βελγική Κυβέρνηση δεν έλαβε καμία διαβεβαίωση πριν τον προωθήσει. Αντίθετα, η απόφαση για προώθηση του προσφεύγοντα ελήφθη με βάση το μόνο τεκμήριο, σύμφωνα με την εφαρμογή της σιωπηρής αποδοχής που προβλέπεται από τον Κανονισμό του Δουβλίνου, ότι οι ελληνικές αρχές θα συμμορφώνονταν με τις υποχρεώσεις τους χωρίς καμία ατομική εγγύηση σχετικά με τον προσφεύγοντα. Ο προσφεύγων βλέπει μια συστηματική πρακτική των βελγικών αρχών που ανέκαθεν αρνιόντουσαν και εξακολουθούν να αρνούνται να εφαρμόσουν την ρήτρα κυριαρχίας που αναφέρεται στον Κανονισμό του Δουβλίνου ώστε να μην προωθούν στην Ελλάδα.

2. Θέση της Βελγικής Κυβέρνησης

326. Η Κυβέρνηση υπενθυμίζει ότι, κατ' εφαρμογή του Κανονισμού του Δουβλίνου, το Βέλγιο δεν ήταν υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου του προσφεύγοντα και δεν ήταν αρμοδιότητά της να εξετάσει τους φόβους του για την ζωή του και την σωματική του ακεραιότητα στο Αφγανιστάν. Ο Κανονισμός του Δουβλίνου καθιερώθηκε με σεβασμό στην αρχή της μη επαναπροώθησης που αναφέρεται στην Σύμβαση της Γενεύης και με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα καθώς και στην αρχή ότι τα κράτη Μέλη είναι χώρες ασφαλείς. Μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις το Βέλγιο κάνει χρήση, ανάλογα με την περίπτωση, της ρήτρας παρέκκλισης των αρχών αυτών που αναφέρονται στο άρθρο 3 §2 του Κανονισμού και μόνο αν ο ενδιαφερόμενος αποδείξει με αποδείξεις ότι κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση υπό την έννοια του άρθρου 3. Εξάλλου η στάση αυτή είναι σύμφωνη με τη Νομολογία του Δικαστηρίου που θέλει να υπάρχει σύνδεσμος ανάμεσα στην γενική κατάσταση του που καταγγέλλεται και την ατομική κατάσταση του ενδιαφερόμενου (π.χ. στις υποθέσεις *Sultani*, προαναφερθείσα απόφαση, *Thampigillai κατά Ολλανδίας*, αρ. 61350/00, 17 Φεβρουαρίου 2004, *Υ. Κατά Ρωσίας*, αρ. 20113/07, 4 Δεκεμβρίου 2008).

327. Η Βελγική Κυβέρνηση δεν γνωρίζει υπό ποιες ακριβείς συνθήκες γίνεται χρήση της ρήτρας κυριαρχίας γιατί δεν υπάρχει καμία στατιστική από το Γραφείο αλλοδαπών και επειδή, όταν γίνεται χρήση αυτής, οι αποφάσεις του δεν είναι αιτιολογημένες. Ωστόσο, προκειμένου να αποδείξει ότι εφαρμόζει την ρήτρα κυριαρχίας όταν αυτό δικαιολογείται από τα στοιχεία του φακέλου, η Κυβέρνηση προσκομίζει δέκα φακέλους στις οποίες η προώθηση προς το αρμόδιο κράτος ανεστάλη για λόγους σχετικούς, συμπερασματικά, με την ρήτρα κυριαρχίας. Στους μισούς φακέλους, Κράτος αρμόδιό για τις αιτήσεις είχε οριστεί η Πολωνία, η Ελλάδα σε δύο περιπτώσεις και στις υπόλοιπες η Ουγγαρία και η Γαλλία. Σε επτά φακέλους, ο λόγος που έγινε δεκτός ήταν η ύπαρξη συγγενούς στο Βέλγιο, σε δύο τα προβλήματα υγείας του ενδιαφερομένου και η τελευταία περίπτωση αφορούσε ανήλικο. Στην περίπτωση του προσφεύγοντα το Βέλγιο δεν είχε κανένα λόγο να εφαρμόσει την ρήτρα αυτή και δεν είχε καμία πληροφορία που να δείχνει ότι αυτός υπήρξε προσωπικά στην Ελλάδα θύμα μεταχειρίσεων απαγορευμένων από το άρθρο 3. Αντίθετα, ο τελευταίος δεν είχε δηλώσει στο Γραφείο αλλοδαπών ότι είχε παραιτηθεί από την κατάθεση αίτησης ασύλου και δεν το είχε ενημερώσει για τις αιτιάσεις του κατά της Ελλάδας. Εν τούτοις, το ίδιο το Δικαστήριο δεν έκρινε σκόπιμο να υποδείξει ένα προσωρινό μέτρο στην Βελγική Κυβέρνηση για να αναστείλει την μεταφορά του προσφεύγοντα.

328. Παρόλα αυτά η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι η εντολή για αποχώρηση από την χώρα ελήφθη με βάση την διαβεβαίωση ότι ο προσφεύγων δεν θα προωθούνταν στο Αφγανιστάν, χωρίς να εξεταστούν επί της ουσίας οι αιτιάσεις του από τις Ελληνικές Αρχές. Όσον αφορά την πρόσβαση στην διαδικασία ασύλου και την διεξαγωγή της διαδικασίας, η Κυβέρνηση επικαλείται τις διαβεβαιώσεις των Ελληνικών Αρχών οι οποίες προκύπτουν από το ότι δέχτηκαν τελικά την αναδοχή καθώς και από τις γενικές πληροφορίες που αναφέρονται στο συνθετικό έγγραφο των ελληνικών αρχών και στις παρατηρήσεις της Ελλάδας που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο στα πλαίσια άλλων υποθέσεων που εκκρεμούν. Οι Βελγικές αρχές είχαν σημειώσει ότι, σύμφωνα με τις πληροφορίες αυτές, σε περίπτωση που ένας αλλοδαπός συνεχίζει την αίτηση ασύλου του στην Ελλάδα, το βάσιμο της αίτησής του αποτελεί αντικείμενο ατομικής εξέτασης, μπορεί να συνοδεύεται από δικηγόρο και προβλέπεται η παρουσία διερμηνέα σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, η οποία συνοδεύεται με ένδικα μέσα που μπορεί να φτάσουν μέχρι το Συμβούλιο Επικρατείας. Συνεπώς, ενώ γνώριζε τις πιθανές ελλείψεις του ελληνικού

συστήματος ασύλου, η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι είχε επαρκείς διαβεβαιώσεις για τις προσπάθειες που έκανε η Ελλάδα για να συμμορφωθεί με το κοινοτικό δίκαιο και τις υποχρεώσεις της σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικονομικών υποχρεώσεων.

329. Όσον αφορά τον κίνδυνο επαναπροώθησης στο Αφγανιστάν, η Κυβέρνηση είχε επίσης λάβει υπόψη τις διαβεβαιώσεις της Ελλάδας προς το Δικαστήριο στην υπόθεση *K.;R.S. κατά Ηνωμένου βασιλείου* (αποφ. 32733/08, CEDH 2008- ...) καθώς και την δυνατότητα του προσφεύγοντα να καταθέσει, μόλις βρεθεί στην Ελλάδα, αίτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, και, αν συνέτρεχε λόγος, αίτηση εφαρμογής του άρθρου 39 του Κανονισμού. Με βάση τις διαβεβαιώσεις αυτές, η Κυβέρνηση θεωρεί ότι η μεταφορά του προσφεύγοντα δεν επέφερε καμία παραβίαση του άρθρου 3.

B. Παρατηρήσεις των Κυβερνήσεων της Ολλανδίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και τους απάτριδες, της Air Centre και Amnesty International καθώς και της Greek Helsinki Monitor, που έκαναν πρόσθετη παρέμβαση

330. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση της Ολλανδίας, δεν μπορεί να συναχθεί από τις ενδεχόμενες ελλείψεις του ελληνικού συστήματος ασύλου μια γενική εκτίμηση σύμφωνα με την οποία η νομική προστασία των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα είναι ουτοπική και ούτε να συναχθεί η συνέπεια ότι τα Κράτη μέλη οφείλουν να μην μεταφέρουν τα άτομα στην Ελλάδα λόγω του ότι θα παραβίαζαν *ipso facto* το άρθρο 3 της Σύμβασης. Εναπόκειται στην Επιτροπή και την Ελλάδα με την συνδρομή σε θέματα υλικοτεχνικής υποστήριξης των άλλων Κρατών Μελών να οργανώσουν την εναρμόνιση του ελληνικού συστήματος με τους κοινοτικούς κανόνες. Επίσης, η Κυβέρνηση της Ολλανδίας θεωρεί ότι αναλαμβάνει πλήρως τις ευθύνες της με το να διαβεβαιώνεται, μέσω ενός υπαλλήλου της Πρεσβείας της στην Αθήνα, ότι οι αιτούντες άσυλο που μεταφέρονται οδηγούνται στις υπηρεσίες ασύλου του Διεθνούς αεροδρομίου. Σύμφωνα με όσα αποφάσισε το Δικαστήριο στην υπόθεση *K.R.S.* (προαναφερθείσα απόφαση) πρέπει να θεωρηθεί ότι η Ελλάδα συμμορφώνεται με τις διεθνείς της υποχρεώσεις και ότι ένα άτομο που μεταφέρεται στην Ελλάδα μπορεί να προσφύγει στα εθνικά δικαστήρια και στην συνέχεια, αν συντρέχει λόγος, στο Δικαστήριο. Κάθε άλλο συμπέρασμα θα οδηγούσε *de facto* στην ανάκληση της αρχής διακρατικής εμπιστοσύνης στην οποία βασίζεται το σύστημα του

Δουβλίνου, να εμποδίζεται η εφαρμογή των προσωρινών μέτρων, η εφαρμογή του Κανονισμού και να αμφισβητείται η ισορροπημένη και λεπτή προσέγγιση που υιοθέτησε το Δικαστήριο, ιδιαίτερα στην απόφασή του *Bosphorus hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Sirketi κατά Ιρλανδίας* [GC], αρ. 45036/98, CEDH 2005-VI), για να κρίνει την ευθύνη των Κρατών όταν εφαρμόζουν το κοινοτικό δίκαιο.

331. Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, υπογραμμίζει ότι ο Κανονισμός του Δουβλίνου παρουσιάζει ένα θεμελιώδες προνόμιο, που είναι αυτό της επιτάχυνσης των προθεσμιών εξέτασης των αιτήσεων και με τον τρόπο αυτό αποφεύγεται να αναπτύσσουν μάταια οι ενδιαφερόμενοι κοινωνικούς και πολιτισμικούς δεσμούς σε ένα Κράτος. Επομένως, πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι η αμφισβήτηση δυνάμει του άρθρου 3 του Κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου πριν την μεταφορά, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, είναι ικανή να καθυστερήσει σε μεγάλο βαθμό όλη την διαδικασία. Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου είναι πεπεισμένη ότι η αμφισβήτηση αυτή που είναι κατανοητή στις υποθέσεις που η απέλαση γίνεται προς ένα Κράτος που δεν δεσμεύεται από την Σύμβαση, πρέπει να αποφεύγεται όταν το κράτος που είναι αρμόδιο για την εξέταση της αίτησης ασύλου είναι ένας Κράτος μέλος της Σύμβασης. Στην περίπτωση αυτή, όπως το έχει αναφέρει το Δικαστήριο στην υπόθεση *K.R.S.* (προαναφερθείσα απόφαση) η κανονική εφαρμογή της Σύμβασης θέλει οι ενδιαφερόμενοι να αποστέλλουν τις αιτιάσεις τους στα δικαστήρια του Κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου και ενδεχομένως στην συνέχεια στο Δικαστήριο. Μια τέτοια ενέργεια, δεν σημαίνει σύμφωνα με την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, ότι τα Κράτη που προωθούν απαλλάσσονται από την ευθύνη τους για πιθανή παραβίαση της Σύμβασης αλλά σημαίνει ότι η ευθύνη τους αυτή εγείρεται μόνο σε περιστάσεις απολύτως εξαιρετικές στις οποίες αποδεικνύεται ότι οι ενδιαφερόμενοι δεν θα έχουν πρόσβαση στο Δικαστήριο στο Κράτος που είναι αρμόδιο για την εξέταση της αίτησης ασύλου. Όμως, στην υπό κρίση περίπτωση δεν υπάρχουν τέτοιες περιστάσεις.

332. Κατά τη γνώμη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ, όπως αυτή εκφράζεται στην έκθεση της που δημοσιεύθηκε τον Απρίλιο του 2008, η μεταφορά των αιτούντων άσυλο δεν πρέπει να γίνεται όταν, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, υπάρχουν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι το Κράτος που είναι αρμόδιο για την εξέταση της αίτησης ασύλου απελαύνει σε χώρες κινδύνου, και οι ενδιαφερόμενοι συναντούν εμπόδια στην πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου, στην πραγματική εξέταση των αιτήσεων τους και σε

μια πραγματική προσφυγή και ότι οι συνθήκες υποδοχής μπορεί να οδηγήσουν σε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

Ο ίδιος ο Κανονισμός του Δουβλίνου προβλέπει να μην μεταφέρονται οι αιτούντες άσυλο υπό τις συνθήκες αυτές και διασφαλίζει την πλήρη συμμόρφωση με το άρθρο 33 της Σύμβασης της Γενεύης καθώς και με την Σύμβαση. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ υπογραμμίζει ότι δεν πρόκειται για μια θεωρητική δυνατότητα και ότι αντίθετα με το Βέλγιο, τα Δικαστήρια ορισμένων Κρατών ανέστειλαν τις μεταφορές προς την Ελλάδα για τους ανωτέρω λόγους. Εμπάσει περιπτώσει, όπως αναφέρει το Δικαστήριο σαφώς στην υπόθεση *T.I.* (προαναφερθείσα απόφαση), κάθε συμβαλλόμενο Κράτος είναι υπεύθυνο έναντι της Σύμβασης για να μην εκθέσει, με αυτόματη εφαρμογή του συστήματος του Δουβλίνου, τους ενδιαφερόμενους σε μεταχειρίσεις αντίθετες με το άρθρο 3.

333. Οι οργανώσεις *Air Centre* και *Amnesty International* θεωρούν ότι στην σημερινή κατάσταση επανάληψης, ελλείψει ρήτρας αναστολής των μεταφορών προς χώρες που δεν μπορούν να επιτελέσουν τις διεθνείς υποχρεώσεις τους σε θέματα ασύλου, ο Κανονισμός του Δουβλίνου θέτει τους αιτούντες άσυλο σε κατάσταση κινδύνου επαναπροώθησης αντίθετη προς την Σύμβαση και προς την Σύμβαση της Γενεύης. Παρατηρούν ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές στον τρόπο με τον οποίο τα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης εφαρμόζουν τον Κανονισμό και με τον οποίο τα εθνικά δικαστήρια κρίνουν τη νομιμότητα των μεταφορών όταν πρόκειται να κρίνουν τον κίνδυνο παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ειδικά όταν το Κράτος υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου δεν ενσωμάτωσε ορθά τα άλλα κοινοτικά μέτρα σε θέματα ασύλου. Οι οργανώσεις *Air Centre* και *Amnesty International* θεωρούν ότι τα Κράτη που μεταφέρουν τους αιτούντες άσυλο έχουν μερίδιο ευθύνης στην μεταχείριση που τους γίνεται από τα Κράτη προορισμού στον βαθμό που μπορούν να προλάβουν τις παραβιάσεις των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κάνοντας χρήση της ρήτρας κυριαρχίας που αναφέρεται στον Κανονισμό. Η δυνατότητα για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να κινήσει μια διαδικασία για παράλειψη κατά του Κράτους προορισμού δεν αποτελεί, κατά την γνώμη τους, αποτελεσματική προσφυγή για να αντισταθμίσει την παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο. Επίσης, καθώς το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν έχει αποφανθεί για τη νομιμότητα των μεταφορών «Δουβλίνου» όταν αυτές μπορούν να επιφέρουν τέτοιες παραβιάσεις, δεν έχουν πειστεί για την αποτελεσματικότητα της

διαδικασίας προδικαστικών ερωτήσεων που έχει θεσπισθεί από την Συνθήκη της Λισαβόνας.

334. Η Οργάνωση *GHM* παρατηρεί ότι την στιγμή της απέλασης του προσφεύγοντα υπήρχε ήδη σημαντικός αριθμός εγγράφων που βεβαιώνανε κατά τρόπο συγκλίνοντα τις ελλείψεις της διαδικασίας ασύλου, των συνθηκών υποδοχής των αιτούντων άσυλο και τον κίνδυνο άμεσης επαναπροώθησης ή έμμεσης προς την Τουρκία. Κατά την γνώμη της οι βελγικές αρχές δεν μπορούσαν να το αγνοούν πολύ περισσότερο αφού τα ίδια αυτά έγγραφα είχαν χρησιμοποιηθεί σε εσωτερικές διαδικασίες για να διατάξουν την αναστολή μεταφορών προς την Ελλάδα. Σύμφωνα με την *GHM*, τα έγγραφα αυτά, ειδικά οι θέσεις της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ, πρέπει να επιτρέπουν την ανατροπή του τεκμηρίου που το Δικαστήριο έκανε δεκτό στην υπόθεσή του *K.R.S.* (προαναφερθείσα απόφαση) σύμφωνα με το οποίο η Ελλάδα πληρεί τις διεθνείς υποχρεώσεις της σε θέματα ασύλου.

Γ. Κρίση του Δικαστηρίου

1. Ως προς το παραδεκτό

335. Η Βελγική Κυβέρνηση κατηγορεί τον προσφεύγοντα ότι δεν έκανε σωστή χρήση της διαδικασίας κατεπείγουσας αναστολής, ότι δεν συνέχισε την αίτηση ακύρωσης της εντολής να αποχωρήσει από την χώρα ενώπιον του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών και ότι δεν άσκησε αίτηση διοικητικής αναίρεσης στο Συμβούλιο Επικρατείας. Συμπεραίνει ότι δεν εξάντλησε τα εθνικά ένδικα μέσα και καλεί το Δικαστήριο να κηρύξει το μέρος αυτό της προσφυγής απαράδεκτο και να την απορρίψει κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 1 και 4 της Σύμβασης.

336. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο προσφεύγων παραπονείται επίσης ότι δεν είχε στην διάθεσή του μια προσφυγή που να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του άρθρου 13 της Σύμβασης για να προβάλλει τις αιτιάσεις του σχετικά με τα άρθρα 2 και 3, και υποστηρίζει στο πλαίσιο αυτό, ότι οι σχετικές προσφυγές δεν είναι πραγματικές υπό την έννοια της διάταξης αυτή (πιο κάτω παράγραφοι 370-377). Κρίνει ότι συντρέχει λόγος να συναφθεί η ένσταση της μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων που προβάλλει η Κυβέρνηση με την εξέταση επί της ουσίας των αιτιάσεων σχετικά με το άρθρο 13 σε συνδυασμό με τα άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης και να εξεταστεί στο πλαίσιο αυτό.

337. Κατόπιν αυτού, το Δικαστήριο θεωρεί ότι το μέρος αυτό της προσφυγής δεν μπορεί να απορριφθεί για μη εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων (πιο κάτω παράγραφοι 385-396) και θέτει νομικά και πραγματικά ζητήματα σύνθετα που δεν μπορούν να κριθούν παρά μετά από εξέταση επί της ουσίας. Επομένως, δεν είναι προδήλως αβάσιμη υπό την έννοια του άρθρου 35 §3 της Σύμβασης. Επειδή δεν σημειώθηκε κανένας άλλος λόγος απαραδέκτου, πρέπει να κηρυχθεί παραδεκτή.

2. Ως προς την ευθύνη του Βελγίου έναντι της Σύμβασης

338. Το Δικαστήριο σημειώνει την αναφορά στην Νομολογία *Bosphorus* την οποία διατύπωσε η Κυβέρνηση της Ολλανδίας στις παρατηρήσεις της ως παρεμβαίνουσα (ανωτέρω παρ. 331).

Το Δικαστήριο υπενθύμισε, στην υπόθεση αυτή, ότι η Σύμβαση δεν απαγορεύει στα συμβαλλόμενα μέλη να μεταφέρουν κυρίαρχες εξουσίες τους σε μια διεθνή οργάνωση με σκοπό την συνεργασία σε ορισμένους τομείς (προαναφερθείσα *Bosphorus*, § 152). Ωστόσο τα Κράτη παραμένουν υπεύθυνα απέναντι στην Σύμβαση για όλες τις πράξεις και παραλείψεις των οργάνων τους που απορρέουν από το εθνικό δίκαιο ή από την ανάγκη τήρησης των διεθνών έννομων υποχρεώσεων (*ibidem*, § 153). Ένα κρατικό μέτρο που παίρνεται κατ' εφαρμογή παρόμοιων έννομων υποχρεώσεων πρέπει να θεωρείται δικαιολογημένο από την στιγμή που σταθερά η εν λόγω οργάνωση δίνει στα θεμελιώδη δικαιώματα προστασία, τουλάχιστον ισοδύναμη, με αυτή που διασφαλίζεται από την Σύμβαση. Ωστόσο, ένα Κράτος εξακολουθεί να είναι ολοκληρωτικά υπεύθυνο απέναντι στην Σύμβαση για όλες τις πράξεις που δεν υπάγονται αυστηρά στις διεθνείς έννομες υποχρεώσεις του, ιδίως όταν έχει ασκήσει διακριτική ευχέρεια (*ibidem*, § 155-157).

Όσον αφορά την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων που διασφαλίζεται από το κοινοτικό δίκαιο, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ήταν ισοδύναμη με αυτή που διασφαλίζεται από τον μηχανισμό της Σύμβασης (*ibidem*, §165). Για να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, έδωσε μεγάλη σημασία στον ρόλο και τις αρμοδιότητες του ΔΕΚ, νυν ΔΕΕ, επί του θέματος, θεωρώντας πράγματι ότι η αποτελεσματικότητα των υλικών εγγυήσεων των θεμελιωδών δικαιωμάτων εξαρτιόταν από τους μηχανισμούς ελέγχου που τέθηκαν σε ισχύ για να διασφαλιστεί η τήρησή τους (*ibidem*, §160). Το Δικαστήριο φρόντισε επίσης να περιορίσει το πεδίο εφαρμογής της απόφασης *Bosphorus* στο κοινοτικό δίκαιο υπό την στενή

έννοια, την εποχή του «πρώτου πυλώνα» του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (*ibidem*, § 72).

339. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι το άρθρο 3 §2 του Κανονισμού του «Δουβλίνου» προβλέπει ότι, κατά παρέκκλιση στον γενικό κανόνα που είναι εγγεγραμμένος στο άρθρο 3 §1, κάθε Κράτος Μέλος μπορεί να εξετάσει μια αίτηση ασύλου που του παρουσιάζεται από ένα υπήκοο τρίτης χώρας, ακόμα και δεν είναι αρμόδιο για την εξέταση αυτή με βάση τα κριτήρια που έχουν οριστεί στον Κανονισμό. Πρόκειται για την λεγόμενη ρήτρα «κυριαρχίας». Στην περίπτωση αυτή, το Κράτος αυτό γίνεται το Κράτος Μέλος υπεύθυνο υπό την έννοια του Κανονισμού για την εξέταση της αίτησης ασύλου και αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις που συνδέονται με την ευθύνη αυτή.

340. Το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι οι Βελγικές Αρχές θα μπορούσαν, σύμφωνα με τον Κανονισμό, να μην προωθήσουν τον προσφεύγοντα αν είχαν θεωρήσει ότι το κράτος προορισμού, δηλαδή η Ελλάδα, δεν πληρούσε τις υποχρεώσεις της απέναντι στην Σύμβαση. Συνεπώς, το Δικαστήριο θεωρεί ότι το επίδικο μέτρο που έλαβαν οι Βελγικές Αρχές δεν υπαγόταν αυστηρά στις διεθνείς έννομες υποχρεώσεις που δεσμεύουν το Βέλγιο, και ως εκ τούτου, το τεκμήριο της ισοδύναμης προστασίας δεν μπορεί να εφαρμοστεί στην υπό κρίση υπόθεση.

3. *Επί της ουσίας των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης*

α) **Οι υποθέσεις T.I. κατά Ηνωμένου Βασιλείου και K.R.S. κατά Ηνωμένου Βασιλείου**

341. Στις δύο αυτές υποθέσεις, το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να εξετάσει τις συνέπειες της Σύμβασης του Δουβλίνου στην συνέχεια του Κανονισμού του «Δουβλίνου» σε σχέση με την Σύμβαση.

342. Η υπόθεση T.I (προαναφερθείσα απόφαση) αφορούσε έναν υπήκοο της Σρι-Λάνκα που είχε ζητήσει, χωρίς επιτυχία, άσυλο στην Γερμανία και που στην συνέχεια είχε καταθέσει παρόμοια αίτηση στο Ηνωμένο Βασίλειο. Κατ' εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου, το Ηνωμένο Βασίλειο διέταξε την μεταφορά του στην Γερμανία.

Στην απόφασή του, το Δικαστήριο έκρινε ότι η έμμεση επαναπροώθηση σε ενδιάμεση χώρα, που συμβαίνει να είναι συμβαλλόμενο Κράτος, αφήνει άθικτη την ευθύνη του Κράτους που απελεύνη, το οποίο είναι υποχρεωμένο, σύμφωνα με την καλά παγιωμένη νομολογία, να μην

απελαύνει άτομο όταν υπάρχουν σοβαροί και βεβαιωμένοι λόγοι που να θεωρείται ότι αν τον απελάσουν στην χώρα προορισμού θα διατρέχει εκεί πραγματικό κίνδυνο να υποστεί μεταχείριση αντίθετη από το άρθρο 3.

Εξάλλου, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι όταν τα Κράτη συνεργάζονται σε έναν τομέα όπου η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων μπορεί να θιγεί, είναι αντίθετο στον σκοπό και το αντικείμενο της Σύμβασης να απαλλάσσονται από κάθε ευθύνη απέναντι στην Σύμβαση στον τομέα της σχετικής δραστηριότητας (βλ. μεταξύ άλλων: *Waite και Kennedy κατά Γερμανίας* [GC], αρ. 26083/94, § 67, CEDH 1999-I).

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι όταν εφαρμόζουν τον Κανονισμό του «Δουβλίνου», εναπόκειται στα Κράτη να βεβαιωθούν ότι η διαδικασία ασύλου του ενδιάμεσου Κράτους προσφέρει επαρκείς εγγυήσεις που επιτρέπουν να αποφευχθεί η απέλαση ενός αιτούντος άσυλο, άμεσα ή έμμεσα, στην χώρα καταγωγής του χωρίς αξιολόγηση, υπό το πρίσμα του άρθρου 3 της Σύμβασης, των κινδύνων που διατρέχει.

Έτσι, παρόλο που το Δικαστήριο απέρριψε στην υπόθεση *T.I.*, το επιχείρημα σύμφωνα με το οποίο η ιδιότητα Κράτους μέλους της Σύμβασης για την Γερμανία απάλλασσε το Ηνωμένο Βασίλειο από το να κάνει έλεγχο για την τύχη που επιφυλασσόταν από την χώρα αυτή στον αιτούντα άσυλο τον οποίο ετοιμαζόταν να του παραδώσει, το γεγονός ότι η διαδικασία ασύλου στην Γερμανία φαινόταν να τηρεί την Σύμβαση, και ιδίως το άρθρο 3, επέτρεψε στο Δικαστήριο να απορρίψει τον ισχυρισμό ότι η επαναπροώθηση του προσφεύγοντα στην Γερμανία θα τον έκανε να διατρέχει πραγματικό και σοβαρό κίνδυνο μεταχειρίσεων αντίθετων του άρθρου αυτού. Πράγματι, το Δικαστήριο θεώρησε ότι κανένα στοιχείο δεν επέτρεπε να θεωρήσει κανείς, ότι στην υπόθεση αυτή η Γερμανία θα μπορούσε να παραβεί τις υποχρεώσεις της που προκύπτουν από το άρθρο 3 της Σύμβασης, δηλαδή το να εγγυηθεί στον προσφεύγοντα προστασία κατά της επαναπροώθησης στην Σρι-Λάνκα αν παρουσίαζε επιχειρήματα αξιόπιστα που να αποδεικνύουν ότι κινδύνευε να κακοποιηθεί στην χώρα αυτή.

343. Η Νομολογία αυτή επικυρώθηκε και αναπτύχθηκε στην απόφαση *K.R.S.* (προαναφερθείσα απόφαση). Η υπόθεση που αφορούσε την μεταφορά από τις βρετανικές αρχές, κατ' εφαρμογή του Κανονισμού του «Δουβλίνου», ενός αιτούντος άσυλο, ιρανικής υπηκοότητας στην Ελλάδα απ' όπου είχε διέλθει πριν να φτάσει στο Ηνωμένο Βασίλειο το 2006. Ο

προσφεύγων επικαλέστηκε το άρθρο 3 της Σύμβασης και κατήγγειλε τις ελλείψεις των διαδικασιών ασύλου στην Ελλάδα και τον κίνδυνο να επαναπροωθηθεί στο Ιράν χωρίς να εξεταστεί το βάσιμο της αίτησης ασύλου του, καθώς και οι συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα.

Αφού επιβεβαίωσε την δυνατότητα εφαρμογής της νομολογίας *T.I.* στον Κανονισμό του Δουβλίνου (βλέπε επίσης στο σημείο αυτό *Stapleton κατά Ιταλίας*, αποφ. αρ. 56588/07, §30, CEDH 2010-...), το Δικαστήριο θεώρησε ότι ελλείπει αντίθετης απόδειξης, έπρεπε να θεωρηθεί ότι η Ελλάδα θα συμμορφωνόταν στις υποχρεώσεις που της επέβαλαν οι κοινοτικές οδηγίες που προβλέπουν ελάχιστες απαιτήσεις σε θέματα διαδικασίας και υποδοχής αιτούντων άσυλο, που είχαν ενσωματωθεί στο ελληνικό δίκαιο, και ότι θα τηρούσε το άρθρο 3 της Σύμβασης.

Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, σύμφωνα με τα στοιχεία που διέθετε τότε η Βρετανική Κυβέρνηση και το Δικαστήριο, μπορούσε να υποτεθεί ότι η Ελλάδα θα συμμορφωνόταν στις υποχρεώσεις της και δεν θα προωθούσε τον προσφεύγοντα στην χώρα καταγωγής του, το Ιράν.

Τίποτε δεν επέτρεπε να σκεφτεί κανείς ότι τα άτομα που θα αποστέλλονταν στην Ελλάδα σύμφωνα με τον Κανονισμό του «Δουβλίνου», συμπεριλαμβανομένων των ατόμων που οι αιτήσεις ασύλου τους είχαν αποτελέσει αντικείμενο οριστικής απορριπτικής απόφασης από πλευράς Ελληνικών Αρχών, είχαν εμποδιστεί ή μπορούσαν να εμποδιστούν να ζητήσουν από το Δικαστήριο, προσωρινό μέτρο δυνάμει του άρθρου 39 του Κανονισμού.

β) Εφαρμογή των αρχών αυτών στην υπό κρίση υπόθεση

344. Το Δικαστήριο έχει ήδη τονίσει ότι ο προσφεύγων μπορούσε, κατά τρόπο υπερασπίσιμο, να επικαλεστεί ότι η προώθησή του στο Αφγανιστάν θα επέφερε προσβολή του άρθρου 2 ή 3 της Σύμβασης (ανωτέρω παρ. 296-297).

345. Επομένως, το Δικαστήριο οφείλει τώρα να αναρωτηθεί αν οι Βελγικές Αρχές έπρεπε να απορρίψουν το τεκμήριο σύμφωνα με το οποίο οι ελληνικές αρχές θα τηρούσαν τις διεθνείς υποχρεώσεις τους σε θέματα ασύλου, παρά την Νομολογία *K.R.S.* την οποία σύμφωνα με την Κυβέρνηση, οι διοικητικές και δικαστικές αρχές θέλησαν να ακολουθήσουν στην υπό κρίση υπόθεση.

346. Το Δικαστήριο διαφωνεί με την Βελγική Κυβέρνηση όταν αυτή επικαλείται ότι επειδή δεν δήλωσε τους φόβους του στην συνέντευξή του ο προσφεύγων, το Γραφείο Αλλοδαπών αγνοούσε, όταν εξέδωσε την εντολή να εγκαταλείψει την χώρα, τους φόβους του προσφεύγοντα σε περίπτωση μεταφοράς του στην Ελλάδα.

347. Παρατηρεί πρώτα πρώτα ότι πολλές πληροφορίες και εκθέσεις προστέθηκαν στα στοιχεία που είχε στην διάθεσή του το Δικαστήριο όταν εξέδωσε την απόφασή του *K.R.S.* το 2008. Οι πληροφορίες αυτές και οι εκθέσεις αναφέρουν κατά τρόπο συγκλίνοντα, με βάση έρευνες επί τόπου, πρακτικές δυσκολίες που θέτει η εφαρμογή του συστήματος του «Δουβλίνου» στην Ελλάδα, ελλείψεις της διαδικασίας ασύλου και πρακτικές επαναπροώθησης άμεσης ή έμμεσης, σε ατομική ή συλλογική βάση.

348. Οι συντάκτες των εγγράφων αυτών είναι η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ και ο Ευρωπαϊός Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Διεθνείς Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις όπως *Amnesty International*, *Human Rights Watch*, *Pro-Asyl* και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προσφύγων και Εξόριστων καθώς και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις παρούσες στην Ελλάδα όπως η *Greek Helsinki Monitor*, και η Εθνική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ανωτέρω παράγραφος 160). Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι τα έγγραφα αυτά δημοσιεύθηκαν σε τακτά χρονικά διαστήματα από το 2006 και, σε πιο έντονο ρυθμό, το 2008 και το 2009 και ότι το μεγαλύτερο μέρος αυτών ήταν γνωστά την στιγμή που εκδόθηκε η απόφαση απέλασης του προσφεύγοντα.

349. Το Δικαστήριο δίνει, επίσης, μεγάλη σημασία στην επιστολή που απηύθυνε η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ τον Απρίλιο του 2009 στην Υπουργό του Βελγίου αρμόδια για θέματα μετανάστευσης. Η επιστολή αυτή, στην οποία αναφέρεται ότι αντίγραφο της είχε σταλεί στο Γραφείο Αλλοδαπών, συνιστούσε με σαφείς όρους την αναστολή των μεταφορών προς την Ελλάδα (ανωτέρω παρ. 194-195).

350. Σε αυτό προστίθεται το ότι, από τον Δεκέμβριο του 2008, το ίδιο το ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου μπήκε σε φάση αναθεώρησης και ότι, αντλώντας τις διδασκαλίες από την εφαρμογή των κειμένων που υιοθετήθηκαν στην πρώτη φάση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διατύπωσε προτάσεις για να ενισχυθούν ουσιαστικά η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο και να τεθεί σε εφαρμογή ένας

μηχανισμός προσωρινής αναστολής των μεταφορών κατ' εφαρμογή του Κανονισμού του «Δουβλίνου» ώστε να αποφευχθεί οι αιτούντες άσυλο να στέλνονται σε Κράτη Μέλη που δεν μπορούν να τους προσφέρουν επαρκές επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους (ανωτέρω παράγραφοι 77-79).

351. Επιπλέον, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η διαδικασία που διεξάγεται από το Γραφείο Αλλοδαπών κατ' εφαρμογή του Κανονισμού του «Δουβλίνου» δεν άφησε καμία δυνατότητα στον προσφεύγοντα να αναφέρει τους λόγους που αντιτίθενται στην μεταφορά του στην Ελλάδα. Το έντυπο, που συμπληρώθηκε από το Γραφείο Αλλοδαπών, δεν περιέχει καμία στήλη σχετική με το θέμα αυτό (ανωτέρω παρ. 130).

352. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η γενική κατάσταση ήταν γνωστή στις Βελγικές αρχές και κρίνει ότι δεν συντρέχει λόγος να φέρει ολόκληρο το βάρος της απόδειξης ο προσφεύγων. Αντίθετα, κρίνει ότι αποδεικνύεται ότι, παρά ορισμένα παραδείγματα εφαρμογής της ρήτηρας κυριαρχίας που προσκόμισε η Κυβέρνηση που, εξάλλου, δεν αφορούσαν την Ελλάδα, το Γραφείο Αλλοδαπών εφάρμοζε συστηματικά τον Κανονισμό του «Δουβλίνου» για να μεταφέρει άτομα προς την Ελλάδα χωρίς να αναρωτηθεί για την δυνατότητα παρέκκλισης.

353. Η Βελγική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι εμπάσει περιπτώσει είχε επαρκείς διαβεβαιώσεις από τις ελληνικές αρχές ότι ο προσφεύγων δεν διέτρεχε στην Ελλάδα κανένα κίνδυνο μεταχείρισης αντίθετης προς την Σύμβαση. Στο σημείο αυτό, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η ύπαρξη εθνικών νόμων και η αποδοχή διεθνών συμβάσεων που κατοχυρώνουν, κατ' αρχήν τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων, δεν αρκούν από μόνα τους, να διασφαλίζουν κατάλληλη προστασία έναντι του κινδύνου άσχημης μεταχείρισης όταν, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, αξιόπιστες πηγές αναφέρουν πρακτικές των αρχών- ή ανοχής των αρχών σε πρακτικές-προδήλως αντίθετες προς την Σύμβαση (βλ. *mutatis mutandis*, *Saadi κατά Ιταλίας* [GC], αρ. 37201/06, §147, CEDH 2008-...).

354. Επίσης, το Δικαστήριο έχει την άποψη ότι οι διπλωματικές διαβεβαιώσεις που δόθηκαν από την Ελλάδα στις βελγικές αρχές δεν αποτελούσαν επαρκή εγγύηση. Σημειώνει πρώτον ότι η συμφωνία για αναδοχή κατ' εφαρμογή του Κανονισμού του «Δουβλίνου» στάλθηκε από τις ελληνικές αρχές μετά την εντολή να αποχωρήσει ο προσφεύγων από την χώρα και ότι η τελευταία αυτή εκδόθηκε μόνο με βάση σιωπηρή συμφωνία

των ελληνικών αρχών. Δεύτερον, σημειώνει ότι το έγγραφο αναδοχής έχει συνταχθεί με όρους στερεότυπους (ανωτέρω παρ. 24) και δεν περιέχει καμία εγγύηση σχετικά με τον προσφεύγοντα ατομικά). Όσον αφορά το έγγραφο πληροφόρησης που έχει συνταχθεί από τις ελληνικές αρχές και αναφέρεται από την Βελγική Κυβέρνηση, δεν είχε μεγαλύτερη ατομική εγγύηση και περιοριζόταν να αναφέρει την εφαρμοστέα νομοθεσία χωρίς αρμόζουσα πληροφόρηση για την πραγματική κατάσταση.

355. Το Δικαστήριο απορρίπτει στην συνέχεια το επιχείρημα της Κυβέρνησης που αντλείται από το ότι το ίδιο το Δικαστήριο δεν έκρινε χρήσιμο να υποδείξει προσωρινό μέτρο δυνάμει του άρθρου 39 του Κανονισμού του για να αναστείλει την μεταφορά του προσφεύγοντα. Υπενθυμίζει ότι σε υποθέσεις όπως η παρούσα, όπου η απέλαση του προσφεύγοντα είναι άμεση κατά το χρόνο προσφυγής στο Δικαστήριο, το Δικαστήριο πρέπει να αποφανθεί κατεπειγόντως. Το μέτρο που ενδεχομένως θα υποδειχθεί είναι συντηρητικής φύσης και δεν προδικάζει με κανένα τρόπο την εξέταση του βασίμου της προσφυγής σύμφωνα με το άρθρο 34 της Σύμβασης. Στο στάδιο αυτό, όταν υποδεικνύεται ένα προσωρινό μέτρο, δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο –και, εμπάσει περιπτώσει, το Δικαστήριο δεν διαθέτει όλα τα στοιχεία για το σκοπό αυτό– να προβεί σε ολοκληρωμένη ανάλυση της υπόθεσης (βλ. *mutatis mutandis*, Paladi κατά Μολδαβίας [GC], αρ. 39806/05, §89, CEDH 2009-...). Επίσης, στην υπό κρίση υπόθεση, προκύπτει σαφώς από την αλληλογραφία που έχει ανταλλάξει το Δικαστήριο, ότι έχοντας πλήρη συνείδηση της κατάστασης στην Ελλάδα ζήτησε από την Ελληνική Κυβέρνηση να διασφαλίσει την ατομική παρακολούθηση της αίτησης του προσφεύγοντα και να το ενημερώνει (ανωτέρω, παράγραφοι 32 και 39).

356. Η καθ' ου η προσφυγή Κυβέρνηση, με την υποστήριξη των παρεμβαινουσών Κυβερνήσεων, υποστηρίζει τέλος ότι εναπόκειται στους αιτούντες άσυλο να προσφύγουν στο Δικαστήριο μόνο κατά της Ελλάδας, αφού εξαντλήσουν εκεί τα εθνικά ένδικα μέσα, ενδεχομένως με αίτηση προσωρινών μέτρων.

357. Παρόλο που θεωρεί ότι πρόκειται κατ' αρχήν για τη πιο κανονική οδό στα πλαίσια του συστήματος που έχει θεσπιστεί από την Σύμβαση, το Δικαστήριο κρίνει ότι προκύπτει επαρκώς από την ανάλυση των εμποδίων που έχουν οι αιτούντες άσυλο στην πρόσβαση στις διαδικασίες στην Ελλάδα ότι σήμερα η κατάθεση μιας τέτοιας αίτησης είναι ουτοπική. Το Δικαστήριο επισημαίνει επίσης ότι ο προσφεύγων εκπροσωπείται στο

Δικαστήριο από τον Δικηγόρο που τον υπερασπίστηκε στο Βέλγιο. Λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των αιτήσεων ασύλου που εκκρεμούν στην Ελλάδα, δεν μπορούμε να βγάλουμε συμπέρασμα από το ότι μερικές υποθέσεις έφτασαν στο Δικαστήριο κατά της Ελλάδας από τους αιτούντες άσυλο. Στο πλαίσιο αυτό, λαμβάνει επίσης υπόψη τον πολύ χαμηλό αριθμό αιτήσεων εφαρμογής του άρθρου 39 που κατατέθηκαν από τους αιτούντες άσυλο που βρίσκονται στην Ελλάδα κατά του Κράτους αυτού σε σύγκριση με τον αριθμό των αιτήσεων που καταθέτουν οι αιτούντες άσυλο στα άλλα Κράτη.

358. Έχοντας υπόψη τα ανωτέρω, το Δικαστήριο θεωρεί ότι τη στιγμή που απέλασαν τον προσφεύγοντα, οι Βελγικές Αρχές γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν ότι δεν είχε αυτός καμία εγγύηση ότι η αίτησή ασύλου του θα εξεταζόταν σοβαρά από τις ελληνικές αρχές. Επίσης, είχαν τα μέσα να αντιταχτούν στην μεταφορά του.

359. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, ενώπιον των Βελγικών Αρχών, ο προσφεύγων δεν εξατομίκευσε επαρκώς τον κίνδυνο που διέτρεχε να μην έχει πρόσβαση στην διαδικασία ασύλου και να είναι θύμα επαναπροώθησης από τις Ελληνικές Αρχές. Ωστόσο, το Δικαστήριο θεωρεί ότι εναπόκειται ακριβώς στις βελγικές αρχές, μπροστά στην κατάσταση που περιγράφεται πιο πάνω, να μην αρκεστούν να θεωρήσουν ότι ο προσφεύγων θα τύχαινε μεταχείρισης σύμφωνης με τις απαιτήσεις της Σύμβασης αλλά αντίθετα να ερευνήσουν, προηγουμένως, για τον τρόπο με τον οποίο οι ελληνικές αρχές εφαρμόζουν στην πράξη την νομοθεσία περί ασύλου. Κάνοντας αυτό, θα είχαν μπορέσει να διαπιστώσουν ότι οι κίνδυνοι που επικαλείται ο προσφεύγων ήταν επαρκώς πραγματικοί και εξατομικευμένοι ώστε να εμπίπτουν στο άρθρο 3. Το ότι μεγάλος αριθμός αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με τον προσφεύγοντα δεν εμποδίζει τον εξατομικευμένο χαρακτήρα του επικαλούμενου κινδύνου, από τη στιγμή που αποδεικνύεται επαρκώς συγκεκριμένος και πιθανός (βλ. *mutatis mutandis*, προαναφερθείσα Saadi, § 132).

γ) Συμπέρασμα

360. Μετά τα ανωτέρω, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η μεταφορά του προσφεύγοντα από το Βέλγιο στην Ελλάδα επέφερε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

361. Μετά το συμπέρασμα αυτό και τα περιστατικά της υπόθεσης, το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν συντρέχει λόγος να εξετάσει τις αιτιάσεις του προσφεύγοντα υπό το πρίσμα του άρθρου 2.

V. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΒΕΛΓΙΟ ΛΟΓΩ ΤΟΥ ΟΤΙ ΕΞΕΘΕΣΕ ΤΟΝ ΠΡΟΣΦΕΥΓΟΝΤΑ ΣΕ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΑΝΤΙΘΕΤΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 3

362. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι με το να τον αποστέλουν στην Ελλάδα κατ' εφαρμογή του Κανονισμού του Δουβλίνου οι Βελγικές Αρχές τον εξέθεσαν, λόγω των συνθηκών κράτησης και διαβίωσης που επιφυλάσσονται στους αιτούντες άσυλο, σε μεταχειρίσεις που απαγορεύονται από το άρθρο 3 της προαναφερθείσας Σύμβασης.

363. Η Κυβέρνηση αμφισβητεί την θέση αυτή με τον ίδιο τρόπο που αμφισβητεί ότι υπάρχει παραβίαση του άρθρου 3 λόγω της απέλασης του προσφεύγοντα και του συνακόλουθου κινδύνου που προκύπτει από τις ελλείψεις της διαδικασίας ασύλου.

364. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι ο προσφεύγων διατυπώνει στο πεδίο εφαρμογής του προαναφερθέντος άρθρου της Σύμβασης ισχυρισμούς που θέτουν περίπλοκα νομικά και πραγματικά ζητήματα τα οποία δεν μπορούν να κριθούν παρά μετά από εξέταση της ουσίας της υπόθεσης. Επομένως, το τμήμα αυτό της προσφυγής δεν είναι προδήλως αβάσιμο υπό την έννοια του άρθρου 35 §3 της Σύμβασης. Επειδή δεν σημειώθηκε κανένας άλλος λόγος απαραδέκτου, θα πρέπει να κηρυχθεί παραδεκτή.

365. Επί της ουσίας, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με πάγια νομολογία του, η απέλαση ενός αιτούντα άσυλο από Συμβαλλόμενο Κράτος μπορεί να εγείρει πρόβλημα σχετικά με το άρθρο 3, και επομένως να εγείρει θέμα ευθύνης του σχετικού κράτους απέναντι στην Σύμβαση, εφόσον υπάρχουν σοβαροί και διαπιστωμένοι λόγοι να πιστεύει κανείς ότι ο ενδιαφερόμενος θα διατρέχει, στην χώρα προορισμού, πραγματικό κίνδυνο να υποστεί βασανιστήρια ή ποινές ή απάνθρωπη ή ευτελιστική μεταχείριση. Στην περίπτωση αυτή, το άρθρο 3 συνεπάγεται την υποχρέωση για μη απέλαση του ενδιαφερόμενου στην χώρα αυτή (*Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, απόφαση της 7^{ης} Ιουλίου 1989, σειρά Α αρ. 161, §§ 90-91, *Vilvarajah και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, απόφαση της 30^{ης}

Οκτωβρίου 1991, σειρά Α αρ.125, §103, *H.L.R. κατά Γαλλίας*, απόφαση της 29^{ης} Απριλίου 1997, Recueil 1997-III, προαναφερθείσα *Jabari*, §38, *Salah Sheekh κατά Ολλανδίας*, αρ. 1948/04, § 135, CEDH 2007-I (αποσπάσματα), αρ. 1948/04, προαναφερθείσα *Saadi*, § 152).

366. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο έχει ήδη καταλήξει για τον εξευτελιστικό χαρακτήρα των συνθηκών κράτησης που υπέστη ο προσφεύγων και τις συνθήκες στις οποίες έζησε στην Ελλάδα (ανωτέρω παράγραφοι 233, 234, 263 και 264). Σημειώνει ότι πριν την μεταφορά του προσφεύγοντα, τα περιστατικά αυτή ήταν πασίγνωστα και εύκολο να επαληθευθούν μέσα από μεγάλο αριθμό πηγών (ανωτέρω παρ. 162-164). Θέλει επίσης να υπογραμμίσει ότι δεν θα μπορούσε σε καμία περίπτωση να καταλογιστεί στον προσφεύγοντα ότι δεν ενημέρωσε τις βελγικές διοικητικές αρχές για τους λόγους για τους οποίους δεν ήθελε να μεταφερθεί στην Ελλάδα. Πράγματι διαπίστωσε ότι η διαδικασία στο Γραφείο Αλλοδαπών δεν επέτρεπε να το αναφέρει και ότι οι Βελγικές Αρχές εφάρμοζαν αυτόματα τον Κανονισμό του Δουβλίνου (ανωτέρω παρ. 352).

367. Το Δικαστήριο βασιζόμενο στα συμπεράσματα αυτά και τα καθήκοντα που βαρύνουν τα Κράτη σύμφωνα με το άρθρο 3 της Σύμβασης σε θέματα απέλασης, θεωρεί ότι με το να απελάσουν τον προσφεύγοντα στην Ελλάδα, οι Βελγικές Αρχές τον εξέθεσαν εν πλήρη γνώση τους σε συνθήκες κράτησης και διαβίωσης που αποτελούν εξευτελιστικές μεταχειρίσεις.

368. Ως εκ τούτου, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

VI. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕ ΤΑ ΑΡΘΡΑ 2 ΚΑΙ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΒΕΛΓΙΟ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΑΠΕΛΑΣΗΣ

369. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι δεν είχε στην διάθεσή του από το βελγικό δίκαιο, καμία προσφυγή, για να καταγγείλει τις επικαλούμενες παραβιάσεις των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης, που να πληρεί τις απαιτήσεις του άρθρου 13 της προαναφερθείσας Σύμβασης.

A. Θέσεις των Διαδίκων

1. Η Θέση του προσφεύγοντα

370. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι ενήργησε με κάθε δυνατή ταχύτητα, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων, για να καταθέσει μια πρώτη αίτηση κατεπείγουσας αναστολής του μέτρου απομάκρυνσής του. Ωστόσο, βρέθηκε αντιμέτωπος με πρακτικά εμπόδια που τον εμπόδισαν να έχει πρόσβαση στην κατεπείγουσα διαδικασία.

371. Πρώτον, εξηγεί ότι την ημέρα έκδοσης της εντολής να αποχωρήσει από την χώρα, στις 19 Μαΐου 2009, στερήθηκε της ελευθερίας του και κλείστηκε σε Κλειστό κέντρο για παράνομους. Μόνο πέντε ημέρες αργότερα, μετά το Σαββατοκύριακο του Αγίου Πνεύματος, του ορίστηκε δικηγόρος με αίτησή του, από το Βελγικό Κράτος ή τουλάχιστον μπόρεσε να αναγνωριστεί από την Βελγική Επιτροπή Βοήθειας στους πρόσφυγες για να του μεταφέρει τις γενικές πληροφορίες σχετικά με τους αιτούντες άσυλο «Δουβλίνου». Ο πρώτος δικηγόρος, που δεν ήταν ειδικός σε θέματα ασύλου, κατέθεσε αίτηση κατεπείγουσας αναστολής αφού είχε για τρεις ημέρες τον φάκελο, κάτι που σύμφωνα με τον προσφεύγοντα δεν μπορεί να θεωρηθεί υπερβολικό.

372. Δεύτερον, η υπόθεση προσδιορίστηκε στο πινάκιο μόνο μια ώρα μετά την κατάθεση της αίτησης, πράγμα που εμπόδισε τον δικηγόρο του προσφεύγοντα, το γραφείο του οποίου βρισκόταν εκατόν τριάντα χιλιόμετρα από την έδρα του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών, να παραστεί στο ακροατήριο. Σύμφωνα με τον προσφεύγοντα, ο δικηγόρος του δεν είχε πρακτική λύση για να εκπροσωπηθεί δεδομένου ότι η υπηρεσία που εφημέρευε του τμήματος «Δίκαιο Αλλοδαπών» του Γραφείου Νομικής Βοήθειας δεν έχει καθήκον να αντικαθιστά επείγοντως τους δικηγόρους που παρεμποδίζονται να πάνε σε μια δικάσιμο. Προς επίρρωση του ισχυρισμού του αυτού προσκομίζει ένα σημείωμα που συνέταξε ο Πρόεδρος του Τμήματος αυτού. Επίσης ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι καθώς δεν υπήρχε επικείμενη αναχώρηση πριν τις 27 Μαΐου, διέτρεχε τον κίνδυνο να απορριφθεί η αίτησή του λόγω κατεπείγουσας απουσίας.

373. Εκτός από την μη προσβασιμότητα στην πράξη της κατεπείγουσας διαδικασίας στην περίπτωση του, ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι εμπάσει περιπτώσει, τα ένδικα μέσα ενώπιον του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών δεν αποτελούσαν πραγματική προσφυγή υπό την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης για να επικαλεστεί κίνδυνο παραβίασης των

άρθρων 2 και 3 σε περίπτωση απέλασης. Επομένως, δεν μπορεί να του καταλογιστεί ότι δεν τα εξήγγιλε.

374. Πρώτα πρώτα, υποστηρίζει ότι την εποχή της απομάκρυνσής του, η αίτηση αναστολής δεν είχε καμία πιθανότητα να ευδοκιμήσει λόγω της πάγιας νομολογίας ορισμένων Τμημάτων του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών. Τα τμήματα αυτά πράγματι, συμπεραίνουν συστηματικά την απουσία ζημίας που να μπορεί να αποκατασταθεί δύσκολα λόγω του ότι η Ελλάδα έπρεπε να θεωρείται ότι πληρεί τις διεθνείς υποχρεώσεις της σε θέματα ασύλου και ότι το τεκμήριο αυτό δεν μπορούσε να ανατραπεί με βάση εκθέσεις σχετικές με την γενική κατάσταση στην Ελλάδα αν δεν αποδεικνύεται *in concreto* ο κίνδυνος που διατρέχει ο ενδιαφερόμενος. Μόνο μια χούφτα αντίθετες αποφάσεις έχουν εκδοθεί αλλά με τρόπο απολύτως απρόβλεπτο και χωρίς η διατύπωσή τους να επιτρέπει να κατανοήσουμε τους λόγους.

375. Κατά την γνώμη του προσφεύγοντα, αυτή η επιβάρυνση του βάρους της απόδειξης, ενώ οι ενδιαφερόμενοι αποδείκνυαν ότι ανήκαν σε ευπαθή ομάδα που υφίσταται συχνά μεταχειρίσεις αντίθετες προς το άρθρο 3 της Σύμβασης της Γενεύης, καθιστούσε την προσφυγή ενώπιον του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών απολύτως αναποτελεσματική. Η συνέχεια των γεγονότων τον δικαίωσε αφού πραγματικά υπέστη *in concreto* τους κινδύνους που κατήγγειλε.

376. Στην συνέχεια, όταν η κατεπείγουσα αίτηση απορρίφθηκε, ο προσφεύγων δεν είχε πια συμφέρον να προχωρήσει την διαδικασία επί της ουσίας αφού η έλλειψη ανασταλτικού αποτελέσματος, δεν μπορούσε να εμποδίσει την απομάκρυνση του. Πράγματι, η πάγια νομολογία του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών είναι να απορρίπτει τις αιτήσεις των προσφευγόντων με την αιτιολογία ότι δεν είναι πλέον συμφέρον, υπό τις συνθήκες αυτές, να συνεχίσουν την ακύρωση του μέτρου. Τέλος, ακόμα κι αν το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών δεν κήρυττε την υπόθεση απαράδεκτη για το λόγο αυτό, ο προσφεύγων δεν θα μπορούσε να πετύχει την ακύρωση της εντολής να εγκαταλείψει την Χώρα λόγω αυτής της πάγιας νομολογίας.

377. Ο προσφεύγων προσθέτει ότι, όταν επιλαμβάνεται αίτησης διοικητικής ανάρρησης τέτοιων αποφάσεων, το Συμβούλιο Επικρατείας δεν αμφισβητεί την προσέγγιση του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών και

θεωρεί ότι η κατάσταση αυτή δεν θέτει κανένα πρόβλημα υπό το πρίσμα του άρθρου 13 της Σύμβασης.

2. Θέση της Βελγικής Κυβέρνησης

378. Η Βελγική Κυβέρνηση από την πλευρά της, υποστηρίζει ότι ο προσφεύγων είχε στην διάθεσή του πολλά ένδικα μέσα ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων σύμφωνα με τις απαιτήσεις του άρθρου 13 της Σύμβασης αλλά ότι δεν τα εξάντλησε προσηκόντως.

379. Όσον αφορά την διαδικασία κατεπείγουσας αναστολής, η Κυβέρνηση παρατηρεί ότι στο Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών μπορεί να προσφύγει κάποιος εικοσιτέσσερις ώρες το εικοσιτετράωρο χωρίς διακοπή, ότι έχει ανασταλτικό χαρακτήρα και ότι το Δικαστήριο επιβεβαίωσε τον πραγματικό της χαρακτήρα στην υπόθεση *Quraishi κατά Βελγίου* (προσφυγή αρ. 6130/08, απόφαση της 12^{ης} Μαΐου 2009). Καταλογίζει στον προσφεύγοντα ότι ο ίδιος έθεσε τον εαυτό του σε κατεπείγουσα κατάσταση με το να προσφύγει στο όργανο αυτό μόνον μερικές ώρες πριν την αναχώρησή του ενώ είχε στερηθεί της ελευθερίας του και ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής της εντολής να αποχωρήσει από την χώρα εδώ και δέκα ημέρες. Η κύρωση της έλλειψης επιμέλειας των προσφευγόντων προκύπτει από μια παλιά νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας και δικαιολογείται από τον κατά παρέκκλιση χαρακτήρα της διαδικασίας που μειώνει στο ελάχιστο τα δικαιώματα άμυνας και έρευνας της υπόθεσης. Το ότι η πτήση δεν είχε προγραμματιστεί για πριν τις 27 Μαΐου δεν μπορεί να γίνει δεκτό αφού, εκτός από το παράδειγμα που παρουσιάζει ο προσφεύγων, η πάγια νομολογία του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών θέλει η στέρηση της ελευθερίας να είναι αρκετή για να δικαιολογεί την αμεσότητα του κινδύνου.

380. Σ' αυτό προστίθεται το ότι, λόγω του επείγοντος χαρακτήρα, η υπόθεση προσδιορίστηκε αμέσως αλλά και ότι κανένας δεν παρέστη στην δικάσιμο ενώ ο δικηγόρος του προσφεύγοντα μπορούσε να απευθυνθεί στις Εφημερίες του Γραφείου Νομικής Βοήθειας στις Βρυξέλλες για να εκπροσωπηθεί ενώπιον του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών.

381. Η Κυβέρνηση απορρίπτει το επιχείρημα του προσφεύγοντα ότι η αίτηση αναστολής δεν είχε καμία πιθανότητα να ευδοκιμήσει προσκομίζοντας πέντε αποφάσεις του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών του 2008 και του 2009 που διέτασσαν την κατεπείγουσα αναστολή μεταφοράς στην Ελλάδα με την αιτιολογία ότι, λόγω του σοβαρού της

αιτίασης που επικαλείται ο προσφεύγων σχετικά με το άρθρο 3 της Σύμβασης, η εντολή να αποχωρήσει από την χώρα δεν ήταν *prima facie* επαρκώς αιτιολογημένη. Κατά την άποψη της Κυβέρνησης, οι προσφεύγοντες επομένως εξακολουθούν να έχουν συμφέρον να συνεχίσουν τις υποθέσεις για ακύρωση για να δώσουν την ευκαιρία στο Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών και στην συνέχεια στο Συμβούλιο Επικρατείας να δώσει λύση στην υπόθεση και να προβεί σε ανάλυση της νομιμότητας των προσβαλλόμενων πράξεων.

382. Το ότι ο προσφεύγων εντωμεταξύ απομακρύνθηκε δεν θα έπρεπε να τον αποθαρρύνει από το να συνεχίσει την διαδικασία. Προς επίρρωση του ισχυρισμού αυτού, η Κυβέρνηση παραθέτει την απόφαση του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών αρ. 28.233 της 29^{ης} Μαΐου 2009. Η απόφαση αυτή κήρυξε δεκτή μια αίτηση ακύρωσης παρά την απομάκρυνση του προσφεύγοντα. Η αίτηση απορρίφθηκε λόγω της εκλείψεως έννομου συμφέροντος του προσφεύγοντα δεδομένου ότι η ακύρωση αφορούσε την εντολή αποχώρησης από την χώρα και με την αιτιολογία ότι δεν είχε αποδείξει *in concreto* παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

383. Όσον αφορά την λύση επί της ουσίας, η Κυβέρνηση επιβεβαιώνει ότι, όπως και στην περίπτωση που κρίνει την ύπαρξη ανεπανόρθωτης ζημίας στο στάδιο της αναστολής, η πάγια νομολογία του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών, η οποία αντιγράφει εξάλλου τη νομολογία του Δικαστηρίου, απαιτεί οι προσφεύγοντες να αποδεικνύουν συγκεκριμένα τον κίνδυνο που διατρέχουν. Ωστόσο, υπενθυμίζοντας ότι ο πραγματικός χαρακτήρας μιας προσφυγής υπό την έννοια του άρθρου 13 δεν εξαρτάται από την βεβαιότητα μιας ευνοϊκής έκβασης, θεωρεί ότι η προοπτική μιας ευνοϊκής έκβασης επί της ουσίας δεν πρέπει να υπολογιστεί για να κριθεί η αποτελεσματικότητα της προσφυγής.

384. Στην πρόσθετη παρέμβασή της, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ θεωρεί ότι πάγια νομολογία του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών και του Συμβουλίου Επικρατείας καταλήγει με το να καταδικάζει σε αποτυχία κάθε αίτηση αναστολής ή κάθε αίτηση ακύρωσης κατά εντολής αποχώρησης από την χώρα που λαμβάνεται κατ' εφαρμογή του Κανονισμού του «Δουβλίνου», αφού οι ενδιαφερόμενοι δεν μπορούν να αποδείξουν *in concreto* σωρευτικά έναν εξατομικευμένο κίνδυνο καθώς και την αδυναμία να βρουν μια μορφή προστασίας στην χώρα προορισμού. Κάνοντας αυτό, οι βελγικές αρχές στηρίζονται αυτομάτως στον Κανονισμό του «Δουβλίνου»

και δεν αναλαμβάνουν τις ανώτερες υποχρεώσεις τους που απορρέουν από την Σύμβαση και το διεθνές δίκαιο προσφύγων.

B. Κρίση του Δικαστηρίου

385. Το Δικαστήριο έχει ήδη συμπεράνει ότι η απέλαση του προσφεύγοντα στην Ελλάδα από τις Βελγικές Αρχές αποτελούσε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης (ανωτέρω παρ. 359 και 360). Οι αιτιάσεις που προβάλλει ο προσφεύγων στο σημείο αυτό είναι επομένως «υπερασπίσιμες» για τους σκοπούς του άρθρου 13.

386. Το Δικαστήριο διαπιστώνει πρώτα πρώτα ότι στο βελγικό δίκαιο η αίτηση ακύρωσης κατά εντολής απέλασης που εισάγεται ενώπιον του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών δεν αναστέλλει την εκτέλεση του μέτρου αυτού. Ωστόσο, η Κυβέρνηση επικαλείται ότι μια αίτηση αναστολής μπορεί να εισαχθεί «κατεπειγόντως» ενώπιον του ίδιου Δικαστηρίου και ότι αντίθετα από την κατεπείγουσα διαδικασία που υπήρχε προηγουμένως ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας, η διαδικασία που θεσπίστηκε ενώπιον του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών αναστέλλει αυτοδικαίως, δυνάμει του νόμου, την εκτέλεση του μέτρου απομάκρυνσης μέχρις ότου αποφανθεί το Δικαστήριο, δηλαδή για εβδομήντα δύο ώρες το μέγιστο.

387. Ενώ αναγνωρίζει ότι πρόκειται για μια εξέλιξη προς την κατεύθυνση της προαναφερθείσας απόφασης *Conka* (§§ 81-83, επιβεβαιώνεται από την προαναφερθείσα απόφαση *Gebremedhin*, §§ 66-67), το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι προκύπτει επίσης από τη νομολογία (ανωτέρω παράγραφος 293) ότι η αιτίαση κάποιου σύμφωνα με την οποία η απομάκρυνση του σε Τρίτη χώρα τον εκθέτει σε μεταχειρίσεις που απαγορεύονται από το άρθρο 3 της Σύμβασης πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο προσεκτικού και αυστηρού ελέγχου και ότι η συμμόρφωση με το άρθρο 13 συνεπάγεται, με την επιφύλαξη ορισμένης διακριτικής ευχέρειας των Κρατών, ότι το αρμόδιο όργανο μπορεί να εξετάσει το περιεχόμενο της αιτίας και να προσφέρει την κατάλληλη επανόρθωση.

388. Σύμφωνα με το Δικαστήριο, η απαίτηση που προκύπτει από το άρθρο 13 για αναστολή της εκτέλεσης του επίδικου μέτρου δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί κατά τρόπο επιβοηθητικό, δηλαδή αφού αφαιρεθούν οι απαιτήσεις όσον αφορά την έκταση του ελέγχου. Το αντίθετο θα σήμαινε στην πράξη ότι αναγνωρίζεται στα κράτη η δυνατότητα να προβούν σε απομάκρυνση του ενδιαφερομένου χωρίς να έχουν προβεί σε μια εξέταση

όσο το δυνατόν πιο αυστηρή των αιτιάσεων που αντλούνται από το άρθρο 3.

389. Όμως, η κατεπείγουσα διαδικασία καταλήγει ακριβώς στο αποτέλεσμα αυτό. Η ίδια η Κυβέρνηση εξηγεί ότι η διαδικασία αυτή περιορίζει στην πιο απλή της έκφραση την άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας και έρευνας της υπόθεσης. Οι αποφάσεις των οποίων έλαβε γνώση το Δικαστήριο (ανωτέρω παρ. 144 και 148) επιβεβαιώνουν ότι η εξέταση των αιτιάσεων των σχετικών με το άρθρο 3 στην οποία προέβαιναν μερικά τμήματα του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών, την εποχή της απέλασης του προσφεύγοντα, δεν ήταν πλήρης. Στην πραγματικότητα, τα Τμήματα αυτά περιόριζαν την εξέτασή τους στο να ελέγχουν αν οι ενδιαφερόμενοι δεν είχαν φέρει την συγκεκριμένη απόδειξη του ανεπανόρθωτου χαρακτήρα της ζημίας που μπορούσε να προκύψει από την επικαλούμενη ενδεχόμενη παραβίαση του άρθρου 3, κάνοντας ακόμα πιο βαρύ το βάρος της απόδειξης σε τέτοιες διαστάσεις που καθιστούσαν αδύνατη την εξέταση επί της ουσίας του κινδύνου της επικαλούμενης παραβίασης. Επίσης, ακόμα και όταν οι ενδιαφερόμενοι προσπαθούσαν, για το σκοπό αυτό, να συμπληρώσουν τον φάκελό τους μετά από την συνέντευξη με το Γραφείο αλλοδαπών, το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών δεν λάμβανε πάντα υπόψη του τα στοιχεία αυτά. Έτσι, οι ενδιαφερόμενοι παρεμποδίζονταν να αποδείξουν τον υπερασπίσιμο χαρακτήρα των αιτιάσεών τους ως προς το άρθρο 3 της Σύμβασης.

390. Το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι η διαδικασία κατεπείγουσας αναστολής δεν πληρεί τις προϋποθέσεις του άρθρου 13 της Σύμβασης.

391. Το ότι ορισμένες αποφάσεις, αντίθετα με την παγιωμένη την εποχή εκείνη νομολογία, ανέστειλαν τις μεταφορές προς την Ελλάδα (ανωτέρω παρ. 150), δεν αλλάζει τίποτε στην διαπίστωση αυτή αφού οι αναστολές αποτελούσαν συνέχεια, όχι μιας εξέτασης επί της ουσίας του κινδύνου παραβίασης του άρθρου 3 αλλά της διαπίστωσης, από πλευράς Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών, ότι το Γραφείο Αλλοδαπών δεν είχε αιτιολογήσει επαρκώς τις αποφάσεις του.

392. Επίσης, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ο προσφεύγων αντιμετώπισε επίσης πολλά εμπόδια πρακτικής φύσεως προκειμένου να ασκήσει τα ένδικα μέσα που επικαλείται η Κυβέρνηση. Σημειώνει ότι η αίτησή κατεπείγουσας αναστολής του προσφεύγοντα απορρίφθηκε για λόγο διαδικαστικό, δηλαδή την ερημοδικία. Όμως, αντίθετα απ'ό,τι υποστηρίζει

η Κυβέρνηση, το Δικαστήριο κρίνει ότι στις περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης, το γεγονός αυτό δεν μπορεί να αποτελέσει απόδειξη έλλειψης επιμέλειας από πλευράς του προσφεύγοντα. Δεν βλέπει πώς θα μπορούσε να είναι δυνατόν στην πράξη για τον δικηγόρο του προσφεύγοντα να πάει εγκαίρως στην έδρα του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών. Όσον αφορά την δυνατότητα να αποτανθεί στο Τμήμα Εφημεριών, το Δικαστήριο σημειώνει ότι εμπάσει περιπτώσει η Κυβέρνηση δεν προσκόμισε κανένα στοιχείο που να βεβαιώνει την ύπαρξη τέτοιας υπηρεσίας στην πράξη.

393. Όσον αφορά την σκοπιμότητα να συνεχίσει τις αιτήσεις ακύρωσης κατά της απόφασης για αποχώρηση από την χώρα ο προσφεύγων από την στιγμή που απομακρύνθηκε, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι το μόνο παράδειγμα νομολογίας που δίνει η Κυβέρνηση στο θέμα αυτό (παρ. 151 και 382) επιβεβαιώνει την θέση του προσφεύγοντα ότι από την στιγμή που απομακρυνθεί ο προσφεύγων, το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών κηρύσσει την αίτηση απαράδεκτη με την αιτιολογία ότι δεν υπάρχει πλέον συμφέρον να συνεχίσει την ακύρωση της εντολής για αποχώρηση από την χώρα. Αν είναι αλήθεια ότι, στην απόφαση αυτή, το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών προέβη σε μια εξέταση των αιτιάσεων υπό το πρίσμα του άρθρου 3 της Σύμβασης, το Δικαστήριο δεν αντιλαμβάνεται πώς, ελλείψει ανασταλτικής ισχύος, το δικαστήριο μπορούσε ακόμη να προσφέρει στον προσφεύγοντα κατάλληλη επανόρθωση, ακόμα κι όταν θα είχε συμπεράνει σε παραβίαση του άρθρου 3.

394. Επίσης, το Δικαστήριο σημειώνει ότι τα μέρη φαίνεται να συμφωνούν στο να θεωρούν ότι οι αιτήσεις ακύρωσης του προσφεύγοντα δεν είχαν καμία πιθανότητα να ευδοκιμήσουν, δεδομένης της πάγιας νομολογίας που επικαλείται ανωτέρω, του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών και του Συμβουλίου Επικρατείας και στην αδυναμία του προσφεύγοντα να αποδείξει *in concreto* τον ανεπανόρθωτο χαρακτήρα της ζημίας που επιφέρει η επικαλούμενη ενδεχόμενη παραβίαση. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι αν η αποτελεσματικότητα μιας προσφυγής δεν εξαρτάται βέβαια από την βεβαιότητα της ευνοϊκής έκβασης, η απουσία κάθε προοπτικής να πετύχει κατάλληλη αποκατάσταση θέτει πρόβλημα υπό το πρίσμα του άρθρου 13 (προαναφερθείσα *Kudla* §157).

395. Τέλος, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι τα περιστατικά της παρούσας υπόθεσης την διαφοροποιούν καθαρά από την υπόθεση *Quraishi* την οποία επικαλείται η Κυβέρνηση. Στην τελευταία αυτή υπόθεση, της οποίας τα πραγματικά περιστατικά ανατρέχουν στο 2006 και η διαδικασία

ενώπιον του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών στο 2007, δηλαδή μόλις λίγους μήνες αφότου αυτό άρχισε τις δραστηριότητές του, οι προσφεύγοντες είχαν την παρέμβαση των δικαστηρίων για να πετύχουν την αναστολή της απέλασής τους. Επίσης, οι προσφεύγοντες δεν απελάθηκαν όταν το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί και, κυρίως η Νομολογία του Συμβουλίου Διαφορών Αλλοδαπών δεν είχε παγιωθεί ακόμη στις υποθέσεις «Δουβλίνου».

396. Το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 3. Επομένως, δεν μπορεί να καταλογιστεί στον προσφεύγοντα ότι δεν εξάντλησε όλα τα ένδικα μέσα και ότι η προκαταρκτική ένσταση μη εξάντλησης της Βελγικής Κυβέρνησης (ανωτέρω παρ. 335) δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

397. Δεδομένου του συμπεράσματος αυτού και των περιστάσεων της υπόθεσης, το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν συντρέχει λόγος να εξετάσει τις αιτιάσεις του προσφεύγοντα υπό το πρίσμα του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 2.

VII. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΑΡΘΡΑ 46 ΚΑΙ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

A. Ως προς το άρθρο 46 της Σύμβασης

398. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό :

«Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συμμορφώνονται προς τις οριστικές αποφάσεις του Δικαστηρίου επί των διαφορών στις οποίες είναι διάδικοι.

2. Η οριστική απόφαση του Δικαστηρίου διαβιβάζεται στην Επιτροπή των Υπουργών που εποπτεύει την εκτέλεση της εν λόγω απόφασης.»

399. Σύμφωνα με το άρθρο 46 της Σύμβασης, τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη δεσμεύονται να συμμορφώνονται με τις οριστικές αποφάσεις που εκδίδει το Δικαστήριο στις οποίες είναι διάδικοι ενώ το Συμβούλιο Υπουργών έχει καθήκον να εποπτεύει την εκτέλεση των αποφάσεων αυτών. Από αυτά προκύπτει ιδίως ότι, όταν το Δικαστήριο διαπιστώνει μια παραβίαση του καθ' ου η προσφυγή Κράτους έχει την έννομη υποχρέωση όχι μόνον να καταβάλει στους ενδιαφερόμενους τα επιδικασθέντα ποσά για την δίκαιη ικανοποίηση που προβλέπεται στο άρθρο 41, αλλά και να υιοθετήσει τα απαραίτητα γενικά μέτρα και/ή, ενδεχομένως,

εξατομικευμένα. Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου είναι ως επί το πλείστον διακηρυκτικής φύσης και το καθ' ου η προσφυγή Κράτος είναι ελεύθερο, υπό τον έλεγχο του Συμβουλίου Υπουργών, να επιλέξει τα μέσα για να εκπληρώσει την έννομη υποχρέωσή του απέναντι στο άρθρο 46 της Σύμβασης, αρκεί τα μέσα αυτά να είναι σύμφωνα με τα συμπεράσματα που περιέχονται στην απόφαση του Δικαστηρίου. Ωστόσο, σε ορισμένες ιδιαίτερες καταστάσεις, συμβαίνει το Δικαστήριο να έχει κρίνει σκόπιμο να υποδείξει σε ένα καθ' ου η προσφυγή Κράτος το είδος των μέτρων που πρέπει να λάβει για να θέσει τέλος στην κατάσταση –συχνά δομική– που οδήγησε στην διαπίστωση της παραβίασης (βλ. π.χ. *Ocalan κατά Τουρκίας* [GC], αρ. 46221/99, §210, CEDH 2005-IV, *Popov κατά Ρωσίας*, αρ. 26853/04, § 263, 13 Ιουλίου 2006). Μερικές φορές, η φύση της διαπιστωθείσας παραβίασης δεν αφήνει επιλογή στα μέτρα που πρέπει να υιοθετηθούν (*Assanidzé κατά Γεωργίας* [GC], αρ. 71503/01, της 8^{ης} Απριλίου 2004, §198, CEDH 2004-II, *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) κατά Ελβετίας* (αρ. 2) [GC], αρ. 32772/02, της 30^{ης} Ιουνίου 2009, §§ 85 και 88, CEDH 2009-...).

400. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο κρίνει απαραίτητο να υποδείξει τα ατομικά μέτρα που επιβάλλονται στα πλαίσια της εκτέλεσης της παρούσας απόφασης ως προς τον προσφεύγοντα, με την επιφύλαξη των γενικών μέτρων που απαιτούνται για την πρόληψη άλλων παρόμοιων μελλοντικών παραβιάσεων (βλ. *mutatis mutandis*, *Broniowski κατά Πολωνίας* [GC], αρ. 31443/96, §193, CEDH 2004-V).

401. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι συμπέρανε την παραβίαση από πλευράς Ελλάδας του άρθρου 3 της Σύμβασης λόγω των συνθηκών διαβίωσης του προσφεύγοντα στην Ελλάδα σε συνδυασμό με την παρατεταμένη αβεβαιότητα στην οποία έμεινε και την έλλειψη προοπτικής να δει την κατάστασή του να βελτιώνεται (ανωτέρω παρ. 263). Συμπέρανε επίσης την παραβίαση του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της Σύμβασης λόγω των ελλείψεων της διαδικασίας ασύλου που ακολουθήθηκε ως προς τον προσφεύγοντα και λόγω του κινδύνου επαναπροώθησης στον Αφγανιστάν χωρίς σοβαρή εξέταση του βασίμου της αίτησης ασύλου του και χωρίς πρόσβαση σε πραγματική προσφυγή (ανωτέρω παρ. 322).

402. Ως προς τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσης και την επείγουσα ανάγκη να μπορεί τέλος στις παραβιάσεις των άρθρων 13 και 3 της Σύμβασης, το Δικαστήριο θεωρεί ότι εναπόκειται στην Ελλάδα να προβεί σύντομα σε εξέταση του βασίμου της αίτησης ασύλου του προσφεύγοντα

που να ικανοποιεί τις απαιτήσεις της Σύμβασης και να απέχει, περιμένοντας την έκβαση της εξέτασης αυτής, από κάθε απομάκρυνση του προσφεύγοντα.

B. Ως προς το άρθρο 41 της Σύμβασης

403. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.»

1. Ηθική βλάβη

α) Ως προς την Ελλάδα

404. Ο προσφεύγων ζητά 1.000 € για αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που του προκλήθηκε κατά τις δύο περιόδους κράτησης.

405. Η Ελληνική Κυβέρνηση κρίνει το αίτημα αυτό αβάσιμο.

406. Το δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντα επέφεραν παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης. Θεωρεί ότι ο προσφεύγων πρέπει να έχει υποστεί ορισμένη απόγνωση που δεν μπορεί να επανορθωθεί από μόνες τις διαπιστώσεις της παραβίασης που κάνει το Δικαστήριο. Έχοντας υπόψη την φύση των διαπιστωθεισών παραβιάσεων στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο κρίνει δίκαιο να κάνει δεκτή την αίτηση του προσφεύγοντα και του επιδικάζει 1.000 € ως αποκατάσταση λόγω ηθικής βλάβης.

β) Ως Προς Το Βέλγιο

407. Ο προσφεύγων ζητά 31.825 € για αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που του προκλήθηκε αφενός από την κράτησή του σε ανοιχτό κέντρο στην συνέχεια σε κλειστό κέντρο στο Βέλγιο, πριν την μεταφορά του στην Ελλάδα (6.925 €) και αφετέρου από την απόφαση των Βελγικών Αρχών να τον μεταφέρουν στην Ελλάδα (24.900 €).

408. Η βελγική Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι αν το Δικαστήριο πρέπει να συμπεράνει την ευθύνη του Βελγίου, ο προσφεύγων θα μπορεί να ασκήσει αγωγή για ευθύνη του βελγικού Κράτους ενώπιον των Βελγικών Δικαστηρίων για να πετύχει αποκατάσταση της ενδεχόμενης ηθικής βλάβης λόγω της κράτησής του. Σε κάθε περίπτωση, η Κυβέρνηση κρίνει το αίτημα

αυτό αβάσιμο, αφού ο προσφεύγων δεν προσκόμισε την απόδειξη λάθους του Κράτους και δεν απέδειξε αιτιώδη σύνδεσμο ανάμεσα στο επικαλούμενο λάθος και την ηθική βλάβη που υπέστη.

409. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι είναι σε θέση να επιδικάσει ποσά για τη δίκαιη ικανοποίηση που προβλέπεται από το άρθρο 41 εφόσον η απώλεια ή οι διεκδικούμενες ζημιές προκλήθηκαν από την διαπιστωθείσα παραβίαση ενώ αντίθετα το Κράτος δεν είναι υποχρεωμένο να καταβάλει ποσά για τις ζημιές που δεν του έχουν καταλογιστεί (προαναφερθείσα αποφ. Saadi, § 186). Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο δεν σημείωσε παραβίαση της σύμβασης λόγω της στέρησης της ελευθερίας του ενδιαφερομένου στο Βέλγιο πριν την μεταφορά του στην Ελλάδα. Απορρίπτει λοιπόν αυτό το μέρος της αίτησης.

410. Όσον αφορά την επικαλούμενη ζημία που προκύπτει από την μεταφορά στην Ελλάδα, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η μεταφορά αυτή επέφερε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης για τους ακόλουθους λόγους : λόγω του ότι εξέθεσε τον προσφεύγοντα σε μεταχειρίσεις που απαγορεύονται από την διάταξη αυτή στην κράτηση και κατά την διάρκεια της διαμονής του στην Ελλάδα και λόγω του ότι εξέθεσε τον προσφεύγοντα σε κινδύνους που συνδέονται με τις ελλείψεις της διαδικασίας ασύλου στην Ελλάδα. Υπενθυμίζει ότι το ότι ο προσφεύγων θα μπορούσε να εισάγει την αίτηση αποζημίωσής του ενώπιον βελγικού δικαστηρίου δεν αναγκάζει το Δικαστήριο να απορρίψει την εν λόγω αίτηση ως αβάσιμη (*De Wilde, Ooms και Versyp κατά Βελγίου* (άρθρο 50), 10 Μαρτίου 1972, § 16, σειρά Α αρ. 14).

411. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι ο προσφεύγων πρέπει να ένωσε μια ορισμένη απόγνωση που δεν μπορεί να αποκατασταθεί από μόνες τις διαπιστώσεις της παραβίασης που κάνει το Δικαστήριο. Ως προς την φύση των παραβιάσεων που διαπιστώθηκαν στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο κρίνει δίκαιο να ικανοποιήσει την αίτηση του προσφεύγοντα και του επιδικάζει 24.900 € για αποκατάσταση της ηθικής βλάβης.

2. Έξοδα και Δικαστική Δαπάνη

α) Ως προς την Ελλάδα

412. Ο προσφεύγων ζητά την καταβολή των εξόδων για την υπεράσπισή του ενώπιον του Δικαστηρίου κατά της Ελληνικής Κυβέρνησης. Σύμφωνα με την «κατάσταση εξόδων και αμοιβών» που κατέθεσε ο δικηγόρος του

προσφεύγοντα, τα έξοδα και οι δαπάνες που έχουν υπολογισθεί ως τις 15 Μαρτίου 2010, έφταναν το ποσό των 3.450 €, και είχαν υπολογιστεί με βάση την ωριαία αμοιβή των 75 €. Ο δικηγόρος αναφέρει ότι συμφώνησε με τον προσφεύγοντα να κάνει σταδιακή εξόφληση με βάση την προαναφερθείσα ωριαία αμοιβή στην περίπτωση που θα δικαιωνόταν ενώπιον του Δικαστηρίου.

413. Η Ελληνική Κυβέρνηση θεωρεί τα ποσά αυτά υπερβολικά και μη τεκμηριωμένα.

414. Το Δικαστήριο θεωρεί αποδεδειγμένο το ότι ο προσφεύγων εξέθεσε πραγματικά τα έξοδα των οποίων ζητά την καταβολή από την στιγμή που, ως πελάτης, σύναψε την έννομη υποχρέωση να πληρώσει τον εκπρόσωπό του στην δικαιοσύνη με βάση την συμφωνία τους (*mutatis mutandis*, *Sanoma Uitgevers B.V. κατά Ολλανδίας*, αρ. 38224/03, § 110, 31 Μαρτίου 2009). Το Δικαστήριο θεωρεί επίσης ότι τα έξοδα αυτά αντιστοιχούν σε μια ανάγκη και είναι εύλογα ως προς το ύψος τους και επιδικάζει στον προσφεύγοντα το ποσό των 3.450€.

β) Ως προς το Βέλγιο

415. Ο προσφεύγων ζητά την καταβολή εξόδων για την υπεράσπισή του ενώπιον των Βελγικών δικαστηρίων και ενώπιον του Δικαστηρίου. Ο δικηγόρος του προσφεύγοντα κατέθεσε για το λόγο αυτό μια «κατάσταση εξόδων και αμοιβών» στην οποία τα έξοδα και οι δαπάνες που έχουν υπολογισθεί ως τις 15 Μαρτίου 2010 έφταναν το ποσό των 7.680 € και έχουν υπολογισθεί με βάση την ωριαία αμοιβή των 75 €. Το ποσό των 1.605€ ζητείται για την διαδικασία ενώπιον των βελγικών δικαστηρίων και 6.075€ για την διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου κατά του Βελγίου.

416. Η Βελγική Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει το αίτημα αυτό. Αναφέρει ότι ο προσφεύγων είχε δικαίωμα σε δωρεάν νομική βοήθεια και σε δικαστική αρωγή για τα δικαστικά έξοδα. Επομένως δεν έπρεπε να είχε κάνει κανένα έξοδο. Ο δικηγόρος του μπορεί να πετύχει την αποζημίωση των εξόδων που έγιναν ενώπιον των βελγικών δικαστηρίων καθώς και ενώπιον του Δικαστηρίου σύμφωνα με τις διατάξεις για τη νομική αρωγή που αναφέρονται στον Δικαστικό Κώδικα. Ο Κώδικας αυτός προβλέπει ένα σύστημα πληρωμής με την μορφή χορήγησης «βαθμών» που αντιστοιχούν στις υπηρεσίες που πρόσφερε ο δικηγόρος. Το 2010, ένας βαθμός αντιστοιχούσε σε 26,91€. Το 2009 το ποσό αυτό ήταν 23,25€. Αν είχαν τηρηθεί οι διατάξεις αυτές, ο δικηγόρος θα έπρεπε είχε ήδη την άδεια

να εισπράξει την αποζημίωση για τα έξοδα που έγιναν το 2009. Η Κυβέρνηση αναφέρει επίσης ότι σύμφωνα με το άρθρο 1022 του Δικαστικού Κώδικα σχετικά με την πληρωμή της αμοιβής και της δαπάνης δικηγόρου, κάθε διάδικος που χάνει την δίκη υποχρεούται να πληρώσει όλη ή τμήμα της δικηγορικής αμοιβής του αντιδίκου. Στο πλαίσιο των διαδικασιών οι οποίες δεν αποτιμώνται σε χρήμα, η αποζημίωση εκτιμάται από το Δικαστήριο. Στην περίπτωση που η νομική αρωγή χορηγήθηκε και η αποζημίωση της διαδικασίας είναι μεγαλύτερο ποσό, το Δημόσιο Ταμείο μπορεί να εισπράξει τα ποσά που καταβλήθηκαν ως νομική αρωγή.

417. Ο δικηγόρος του προσφεύγοντα επιβεβαιώνει ότι ορίστηκε αυτεπάγγελα δικηγόρος από το Βελγικό κράτος αλλά μόνο για την υπεράσπιση του προσφεύγοντα ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου. Για το λόγο αυτό μπορεί να του αποδοθούν «δέκα βαθμοί». Λέει ότι δεν έχει λάβει τίποτε ακόμη ως νομική αρωγή. Για τις άλλες διαδικασίες, συμφώνησε με τον προσφεύγοντα ότι αυτός θα προβεί σε τμηματική πληρωμή με βάση την προαναφερθείσα ωριαία αμοιβή στην περίπτωση που θα δικαιωνόταν ενώπιον του Δικαστηρίου. Η δέσμευση αυτή ικανοποιήθηκε εν μέρει. Εξάλλου, σύμφωνα με τον προσφεύγοντα, δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος το Βελγικό Δημόσιο να αποζημιώσει αχρεωστήτως αφού η αποζημίωση της διαδικασίας αφαιρείται από τις αποζημιώσεις που οφείλονται στα πλαίσια της νομικής συνδρομής. Επομένως, αφενός, αν η αποζημίωση της διαδικασίας έπρεπε να είναι μεγαλύτερη, ο δικηγόρος του θα ζητούσε από το Γραφείο δικαστικής βοήθειας να θέσει τέλος στην βοήθεια που χορηγήθηκε και αφετέρου, αν τα έξοδα και η δαπάνη που επιδικάστηκαν από το Δικαστήριο έπρεπε να είναι μεγαλύτερα από το ποσό της οφειλόμενης αποζημίωσης στα πλαίσια της νομικής συνδρομής, ο δικηγόρος του δεν θα εισέπραττε τίποτε για το λόγο αυτό.

418. Σύμφωνα με την καλά παγιωμένη νομολογία του Δικαστηρίου, τα έξοδα και η δικαστική δαπάνη μπορούν να οδηγήσουν σε πληρωμή με βάση το άρθρο 41 της Σύμβασης μόνο αν αποδειχθεί ότι έγιναν πραγματικά, ότι αντιστοιχούσαν σε ανάγκη και ότι είναι εύλογα ως προς το ύψος τους. Επίσης, η δικαστική δαπάνη μπορεί να εισπραχθεί μόνο στον βαθμό που αναφέρεται σε διαπιστωθείσα παραβίαση (βλ., μεταξύ πολλών άλλων προαναφερθείσα *Sanoma Uitgevers B.V. κατά Ολλανδίας*, § 109).

419. Το Δικαστήριο εξετάζει πρώτα τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη που έγιναν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Παρατηρεί ότι ο προσφεύγων δεν αναλύει το ποσό που ζητά σύμφωνα με τις διαδικασίες που

κίνησε, πράγμα που τον εμποδίζει να καθορίσει με ακρίβεια τα έξοδα που αναφέρονται στις παραβιάσεις που διαπιστώθηκαν στην συγκεκριμένη περίπτωση και σε ποιο βαθμό τα έξοδα αυτό καλύφθηκαν ή μπορούσαν να καλυφθούν από τη νομική συνδρομή. Λόγω αυτής της έλλειψης σαφήνειας (βλ. *mutatis mutandis*, *Musial κατά Πολωνίας* [GC], αρ. 24557/94, §61, CEDH 1999-II), το Δικαστήριο απορρίπτει τις αξιώσεις αυτές.

420. Στην συνέχεια εξετάζοντας τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη σχετικά με την διαδικασία ενώπιον του Βελγίου, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι δεν θεωρεί ότι δεσμεύεται από την εθνική κλίμακα και πρακτική, ακόμα και αν μπορεί να εμπνέεται από αυτές (*Venema κατά Ολλανδίας*, αρ. 35731/97, §116, CEDH 2002-X). Εμπάσει περιπτώσει, για τους ίδιους λόγους με αυτούς προς την Ελλάδα (ανωτέρω παράγραφος 414), το Δικαστήριο επιδικάζει στον προσφεύγοντα το ποσό των 6.075 €.

γ) Ως προς το Βέλγιο και την Ελλάδα

421. Ο προσφεύγων ζητά τέλος την καταβολή των εξόδων και της δικαστικής δαπάνης των σχετικών με την δικάσιμο ενώπιον του Δικαστηρίου. Σύμφωνα με την «κατάσταση εξόδων και αμοιβών» που κατέθεσε ο δικηγόρος του προσφεύγοντα, αυτά τα έξοδα και οι αμοιβές εκτιμώνται σε 2.550 € για την αγόρευση και την προετοιμασία της (ωριαία αμοιβή 756 €). Χωρίς δικαιολογητικό, ζητά επίσης την πληρωμή των εξόδων μετακίνησης και διαμονής του δικηγόρου του στο Στρασβούργο ύψους 296,74 €.

422. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το Δικαστήριο απορρίπτει το τμήμα του αιτήματος που δεν συνοδεύεται από τα απαραίτητα δικαιολογητικά.

423. Ως προς τα υπόλοιπα, το Δικαστήριο θεωρεί ότι έχει αποδειχθεί ότι τα έξοδα και η δικαστική δαπάνη που ζητούνται αντιστοιχούν σε μια ανάγκη, θεωρεί ότι είναι εύλογα ως προς το ύψος τους και επιδικάζει στον προσφεύγοντα το ποσό των 2.550€. Ως προς τον καταλογισμό των διαφόρων παραβιάσεων της Σύμβασης που διαπιστώθηκαν από το Δικαστήριο, το Βέλγιο και η Ελλάδα θα πρέπει να καταβάλουν καθένας τους το ήμισυ του ποσού αυτού.

Δ. Τόκοι υπερημερίας.

424. Το Δικαστήριο κρίνει σωστό να υπολογίσει το ύψος των τόκων υπερημερίας με βάση το επιτόκιο διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της

Κεντρικής Ευρωπαϊκής Τράπεζας προσαυξημένου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

1. *Συνάπτει στην ουσία, με δεκάξι ψήφους έναντι μιας, τις προκαταρκτικές ενστάσεις που πρόβαλε η Ελληνική Κυβέρνηση και τις απορρίπτει,*
2. *Κηρύσσει παραδεκτή, ομόφωνα, την αιτίαση σχετικά με το άρθρο 3 της Σύμβασης για τις συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντα στην Ελλάδα,*
3. *Αποφαίνεται, ομόφωνα, ότι υπήρξε παραβίαση από την Ελλάδα του άρθρου 3 της Σύμβασης σχετικά με τις συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντα,*
4. *Κηρύσσει παραδεκτή, κατά πλειοψηφία, την αιτίαση σχετικά με το άρθρο 3 της Σύμβασης σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης του προσφεύγοντα στην Ελλάδα,*
5. *Αποφαίνεται, με δεκάξι ψήφους έναντι μίας, ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης του προσφεύγοντα στην Ελλάδα,*
6. *Κηρύσσει παραδεκτή, ομόφωνα, την αιτίαση σχετικά με το άρθρο 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της Σύμβασης κατά της Ελλάδας,*
7. *Αποφαίνεται, ομόφωνα, ότι υπήρξε παραβίαση από την Ελλάδα του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της Σύμβασης λόγω των ελλείψεων της διαδικασίας ασύλου που ακολουθήθηκε έναντι του προσφεύγοντα και του κινδύνου απέλασής του στο Αφγανιστάν χωρίς σοβαρή εξέταση του βασίμου της αίτησης ασύλου του και χωρίς πρόσβαση σε πραγματική προσφυγή,*
8. *Αποφαίνεται, ομόφωνα, ότι δεν συντρέχει λόγος να εξετάσει τις αιτιάσεις του προσφεύγοντα υπό το πρίσμα του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 2 της Σύμβασης,*
9. *Συνάπτει επί της ουσίας, ομόφωνα, την προκαταρκτική ένσταση που πρόβαλε η Βελγική Κυβέρνηση, την απορρίπτει και κηρύσσει παραδεκτές, ομόφωνα, τις αιτιάσεις που διατυπώθηκαν κατά του Βελγίου,*

10. *Αποφαίνεται, με δεκάξι ψήφους έναντι μίας, ότι υπήρξε παραβίαση από το Βέλγιο του άρθρου 3 της Σύμβασης λόγω του ότι με το να τον στείλουν στην Ελλάδα οι Βελγικές Αρχές εξέθεσαν τον προσφεύγοντα σε κινδύνους που προκύπτουν από τις ελλείψεις της διαδικασίας ασύλου στο Κράτος αυτό,*

11. *Αποφαίνεται, ομόφωνα, ότι δεν συντρέχει λόγος να εξετάσει τις αιτιάσεις του προσφεύγοντα υπό το πρίσμα του άρθρου 2 της Σύμβασης,*

12. *Αποφαίνεται, με δεκαπέντε φωνές έναντι δύο, ότι υπήρξε παραβίαση από το Βέλγιο του άρθρου 3 της Σύμβασης λόγω του ότι με το να τον στείλουν στην Ελλάδα, οι Βελγικές Αρχές εξέθεσαν τον προσφεύγοντα στο Κράτος αυτό σε συνθήκες κράτησης και διαβίωσης αντίθετες με το άρθρο αυτό,*

13. *Αποφαίνεται, ομόφωνα ότι υπήρξε παραβίαση από το Βέλγιο του άρθρου 13 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 3,*

14. *Αποφαίνεται, ομόφωνα ότι δεν συντρέχει λόγος να εξετάσει τις αιτιάσεις του προσφεύγοντα υπό το πρίσμα του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 2 της Σύμβασης,*

15. *Αποφαίνεται, ομόφωνα,*

α) *ότι το Ελληνικό Κράτος πρέπει να καταβάλει στον προσφεύγοντα, εντός τριών μηνών, τα ακόλουθα ποσά,*

i) 1.000 € (χίλια ευρώ) λόγω ηθικής βλάβης συν κάθε ποσό που μπορεί να οφείλεται ως φόρος,

ii) 4.725 € (τέσσερις χιλιάδες επτακόσια είκοσι πέντε ευρώ) για έξοδα και δικαστική δαπάνη, συν κάθε ποσό που μπορεί να οφείλεται ως φόρος από τον προσφεύγοντα,

β) ότι από την παρέλευση της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα αυξάνονται με απλό τόκο με επιτόκιο ίσο προς το ισχύον κατ' αυτό το χρονικό διάστημα επιτόκιο διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, προσαυξημένου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

16. *Αποφαίνεται,*

α) με δεκαπέντε ψήφους έναντι δύο, ότι το Βελγικό Κράτος πρέπει να καταβάλει στον προσφεύγοντα, εντός τριών μηνών, 24.900 € (είκοσι τέσσερις χιλιάδες εννιακόσια ευρώ), συν κάθε ποσό που μπορεί να οφείλεται ως φόρος, λόγω ηθικής βλάβης,

β) με δεκαέξι ψήφους έναντι μιας, ότι το Βελγικό Κράτος πρέπει να καταβάλει στον προσφεύγοντα, εντός τριών μηνών, 7.350 € (επτά χιλιάδες τριακόσια πενήντα ευρώ), συν κάθε ποσό που μπορεί να οφείλεται ως φόρος από τον προσφεύγοντα, για έξοδα και δικαστική δαπάνη,

γ) ότι από την παρέλευση της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα αυξάνονται με απλό τόκο με επιτόκιο ίσο προς το ισχύον κατ' αυτό το χρονικό διάστημα επιτόκιο διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, προσαυξημένου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

17. *Απορρίπτει*, ομόφωνα, την αίτηση δίκαιης ικανοποίησης για τα περαιτέρω.

Συντάχθηκε στα γαλλικά και στα αγγλικά, στην συνέχεια κοινοποιήθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Μέγαρο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο Στρασβούργο, στις 21 Ιανουαρίου 2011.

Michael O'Boyle
Αναπληρωτής Γραμματέας

Jean-Paul Costa
Πρόεδρος

Στην παρούσα απόφαση έχουν συναφθεί, σύμφωνα με τα άρθρα 45 §2 της Σύμβασης και 74 §2 του Κανονισμού, οι ακόλουθες χωριστές γνώμες :

- α) συγκλίνουσα γνώμη του Δικαστή Ροζάκη
- β) συγκλίνουσα γνώμη του Δικαστή Villiger
- γ) γνώμη μερικώς συγκλίνουσα, μερικώς διαφωνούσα του Δικαστή Sajó,
- δ) γνώμη μερικώς διαφωνούσα του Δικαστή Bratza

J.-P.C.
M.OB.

ΓΝΩΜΗ ΣΥΓΚΛΙΝΟΥΣΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗ ΡΟΖΑΚΗ

(Μετάφραση)

Ψήφισα μαζί με την πλειοψηφία, υπέρ της διαπίστωσης της παραβίασης ως προς όλους τους λόγους όσον αφορά την Ελλάδα και είμαι απολύτως σύμφωνος με τον συλλογισμό που την θεμελιώνει. Ωστόσο, θα ήθελα να υπογραμμίσω ακόμα δύο σημεία που έχουν ήδη αναφερθεί στην απόφαση και οποία δίνω ιδιαίτερη σημασία.

Το πρώτο σημείο αφορά την επίκληση από το Δικαστήριο των σημαντικών δυσκολιών που συναντούν σήμερα τα Κράτη που είναι στα εξωτερικά ευρωπαϊκά σύνορα «για να αντιμετωπίσουν το αυξανόμενο κύμα μεταναστών και αιτούντων άσυλο». Το απόσπασμα αυτό, που εκτίθεται, αναλύεται και αναπτύσσεται στην παράγραφο 223 της απόφασης, περιγράφει σωστά την γενική κατάσταση πολλών παράκτιων χωρών της Βόρειας Μεσογείου. Ωστόσο, στην περίπτωση της Ελλάδας, που έχει μεγάλα βορινά σύνορα αλλά και πολύ εκτεταμένη ακτογραμμή, το μεταναστευτικό φαινόμενο έχει πάρει πραγματικά δραματικές διαστάσεις εδώ και μερικά χρόνια. Οι στατιστικές δείχνουν σαφώς ότι η μεγάλη πλειοψηφία των μεταναστών –που προέρχονται κυρίως από την Ασία– προσπαθούν να εισέλθουν στην Ευρώπη από την Ελλάδα είτε για να εγκατασταθούν στην χώρα αυτή είτε για να φύγουν αναζητώντας μια νέα ζωή σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη. Όπως αναφέρθηκε, περίπου το 88% των μεταναστών (εκ των οποίων αιτούντες άσυλο) που φθάνουν σήμερα στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης περνούν τα ελληνικά σύνορα για να φτάσουν στην ήπειρό μας. Υπό τις συνθήκες αυτές, είναι φανερό ότι η μεταναστευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης –συμπεριλαμβανομένου του Κανονισμού Δουβλίνο II– δεν λαμβάνει υπόψη ούτε την σημερινή πραγματικότητα ούτε το δυσανάλογο βάρος που έχουν επωμιστεί οι ελληνικές αρχές αρμόδιες για την μετανάστευση. Είναι προφανώς επείγον και απαραίτητο να αναθεωρηθεί συνολικά το ισχύον νομικό καθεστώς στην Ευρώπη, το οποία θα πρέπει να λάβει δεόντως υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες και δυσκολίες της Ελλάδας σε αυτό το λεπτό τομέα της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Το δεύτερο σημείο αφορά την επίκληση από το Δικαστήριο των συνθηκών διαβίωσης του προσφεύγοντα στην Ελλάδα και την διαπίστωση παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης. Στην παράγραφο 249 της απόφασής του, το Δικαστήριο έκρινε απαραίτητο «να υπενθυμίσει... ότι το

άρθρο 3 δεν θα πρέπει να ερμηνευθεί ως ότι υποχρεώνει τα Υψηλά Συμβαλλόμενα (...) Επίσης, από το άρθρο 3 δεν θα πρέπει να αντλείται ένα γενικό καθήκον να δίνεται στους πρόσφυγες οικονομική βοήθεια για να μπορέσουν να διατηρήσουν ένα ορισμένο βιοτικό επίπεδο». Όμως, υπό τις περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης, όπως το παρατηρεί πολύ σωστά το Δικαστήριο, «η υποχρέωση για προσφορά στέγης και αξιοπρεπών υλικών συνθηκών στους φτωχούς αιτούντες άσυλο σήμερα αποτελεί μέρος του θετικού ελληνικού δικαίου και βαρύνει τις ελληνικές αρχές σύμφωνα με τους όρους της ίδιας της εθνικής νομοθεσίας που έχει μεταφέρει το κοινοτικό δίκαιο» (παράγραφος 250). Αυτό που εννοεί ως «θετικό δίκαιο» εξηγείται στην παράγραφο 251, όπου αναφέρει την «ευρεία συναίνεση σε διεθνή και ευρωπαϊκή κλίμακα όπως προκύπτει από την Σύμβαση της Γενεύης, από την αποστολή και τις δραστηριότητες της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ καθώς και από τις απαιτήσεις που αναφέρονται στην οδηγία Υποδοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Πράγματι, το τελευταίο αυτό κοινοτικό κείμενο επιβάλλει σαφώς στα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να εγγυώνται στους αιτούντες άσυλο «ορισμένες υλικές συνθήκες υποδοχής, ιδίως την στέγη, την διατροφή και την ένδυση, που πρέπει να δίνονται σε είδος ή υπό την μορφή οικονομικών επιδομάτων. Τα επιδόματα πρέπει να είναι επαρκή για να μην εμπίπτει σε κατάσταση ένδειας ο αιτών».

Η ύπαρξη αυτών των διεθνών υποχρεώσεων (ιδίως έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης) που επιβάλλουν στην Ελλάδα να χειρίζεται τους αιτούντες άσυλο σύμφωνα με τις ανωτέρω απαιτήσεις έπαιξε σημαντικό ρόλο στην διαπίστωση από πλευράς Δικαστηρίου της παραβίασης του άρθρου 3. Το Δικαστήριο έκρινε επανειλημμένως ότι, για να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3, μια άσχημη μεταχείριση πρέπει να αγγίζει ένα ελάχιστο όριο βαρύτητας. Η εκτίμηση αυτού του ελάχιστου ορίου είναι σχετική και εξαρτάται από το σύνολο των στοιχείων της υπόθεσης (π.χ. την διάρκεια της μεταχείρισης, τις σωματικές και ψυχικές της συνέπειες καθώς και, μερικές φορές, το φύλο, την ηλικία και την κατάσταση υγείας του θύματος). Υπό τις περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης, η μεγάλη διάρκεια της μεταχείρισης θύμα της οποίας υπήρξε ο προσφεύγων, στην οποία προστίθεται η διεθνής υποχρέωση της Ελλάδας να μεταχειρίζεται τους αιτούντες άσυλο σύμφωνα με αυτό που η απόφαση αποκαλεί θετικό δίκαιο, δικαιολογεί την διάκριση που κάνει το Δικαστήριο ανάμεσα σε μεταχείριση που υφίστανται άλλες κατηγορίες ατόμων – σε περίπτωση διαπίστωσης μη παραβίασης του άρθρου 3- και την μεταχείριση ενός αιτούντα άσυλο, που προφανώς απολαμβάνει ένα ιδιαίτερα αυξημένο βαθμό προστασίας.

ΣΥΓΚΛΙΝΟΥΣΑ ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ ΔΙΑΣΤΗ VILLIGER

(Μετάφραση)

Εγκρίνω σε μεγάλο βαθμό την απόφαση. Ωστόσο, όσον αφορά την διαπίστωση της παραβίασης από πλευράς Ελλάδος του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της Σύμβασης (παράγραφος 321 της απόφασης) θεωρώ ότι το ζήτημα της ενδεχόμενης επαναπροώθησης του προσφεύγοντα από την Ελλάδα στο Αφγανιστάν δεν εξετάστηκε κατάλληλα. (Σύμφωνα με τον φάκελο, το ζήτημα αυτό φαίνεται ότι εγείρεται επίσης υπό το πρίσμα του άρθρου 2 της Σύμβασης, αλλά, για λόγους ευκολίας, θα επικαλεστώ πιο κάτω μόνο το άρθρο 3).

1. Υπάρχει διαφορετική αιτίαση ως προς το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης;

Το ερώτημα που πρέπει να τεθεί κατ' αρχήν είναι το αν ο προσφεύγων αντλεί αιτίαση, στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης, για την ενδεχόμενη επαναπροώθησή του στο Αφγανιστάν. Η απόφαση σιωπά ως προς το θέμα αυτό, αλλά, κατά την άποψή μου, αναμφισβήτητα ναι. Έτσι, από την αρχή της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου, ο ενδιαφερόμενος επικαλέστηκε τους :

«κινδύνους που διέτρεχε και διατρέχει ακόμη σε περίπτωση επαναπροώθησης στο Αφγανιστάν» (§40).

Εξάλλου, όταν το Δικαστήριο επιλήφθηκε της αιτίας κατά της Ελλάδας, εφάρμοσε καθ' όλη την διάρκεια της διαδικασίας προσωρινά μέτρα δυνάμει του άρθρου 39 του Κανονισμού του, εμποδίζοντας έτσι την απέλαση του προσφεύγοντα στο Αφγανιστάν κατά την διάρκεια της δίκης (παράγραφος 40). Επιπλέον, δεν αμφισβητεί προφανώς την ύπαρξη τέτοιας αιτίας όταν αναφέρει στην απόφασή του ότι, στο σημείο αυτό, ο προσφεύγων :

«έχει υπερασπίσιμη αξίωση υπό το πρίσμα του άρθρου 2 ή του άρθρου 3 της Σύμβασης» (§298).

Μπορούμε μάλιστα να υποστηρίξουμε ότι, με οποιονδήποτε τρόπο και να την προσεγγίσουμε, η προσφυγή στο σύνολό της περιστρέφεται κυρίως γύρω από τον φόβο που έχει ο προσφεύγων να είναι θύμα μεταχείρισης αντίθετης στο άρθρο 3 αν προωθηθεί στο Αφγανιστάν.

Στο σημείο αυτό, δεν αποτελεί έκπληξη το ότι η απόφαση έχει μια ολόκληρη απόφαση για την κατάσταση στο Αφγανιστάν (παράγραφοι 197 και επόμενες).

Αυτό που μας εκπλήσσει αντίθετα, είναι ότι αρνείται να αναγνωρίσει την ύπαρξη της αιτίας αυτής ως προς το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3.

2. Η προβληματική : ο συλλογισμός που υιοθέτησε το Δικαστήριο στην απόφασή του

Όσο σημαντική και να είναι, το Δικαστήριο δεν εξετάζει χωριστά την αιτίαση από την ενδεχόμενη επαναπροώθηση υπό το πρίσμα του άρθρου 3, τουλάχιστον όχι έναντι της Ελλάδας. Δεν το κάνει παρά σε συνδυασμό με το άρθρο 13 της Σύμβασης (παράγραφοι 294 και επόμενες). Αυτός είναι ένας συλλογισμός που εγώ θα χαρακτήριζα ως καινοτόμο. Στην προηγούμενη νομολογία του, το Δικαστήριο δεν δίστασε να εξετάσει το θέμα της επαναπροώθησης στο πεδίο εφαρμογής πρώτα του άρθρου 3 στην συνέχεια του άρθρου 13, για να συμπεράνει παραβιάσεις των δύο αυτών διατάξεων (βλ. π.χ. *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 15 Νοεμβρίου 1996, *Recueil des arrest et decisions 1996-V*, και *Jabari κατά Τουρκίας*, αρ. 40035/98, CEDH 2000-VIII). Ο νέος συλλογισμός που υιοθετήθηκε έτσι είναι δύσκολα κατανοητός. Πράγματι, από την στιγμή που μια αιτίαση είναι «υπερασπίσιμη» υπό το πρίσμα του άρθρου 3 (βλέπε ανωτέρω τμήμα 1), θα έπρεπε προδήλως να εξεταστεί πρώτα πρώτο ως προς την διάταξη αυτή και μόνο μετά –εάν καταγγέλλεται επίσης η ανεπάρκεια των προσφυγών-και υπό το πρίσμα του άρθρου 13.

Δεν πρόκειται μόνο για μια θεωρητική ανάλυση της διάρθρωσης των διατάξεων της Σύμβασης μεταξύ τους. Από την μία, το άρθρο 3 που απαγορεύει τα βασανιστήρια ή τις μεταχειρίσεις ή ποινές απάνθρωπες ή ευτελιστικές, είναι μια θεμελιώδης διάταξη, *a fortiori* σε μια υπόθεση όπως η παρούσα, που περιστρέφεται γύρω από μια αιτίαση σχετικά με την παραβίαση του (βλ. ανωτέρω τμήμα 1). Από την ίδια της την φύση η αιτίαση αυτή πρέπει να εξεταστεί χωριστά. Εξάλλου, όπως θα εκθέσω πιο κάτω, αυτός ο καινοτόμος συλλογισμός, έχει συγκεκριμένες επιπτώσεις για τον προσφεύγοντα (βλ. πιο κάτω τμήμα 6).

3. Το κριτήριο που υιοθετήθηκε στο νέο συλλογισμό

Αυτός είναι ο νέος συλλογισμός όπως υιοθετήθηκε στην απόφαση, σύμφωνα με τον οποίο η αιτίαση σχετικά με την ενδεχόμενη

επαναπροώθηση του προσφεύγοντα κατά της Ελλάδας δεν πρέπει να εξεταστεί στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 παρά μόνο σε συνδυασμό με το άρθρο 13 :

«Πράγματι εναπόκειται πρώτα στις ελληνικές αρχές που είναι αρμόδιες για θέματα ασύλου, να εξετάσουν οι ίδιες την αίτηση του προσφεύγοντα καθώς και τα έγγραφα που προσκόμισε και να εκτιμήσουν τους κινδύνους που διατρέχει στο Αφγανιστάν. Η κύρια ανησυχία του Δικαστηρίου είναι να ξέρει αν υπάρχουν στην υπό κρίση υπόθεση πραγματικές εγγυήσεις που προστατεύουν τον προσφεύγοντα κατά μιας αυθαίρετης επαναπροώθησης, άμεσης ή έμμεσης, στην χώρα καταγωγής του» (§299).

Επομένως, σύμφωνα με την απόφαση, πρέπει οι εθνικές αρχές να έχουν πρώτα εξετάσει το ζήτημα επαναπροώθησης πριν μπορέσει να το κάνει το Δικαστήριο.

4. Τα θέματα που εγείρει ο νέος αυτός συλλογισμός

Ο νέος συλλογισμός του Δικαστηρίου σύμφωνα με τον οποίο οι εθνικές αρχές πρέπει να έχουν προηγουμένως εξετάσει ως προς το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 την αιτίαση σχετικά με την ενδεχόμενη επαναπροώθηση, πριν μπορέσει να το κάνει το Δικαστήριο, εγείρει έναν ορισμένο αριθμό ζητημάτων.

α) Η εξάντληση των εθνικών ένδικων μέσων

Κατ'αρχήν, δύσκολα θεωρεί κανείς ότι η προϋπόθεση αυτή συνδέεται με τον κανόνα εξάντλησης των εθνικών μέσων που αναγγέλλεται στο άρθρο 35 §1 της Σύμβασης. Πράγματι, αν είχε διαπιστωθεί στην προκειμένη περίπτωση ότι ο προσφεύγων δεν είχε προσφύγει στις αρμόδιες εθνικές αρχές με την αιτίασή του, τότε η αιτίαση αυτή θα είχε κριθεί προφανώς απαράδεκτη για μη εξάντληση των εθνικών ένδικων μέσων (βλ. *Bahaddar κατά Ολλανδίας*, 19 Φεβρουαρίου 1998, §§ 45 και επομ., *Recueil* 1998-I). Όμως, αντί για αυτό, η παρούσα απόφαση κρίνει όχι μόνο απαράδεκτη αλλά και «υπερασπίσιμη» την αιτίαση που βασίζεται στο άρθρο 3 (βλ. το απόσπασμα που παρατίθεται ανωτέρω).

β) Η αρχή της επικουρικότητας

Χωρίς να το λέει, το Δικαστήριο εφαρμόζει εδώ πιθανότατα την αρχή της επικουρικότητας, όπως προκύπτει από το άρθρο 1 της Σύμβασης. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, εναπόκειται κατά πρώτο λόγο στο Κράτος να

εγγύαται και να θέσει σε εφαρμογή τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται από την Σύμβαση. Ο ρόλος της Σύμβασης και του Δικαστηρίου είναι να ορίζει τους ελάχιστους ευρωπαϊκούς κανόνες (*Handysaide κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 7 Δεκεμβρίου 1976, § 48, σειρά Α, αρ. 24). Παρόλο που ασπάζομαι απολύτως την αρχή της επικουρικότητας, θεωρώ ότι δεν πρέπει να εφαρμοστεί εδώ. Η αρχή αυτή ικανοποιήθηκε στην προκειμένη περίπτωση με το να εξεταστεί ρητά ή σιωπηρά η αιτίαση υπό το πρίσμα των διαφόρων προϋποθέσεων του παραδεκτού και ιδιαίτερα αυτή της εξάντλησης των εθνικών ένδικων μέσων (προϋπόθεση που, από την ίδια της την φύση, αποτελεί μια εξαιρετική εφαρμογή). Παίζει έναν σημαντικό ρόλο, π.χ. στην εφαρμογή των δεύτερων παραγράφων των άρθρων 8 έως 11 της Σύμβασης. Ωστόσο ο ρόλος του πρέπει προφανώς να μετριαστεί μπροστά σε μια τόσο ουσιαστική διάταξη όσο το άρθρο 3 και έχοντας υπόψη την αποφασιστική σημασία που έχει εν προκειμένω ο κίνδυνος επαναπροώθησης στον οποίο εκτέθηκε ο προσφεύγων. Εμπάσει περιπτώσει, κατά τη γνώμη μου, η επικουρικότητα δεν μπορεί να επιτρέψει μια τέτοια αιτίαση να «υποβαθμιστεί» σε τέτοιο σημείο που να μην μπορεί να προσεγγιστεί χωριστά.

γ) Ο τρόπος με τον οποίο το Δικαστήριο εξέτασε παλαιότερα τέτοιου είδους ζητήματα

Το να εξετάσει αυτεπαγγέλτως το Δικαστήριο, αν υπάρχει κίνδυνος ο προσφεύγων να είναι στην χώρα καταγωγής του θύμα μεταχείρισης αντίθετης προς το άρθρο 3 δεν είναι κάτι το καινούργιο. Το κάνει συνεχώς. Ακόμα και όταν οι εθνικές αρχές έχουν υπολογίσει τις συνέπειες μιας επαναπροώθησης, είναι κάθε άλλο παρά βέβαιο ότι τα συμπεράσματα τους του επιτρέπουν να αποφανθεί επί της διαφοράς χωρίς να συνεχίσει την εξέτασή του. Συχνά, το Δικαστήριο θα πρέπει το ίδιο να ρίξει όλο το απαραίτητο φως στην κατάσταση σε κάθε Κράτος προορισμού ακόμα και αφού οι Εθνικές αρχές έχουν αποφανθεί ως προς το θέμα αυτό.

Για να μην αναφέρουμε παρά μόνον ένα παράδειγμα, στην υπόθεση *Saadi κατά Ιταλίας*, που αφορούσε απέλαση στην Τυνησία, οι ιταλικές αρχές επιτρέψανε την επαναπροώθηση του ενδιαφερόμενου κυρίως με την αιτιολογία ότι η κυβέρνηση της Τυνησίας τους είχε δώσει διασφαλίσεις, τις οποίες το Δικαστήριο έκρινε ανεπαρκείς στην απόφασή του. Το Δικαστήριο έπρεπε να αναλύσει το ίδιο, και λεπτομερώς, την κατάσταση στην Τυνησία βασιζόμενο κυρίως σε εκθέσεις της *Amnesty International* και της *Human Right Watch* (*Saadi κατά Ιταλίας [GC]*, αρ. 37201/06, CEDH 2008-...). Τα

ιταλικά Δικαστήρια δεν είχαν εξετάσει την κατάσταση στην χώρα προορισμού. Αυτό ακριβώς θα μπορούσε και όφειλε να κάνει το Δικαστήριο στην υπό κρίση περίπτωση.

δ) Προηγούμενη εξέταση

Θα μπορούσε εξάλλου να υποστηρίξει κανείς ότι, με το να χαρακτηρίσει την αιτίαση ως «υπερασπίσιμη» (βλ. ανωτέρω τμήμα 1) το Δικαστήριο έχει ήδη πράγματι αναλύσει την κατάσταση στην χώρα προορισμού. Αν η αιτίαση είχε κηρυχτεί απαράδεκτη για προφανή έλλειψη νόμιμης βάσης, δεν θα μπορούσε να την εξετάσει σε συνδυασμό με το άρθρο 13 της Σύμβασης, ελλείψει «υπερασπίσιμης αξίωσης» (ως προς τη νομολογία αυτή, βλ. *Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 7 Ιουλίου 1989, §117, σειρά Α αρ. 161).

ε) Αντιφατικό συμπέρασμα όσον αφορά το Βέλγιο

Το τελευταίο ζήτημα που θίγω αφορά μια αντίφαση στην ίδια την απόφαση. Ενώ αρνείται να εξετάσει χωριστά την αιτίαση ως προς την εφαρμογή του άρθρου 3 έναντι της Ελλάδας, το Δικαστήριο το κάνει απέναντι στο Βέλγιο, συμπεραίνοντας πρώτα πρώτα παραβίαση του άρθρου 3, στην συνέχεια παραβίαση του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 3 (παράγραφοι 344 και επομ.). Όμως, ο συλλογισμός του στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 13 και 3 στην περίπτωση του Βελγίου αναφέρεται σε περιστατικά απολύτως όμοια με αυτά της Ελλάδας.

5. Οι κίνδυνοι στους οποίους εκτίθεται ο προσφεύγων

Επανειλημμένως, το Δικαστήριο υπογραμμίζει την ύπαρξη, αλλοτινή και τωρινή, προφανούς κινδύνου δυσλειτουργίας της διαδικασίας στην Ελλάδα και προώθησης του προσφεύγοντα στο Αφγανιστάν κατά την διάρκεια της διαδικασίας χωρίς οι αιτιάσεις αυτές να εξετάζονται σε όλα αυτά τα σημεία. Για παράδειγμα, λέει τα εξής :

«Πολλές εκθέσεις επιμένουν στον σοβαρό κίνδυνο επαναπροώθησης ήδη από την απορριπτική απόφαση της αίτησης ασύλου λόγω του ότι η αίτηση ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας δεν έχει αυτοδικαίως ανασταλτικό αποτέλεσμα.» (§194)

Έπειτα και πάλι :

«Τουλάχιστον εξίσου ανησυχητικοί για το Δικαστήριο είναι οι κίνδυνοι που ο προσφεύγων διατρέχει να προωθηθεί de facto πριν από οποιαδήποτε απόφαση επί της ουσίας. Βέβαια ο προσφεύγων διέφυγε, με εφαρμογή του προεδρικού διατάγματος υπ'αρ. 90/2008, από απέλαση τον Αύγουστο του 2009 (...). Ωστόσο, εξηγεί ότι γλύτωσε παρά τρίχα από μια δεύτερη απόπειρα της αστυνομίας να τον απελάσουν στην Τουρκία.» (§316)

Και ακόμα :

«Η κατάσταση αυτή, σε συνδυασμό με τις δυσλειτουργίες της διαδικασίας κοινοποίησης για τα «αγνώστου διαμονής άτομα», που καταγγέλθηκαν από τον Ευρωπαϊό επίτροπο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ (...) καθιστά πολύ αβέβαιη την δυνατότητα του προσφεύγοντα να παρακολουθήσει το αποτέλεσμα της αίτησής του ώστε να μην αφήσει να εκπνεύσει η προθεσμία προσφυγής». (§ 319)

Ο κίνδυνος επαναπροώθησης αποτελεί στη πραγματικότητα τον πραγματικό λόγο για τον οποίο το Δικαστήριο συμπέρανε τελικά μια παραβίαση του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 3, δηλαδή

«λόγω ... του κινδύνου που διέτρεχε (ο προσφεύγων) να προωθηθεί άμεσα ή έμμεσα στην χώρα καταγωγής του, χωρίς σοβαρή εξέταση του βασίμου της αίτησης ασύλου του και χωρίς να έχει πρόσβαση σε πραγματική προσφυγή. (§ 322).

6. Συνέπειες για την Ελληνική Κυβέρνηση

Όσον αφορά την αιτίαση αυτή, η απόφαση που εξέδωσε το Δικαστήριο, έτσι όπως είναι διατυπωμένη, διαπιστώνει παραβίαση σε μόνη την βάση του άρθρου 13 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 3 αυτής. Σύμφωνα με το άρθρο 46 της Σύμβασης, η απόφαση επιβάλλεται στα μέρη, που υποχρεούνται να συμμορφωθούν. Μα είναι τόσο φανερό επίσης ότι δεν μπορούμε ουδόλως να συμπεράνουμε διαπίστωση της παραβίασης του άρθρου 13 κι ότι ένα Κράτος δεν μπορεί να προωθήσει τον προσφεύγοντα στην χώρα καταγωγής του. Παρόμοιο συμπέρασμα θα ξεπερνούσε πράγματι τα όρια μιας αιτίασης που έχει προβληθεί στο πεδίο αυτό.

Υπό το φως της παρούσας απόφασης, οι ελληνικές αρχές μπορούν εφεξής να αποφαινόμενες ως προς την αίτηση ασύλου του προσφεύγοντα με το τέλος μιας διαδικασίας (πράγμα που εγγυήθηκαν στο Δικαστήριο, βλ.

παράγραφο 275). Αν αποφασίζουν οριστικά ότι ο ενδιαφερόμενος θα μπορεί να προωθηθεί στο Αφγανιστάν, αυτός θα μπορεί προφανώς να προσφύγει στο Δικαστήριο με άλλη προσφυγή σε συνδυασμό με αίτηση που ανανεώνεται με προσωρινά μέτρα δυνάμει του άρθρου 39 του Κανονισμού. Αλλά δεν είναι εκεί το πρόβλημα (εκτός από τον πρόσθετο φόρτο εργασίας που συνεπάγεται για το Δικαστήριο αυτή η νέα ενέργεια).

Το πρόβλημα είναι μάλλον το αν, στο μέλλον, ο προσφεύγων θα είχε μια οποιαδήποτε δυνατότητα να εισάγει νέα προσφυγή μόλις κλείσει η διαδικασία στην Ελλάδα και όσο θα βρίσκεται ακόμη στο ελληνικό έδαφος. Δεν χρειάζεται να επιδοθώ σε υποθέσεις για τους κινδύνους που θα μπορούσαν να υπάρχουν, αφού η απόφαση υπογραμμίζει σαφώς η ίδια ότι δεν υπάρχει καμμία βεβαιότητα ότι ο ενδιαφερόμενος θα έχει *de facto* την δυνατότητα αυτή (βλ. τις διάφορες παραθέσεις στο τμήμα 5 ανωτέρω). Πιστεύω ότι οι διαβεβαιώσεις που δόθηκαν στην παρούσα υπόθεση από την Κυβέρνηση μοιάζουν απολύτως αξιόπιστες. Αλλά τι θα γίνει αν, σε άλλες, μεταγενέστερες υποθέσεις σχετικά με άλλα Κράτη, δεν δίνονται ή δεν τηρούνται παρόμοιες διαβεβαιώσεις ;

Αυτοί είναι συνοπτικά, οι κίνδυνοι που μπορεί να προκύψουν απ' ευθείας όταν, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, μια αιτίαση σχετικά με την επαναπροώθηση εξετάζεται όχι χωριστά στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 αλλά σε συνδυασμό με το άρθρο 13).

7. Η επίκληση του άρθρου 46 της Σύμβασης

Γνωρίζοντας τις ελλείψεις αυτές και τις ανησυχίες αυτές, το Δικαστήριο αντιδρά προκαλώντας την παρέμβαση του άρθρου 46 ως από μηχανής θεό, και διατάσσει από την Ελληνική Κυβέρνηση να μην προωθήσει τον προσφεύγοντα στο Αφγανιστάν όσο διαρκεί η διαδικασία (βλ την τελευταία γραμμή της παραγράφου 402). Όμως, η επιταγή αυτή είναι μια έκκληση αρχής αφού προδικάζει αυτό που μένει να καθοριστεί. Πράγματι το άρθρο 46 δεν πρέπει να εφαρμόζεται παρά μόνον αν το Δικαστήριο έχει στο παρελθόν συμπεράνει παραβίαση της Σύμβασης, πράγμα που προφανώς δεν έχει κάνει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 όσον αφορά την αιτίαση του προσφεύγοντα για την ενδεχόμενη προώθησή του στο Αφγανιστάν. Όμως, για ποιο λόγο –ακόμα και δυνάμει ποιας εξουσίας- το Δικαστήριο μπορεί να απαγορεύσει την επαναπροώθηση ενώ δεν έχει ουδόλως εξετάσει αν τέτοιο μέτρο ήταν επιζήμιο για τον ενδιαφερόμενο ;

Ο ρόλος του Δικαστηρίου στην εφαρμογή των αποφάσεών του είναι πολύ περιορισμένος. Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, το καθήκον αυτό ανήκει κατά πρώτο λόγο στα συμβαλλόμενα κράτη υπό την εποπτεία του Συμβουλίου Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Να για ποιο λόγο μόνο κατ' εξαίρεση μέχρι σήμερα το Δικαστήριο έχει υιοθετήσει μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 46 (πολλά παραδείγματα παρατίθενται στην παράγραφο 399 της απόφασης). Απαγγέλλοντας εν προκειμένω επιταγή με βάση το άρθρο 46, δημιουργεί σύγχυση ως προς την έννοια και την σημασία της διάταξης αυτής, βλάπτοντα δυστυχώς το «εργαλείο» που προσφέρει (η διάταξη αυτή) στο Δικαστήριο σε εξαιρετικές περιστάσεις.

8. Άλλος τρόπος ενέργειας

Αν η αιτίαση σχετικά με την ενδεχόμενη επαναπροώθηση είχε εξεταστεί χωριστά στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης και αν το Δικαστήριο είχε κρίνει ότι η επιστροφή του προσφεύγοντα στο Αφγανιστάν το εξέθετε σε κίνδυνο μεταχείρισης αντίθετης προς το άρθρο 3, θα είχε συμπεράνει τα εξής στο διατακτικό της απόφασής του : «Στο ενδεχόμενο μιας απόφασης που θα εκδοθεί από το [καθ' ου η προσφυγή κράτος να απελάσει [τον προσφεύγοντα] προς [το εν λόγω Κράτος], θα υπήρχε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης» (βλ. *mutatis mutandis*, το συμπέρασμά του υπό το πρίσμα του άρθρου 3 στην προ αναφερθείσα υπόθεση *Chahal*.) Τέτοιο συμπέρασμα θα είχε ως αποτέλεσμα να παρεμποδίσει τις ελληνικές αρχές να προωθήσουν τον προσφεύγοντα στην χώρα καταγωγής του. Με το να επιδιώκει έτσι να προλάβει τις ενδεχόμενες παραβιάσεις αυτού του είδους («θα υπήρχε»), το Δικαστήριο θα μπορούσε συγκεκριμένα να παρατείνει το μέτρο που υιοθέτησε δυνάμει του άρθρου 39 του Κανονισμού, που εφάρμοσε κατά την διάρκεια της διαδικασίας.

9. Συμπέρασμα

Η απόφαση έχει επίπτωση όχι μόνον στην παρούσα υπόθεση αλλά επίσης, γενικότερα, στις μελλοντικές υποθέσεις. Ένας νέος συλλογισμός, που επιβάλλει μια νέα προϋπόθεση, υιοθετήθηκε στο πλαίσιο της εξέτασης μιας επαναπροώθησης στα πλαίσια της εφαρμογής του άρθρου 3. Επιβάλλεται να γίνει επίκληση κυρίως του άρθρου 13. Δημιουργεί ένα κενό δικαίου αφού επιτρέπει ένα άτομο, που ωστόσο είναι θύμα παραβίασης του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 3 που έχει διαπιστωθεί από το Δικαστήριο, να απελαύνεται παρόλα αυτά σε μια χώρα όπου κινδυνεύει να υποστεί μεταχείριση αντίθετη προς το άρθρο 3. Αποτελεί έκκληση αρχής

από την στιγμή που γίνεται επίκληση του άρθρου 46 για να παρεμποδιστεί η απέλαση.

Για τους λόγους αυτούς, θεωρώ ότι το Δικαστήριο θα έπρεπε να εξετάσει χωριστά, στα πλαίσια εφαρμογής του άρθρου 3, το παραδεκτό και το βάσιμο της αιτίασης σχετικά με την πιθανή επαναπροώθηση, όπως αυτή στράφηκε κατά της Ελλάδας.

ΓΝΩΜΗ ΜΕΡΙΚΩΝ ΣΥΓΚΛΙΝΟΥΣΑ
ΜΕΡΙΚΩΣ ΔΙΑΦΩΝΟΥΣΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗ SAJO

(μετάφραση)

Χαιρετώ το μεγαλύτερο μέρος των συνεχειών που θα δοθούν κατά πάσα πιθανότητα στην απόφαση αυτή, δηλαδή την αναμενόμενη βελτίωση της διαχείρισης των διαδικασιών ασύλου που υπάγονται στο σύστημα του Δουβλίνου. Με ειλικρινή μου θλίψη λοιπόν εκφράζω την διαφωνία μου σε ορισμένο αριθμό θεμάτων.

Η διαφωνία αυτή είναι εν μέρει θεωρητικής τάξης. Αναμφισβήτητα συμμερίζομαι το συμπέρασμα ότι το άρθρο 13 παραβιάστηκε λόγω του ότι στην Ελλάδα δεν υπήρχε πραγματική προσφυγή κατά της ενδεχόμενης παραβίασης του άρθρου 3, αλλά θεωρώ ότι ο προσφεύγων δεν μπορεί να θεωρηθεί ως θύμα υπό την έννοια του άρθρου 34 της Σύμβασης ως προς τις συνθήκες διαμονής του στην Ελλάδα και τις ελλείψεις της διαδικασίας ασύλου στην χώρα αυτή. Πιστεύω, μαζί με το Δικαστήριο, ότι υπήρξε παραβίαση όσον αφορά τις συνθήκες κράτησής του, αλλά για λόγους λίγο διαφορετικούς. Αρνούμαι να συμπεράνω ότι το Βέλγιο παραβίασε το άρθρο 3 της Σύμβασης επειδή έστειλε τον ενδιαφερόμενο στην Ελλάδα για να τεθεί υπό κράτηση.

I. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ
3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΛΟΓΩ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ
ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΕΥΓΟΝΤΑ

Συμμερίζομαι το συμπέρασμα του Δικαστηρίου σύμφωνα με το οποίο οι συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντα στο Κέντρο κράτησης του αεροδρομίου Αθηνών αποτελούν απάνθρωπη και ευτελιστική μεταχείριση, παρά τις αμφιβολίες που υπάρχουν ως προς τις ακριβείς συνθήκες. Φαίνεται να υπάρχουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στους διαφορετικούς τομείς του κέντρου αυτού, και οι συνθήκες που επικρατούσαν πραγματικά την εποχή που ο ενδιαφερόμενος διέμεινε δύο φορές μπορεί να μην ήταν οι ίδιες. Κάλλιστα μπορεί τουλάχιστον ένας από τους τομείς αυτούς να ήταν σύμφωνος με τις ελάχιστες απαιτήσεις.

Διστάζω να χαρακτηρίσω τις συνθήκες κράτησης ως απάνθρωπη και ευτελιστική μεταχείριση με βάση στοιχεία που αναφέρονται σε συνθήκες που καταγράφηκαν σε άλλα μέρη και σε άλλες στιγμές από αυτές που μας

ενδιαφέρουν. Παρόλα αυτά, το Δικαστήριο επανειλημμένως έκανε δεκτές σε σημαντικό αριθμό υποθέσεων τις ελλείψεις στις συνθήκες κράτησης των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα (παράγραφος 222 της παρούσας απόφασης) και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες επεσήμανε τις ελλείψεις του κέντρου κράτησης στο αεροδρόμιο Αθηνών. Κάτω από τις συνθήκες αυτές, η Κυβέρνηση θα έπρεπε να είχε προσκομίσει στοιχεία που να αποδεικνύουν με πειστικό τρόπο κάτω από ποιες συνθήκες ο προσφεύγων κρατήθηκε πραγματικά. Όμως, δεν κοινοποίησε στο Δικαστήριο κανένα αξιόπιστο στοιχείο που να επιτρέπει να καθοριστεί σε ποιο τομέα ο προσφεύγων διέμεινε στην πραγματικότητα (παράγραφος 228). Λόγω θεμιτών υποψιών, η απουσία κατάλληλων δικαιολογητικών είναι καθοριστική, όσο σύντομη και να ήταν η κράτηση. Η ελληνική Κυβέρνηση δεν απέδειξε, όπως έπρεπε να είχε κάνει, ότι δεν υπήρξε τοποθέτηση σε υπερκατοικημένο χώρο με δραματικές συνθήκες υγιεινής και καθαριότητας, που εξομοιώνονται με ευτελιστική μεταχείριση που απαγορεύεται από το άρθρο 3. Βέβαια, στην υπόθεση *A.A. κατά Ελλάδας* (αρ.12186/08, 22 Ιουλίου 2010), όπου οι τέτοιου είδους συνθήκες είχαν κριθεί ταπεινωτικές, η διάρκεια της κράτησης -τρεις μήνες- ήταν πολύ μεγαλύτερη. Αλλά για το Δικαστήριο, η υποτιθέμενη ευπάθεια του προσφεύγοντα κάνει την διάρκεια της κράτησής του να είναι παρόμοια, λόγω των συνεπειών της, με πολύ πιο μεγάλες διάρκειες φυλάκισης. Δεν βρίσκω ότι ο ενδιαφερόμενος είναι ιδιαίτερα ευάλωτος (βλ. πιο κάτω) αλλά θεωρώ απάνθρωπη την διάρκεια της κράτησής του αφού, κατά κανόνα, το να περιορίσει κανείς σε αξιοθρήνητες συνθήκες, ακόμα και για σχετικά σύντομη διάρκεια, την ελευθερία ατόμων που δεν έχουν κατηγορηθεί για κανένα αδίκημα (όπως συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση, τουλάχιστον για την πρώτη περίοδο κράτησης) είναι από μόνο του σημαντική αιτία ταπείνωσης.

II. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΛΟΓΩ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΕΥΓΟΝΤΑ

Για το Δικαστήριο, ο προσφεύγων, υπό την ιδιότητά του ως αιτών άσυλο, ανήκει σε μια ομάδα πληθυσμού που βρίσκεται σε ιδιαίτερα δυσμενή θέση και είναι ευπαθής και έχει ανάγκη από ιδιαίτερη προστασία (παράγραφος 251). Κατά την γνώμη μου, παρόλο που πολλοί από αυτούς είναι άτομα ευάλωτα, οι αιτούντες άσυλο δε μπορούν να χαρακτηρίζονται άνευ όρων ως ομάδα ιδιαίτερα ευπαθής, με την έννοια με την οποία ο όρος αυτός χρησιμοποιείται στη Νομολογία του Δικαστηρίου (όπως, π.χ. στην

περίπτωση των διανοητικά ανάπηρων), της οποίας όλα τα μέλη αξίζουν ειδική προστασία λόγω του κοινωνικού στιγματισμού τους. Στα πλαίσια του συστήματος του Δουβλίνου, τα «ιδιαίτερα ευπαθή άτομα ή ομάδες» αφορούν ορισμένες ειδικές κατηγορίες προσφύγων, εν προκειμένω μόνον τα θύματα βασανιστηρίων και τους ασυνόδευτους ανήλικους¹, και η κατηγοριοποίησή τους δεν έχει καμία επίπτωση στην μεταχείρισή τους.

Ο όρος ευπαθής ομάδα παίρνει μια συγκεκριμένη έννοια στη Νομολογία του Δικαστηρίου. Βέβαια, όταν ένας περιορισμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων εφαρμόζεται σε μια ομάδα ιδιαίτερα ευπαθή της κοινωνίας, που υπέφερε από σημαντική διάκριση στο παρελθόν, όπως είναι η περίπτωση των διανοητικά αναπήρων ατόμων, τότε το Κράτος διαθέτει διακριτική ευχέρεια πολύ πιο στενή, και πρέπει να έχει πολύ ισχυρούς λόγους για να επιβάλει τους σχετικούς περιορισμούς (βλ. επίσης το παράδειγμα ατόμων που υπέστησαν διαφορετική μεταχείριση λόγω του φύλου τους (*Abdulaziz, Cabales και Bamkandali κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 28 Μαΐου 1985, § 78, σειρά Α αρ. 94), της φυλής τους (*D.H. και λοιποί κατά Τσεχικής Δημοκρατίας* [GC], αρ. 57325/00, § 182, CEDH 2007-(...)) ή λόγω του σεξουαλικού τους προσανατολισμού (*E.B. κατά Γαλλίας* [GC], αρ. 43546/02, §94, CEDH 2008-(...)). Ο συλλογισμός αυτός, που αμφισβητεί ορισμένες κατηγοριοποιήσεις ως τέτοιες, δικαιολογείται από το ότι οι ομάδες αυτές αποτέλεσαν στο παρελθόν αντικείμενο δυσμενών μεταχειρίσεων με διαρκείς συνέπειες, που κατέληξαν στον αποκλεισμό τους από την κοινωνία. Τέτοιες μεταχειρίσεις μπορεί να οφείλονται σε μια νομοθεσία που εφαρμόζεται σε όλους κατά τρόπο στερεότυπο χωρίς δυνατότητα να εκτιμηθούν κατά τρόπο εξατομικευμένο οι δυνατότητες και οι ανάγκες τους (βλ. *Chtoukatourov κατά Ρωσίας*, αρ. 44009/05, §95, 27 Μαρτίου 2008 και *Alajos Kiss κατά Ουγγαρίας*, αρ. 38832/06, CEDH 2010-...). Από την στιγμή που μια ομάδα είναι ευπαθής, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις ανάγκες της, όπως στην περίπτωση των Ρομά, που η ιστορία τους τους έκανε ομάδα ιδιαίτερα αδικημένη και ευπαθή (*Orsus και λοιποί κατά Κροατίας* [GC], αρ. 15766/03, §§ 147-148, CEDH 2010-...).

Οι αιτούντες άσυλο διαφέρουν κάπως από τις προαναφερθείσες «ιδιαίτερα ευπαθείς ομάδες». Δεν είναι ομάδα που υπήρξε θύμα στο παρελθόν δυσμενών μεταχειρίσεων με διαρκείς συνέπειες που κατέληξαν

¹ Στο διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο, οι «ιδιαίτερα ευπαθείς ομάδες» φαίνεται να είναι ορισμένες κατηγορίες προσφύγων για τους οποίους πρέπει να ληφθεί φροντίδα κατά προτεραιότητα.

στον αποκλεισμό τους από την κοινωνία. Εξάλλου δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο κοινωνικής κατηγοριοποίησης ούτε να τύχουν μεταχείρισης ως ομάδα. Για τους λόγους που εξέθεσε το Δικαστήριο, είναι δυνατόν ορισμένοι ή μεγάλος αριθμός αυτών να είναι ευπαθείς, αφού ορισμένες στερήσεις θα θεωρηθούν ως πιο ταπεινωτικές από αυτούς παρ'ότι το οποιοδήποτε άλλο μέσο άτομο, αλλά αυτό δεν δημιουργεί ωστόσο ένα απλό τεκμήριο ότι ανήκει σε κάποια «κατηγορία». Οι αιτούντες άσυλο είναι μια κατηγορία που απέχει πολύ από το να χαρακτηριστεί ως «ομογενής», ακόμα και αν υποτεθεί ότι αποτελεί ομάδα.

Άραγε η μεταχείριση των αιτούντων άσυλο από τις ελληνικές αρχές μπορεί να θεωρηθεί απάνθρωπη και ευτελιστική; Μια μεταχείριση μπορεί να χαρακτηριστεί ευτελιστική και να εμπίπτει έτσι στο πεδίο απαγόρευσης του άρθρου 3, αν ταπεινώνει ή εξευτελίζει ένα άτομο, αν δείχνει έλλειψη σεβασμού για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια του, ή ακόμα την μειώνει, ή αν εγείρει στον ενδιαφερόμενο αισθήματα φόβου, άγχους ή κατωτερότητας ικανών να κάμψουν την ψυχική και σωματική του αντίσταση (βλ. μεταξύ άλλων προηγούμενων, τις αποφάσεις *Price κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ. 33394/96, §§ 24-30, CEDH 2001-VII, και *Valasinas κατά Λιθουανίας*, αρ. 44558/98, §117, CEDH 2001-VIII).

Η ταπείνωση, ο εξευτελισμός ή η έλλειψη σεβασμού που συνιστούν μεταχείριση που απαγορεύεται από το άρθρο 3 πρέπει να είναι πράξεις του Κράτους ή σε εξαιρετικές περιστάσεις ιδιωτών σε κυρίαρχη θέση όπου η κατάσταση ελέγχεται αναμφισβήτητα από το Κράτος, όπως παραδείγματος χάριν όταν το Κράτος ανέχεται βιαιότητες που διαπράττουν οι φυλακισμένοι κατά των συγκρατούμενών τους. Επίσης, ο σκοπός της πράξης ή παράλειψης του Κράτους πρέπει να ληφθεί επίσης υπόψη, ακόμα αν η απουσία του [του σκοπού] δεν μπορεί από μόνη της να αποκλείσει την διαπίστωση της παραβίασης του άρθρου 3 (*Peers κατά Ελλάδας*, αρ. 28524/95, §§ 67-68, CEDH 2001-III, και προαναφερθείσα *Valasinas*, § 101). Στην υπό κρίση υπόθεση, οι αρχές επέδειξαν αμέλεια και έλλειψη λεπτότητας στο πλαίσιο της διαδικασίας ασύλου, αλλά τίποτε δεν αποδεικνύει ότι είχαν την πρόθεση να ταπεινώσουν.

Το Δικαστήριο έλαβε υπόψη τις ελλείψεις σε θέματα στέγης (παράγραφος 258) και την ανικανότητα να ικανοποιηθούν οι βασικές ανάγκες του προσφεύγοντα. Συμπέρανε την παραβίαση του άρθρου 3 λόγω των «συνθηκών διαβίωσης» του ενδιαφερομένου. Αν ακολουθήσουμε τον συλλογισμό αυτό, παρόμοιες στερήσεις αποτελούν απάνθρωπη και

ευτελιστική μεταχείριση αν θύματά τους είναι άτομα που, όπως ο προσφεύγων, είναι ευπαθή (παράγραφος 263). Αυτό σημαίνει ότι ένα Κράτος που δεν προσφέρει στα άτομα αυτά υλικές συνθήκες που να ικανοποιούν τις βασικές τους ανάγκες παραβιάζει το άρθρο 3;

Ο συλλογισμός σύμφωνα με τον οποί το Δικαστήριο χαρακτηρίζει ως απάνθρωπη ή ευτελιστική μεταχείριση ανεπαρκείς συνθήκες διαβίωσης δεν είναι πρωτοφανής. Το Δικαστήριο έχει ήδη παραδεχθεί, *ειρήσθω εν παρόδω* (*obiter dictum*), ότι το κράτος μπορεί να υπέχει ευθύνη για «μεταχείριση απάνθρωπη ή ευτελιστική» σε περίπτωση προσφεύγουσας που είναι ολοκληρωτικά εξαρτώμενη από την δημόσια αρωγή και η οποία συναντά την αδιαφορία των αρχών ενώ βρίσκεται σε κατάσταση στέρησης ή έλλειψης σε τέτοιο βαθμό που ήταν ασυμβίβαστη προς την ανθρώπινη αξιοπρέπεια (*Budina κατά Ρωσίας*, αποφ. Αρ. 45603/05, CEDH 2009-...). Στην υπόθεση αυτή το Δικαστήριο πράγματι αναγνώρισε την δυνατότητα υποχρέωσης κοινωνικής προστασίας του κράτους στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης. Το έκανε στο όνομα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, στηριζόμενο σε θετικές υποχρεώσεις που ανήκαν στον Κράτος. Μεταξύ των τελευταίων αυτών υπήρχε η υποχρέωση να προληφθούν σοβαρές στερήσεις μέσω της προσφοράς των κατάλληλων δημοσίων υπηρεσιών. Βέβαια, ένας τέτοιος συλλογισμός θα ήταν απολύτως σύμφωνος με την ιδέα του κράτους-πρόνοιας και των κοινωνικών δικαιωμάτων, τουλάχιστον αν είχε υιοθετηθεί από ένα συνταγματικό δικαστήριο που αποφαινεται με βάση εθνικό σύνταγμα που καθιερώνει το Κράτος-Πρόνοιας.

Το Δικαστήριο στηρίζεται στον συλλογισμό του στην απόφαση *Budina* και συμπέρανε ότι οι «ελληνικές αρχές δεν έλαβαν δεόντως υπόψη την ευαισθησία του προσφεύγοντα ως αιτούντα άσυλο και πρέπει να θεωρηθούν υπεύθυνες, λόγω της παθητικότητάς τους, για τις συνθήκες στις οποίες βρέθηκε για μήνες, ζώντας στον δρόμο, χωρίς πόρους,» (παράγραφος 263). Με την διατύπωση αυτή, η θέση του Δικαστηρίου σχετικά με το άρθρο 3 της Σύμβασης πλησιάζει ακόμη περισσότερο αυτή ενός Κράτους που έχει συνταγματοποιήσει το Κράτος-πρόνοιας. Η σημερινή κατάσταση του δικαίου φαίνεται ότι είναι ότι, ως προς το άρθρο 3, ένα Κράτος που εδώ και χρόνια είναι παθητικό προστά στην αναξιοπρεπή υλική κατάσταση των μελών ευπαθών ομάδων υπέχει ευθύνη. Αυτό που είπε το Δικαστήριο δεν ισχύει παρά για τους προσφεύγοντες «που εξαρτώνται εξ ολοκλήρου από την δημόσια αρωγή». Όμως, οι κάτοχοι μιας «ροζ κάρτας» ακόμα και οι άποροι αιτούντες άσυλο έχουν κάποια ανεξαρτησία έναντι του Κράτους.

Ο ανωτέρω συλλογισμός επιδέχεται κριτική και όχι μόνο γιατί νοεί με πολύ ευρεία έννοια την έννοια της ευπάθειας και της εξάρτησης. Για να αποφύγει την άπορη κατάσταση που εκπροσωπεί μια κατάσταση «ολικής εξάρτησης» το Δικαστήριο φαίνεται να απαιτεί το Ελληνικό Κράτος να εξετάζει τις αιτήσεις ασύλου εντός εύλογα σύντομης προθεσμίας και με όλη την απαιτούμενη επιμέλειας –απαίτηση στην οποία προσχωρώ πλήρως- και /ή να ικανοποιεί κατάλληλα τις στοιχειώδεις ανάγκες τους-συμπεράσμα που δεν μπορώ να συμμαριστώ.

Φαίνεται ότι δεν υπάρχει παρά μικρή απόσταση ανάμεσα στον συλλογισμό που υιοθέτησε κατ' αυτόν τον τρόπο το Δικαστήριο και την ύπαρξη μιας θετικής υποχρέωσης γενικής και άνευ όρων που βαρύνει το Κράτος να στεγάσει τα «ευπαθή» άτομα και να τους προσφέρει άλλες υλικές παροχές που να τους επιτρέπουν να ικανοποιήσουν τις στοιχειώδεις ανάγκες τους. Το Δικαστήριο φαίνεται να υποδεικνύει ότι η υποχρέωση για εξασφάλιση κοινωνικών παροχών στα άτομα αυτά γεννάται μόνο η αιτία των απαράδεκτων συνθηκών είναι η παθητικότητα του Κράτους («οι αρχές (...) πρέπει να θεωρηθούν υπεύθυνες, λόγω της παθητικότητάς τους, για τις συνθήκες στις οποίες βρέθηκε για μήνες»). Η ευθύνη του κράτους δεν θα ανέκυπτε εξαιτίας της κατάστασης αυτής αν δεν υπήρχαν καθυστερήσεις στις διαδικασίες ασύλου και/ή αν το Κράτος πρόσφερε στους αιτούντες άσυλο μια πραγματική δυνατότητα να καλύψουν οι ίδιοι τις ανάγκες τους (π.χ. αν μπορούσαν πράγματι να επιδοθούν σε επικερδείς δραστηριότητες)²

Αν υποθέσουμε ακόμη ότι το Δικαστήριο δεν δελεάζεται από μια επανάσταση προς το κράτος-πρόνοιας, θα προκύψει μια παράξενη κατάσταση. Έτσι, όσο ευπαθείς και να είναι οι διανοητικά ανάπηροι δεν θα έχουν δικαίωμα σε προστασία από το Κράτος επειδή η ευπάθειά τους οφείλεται στην φύση και δεν είναι η παθητικότητα του Κράτους η αιτία για την οποία υποφέρουν και ταπεινώνονται. Όμως, αντίθετα από αυτή την ομάδα που είναι αναμφισβήτητα ευπαθής, οι αιτούντες άσυλο θα έχουν, αυτοί, δικαίωμα, στις κοινωνικές παροχές του Κράτους. Σε θέματα

² Οι προσθέτως παρεμβαίνοντες υποστήριξαν ότι οι αιτούντες άσυλο στερούνταν των δικαιωμάτων του να διασφαλίσουν την ίδια τους την επιβίωση (παράγραφος 246). Αν το στοιχείο αυτό είχε επαληθευτεί και αποδειχθεί ως καταλογιστέο στο Κράτος, δηλαδή, αν μια περιοριστική νομοθεσία ή μια επίσημη πρακτική ήταν η αιτία των πρακτικών δυσκολιών που αναφέρθηκαν σε θέματα απασχόλησης, θα έκρινα ότι, στο πεδίο του άρθρου 3, το Κράτος ήταν υπεύθυνο για την ένδεια των αιτούντων άσυλο. Όμως, το στοιχείο αυτό δεν τεκμηριώθηκε πλήρως.

ευπάθειας, εξάρτησης, κλπ., οι διανοητικά ανάπηροι (καθώς και άλλες ευάλωτες ομάδες τα μέλη των οποίων είναι θύματα κοινωνικών προκαταλήψεων) βρίσκονται σε πιο δύσκολη κατάσταση απ'ό,τι οι αιτούντες άσυλο, οι οποίοι δεν αποτελούν ομογενή ομάδα που να μπορεί να είναι αντικείμενο ύποπτης κατηγοριοποίησης, και για το λόγο αυτό διάκρισης. Δεν είναι η παθητικότητα του Κράτους η αιτία της ευπάθειας από την οποία υποφέρουν οι αιτούντες άσυλο : αν βρίσκονται ίσως σε κατάσταση ανθρωπιστικής απόγνωσης, αυτή δεν προκλήθηκε από το κράτος, παρόλο που η παθητικότητα των Αρχών μπόρεσε να συμβάλει (βλ πιο κάτω). Ακόμα και αν οι αιτούντες άσυλο ήταν τόσο ευπαθείς όσο και οι ομάδες που αποτελούν συνήθως αντικείμενο διακρίσεων, πράγμα που δεν ισχύει, το Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως επιβεβαίωσε πριν από ένα χρόνο, στην προαναφερθείσα απόφαση *Orsus* (§148) ότι το Κράτος έχει υποχρέωση όχι να τους εξασφαλίσει κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης αλλά να δίνει «ιδιαιτέρη προσοχή» στις ανάγκες τους.

Προσωπικά, βρίσκω γοητευτική την ιδέα ότι οι ανθρωπιστικές ανησυχίες («οι ανθρωπιστικοί λόγοι») πρέπει να καθοδηγούν την δράση του Κράτους. Αυτό επιβάλλει ρητά ο Κανονισμός του Δουβλίνου : οι εθνικές αρχές δεν μπορούν αν παραμείνουν αδρανείς μπροστά στην απόγνωση των αιτούντων άσυλο και των μεταναστών. Αλλά θεωρώ ότι, όπως ορίζονται από την Σύμβαση, τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν είναι συνώνυμα ανθρωπιστικών επιταγών. Αν η Ελλάδα υποχρεούται να ικανοποιήσει ορισμένες στοιχειώδεις ανάγκες των *απόρων* αιτούντων άσυλο, αυτό συμβαίνει μόνον επειδή το εφαρμοστέο κοινοτικό δίκαιο της το επιβάλλει. Υπάρχει στο σημείο αυτό διαφορά ανάμεσα στους κανόνες κοινοτικού δικαίου και τις συμβατικές υποχρεώσεις που απορρέουν από την απαγόρευση απάνθρωπων ή ευτελιστικών μεταχειρίσεων.

Στο έγγραφό της COM (2009) 554 τελικό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είπε ότι η ισχύουσα διαδικασία ασύλου στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ελλείψεις. Συγκεκριμένα, οι ελάχιστες απαιτήσεις είναι α) ανεπαρκείς και β) αόριστες και δεν εγγυώνται επομένως δίκαιη και αποτελεσματική εξέταση, ενώ πρέπει να λαμβάνονται πρόσθετα μέτρα για να προσφέρουν στους αιτούντες μια πραγματική δυνατότητα να αιτιολογήσουν τις αιτήσεις διεθνούς προστασίας τους. Νάμαστε λοιπόν στην καρδιά του προβλήματος.

Οι αιτούντες άσυλο είναι γενικά τουλάχιστον μέχρι ενός *βαθμού* ευπαθείς λόγω των καταστάσεων που έχουν ζήσει, λόγω του ότι ζουν σε καινούργιο και διαφορετικό περιβάλλον, και κυρίως λόγω της αβεβαιότητας ως προς το

μέλλον τους. Το να πρέπει να περιμένουν και να ελπίζουν χωρίς τέλος μια οριστική απόφαση από τις αρχές σε ένα θεμελιώδες ζήτημα που αφορά την ίδια την ύπαρξή τους και αυτό, σε κατάσταση νομικής ανασφάλειας εξαιτίας της αμέλειας των αρχών δημιουργεί ένα αίσθημα φόβου, άγχους ή ταπείνωσης ικανό να εξαντλεί την σωματική και ψυχική αντίσταση ενός ατόμου. Τέτοια μεταχείριση μπορεί λοιπόν να χαρακτηριστεί ως εξευτελιστική. Οι αποδεδειγμένες ανεπάρκειες του ελληνικού συστήματος ασύλου (ιδίως οι ελάχιστες πιθανότητες ευδοκίμησης των αιτήσεων -1% έναντι πάνω από 60% στην Μάλτα) καθιστούν το ίδιο το σύστημα εξευτελιστικό.

Ένα σύστημα στο οποίο οι πιθανότητες ευδοκίμησης μιας αίτησης ασύλου δεν υπερβαίνουν το 1 % είναι *a priori* ύποπτο όσον αφορά την δικαιοσύνη της διαδικασίας. Η Κυβέρνηση δεν προσκομίζει κανένα στοιχείο που να δικαιολογεί αυτό τον προφανή στατιστικό παραλογισμό. Οι αρχές πρέπει να χειρίζονται τις αιτήσεις εγκαίρως και δίκαια. Όμως από την στιγμή που συνεντεύξεις δίνονται μόνο το Σάββατο (παράγραφος 105) και ακόμα και οι χώροι της Αστυνομικής Διεύθυνσης Αττικής είναι δύσκολα προσβάσιμοι, η παθητικότητα του κράτους παίρνει διαστάσεις. Πουθενά η Κυβέρνηση δεν εξήγησε την αμέλεια αυτή. Η παθητικότητα αυτή εμποδίζει την διεξαγωγή μια δίκαιης και γρήγορης διαδικασίας, απουσία της οποίας οι πολίτες θα φοβούνται όλο και περισσότερο για το μέλλον τους. Το στοιχείο που κρίνω καθοριστικό είναι η ζημία που προκαλείται στους αιτούντες άσυλο από την μη εξέταση των αιτήσεών τους εντός εύλογης προθεσμίας (πρόβλημα που καταλογίζεται προφανώς στο κράτος) και κατά δίκαιο τρόπο. «Οι αιτούντες άσυλο των οποίων η διαδικασία παρατείνεται πάνω από δύο έτη εκτίθενται σε πολύ υψηλότερο κίνδυνο ψυχικών διαταραχών, σε σχέση με αυτούς που μόλις έχουν φτάσει στην χώρα. Ο κίνδυνος είναι πιο υψηλός απ'ό,τι ο κίνδυνος καθημερινών ατυχημάτων στην χώρα καταγωγής». ³ Η μεγάλη πιθανότητα, σε μια διαδικασία καθοριστική για την τύχη ατόμων που εξαρτώνται από την δημόσια αρωγή, η παθητικότητα του Κράτους να τους προκαλέσει ιατρικά προβλήματα εγείρει την ευθύνη του Κράτους στο πεδίο

³ Laban, C.J., *Dutch Study [of] Iraqi Asylum Seekers: Impact of a long asylum procedure on health and health related dimensions among Iraqi asylum seekers in the Netherlands; An epidemiological study*, Διδακτορική Διατριβή, 2010, σ. 151 <http://dspace.ubvu.vu.nl/bitstream/1871/15947/2/part.pdf> (συγκριτική μελέτη ιρακινών αιτούντων άσυλο, οι διαδικασίες των οποίων διήρκεσαν τουλάχιστον δύο έτη σε σχέση με άλλους που μόλις έφτασαν στην Ολλανδία. Αναφέρονται και άλλες πηγές) .

εφαρμογής του άρθρου 3 σε περιπτώσεις όπως αυτή του προσφεύγοντα. Αν αυτός ο τελευταίος ήταν θύμα υπό την έννοια του άρθρου 34, η παραβίαση των δικαιωμάτων του θα είχε διαπιστωθεί.

Το Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι ο προσφεύγων υπήρξε θύμα της εξευτελιστικής μεταχείρισης που επικαλείται. Βασίζεται σε υποθέσεις γενικής φύσεως, που στηρίζονται στη γενική αρνητική εικόνα που σκιαγράφησαν οι διεθνείς παρατηρητές της καθημερινής τύχης μεγάλου αριθμού αιτούντων άσυλο με τα ίδια χαρακτηριστικά με του ενδιαφερόμενου⁴. Για τον λόγο αυτό, δεν βλέπει κανένα λόγο να αμφισβητήσει τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα (παράγραφος 255). Με τον ίδιο τρόπο, θεωρεί ότι, λόγω της ιδιαίτερης και πασίγνωστης αβεβαιότητας και ευπάθειας των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα, οι ελληνικές αρχές δεν μπορούσαν να αρκεστούν να περιμένουν ο ενδιαφερόμενος να πάρει την πρωτοβουλία να απευθυνθεί στην Αστυνομική Διεύθυνση για να καλύψει τις στοιχειώδεις ανάγκες του (παρ. 259). Προσωπικά, δεν θεωρώ τους αιτούντες άσυλο ως ομάδα ατόμων που υποφέρουν από ανικανότητα ή που έχουν χάσει τον έλεγχο στην ίδια τους την τύχη...

Υποθέσεις γενικής φύσεως δεν αρκούν από μόνες τους να θεμελιώσουν την διεθνή ευθύνη του Κράτους πέρα από κάθε εύλογη αμφιβολία⁵.

Ας έρθουμε στις ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης περίπτωσης. Ο προσφεύγων είχε σημαντικά οικονομικά μέσα δεδομένου ότι είχε καταβάλει

⁴ Και εδώ ακόμη, δεν είναι αποδεκτό να ισχυρίζεται κάποιος ότι ο προσφεύγων, που είχε χρήματα και μιλούσε αγγλικά, έχει τα χαρακτηριστικά του τυπικού αιτούντος άσυλο ή του τυπικού πρόσφυγα.

⁵ Σύμφωνα με τη Νομολογία του Δικαστηρίου, πρέπει να υπάρχει σύνδεσμος ανάμεσα στην γενική κατάσταση που έχει καταγγελλθεί και την ατομική περίπτωση του προσφεύγοντα. (*Thamibillai κατά Ολλανδίας*, αρ. 61350/00, 17 Φεβρουαρίου 2004, και *Υ. κατά Ρωσίας*, αρ. 20113/07, 4 Δεκεμβρίου 2008). Από την στιγμή που μια διαδικασία πρέπει να είναι υποχρεωτικά ανοιχτή, η γενική κατάσταση θα εφαρμόζεται *αναπόφευκτα* στον ενδιαφερόμενο, πράγμα που θα επιτρέψει να θεμελιωθεί ο σύνδεσμος και η ευθύνη της Ελλάδας, καθώς και αυτή του Βελγίου, που δεν αγνοούσε ότι η κατάσταση αυτή θα εφαρμοζόταν. (Ωστόσο, το Βέλγιο δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνο για την υποβάθμιση των συνθηκών κράτησης. Πράγματι, δεν ήταν αναπόφευκτο να φυλακιστεί ο M.S.S. για τρεις μέρες σε ένα κέντρο κράτησης δεδομένου ότι δεν ήταν αυτό που προέβλεπε το ελληνικό δίκαιο και τίποτε δεν επέτρεπε να θεμελιώνει την ύπαρξη συνήθους πρακτικής επί του θέματος).

12.000 USD σε έναν μεταφορέα λαθρομεταναστών, για να φύγει από το Αφγανιστάν, ότι κατάφερε να πάει στο Βέλγιο από την Ελλάδα και ότι είχε τα μέσα να πάρει ψεύτικα χαρτικά με βουλγαρική ταυτότητα και εισιτήριο για την Ιταλία. Επίσης, ως πρώην διερμηνέας μπορούσε να επικοινωνεί σε ξένο περιβάλλον.

Αναμφισβήτητα, οι διαδικασίες ασύλου στην Ελλάδα, υποφέρουν γενικά από πολλά προβλήματα, αλλά αυτό δεν απαλλάσσει έναν αιτούντα άσυλο στην κατάσταση του προσφεύγοντα να συνεργάζεται καλόπιστα με τις αρχές. Παρόμοια έλλειψη συνεργασίας υπονομεύει ακόμη περισσότερο το σύστημα. Ο ενδιαφερόμενος δεν συνεργάστηκε με τις μεταναστευτικές αρχές, ακόμα και όταν του προσφέρθηκε θέση σε κέντρο υποδοχής αφού είχε κάνει τελικά την αίτηση. Δεν επέτρεψε στις αρχές να εξετάσουν τις αιτιάσεις του. Δεν μπορεί λοιπόν να ισχυρίζεται ότι είναι θύμα ενός κατά τα άλλα συνολικά ευτελιστικού και ταπεινωτικού συστήματος. Οι ελλείψεις του συστήματος αυτού και η επιθυμία του προσφεύγοντα να ζήσει στο Βέλγιο δεν είναι επαρκείς λόγοι για να μην δώσει μια ευκαιρία στην διαδικασία ασύλου που υπάρχει στην Ελλάδα, χώρα εισόδου. Με δική του υπαιτιότητα, ο ενδιαφερόμενος δεν έδωσε στις εθνικές αρχές την δυνατότητα να εξετάσουν τα αιτήματά του επί της ουσίας. Διαφορετικό συμπέρασμα θα ενθάρρυνε τους αιτούντες να διαλέξουν την πιο «ευνοϊκή» για αυτούς χώρα και θα έβλαπτε το ισχύον σύστημα ασύλου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, πράγμα που θα ήταν νέα αιτία προβλημάτων και δυσλειτουργιών.

Ωστόσο, κανένα από τα στοιχεία αυτά δεν έχει επίπτωση στην ιδιότητα θύματος του προσφεύγοντα έναντι του Βελγίου. Το Βέλγιο δεν έπρεπε να τον απελάσει στην Ελλάδα, όπου ο προσφεύγων κινδύνευε να εκτεθεί σε μια ταπεινωτική διαδικασία λόγω των πασίγνωστων διαδικαστικών ελλείψεων του συστήματος ασύλου (αλλά όχι λόγω της έλλειψης κατάλληλων συνθηκών διαβίωσης).⁶

⁶ Αναμφισβήτητα το Βέλγιο δεν μπορούσε να προβλέψει ότι ο ενδιαφερόμενος θα επιχειρούσε να παρακάμψει το ελληνικό (και κοινοτικό σύστημα) δεδομένου ότι η μόνη του επιθυμία ήταν να φύγει από την Ελλάδα. Δεν θεωρώ πειστικό το επιχείρημα ότι ήθελε να φύγει από την Ελλάδα λόγω της απόγνωσής του (παράγραφος 239). Έφυγε από την Ελλάδα έξι εβδομάδες αφού ζήτησε άσυλο. Ωστόσο, αυτή η προσωπική επιλογή, που δείχνει την περιφρόνησή του προς την διαδικασία ασύλου, δεν απαλλάσσει το Βέλγιο από τις ευθύνες του κατά την

III. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕ ΤΑ ΑΡΘΡΑ 2 ΚΑΙ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΛΟΓΩ ΤΩΝ ΕΛΛΕΙΨ

ΕΩΝ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΑΣΥΛΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΝΑΚΟΛΟΥΘΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΗΣ

Έχοντας καταλήξει στην έλλειψη της ιδιότητας του θύματος του προσφεύγοντα ως προς την διαμονή του στην Ελλάδα κατά την διάρκεια της διαδικασίας ασύλου, θα πρέπει να εξηγήσω γιατί θεωρώ ότι μπορεί να επικαλείται την ιδιότητα αυτή έναντι των κινδύνων επαναπροώθησης. Αντίθετα από το Δικαστήριο, δεν βρίσκω πειστικά τα στοιχεία που αναφέρουν αναγκαστικές προωθήσεις στο Αφγανιστάν (παράγραφος 314) . Την εποχή των γεγονότων (το 2009), αναφερόμενη στην απόφαση του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης *K.R.S. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, η Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες θεώρησε ότι δεν υπήρχε κίνδυνος επαναπροώθησης στην Ελλάδα (παράγραφος 195).⁷ Ωστόσο, η πολιτική της Κυβέρνησης επί του θέματος μπορεί να αλλάξει. Μόνον ένα σύστημα που επιτρέπει την κατάλληλη εξέταση των αιτήσεων ασύλου και/ή μια εντολή απέλασης με ανασταλτική ισχύ ικανοποιούν τις απαιτήσεις νομικής ασφάλειας και προστασίας που επιβάλλονται στον τομέα αυτό. Λόγω των ελλείψεων της διαδικασίας στην Ελλάδα, που αναπτύσσονται στην παράγραφο 320, ο προσφεύγων εξακολουθεί να είναι χωρίς κατάλληλη προστασία έναντι κάθε μελλοντικής επαναπροώθησης.

εποχή της προώθησής του στην Ελλάδα. Το Βέλγιο δεν αγνοούσε τον απάνθρωπο και ευτελιστική χαρακτήρα της ελληνικής διαδικασίας ασύλου. Οι συλλογισμοί αυτοί δεν ισχύουν για την κράτηση του προσφεύγοντα στην Ελλάδα (βλ. πιο κάτω).

⁷ Ως προς το θέμα ευθύνης του Βελγίου, το Δικαστήριο έδωσε αποφασιστική σημασία στην επιστολή της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ της 2ας Απριλίου 2009 (παράγραφος 349). Επιπλέον, δεδομένων των διασφαλίσεων που έδωσε η Ελληνική Κυβέρνηση (παράγραφος 354) και την απουσία αποδείξεων των επαναπροωθήσεων, το Βέλγιο, στο σημείο αυτό, δεν μπορούσε να ξέρει τίποτε και δεν τίθεται θέμα ευθύνης του.

IV. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΒΕΛΓΙΟ ΛΟΓΩ ΤΟΥ ΟΤΙ ΕΞΕΘΕΣΕ ΤΟΝ ΠΡΟΣΦΕΥΓΟΝΤΑ ΣΕ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΑΝΤΙΘΕΤΕΣ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 3

Για το Δικαστήριο, η απέλαση ενός αιτούντα άσυλο από ένα συμβαλλόμενο Κράτος μπορεί να θέτει πρόβλημα στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3, και επομένως να εγείρει θέμα ευθύνης του κράτους αυτού έναντι της Σύμβασης, από την στιγμή που υπάρχουν λόγοι σοβαροί και αποδεδειγμένοι να πιστεύει κανείς ότι αν παραδοθεί στο Κράτος προορισμού ο προσφεύγων, θα διατρέχει πραγματικό κίνδυνο να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή σε ποινές ή μεταχειρίσεις απάνθρωπες ή ευτελιστικές.

Συμφωνώ ότι το Βέλγιο διέθετε επαρκή στοιχεία για να προβλέψει ότι η ελληνική διαδικασία ασύλου δεν θα πρόσφερε επαρκείς εγγυήσεις κατά της σύμφυτης με τις ελλείψεις της διαδικασίας αυτής ταπείνωσης, πράγμα που θεμελίωσε την διαπίστωση της παραβίασης του άρθρου 3 ως προς το θέμα αυτό (παράγραφος 360). Θα ήθελα να υπενθυμίσω ότι οι συλλογισμοί σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης είναι άστοχοι στο σημείο αυτό). Δεν μπορώ να καταλήξω στο ίδιο συμπέρασμα σχετικά με την κράτηση του προσφεύγοντα. Ούτε η κράτησή του ούτε η διάρκεια αυτής δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν. Οι μεταφερόμενοι αιτούντες άσυλο δεν φυλακίζονται υποχρεωτικά και κανένα στοιχείο του φακέλου δεν αποδεικνύει ότι η πρακτική αυτή ακολουθείται συστηματικά. Ακόμα και αν δεν μπορούμε να αποκλείσουμε την ενδεχόμενη υιοθέτηση, στην αρχή της διαδικασίας ασύλου, ορισμένων μέτρων στερητικών της ελευθερίας σε περίπτωση παράνομης εισόδου, το Βελγικό κράτος δεν μπορούσε να προβλέψει ότι ο ενδιαφερόμενος δεν θα τοποθετούνταν, ακόμη και για λίγο, σε ένα τμήμα το Κέντρου κράτησης του αεροδρομίου που μπορούσε να κριθεί ικανοποιητικό και το οποίο υποτίθεται ότι θα υποδεχτεί άτομα που βρίσκονται σε κατάσταση παρόμοια με αυτή του προσφεύγοντα. Δεν θα μπορούσε βέβαια να προβλέψει ότι ο ενδιαφερόμενος θα επιχειρούσε να φύγει παράνομα από το ελληνικό έδαφος, πράγμα που οδήγησε σε νέα κράτησή του σε ένα από τα τμήματα του Κέντρου κράτησης του αεροδρομίου και στην καταδίκη του σε δύο μήνες φυλάκισης. Για τον ίδιο λόγο κρίνω υπερβολικό το ποσό το οποίο καταδικάστηκε να πληρώσει το Βέλγιο για ηθική βλάβη.

V. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕ ΤΑ ΑΡΘΡΑ 2 ΚΑΙ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΑΠΟ

ΤΟ ΒΕΛΓΙΟ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΝΤΟΛΗΣ ΑΠΕΛΑΣΗΣ

Με την εντολή να αποχωρήσει από το Βέλγιο, ο προσφεύγων φυλακίστηκε στις 19 Μαΐου 2009 και, στις 27 Μαΐου 2009, η ημερομηνία αναχώρησής του προσδιορίστηκε στις 29 Μαΐου. Υπήρχε επαρκής χρόνος για να μπορέσει να εκπροσωπηθεί στην δικαιοσύνη (ο δικηγόρος του κατάθεσε κατεπείγουσα αίτηση αναστολής μόνον αφού μελέτησε τον φάκελο για τρεις ημέρες) και να ασκήσει τις απαραίτητες προσφυγές. (Ωστόσο, το Συμβούλιο Διαφορών Αλλοδαπών απέρριψε την αίτηση αναστολής του ενδιαφερόμενου, του οποίου η προσωπική παράσταση εμποδίστηκε από την κράτησή του) . Στο Συμβούλιο Διαφοράς Αλλοδαπών μπορούσε να προσφύγει κάποιος ανά πάσα στιγμή, εικοσιτέσσερις ώρες το εικοσιτετράωρο και με ανασταλτικό αποτέλεσμα. Στην απόφαση του *Quraishi κατά Βελγίου* (αρ. 6130/08, 12 Μαΐου 2009), το Δικαστήριο επιβεβαίωσε τον πραγματικό χαρακτήρα της διαδικασίας αυτής. Εν προκειμένω, δεν έλαβε υπόψη την αδυναμία του δικηγόρου του προσφεύγοντα να παραστεί στην δικάσιμο. Για τους λόγους αυτούς, δεν μπορώ να προσχωρήσω στο συμπέρασμα του Δικαστηρίου στην παράγραφο 392.

Ωστόσο συμφωνώ με το Δικαστήριο όταν λέει ότι αιτία της παραβίασης του άρθρου 13 είναι ένα δομικό πρόβλημα στην διαδικασία της βελγικής απέλασης. Αν ο πραγματικός χαρακτήρας μιας προσφυγής δεν εξαρτάται από την βεβαιότητα ύπαρξης ευνοϊκής έκβασης για τον προσφεύγοντα, η απουσία κάθε προοπτικής για κατάλληλη αποκατάσταση ενώπιον του Βέλγου δικαστή (παράγραφος 394) είναι καθοριστική υπό το πρίσμα του άρθρου 13. Το στοιχείο αυτό αρκεί από μόνο του να δικαιολογεί την διαπίστωση της παραβίασης.

ΜΕΡΙΚΩΣ ΔΙΑΦΩΝΟΥΣΑ ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗ BRATZA

(Μετάφραση)

Με θλίψη μου διαφωνώ με τους συναδέλφους μου του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως όταν συμπεραίνουν ότι, με το να στείλει τον προσφεύγοντα στην Ελλάδα το 2009, το Βέλγιο παραβίασε το άρθρο 3 της Σύμβασης. Θα μπορούσα ευχαρίστως να αναγνωρίσω την ύπαρξη παραβίασης της διάταξης αυτής, ακόμα και στην περίπτωση που το Δικαστήριο δεν εφάρμοζε προσωρινά μέτρα, αν, μετά τις διαπιστώσεις του Δικαστηρίου στην παρούσα απόφαση σχετικά με τον κίνδυνο επαναπροώθησης στην Ελλάδα και τις συνθήκες κράτησης και διαβίωσης των αιτούντων άσυλο στην χώρα αυτή, το Βέλγιο ή οποιοδήποτε άλλο Κράτος μετέφερε με την βία στην Ελλάδα ένα άτομο από «ύποπτη» χώρα όπως το Αφγανιστάν. Αυτό που δεν μπορώ να δεχτώ, είναι το συμπέρασμα της πλειοψηφίας σύμφωνα με τον οποίο η κατάσταση στην Ελλάδα και οι κίνδυνοι που διατρέχουν οι αιτούντες άσυλο στην χώρα αυτή ήταν αρκετά σαφείς πριν από περίπου 18 μήνες για να δικαιολογήσουν την σοβαρή διαπίστωση της παραβίασης του άρθρου 3 από το Βέλγιο, ενώ το ίδιο το Δικαστήριο είχε κρίνει εκείνη τη στιγμή ότι δεν υπήρχαν επαρκείς λόγοι για να εφαρμόσει το άρθρο 39 του Κανονισμού του προκειμένου να εμποδίσει την προώθηση στην Ελλάδα του προσφεύγοντα και πολλών άλλων ατόμων σε παρόμοια κατάσταση. Το συμπέρασμα αυτό δεν μου φαίνεται να λαμβάνει επαρκώς υπόψη την απόφαση αρχής που εξέδωσε το Δικαστήριο στην υπόθεση *K.R.S. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, που αφορούσε την προώθηση ενός αιτούντα άσυλο στην Ελλάδα κατ' εφαρμογή του Κανονισμού του Δουβλίνου. Επίκληση της απόφασης αυτής που εκδόθηκε ομόφωνα τον Δεκέμβριο του 2008, δηλαδή έξι μήνες πριν την μεταφορά του προσφεύγοντα στην υπό κρίση υπόθεση, έγινε όχι μόνο από τις εθνικές αρχές αλλά και από το ίδιο το Δικαστήριο όταν απέρριψε πολλές αιτήσεις προσωρινών μέτρων.

2. Όπως σημειώνεται στην απόφαση *K.R.S.*, στο Δικαστήριο κατέφθαναν, μετά από την θέση που εξέφρασε η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες στις 15 Απριλίου 2008, όλο και περισσότερες αιτήσεις με βάση το άρθρο 39 από αιτούντες που βρισκόντουσαν στο Ηνωμένο Βασίλειο και υποτίθεται ότι θα αποστέλλονταν στην Ελλάδα : μεταξύ 14 Μαΐου και 16 Σεπτεμβρίου 2008, ο προσωρινός Πρόεδρος του

αρμοδίου Τμήματος είχε εγκρίνει προσωρινά μέτρα σε συνολικά 80 υποθέσεις. Το Δικαστήριο ανησυχούσε κυρίως από τον κίνδυνο αιτούντες άσυλο προερχόμενοι από «ύποπτες» χώρες – το Ιράν στην υπόθεσης *K.R.S.* – να προωθηθούν από την Ελλάδα στην χώρα καταγωγής τους χωρίς να έχουν την δυνατότητα να παρουσιάσουν πραγματικά αίτηση ασύλου στις εθνικές αρχές ή χωρίς, ενδεχομένως, να προσφύγουν στο Δικαστήριο σύμφωνα με το άρθρο 39. Για το σκοπό αυτό, ζήτησε και πέτυχε ορισμένες διαβεβαιώσεις από τις ελληνικές αρχές μέσω της βρετανικής κυβέρνησης. Η Ελλάδα είχε εγγυηθεί ιδίως ότι κανένας αιτών άσυλο δεν θα αποστέλλονταν (από την Ελλάδα) σε χώρες όπως το Αφγανιστάν, το Ιράκ, το Ιράν, τη Σομαλία, το Σουδάν ή την Ερυθραία, ακόμα και σε περίπτωση άρνησης χορήγησης ασύλου, ότι κανένας αιτών άσυλο δεν θα απελαυνόταν από το ελληνικό έδαφος όσο δεν έχουν ολοκληρωθεί όλα τα στάδια της διαδικασίας ασύλου και δεν έχουν εξαντληθεί όλα τα ένδικα μέσα, σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης της Γενεύης, και ότι οι αιτούντες άσυλο θα είχαν το δικαίωμα να προσβάλουν κάθε απόφαση απέλασης που θα εκδοθεί εναντίον τους και να προσφύγουν στο Δικαστήριο σύμφωνα με το άρθρο 39.

3. Στην απόφασή του *K.R.S.*, το Δικαστήριο επιπλέον έλαβε ρητά υπόψη εκθέσεις και άλλα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίσθηκαν, ιδίως:

i) την απόφαση του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 19^{ης} Απριλίου 2007, στην υπόθεση *Επιτροπή κατά Ελλάδας*, στην οποία το ΔΕΚ είχε διαπιστώσει ότι η Ελλάδα δεν είχε ενσωματώσει την Οδηγία 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο (η οποία τελικά ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο το Νοέμβριο του 2007),

ii) μια έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (ΕΠΒ) (CPT), με ημερομηνία 8 Φεβρουαρίου 2008, στην οποία είχαν δημοσιευθεί τα συμπεράσματα της CPT μετά την επίσκεψή της στην Ελλάδα, τον Φεβρουάριο του 2007. Η CPT εξέτασε τις συνθήκες κράτησης των αιτούντων άσυλο, στην συνέχεια διατύπωσε μια σειρά συστάσεις σχετικά με την κράτηση και την μεταχείριση των φυλακισμένων, ιδίως την αναθεώρηση των κανόνων κατάληψης με σκοπό να υπάρχει μια ελάχιστη επιφάνεια 4 τ.μ. ανά κρατούμενο, ελεύθερη πρόσβαση στις τουαλέτες και την προμήθεια προϊόντων και υλικού προσωπικής υγιεινής. Συμπέρανε επίσης ότι η οργάνωση του προσωπικού στους χώρους κράτησης ήταν

εντελώς ακατάλληλη και ανέφερε ότι οι κρατούμενοι έπρεπε να έχουν τις κατάλληλες ιατρικές φροντίδες,

iii) μια έκθεση της *Amnesty International* με ημερομηνία 27 Φεβρουαρίου 2008, με τον τίτλο «*Greece : No place for an asylum-seeker*», που ανέφερε τις άσχημες συνθήκες κράτησης μεταναστών στην χώρα αυτή και ελλείψεις στις δικαστικές εγγυήσεις κατά την εξέταση των αιτήσεων ασύλου, ειδικά την διεξαγωγή συνεντεύξεων απουσία διερμηνέα ή δικηγόρου. Παρόλο που σημείωνε ότι η Ελλάδα δεν προωθούσε κανέναν στο Αφγανιστάν, η έκθεση επέκρινε την Ελλάδα ότι δεν εξέταζε τις αιτήσεις ασύλου με ταχύτητα και δικαιοσύνη, αφήνοντας τους αιτούντες χωρίς νομικό καθεστώς και επομένως χωρίς δικαιώματα,

iv) μια έκθεση της 8^{ης} Απριλίου 2008 που συνέταξε η *Norwegian Organization for Asylum Seekers*, η *Norwegian Helsinki Committee* και η *Greek Helsinki Monitor*, που ανέφερε επίσης την κράτηση, των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα, τους πολύ περιορισμένους πόρους που διέθετε η χώρα αυτή στην εξέταση των αιτήσεων ασύλου, τις ελλείψεις σε θέματα νομικής βοήθειας στα άτομα αυτά, τον πολύ χαμηλό αριθμό αδειών διαμονής που χορηγούνται, τον ανεπαρκή αριθμό κέντρων υποδοχής καθώς και τον μικρό αριθμό αστυνομικών που έχουν αναλάβει να διεξάγουν τις συνεντεύξεις με πάνω από 20.000 αιτούντες άσυλο να φτάνουν στην Ελλάδα κάθε έτος και τον σύντομο και επιφανειακό χαρακτήρα των συνεντεύξεων αυτών,

v) την θέση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ που αναφέρεται στην έκθεση της 15^{ης} Απριλίου 2008, που συνιστούσε στα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να απέχουν μέχρι νεωτέρας από το να προωθούν, κατ' εφαρμογή του Κανονισμού του Δουβλίνου, τους αιτούντες άσυλο που προέρχονται από την Ελλάδα. Στην έκθεση αυτή η Ύπατη Αρμοστεία κατήγγειλε τις διαδικασίες με τις οποίες τα άτομα που προωθούνταν κατ' εφαρμογή του κειμένου αυτού τα υποδεχόντουσαν στο αεροδρόμιο Αθηνών ή στο Κεντρικό τμήμα ασύλου της αστυνομίας που είχε αναλάβει την καταγραφή των αιτήσεων ασύλου. Χαρακτήριζε «ασυνήθιστα χαμηλό» το ποσοστό χορήγησης του καθεστώτος του πρόσφυγα στους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα και επέκρινε την ποιότητα των αποφάσεων που εκδόθηκαν επί του θέματος. Επίσης έλεγε ότι την απασχολούσαν η μεγάλη φτώχεια των εγκαταστάσεων υποδοχής των αιτούντων άσυλο και η απουσία κριτηρίου για την χορήγηση της ημερήσιας αποζημίωσης.

4. Στην απόφασή του *K.R.S.* το Δικαστήριο υπενθύμισε αυτό που είχε πει στην απόφασή του *T.I.* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, ότι δηλαδή η επαναπροώθηση σε ενδιάμεση χώρα που είναι επίσης συμβαλλόμενο Κράτος δεν είχε καμία επίπτωση στην ευθύνη του Κράτους παραπομπής, που πρέπει να φροντίζει να μην εκθέτει τον προσφεύγοντα σε μεταχείριση αντίθετη προς το άρθρο της Σύμβασης με την απόφασή του να τον απελάσει. Ως προς αυτό, σημείωσε τις ανησυχίες που εξέφρασε η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, τις οποίες συμμερίζονται επίσης διάφορες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Έδωσε επίσης σημασία στο ότι, συνιστώντας στα Κράτη που υπόκεινται στον Κανονισμό του Δουβλίνου να μην προωθούν του αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ είχε θεωρήσει ότι, δεδομένης της κατάστασης που επικρατούσε στην χώρα αυτή, ήταν αμφίβολο κατά πόσο τα άτομα που αποστέλλονταν κατ' εφαρμογή του κειμένου αυτού είχαν πρόσβαση σε πραγματική προσφυγή υπό την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης.

5. Παρά τις ανησυχίες αυτές, το Δικαστήριο συμπέρανε ότι η προώθηση του προσφεύγοντα στην Ελλάδα δεν επέφερε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης. Το συμπέρασμά του στηριζόταν σε έναν ορισμένο αριθμό σκέψεων :

i) από τα έγγραφα που προσκομίστηκαν στο Δικαστήριο, ιδίως τις προτάσεις στο αγγλικό *Court of Appeal* στην υπόθεση *R. Nasser V. The Secretary of State for the Home Department*, προκύπτει, ότι η Ελλάδα δεν επαναπροωθούσε κανέναν προς το Ιράν, το Αφγανιστάν, τη Σομαλία ή το Σουδάν και ότι δεν υπήρχε επομένως κανένας κίνδυνος για τον προσφεύγοντα να επαναπροωθηθεί στο Ιράν.

ii) ο Κανονισμός του Δουβλίνου ήταν ένα από τα μέτρα που υιοθετήθηκαν στα πλαίσια της πολιτικής ασύλου σε κοινοτικό επίπεδο και έπρεπε να ληφθεί υπόψη συγχρόνως με τις άλλες υποχρεώσεις που επιβάλλονται με τις δύο Οδηγίες του Συμβουλίου στα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να τηρούν δηλαδή ορισμένες ελάχιστες εγγυήσεις σε θέματα διαδικασίας ασύλου και να αναγγείλουν ορισμένους ελάχιστους κανόνες για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο. Έπρεπε να υποτεθεί ότι η Ελλάδα θα συμμορφωνόταν προς τις υποχρεώσεις αυτές. Ως προς αυτό, το νέο νομικό καθεστώς που θεσπίστηκε στην Ελλάδα για τους αιτούντες άσυλο και επίκληση του οποίου έγινε από την ελληνική Κυβέρνηση στην επιστολή της που απευθύνθηκε στο Δικαστήριο, έπρεπε να ληφθεί υπόψη.

iii) Τίποτε δεν αποδείκνυε την ύπαρξη κινδύνου ότι τα άτομα που θα προωθούνταν στην Ελλάδα κατ' εφαρμογή του κανονισμού του Δουβλίνου θα επαναπροωθηθούν μεταγενέστερα σε Τρίτη χώρα όπου θα είναι εκτεθειμένα σε κακή μεταχείριση αντίθετη προς το άρθρο 3 χωρίς να έχουν, εντωμεταξύ, στο ελληνικό έδαφος, την πραγματική δυνατότητα να προσφύγουν στο Δικαστήριο για να υιοθετήσει, δυνάμει του άρθρου 39, ένα μέτρο που να παύσει τις προωθήσεις τέτοιου είδους. Είχαν επιτευχθεί διασφαλίσεις από το Ελληνικό «Γραφείο Δουβλίνου», που εγγυόντουσαν στους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα το δικαίωμα να ασκήσουν προσφυγή κατά κάθε απόφασης απέλασης που θα εκδοθεί εναντίον τους και να ζητήσουν από το Δικαστήριο προσωρινά μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 39. Σύμφωνα με τον φάκελο, τίποτε δεν έδειχνε ότι τα άτομα που προωθούνταν κατ' εφαρμογή του Κανονισμού του Δουβλίνου εμποδίστηκαν ή θα μπορούσαν να εμποδιστούν να ασκήσουν αίτηση προσωρινών μέτρων με αιτιολογία την προθεσμία της μεταγενέστερης επαναπροώθησής τους ή οποιοδήποτε άλλο λόγο.

iv) Η Ελλάδα, ως Κράτος Μέλος, είχε δεσμευτεί ότι θα τηρήσει τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από την Σύμβαση και ότι θα αναγνωρίσει σε κάθε άτομο που υπάγεται στην δικαιοδοσία της τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που προβλέπονται, στα οποία συμπεριλαμβάνονται τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που εγγύαται το άρθρο 3 : συγκεκριμένα, υποχρεούνταν να φροντίζει ώστε το δικαίωμα, για κάθε άτομο που προωθείται, να προσφύγει στο Δικαστήριο με προσφυγή σύμφωνα με το άρθρο 34 της Σύμβασης να είναι συγχρόνως πρακτικό και πραγματικό. Ελλείπει, κάθε αντίθετης απόδειξης, έπρεπε να υποτεθεί ότι η Ελλάδα θα σεβόταν την υποχρέωση αυτή απέναντι στα άτομα αυτά, συμπεριλαμβανομένου του προσφεύγοντα.

v) Αν τα αντικειμενικά στοιχεία πληροφόρησης που προσκομίστηκαν στο Δικαστήριο σχετικά με τις συνθήκες κράτησης στην Ελλάδα ήταν ανησυχητικά σε μεγάλο βαθμό, κυρίως λόγω των υποχρεώσεων που η Οδηγία 2003/9/EK και το άρθρο 3 της Σύμβασης επέβαλαν στην Ελλάδα, κάθε αιτίαση σχετική με τις συνθήκες αυτές μπορούσε και έπρεπε να απευθύνεται κατά πρώτον κατά των ελληνικών εθνικών αρχών, εν συνεχεία σε μια προσφυγή που ασκήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου.

Μετά την απόφαση *K.R.S.*, το Δικαστήριο ήρε τα προσωρινά μέτρα που είχε εφαρμόσει με βάση το άρθρο 39 περιμένοντας την διευθέτηση της υπόθεσης.

6. Χάρη στην χρονική απόσταση που μας χωρίζει από την απόφαση *K.R.S.*, η απόφαση αυτή πρέπει να θεωρηθεί ή αντίστοιχα να μην θεωρηθεί ότι έχει ορθά επιλυθεί από το Δικαστήριο, ενώ τα Κράτη Μέλη που κλήθηκαν να διατάξουν προωθήσεις στην Ελλάδα κατ' εφαρμογή του Κανονισμού του Δουβλίνου θεμιτά κατά τη γνώμη μου είχανε λόγο να παρακολουθήσουν και να εφαρμόσουν την απόφαση *K.R.S.* ελλείψει στοιχείων που να αποδεικνύουν καθαρά μια αλλαγή στην Ελλάδα στην κατάσταση που εξέτασε το Δικαστήριο ή ειδικά γεγονότα που να συνδέονται με την κατάσταση του ενδιαφερόμενου προσφεύγοντα. Είναι φανερό ότι οι εθνικές αρχές εφάρμοσαν την απόφαση αυτή ως μια πρόσφατη νομολογία αρχής σχετικά με το κατά πόσο είναι σύμφωνες με την Σύμβαση οι προωθήσεις στην Ελλάδα, όπως το έκανε ειδικότερα η Βουλή των Λόρδων στην απόφαση που εξέδωσε στις 6 Μαΐου 2009 στην υπόθεση *Nasseri*. Το Βελγικό Γραφείο Αλλοδαπών αναφέρθηκε και αυτό ρητά στην απόφαση *K.R.S.* όταν απέρριψε την αίτηση ασύλου του προσφεύγοντα στην παρούσα υπόθεση.

7. Η πλειοψηφία του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως θεωρεί ότι οι προγενέστερες αναπτύξεις του θέματος και οι εκθέσεις που ακολούθησαν έπρεπε να οδηγήσουν τις Βελγικές Αρχές να απορρίψουν το τεκμήριο τήρησης από πλευράς ελληνικών αρχών των διεθνών υποχρεώσεών τους σε θέματα ασύλου. Η απόφαση σημειώνει ότι μεγάλος αριθμός πληροφοριών και αναφορών προστέθηκαν στα στοιχεία που είχε στην διάθεσή του το Δικαστήριο όταν υιοθέτησε την απόφαση αυτή. Οι πληροφορίες και οι αναφορές αυτές αναφέρουν κατά τρόπο συγκλίνοντα πρακτικές δυσκολίες που τίθενται από την εφαρμογή του συστήματος του Δουβλίνου στην Ελλάδα, ελλείψεις στην διαδικασία ασύλου στην χώρα αυτή και πρακτικές επαναπροώθησης, άμεσης ή έμμεσης, σε ατομική ή συλλογική βάση. Η απόφαση προσθέτει ότι τα έγγραφα αυτά δημοσιεύθηκαν σε τακτά χρονικά διαστήματα από το 2006 και «πιο εντατικά, το 2008 και 2009» και ότι «στην πλειοψηφία τους ήταν γνωστά την εποχή που εκδόθηκε η εντολή απέλασης του προσφεύγοντα» (§ 348). Ως προς αυτό, δίνει «αποφασιστική σημασία» στην επιστολή της 9^{ης} Απριλίου 2009 που απευθύνθηκε στο Βελγικό Υπουργείο αρμόδιο για θέματα μετανάστευσης και που «συνιστούσε με σαφείς όρους την αναστολή των μεταφορών προς την

Ελλάδα» (§ 349). Το Δικαστήριο λαμβάνει επίσης υπόψη του το γεγονός ότι, από τον Δεκέμβριο του 2008, το ίδιο το ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου μπήκε σε μια «φάση αναθεώρησης» για να ενισχύσει ουσιαστικά την προστασία των αιτούντων άσυλο και να θέσει σε ισχύ ένα μηχανισμό προσωρινής αναστολής των μεταφορών κατ' εφαρμογή του Κανονισμού του Δουβλίνου ώστε να μην στέλνονται τα άτομα αυτά σε Κράτη Μέλη που δεν μπορούν να τους προσφέρουν επαρκές επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους.

8. Δεν έχω πειστεί ότι μια οποιαδήποτε ανάπτυξη συλλογισμού που αναφέρεται στην απόφαση θα έπρεπε να οδηγήσει τις Βελγικές αρχές να συμπεράνουν τον Ιούνιο του 2009 ότι η απόφαση αυτή δεν είχε πια αξία ως προηγούμενο ή ότι η προώθηση του προσφεύγοντα θα παραβίαζε το άρθρο 3. Όσον αφορά τις αναφορές και τα άλλα έγγραφα που ανατρέχουν στο 2006, 2007 και 2008, αν μπορούν να θεωρηθούν ότι δίνουν ακόμα περισσότερο βάρος ή διευκρινίσεις στα στοιχεία που έχει ήδη λάβει υπόψη του το Δικαστήριο, θεωρώ ότι δεν τροποποιούν παρόλα αυτά το περιεχόμενο στην ουσία του ούτε αλλάζουν οτιδήποτε στον συλλογισμό του Δικαστηρίου στην απόφαση αυτή. Επίσης, δεν βλέπω ουδόλως πώς μπορούμε να επικρίνουμε τις Βελγικές Αρχές ότι παρέλειψαν στοιχεία που ήταν ήδη δημόσια κατά την ημερομηνία της ίδιας της απόφασης *K.R.S.*

9. Ούτε βλέπω πώς, τον Ιούνιο του 2009, το τεκμήριο τήρησης από πλευράς Ελλάδας των διεθνών της υποχρεώσεων, την ύπαρξη του οποίου υπενθύμισε το Δικαστήριο τον Δεκέμβριο του 2008, μπορούσε να παραμεριστεί υπό το φως των πολυάριθμων εκθέσεων και άλλων στοιχείων που δεν έγιναν διαθέσιμα παρά το δεύτερο ήμισυ του 2009 και το 2010. Οι λεπτομέρειες που υπάρχουν στα έγγραφα αυτά και στις ιδιαίτερα πειστικές παρατηρήσεις που κοινοποιήθηκαν στο Δικαστήριο από τον Ευρωπαϊό Επίτροπο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τις συνθήκες διαβίωσης των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα, τις μεγάλες ελλείψεις του συστήματος εξέτασης των αιτήσεων ασύλου στην χώρα αυτή και τον συνακόλουθο κίνδυνο επαναπροώθησης προς το Αφγανιστάν αποτελούν προδήλως σήμερα μια στερή βάση που επιτρέπει να θεωρούμε ότι το τεκμήριο αυτό έχει παραμεριστεί. Όμως, τα στοιχεία αυτά είναι μεταγενέστερα από την ημερομηνία της απόφασης επαναπροώθησης του προσφεύγοντα από τις βελγικές Αρχές και δεν μπορεί κατά την άποψή μου να γίνεται επίκλησή τους κατά την ημερομηνία αυτή για να αμφισβητείται η εγκυρότητα της απόφασης *K.R.S.*

10. Το ίδιο συμβαίνει κατά την γνώμη μου όσον αφορά την αναφορά που κάνει η πλειοψηφία στην πρόταση για τροποποίηση του συστήματος του Δουβλίνου θεσπίζοντας έναν μηχανισμό που επιτρέπει την αναστολή των μεταφορών, πρόταση που δεν υιοθετήθηκε ούτε από την Επιτροπή ούτε από το Συμβούλιο, ούτε τέθηκε σε εφαρμογή την εποχή που ο προσφεύγων μεταφέρθηκε στην Ελλάδα. Η πρόταση αυτή εξακολουθεί να μην έχει γίνει δεκτή μέχρι σήμερα.

11. Η επιστολή του Απριλίου του 2009 την οποία έστειλε η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες είναι προφανώς ένα σημαντικό έγγραφο αφού προέρχεται από μια αρχή της οποίας και η ανεξαρτησία και η αντικειμενικότητα είναι αναμφισβήτητες. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ ανέφερε ότι, παρά το συμπέρασμά του στην απόφαση *K.R.S* σύμφωνα με την οποία η μεταφορά ενός αιτούντος άσυλο προς την Ελλάδα δεν επέφερε κίνδυνο επαναπροώθησης ως προς το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3, το Δικαστήριο δεν αποφάνθηκε για την τήρηση από πλευράς Ελλάδας των υποχρεώσεων της που απορρέουν από το Διεθνές Δίκαιο προσφύγων. Στην συνέχεια, όσον αφορά το αν η υποδοχή των αιτούντων άσυλο ήταν σύμφωνη με τα ανθρώπινα δικαιώματα, αν οι αιτούντες άσυλο είχαν πρόσβαση σε δίκαιη εξέταση των αιτήσεών τους και αν οι πρόσφυγες μπορούσαν πράγματι να επικαλεστούν τα δικαιώματά τους που απορρέουν από την Σύμβαση της Γενεύης, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ είχε την άποψη ότι αυτό εξακολουθούσε να μην συμβαίνει. Στην επιστολή της τελείωνε λέγοντας ότι εξακολουθούσε στην εκτίμηση που είχε κάνει για το ελληνικό σύστημα ασύλου καθώς και στις συστάσεις που είχε διατυπώσει στην θέση της του Απριλίου του 2008, η οποία ρητά ελήφθη υπόψη από το Δικαστήριο στην απόφασή του *K.R.S*.

Όποια κι αν είναι η σημασία της, η επιστολή αυτή δίνει κατά την άποψη μου μια πολύ εύθραυστη βάση για να βγάλει κάποιος το συμπέρασμα ότι οι Βελγικές Αρχές δεν μπορούσαν πια να βασιστούν στην απόφαση *K.R.S* ή ότι η μεταφορά του προσφεύγοντα στην Ελλάδα θα παραβίαζε τα δικαιώματά του που κατοχυρώνονται από το άρθρο 3 της Σύμβασης.

12. Στην απόφασή του, το Δικαστήριο κρίνει ότι οι διπλωματικές διαβεβαιώσεις που έδωσε η Ελλάδα στις Βελγικές Αρχές δεν αποτελούν επαρκή εγγύηση επειδή η συμφωνία αναδοχής του προσφεύγοντα κατ' εφαρμογή του Κανονισμού του Δουβλίνου στάλθηκε από τις Ελληνικές Αρχές μετά από την εντολή αποχώρησης από το Βελγικό έδαφος και ότι το

έγγραφο της αναδοχής είχε συνταχτεί με όρους στερεότυπους και δεν περιείχε καμία εγγύηση σχετικά με τον προσφεύγοντα ατομικά.

Είναι αλήθεια ότι στην υπό κρίση υπόθεση, οι Βελγικές Αρχές δεν είχαν ζητήσει τις ίδιες διαβεβαιώσεις που είχαν ζητήσει οι Βρετανικές Αρχές στην υπόθεση *K.R.S* αφού εφαρμόστηκαν προσωρινά μέτρα και τέθηκαν συγκεκριμένες ερωτήσεις από το Δικαστήριο στην καθ' ου η προσφυγή Κυβέρνηση. Εξάλλου, οι διασφαλίσεις που δόθηκαν στην υπόθεση αυτή ήταν και αυτές γενικού χαρακτήρα και δεν αναφερόντουσαν στα ειδικά περιστατικά του ενδιαφερόμενου προσφεύγοντα. Επίσης, δεν υπήρχε κανένας λόγος να σκέφτεται κανείς τον Ιούνιο του 2009 ότι η γενική πρακτική και οι διαδικασίες στην Ελλάδα, που αναφέρονται στις διασφαλίσεις αυτές και εκτίθενται στην απόφαση *K.R.S*, τροποποιήθηκαν ή δεν εφαρμοζόντουσαν πλέον. Συγκεκριμένα, κανένα στοιχείο δεν ανέφερε τότε ότι τα άτομα επαναπροωθούνταν άμεσα ή έμμεσα από την Ελλάδα στο Αφγανιστάν παρά τις διακηρύξεις στις οποίες βασίστηκε το Δικαστήριο στην απόφαση αυτή. Τέτοια στοιχεία δεν έγιναν διαθέσιμα παρά τον Αύγουστο του 2009, όταν επισημάνθηκαν για πρώτη φορά περιπτώσεις ατόμων που επαναπροωθήθηκαν με τη βία από την Ελλάδα προς το Αφγανιστάν μέσω της εναέριας οδού, και οδήγησαν το Δικαστήριο να εφαρμόσει και πάλι το άρθρο 39 ως προς τους Αφγανούς αιτούντες άσυλο που μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα.

13. Πράγματι, στην προκειμένη περίπτωση, δίνω ιδιαίτερη σημασία στην τακτική του Δικαστηρίου την προγενέστερη του Αυγούστου του 2009, όσον αφορά τα προσωρινά μέτρα σε περιπτώσεις επαναπροωθήσεων προς την Ελλάδα. Η πλειοψηφία του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως περιφρονεί το επιχείρημα του καθ' ου η προσφυγή Κράτους ότι το ίδιο το Δικαστήριο δεν έκρινε απαραίτητο να αναστείλει την μεταφορά του προσφεύγοντα προς την χώρα αυτή εφαρμόζοντας το άρθρο 39. Η απόφαση υπογραμμίζει ότι ένα προσωρινό μέτρο δεν προδικάζει την εξέταση του βασίμου μιας προσφυγής που εισάγεται σύμφωνα με το άρθρο 34 της Σύμβασης, και στο στάδιο κατά το οποίο ένα μέτρο τέτοιου τύπου εφαρμόζεται, το Δικαστήριο καλείται να αποφασίσει επειγόντως, συχνά χωρίς να διαθέτει όλα τα στοιχεία που επιτρέπουν μια πλήρη ανάλυση της υπόθεσης.

14. Μπορώ να παραδεχθώ ότι η απόρριψη από το Δικαστήριο ενός αιτήματος με βάση το άρθρο 39 δεν μπορεί από μόνη της να απαλλάξει των ευθυνών του έναντι της Σύμβασης, ένα Κράτος που προώθησε ένα άτομο σε

μια χώρα όπου υπάρχουν σοβαροί κίνδυνοι να εκτεθεί σε πραγματικό κίνδυνο άσχημης μεταχείρισης αντίθετης προς το άρθρο 3. Ο ρόλος του Δικαστηρίου στα πλαίσια αιτήματος τέτοιου τύπου δεν είναι μόνον διαφορετικός από αυτόν των εθνικών μεταναστευτικών οργάνων που είναι υπεύθυνα για να αποφασίζουν για την μεταφορά του ενδιαφερόμενου : συχνά ασκείται με την πίεση των προθεσμιών και με βάση ακατάλληλες πληροφορίες.

Ωστόσο, η απόρριψη του αιτήματος που έχει διατυπωθεί στην υπό κρίση υπόθεση με βάση το άρθρο 39 δεν στερείται σημασίας κατά την γνώμη μου. Σημειώνω ιδιαίτερα ότι, στην παράγραφο 355, η απόφαση αναγνωρίζει ότι, την ημερομηνία απόρριψης, το Δικαστήριο «γνώριζε πλήρως την κατάσταση στην Ελλάδα», όπως το δείχνει η επιστολή του της 12^{ης} Ιουνίου 2009, με την οποία παρακαλούσε την ελληνική κυβέρνηση να διασφαλίσει μια προσωπική παρακολούθηση της αίτησης του προσφεύγοντα και να το ενημερώσει. Σημειώνω επίσης ότι, στην επιστολή αυτή, το Δικαστήριο εξηγούσε ότι είχε αποφασιστεί να μην γίνει εφαρμογή του άρθρου 39 κατά του Βελγίου «δεδομένου ότι η αιτίαση του προσφεύγοντα έκλινε περισσότερο στο να στρέφεται κατά της Ελλάδας» και ότι η απόφαση αυτή «υιοθετήθηκε ενώ ρητά εννοείτο ότι, με την ιδιότητα της ως συμβαλλόμενου Κράτους, η Ελλάδα θα συμμορφωνόταν προς τις υποχρεώσεις με τις οποίες βαρύνεται σύμφωνα με τα άρθρα 3, 13 και 34 της Σύμβασης.»

Ωστόσο, η γενική πρακτική που ακολουθεί το Δικαστήριο κατά την σχετική περίοδο, μετά την απόφασή του *K.R.S.*, έχει ακόμα μεγαλύτερη σημασία για μένα απ'ότι η άρνησή του να εφαρμόσει το άρθρο 39 στην υπό κρίση υπόθεση. Το Δικαστήριο, όχι μόνο ήρε (με αποφάσεις που εκδόθηκαν σε Συμβούλιο ή από Πρόεδρο Τμήματος) τα προσωρινά μέτρα σε πολλές υποθέσεις όπου είχε προηγουμένως εφαρμοστεί το άρθρο 39 στην απόφαση αυτή, αλλά ακόμη πριν τον Αύγουστο του 2009, αρνιόταν σταθερά, εάν κανένα ειδικό γεγονός δεν συνδεόταν ατομικά με τον προσφεύγοντα, να χορηγήσει μέτρα τέτοιου τύπου για να εμποδίσει την επιστροφή στην Ελλάδα Αφγανών αιτούντων άσυλο. Κατά την περίοδο από 1^{ης} Ιουνίου ως 12 Αυγούστου 2009, αρνήθηκε να απαγγείλει τέτοια μέτρα σε 68 περιπτώσεις μεταφοράς στην Ελλάδα Αφγανών υπηκόων που βρισκόντουσαν στην Αυστρία, το Βέλγιο, την Δανία, την Γαλλία, την Ολλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Σουηδία.

Μου είναι απολύτως αδύνατο να δεκτώ, υπό τις συνθήκες αυτές, ότι το Βέλγιο και τα άλλα Κράτη Μέλη έπρεπε να γνωρίζουν περισσότερα την εποχή εκείνη ή ότι δεν είχαν λόγο να εμπιστεύονται, όπως το έκανε το ίδιο το Δικαστήριο, την απόφαση *K.R.S.*

15. Για τους λόγους αυτούς, δεν μπορώ να συνταχθώ με την πλειοψηφία του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως όταν υποστηρίζει ότι, με το να στείλει τον προσφεύγοντα στην Ελλάδα τον Ιούνιο του 2009, το Βέλγιο παραβίασε το άρθρο 3 της Σύμβασης, είτε ως προς τον κίνδυνο επαναπροώθησης στον οποίο εκτέθηκε ο ενδιαφερόμενος λόγω των ελλείψεων των διαδικασιών ασύλου στην Ελλάδα είτε λόγω των συνθηκών κράτησης ή διαβίωσης των αιτούντων άσυλο στην χώρα αυτή.

16. Παρά την διαφωνία μου, η παρούσα υπόθεση έφερε στο φως μια σειρά ελλείψεων στο ίδιο το σύστημα προσφυγής του Βελγίου σε θέματα εντολών απέλασης, οι οποίες ορθά παρουσιάζονται ως αντίθετες στα δικαιώματα που αντλεί ένας προσφεύγων από τα άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης. Οι ελλείψεις αυτές είναι κατά την άποψή μου, τόσο σοβαρές που επιφέρουν παραβίαση του άρθρου 13, και στο σημείο αυτό, συμμερίζομαι το συμπέρασμα και τον συλλογισμό της απόφασης. Η διαπίστωση αυτή θα δικαιολογούσε από μόνη της την καταβολή από το Βέλγιο ενός ποσού ως δίκαιη ικανοποίηση, αλλά όχι κατά την άποψή μου, το σύνολο του ποσού που διεκδικεί ο προσφεύγων. Για το λόγο αυτό ψήφισα κατά της επιδίκασης του ποσού που η απόφαση διατάσσει το Βέλγιο να πληρώσει.

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο έγγραφο
Η μεταφράστρια

Μαρία Καραμπάτσα